T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

ÇİN'İN YENİ DÖNEM ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ

Maitituoheti ATAWULA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
OCAK-2020

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

ÇİN'İN YENİ DÖNEM ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ

DANIŞMAN : Doç. Dr. Fikret BİRDİŞLİ
JÜRİ : Prof. Dr.Toğrul ISMAYIL
JÜRİ : Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ

Maitituoheti ATAWULA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
OCAK-2020

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

ÇİN'İN YENİ DÖNEM ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ

Maitituoheti ATAWULA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :
Bu Tez ...../..../2020 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Doç. Dr. Fikret BİRDİŞLİ	**Prof. Dr.Toğrul ISMAYIL**	**Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ**
BAŞKAN	**ÜYE**	**ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Burcu ERŞAHAN
Enstitü Müdür Vekili

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir veSanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİN'İN YENİ DÖNEM ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ

Maitituoheti ATAWULA

Danışman : Doç. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

Yıl : 2020, Sayfa: IX+98

Jüri : Doç. Dr. Fikret BİRDİŞLİ (Başkan)
: Prof. Dr.Toğrul ISMAYIL (Üye)
: Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ (Üye)

1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti yaklaşık 30 senelik devrim dönemini baştan geçirdikten sonra, 1978 yılında "Çince Sosyalizm" adı altında geniş çaplı bir reform hareketi başlatmıştır. Reform dönemi boyunca kendisini "sosyalizmin iptidai aşamasında" olarak değerlendiren Çin 2007 yılından başla "Çince Sosyalizm'in yeni döneme girdiği" hakkında konuşmaya başlamıştır. Bu yeni dönem söylemi 2012 yılında Xi Jinping'in iktidara gelmesiyle daha yaygın bir hale gelmiştir. Bunu takiben, Çin'in ulusal güvenlik ve dış politikadaki tutumunun daha sertleştiği görülmüştür. İşbu yeni dönemde Çin'in yeni ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisinin ne olacağı günümüzde dünya genelinde merak çeken bir konudur.

Dolayısıyla, bu çalışmada Çin'in bu yeni dönemde uygulayacağı ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisinin derin bir şekilde irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Çin'in yeni dönemde yaşadığı değişimler ulusal güvenlik ve küresel rekabet bakımından incelenmiştir. Çalışmada Çin'in tarihi, mevcut güvenlik durumu, güvenlik anlayışı, yeni dönem ve bu yeni dönem ile Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi arasındaki ilişkiler kapsamlı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın hipotezi: Çin'de Deng Xiaoping'in başlattığı reform döneminin sona erdiği; bunu takiben Çin'in reform dönemi buyunca izlediği politik çizgisinde

değişiklik yaşandığı; bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik, dış politikasının daha saldırgan olacağı ve küresel rekabette daha keskin bir strateji izleyeceği yönündedir. Bundan hareketle çalışma daha çok araştırma soruları üzerinden yürütülmüştür. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

a) Çin'de Reform dönemi gerçekten sona erdi mi?
b) Yeni dönemi ortaya çıkaran etkenler nelerdir?
c) Bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi nasıl olacaktır?

Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar göstermiştir ki, Çin'in güçlenmesiyle Çinlilerin özgüveninin artması, değişmekte olan uluslararası rekabet ortamı ve kötüleşmekte olan ekonomik ve ulusal güvenlik vaziyeti ile Xi'nin güçlü ve büyük lider olma isteği birleşerek, Çin'de gerçekten yeni bir dönem kapısını açmıştır. Bu yeni dönemde Çin, 1978 yılından sonra izlediği reform çizgisinden uzaklaşarak, iç politikada daha otoriter, dış politikada daha iddialı olmaya başlamıştır. Bu durum bir yandan Çin'in ekonomik başarısından gelen öz güveninden; öbür yandan ise güçlendikçe kendini güvensiz hissetmekten ibaret bir paradokstan kaynaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Yeni Dönem, Ulusal Güvenlik Politikası, Küresel Rekabet Stratejisi

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND INTERNATIONAL RELATIONS
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAS SUTCU IMAM UNIVERSITY

ABSTRACT

MA THESIS

CHINA'S NATIONAL SECURITY POLICIES AND GLOBAL COMPETITION STRATEGY IN THE NEW ERA

Maitituoheti ATAWULA

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

Year : 2020, Pages: IX+ 98

Jury : Assoc. Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ (Chairperson)
: Prof. Dr.Toğrul ISMAYIL (Member)
: Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ (Member)

The People's Republic of China, which was founded in 1949, started a large-scale reform movement under the name of "Socialism with Chinese characteristics" in 1978, after a period of nearly 30 years of revolution. China, which considered itself to be "in the early stage of socialism" throughout the reform period, has begun to talk that "Socialism with Chinese characteristics" has entered a new era" since 2007. The discourse of the new era became more popular in 2012 when Xi Jinping came to power. Subsequently, China's stance on national security and foreign policy has become more aggressive. What will be China's new national security policies and global competition strategy in this new era? This is a matter of curiosity today.

Therefore, in this study, it is aimed to examine the national security policies and global competition strategy that China will implement in this new period. In this context, the changes experienced by China in the new era are examined in terms of national security and global competition. In this study, the history of China, the current security situation, China`s understanding of security, the new era and the relations between this new era and China's national security policies and global competition strategy are tried to be explained in detail.

The hypothesis of the study is: that the reform period initiated by Deng Xiaoping in China is over and changes took place in the political line followed by China during the reform period; consequently, China's national security and foreign policy will be more aggressive in this new era and it will follow a sharper

strategy in global competition. Therefore, the study was carried out mostly on research questions. The research sought to answer the following questions:

a) **Has the period of Reform in China really come to an end?**
b) **What are the factors leading to the new era?**
c) **What will be China's national security policies and global competition strategy in this new era?**

The results of the study showed that the combination of China's empowerment, the increased self-confidence, the changing international competition environment and the worsening economic and national security situation with Xi's desire to become a strong and great leader really opened a new era in China. In this new era, China moved away from the line of reform it pursued after 1978 and became more authoritarian in domestic politics and more assertive in foreign policy. This is, on the one hand, due to China's self-confidence stems from economic growth; on the other hand, due to a paradox consisting of feeling insecure as it gets stronger.

Keywords: China, New Era, National Security Policy, Global Competition Strategy

ÖN SÖZ

Bir eser bir kişinin adını taşıyabilir. Ancak, o aslında birçok kişinin emeğinin sonucudur. Bir kişinin tek başına bir eser ortaya koyması neredeyse imkânsızdır. Dolayısıyla, bu çalışma da birçok kişinin emeğinin karşılığı olarak ortaya çıkmıştır. Bu münasebetle, onların her birine şükranlarımı sunmak istiyorum.

Öncelikle, yüksek lisans öğrenimim boyunca sorumlu bir öğretmen olmaktan ziyade, merhametli bir baba gibi maddi ve manevi ihtiyaçlarımı karşılayan, fikir ve önerileriyle her daim benim çıkarlarımı düşünen değerli danışman hocam Doç. Dr. Fikret BİRDİŞLİ'ye; yüksek lisans öğrenimim boyunca benim durumumla yakından ilgilenen, maddi ve manevi yönden yardım eden değerli hocam Doç. Dr. Osman AĞIR'a ve yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini hiç esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Ahmet TUNÇ'a, yine tüm bu süreçte her türlü desteğini ve bilgisini benimle paylaşan Ar. Gör. Sait Nuri EM'e teşekkür borçluyum.

Ardından, genellikle Türkiye'yi, özellikle Kahramanmaraş'ı bana kendi memleketim gibi hissettiren, bilgilerini hiç esirgemeyen ve istediğim anda elinden gelince yardım eden Ali ATILGAN, Ahmet İNCEGÜL, Aslı ÇİLOĞLU, Aynur BAŞURGAN, Emre Baran PAK, Emrullah KAÇMAZ, Fatih TEKİN, Gül DEMİR, Merve ÇARKIT, Yunus AYDOĞDU, Yusuf Zakir BASKIN, Zehra AKSU, Zeynep Elçin KAMALAK vd. bütün sınıf arkadaşlarıma, özellikle Emre Baran PAK ile Gül DEMİR'e paylaştığı bilgi, verdiği destekten dolayı sonsuz teşekkür ediyorum.

Ayrıca, Yüksek lisansa öğrenimim boyunca burs veren Uygur Yar vakfına ve Kahramanmaraş'ta kaldığım müddetçe yurt imkânı sağlayan Yedi Kıta uluslararası öğrenci derneğine desteklerinden ötürü çok minnettarım.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi her türlü desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan aileme ve bütün dostlarıma teşekkür ederim. Bu çalışmayı sevgi ve saygıyla anneme ithaf ediyorum.

Maitituoheti ATAWULA
Ocak – 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT III
ÖN SÖZ V
İÇİNDEKİLER VI
KISALTMALAR LİSTESİ VIII
GRAFİKLER LİSTESİ IX
1. GİRİŞ 1
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR 4
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GÜVENLİK, ULUSAL GÜVENLİK, ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKASI VE STRATEJİ 11
3.1. Güvenlik 11
3.2. Ulusal Güvenlik 13
3.3. Ulusal Güvenlik Politikası 14
3.4. Strateji 14
4. ÇİN'İN KISA TARİHİ 16
4.1. Mao Dönemi (1949 – 1976) 16
4.2. Deng Dönemi (1978 – 1992) 19
4.3. Jiang Dönemi (1993 – 2002) 21
4.4. Hu Dönemi (2002 – 2012) 22
5. ÇİN'DE YENİ DÖNEM 25
5.1. Deng (Reform) Döneminin Sona Ermesi 25
5.2. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan Etkenler 26
5.2.1. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan Dış Etkenler 26
5.2.1.1. Uluslararası Sistemde Yaşanan Değişimler 26
5.2.1.2. Uluslararası alanda Yeni Ekonomik Koşullar 27
5.2.1.3. Uluslararası alanda Yeni Politik Koşullar 27
5.2.1.4. Uluslararası alanda Yeni Güvenlik koşulları 28
5.2.2. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan İç Etkenler 29
5.2.2.1. Ekonomik Koşullar 29
5.2.2.1.1. Çin Ekonomisinin tıkanması 29
5.2.2.1.2. Artan Ekonomik Eşitsizlik 32
5.2.2.2. Sosyal Koşullar 34
5.2.2.2.1. Toplumsal İstikrarın Kötüleşmesi 34
5.2.2.2.2. Çin Milliyetçiliğinin Yükselişi 37
5.2.2.2.3. Çin Etnosentrizmi: Çin Rüyası 38
5.2.2.3. Politik Koşullar 39
5.2.2.3.1. Çin'ce Sosyalizmin "Yeni Aşaması" ve Xi Jinping'in Yeni Dönem Çin'ce Sosyalizm Düşüncesi 40
5.2.2.3.2. Rejim Güvenliğinin Tehlikeye Uğraması 40

6. ÇİN'İN ULUSAL GÜVENLİĞİ VE YENİ ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKASI ..42
6.1. Çin'in Geleneksel Tehdit ve Çıkar Alanları ..42
6.1. 1. Mao Dönemi (1949 – 1976)..42
6.1. 2. Deng Dönemi (1978 – 1992) ..43
6.1. 3. Jiang Dönemi (1993 – 2002)..45
6.1. 4. Hu Dönemi (2002 – 2012)..45
6.2. Çin'in Geleneksel Ulusal Güvenlik Politikası ..46
6.2.1. Mao Dönemi (1949 – 1976)..46
6.2.2. Deng Dönemi (1978 - 1993)..48
6.2.3. Jiang Dönemi (1993 – 2002) ..49
6.2.4. Hu Dönemi (2002 – 2012)..50
6.3. Çin'in Yeni Tehdit ve Çıkar Alanları..51
6.4. Çin'in Yeni Ulusal Güvenlik Politikası..54
6.4.1. Çin'in Yeni Ulusal Güvenlik Yapılanması..54
6.4.2. Xi Jinping'in Yeni Dönem Ulusal Güvenlik Doktrini ..57
6.4.3. Toplama Kampları: Doğu Türkistan ..58
7. ÇİN'İN YENİ DÖNEM KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ..62
7.1. Politik ve Ekonomik Tabanlı Rekabet Stratejisi..63
7.1.1. Bir Kuşak, Bir Yol Projesi..63
7.1.2. Asya Altyapı Yatırım Bankası Girişimi ..66
7.1.3. Çin Parası'nı (RMB) Uluslararasılaştırmak..67
7.1.4. E-Ticareti Küreselleştirmek..69
7.2. Diplomatik ve Askeri Tabanlı Rekabet Stratejisi..71
7.2.1. "Büyük Güç" Diplomasisi ..71
7.2.2. Borç Tuzağı..72
7.2.3. Çin Ordusunun (PLA) Küreselleştirilmesi ..73
7.3. Kültürel ve Teknolojik Tabanlı Rekabet Stratejisi..74
7.3.1. Konfüçyüs Enstitüleri..74
7.3.2. Yapay Zekâ (AI) Teknolojisi..76
7.3.3. Uzay Teknolojisi: Uzaya Yürüyüş ..78
7.3.4. İletişim Teknolojisi: 5G..80
8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ..83
KAYNAKLAR ..88
ÖZ GEÇMİŞ

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrapa Birliği
ABD : Amerika Birleşik devletleri
AI : Artificial İntelligence (Yapay Zeka)
AIIB : Asia İnfrastructure Investment Bank (Asya Altyapı Yatırım Bankası)
ASEAN : Association of South East Asia Nations (Güney Doğu Asya ülkeleri Topluluğu)
BM : Birleşmiş Milletler
ÇHC : Çin Halk Cumhuriyeti
ÇKP : Çin Komünist Partisi
GDP : Gross Domestic Product (Gayri Safi Yurt Içi Hasıla)
NATO : North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
OBOR : One Belt, One Road (Bir Kuşak, Bir Yol)
PLA : People's Liberty Army (Halk Özgürlük Ordusu)
RMB : Ren Min Bi (Halk Parası / Yuan)
SOE : State Owned Enterprises (Devlete Ait İşletmeler)
UGK : Ulusal Güvenlik Komisyonu
WTO : World Trade Organizatıon (Dünya Ticaret Örgütü)

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik **Sayfa**
Grafik 5.1. Çin ekonomisi sürekli yavaşlamakta 30
Grafik 5.2. Çin'in döviz rezervleri ve iç borçları 31
Grafik 5.3. Bölgelerarası kişi başı GDP dağılımı, 2013 33
Grafik 5.4. Çin'in Gini endeksi, 1981-2016 34
Grafik 5.5. Çin'de kişi başı GDP oranı ve toplumsal olayların sayısının artışı 35
Grafik 5.6. "Halk" gazetesinde "Çin Milletinin Büyük yeniden yükselişi" terimini kullanan ortalama aylık makale sayısı 38
Grafik 6.1. Çin'in yeni Ulusal Güvenlik Komisyonu'nun liderlik yapısı 57
Grafik 6.2. kamp kuruluşunun mevsimlere göre artışı 60
Grafik 7.1. Bir Kuşak, Bir Yolu'n kara ve deniz hatları 64
Grafik 7.2. Çin'in e-ticaret hacminin yıllara göre artışı (trilyon yuan) 70
Grafik 7.3. Çin'in 2017'den 2023'e kadar e-ticaret hacminin artışı 70
Grafik 7.4. büyük güçlerin askeri harcamalarındaki değişimler (2007 – 2016) 74
Grafik 7.5. Konfüçyüs Enstitülerinin sayısının artışı (2004-2018) 75
Grafik 7.6. büyük firmalar arasında 5G patent yarışması 81

1. GİRİŞ

1990 sonrası Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, dünya iki kutuplu sistemi arkasında bırakıp, yeni bir sistem arayışı içine girmiştir. Soğuk Savaş'tan sonraki dünya düzeni bazılar tarafından ABD merkezli tek kutuplu uluslararası sistem olarak görülmüşse de, ama sonraki gelişmeler bu yeni sistemin ya da düzenin tek kutuplu olamayacağını gözler önüne sermiş ve yavaş yavaş çok kutuplu bir uluslararası sistem boy göstermiştir. Bu çok kutuplu yenidünya sisteminde en önemli aktör ve rekabetçilerden biri Çin olmuştur. 21.YY'ın başlarına doğru, Çin hızlı büyüyen ekonomisi ile uluslararası arenada daha etkin bir güç olmaya başlamıştır.

Günümüzde Çin, uluslararası ilişkilerde önemli bir aktör olduğu gibi, ekonomik-askeri bakımdan küresel ve bölgesel güvenlik konusunda da etkin bir güçtür. Bu nedenle Çin hakkındaki çeşitli çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır ve önem kazanmaktadır. Çin'in ekonomik yönden büyümesi birçok gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkeler için fırsat ve örnek olmaktadır. Aynı anda Çin ekonomisinin hızlı büyümesiyle paralel olarak büyümekte olan Çin'in askeri gücü Çin'in komşuları için de tehdit oluşturmaktadır. Çin'in kalkınması, Çin'in sürekli vurguladığı gibi "barışçıl" bir kalkınma mı yoksa "emperyalist bir hegemonya" mı ya da büyüyen Çin dünyaya barış getirecek mi yoksa kavga mı? Bu gibi sorular çoktan beri farklı kişiler tarafından farklı bakımdan tartışılmıştır ve hala tartışılmaktadır. Kimileri Çin'in büyümesi ile ortaya çıkacak bölgesel ve Küresel sorunları "Çin Tehdidi" olarak değerlendirmektedir. Kimileri ise Çin'in dünyanın doğusunda büyük bir güç olarak baş göstermesini, Batı, özellikle Amerikan hegemonyası tarafından "ezilmekte olan dünya" için bir umut; uluslararası ilişkilerde Batı ile Doğu arasındaki bir denge olarak görmektedir.

Yeniden büyüyen bir gücün mevcut büyük güçlerle karşı karşıya kalacağı, karşılıklı işbirliğinin bile keskin rekabet hali alacağı, hatta tırmanmaların savaş doğurma riskini her an taşıma ihtimalinin var olduğu bir gerçektir. Bundan sakınabilmek için Çin, büyük güçlerle yüz yüze gelmekten kaçınmaya çalışsa da ve modernleşme süreci boyunca "kendisinin hiç kime tehdit olmayacağını, kimsenin yerini alma isteğinin olmadığını, barışçıl bir şekilde Dünya ile işbirliği içerisinde ilerleyeceğini" sürekli dile getirse de, ülkenin büyümesi ile uluslararası rekabet ortamının değişmesi birleşerek, Çin'in artık keskin bir rekabete yüzleşmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) 1977 yılında modernleşmeye karar verdi ve "Çince Sosyalizm" (中国特色社会主义) adı altındaki geniş reform hareketini
başladı. 2007'ye kadar Çin kendisini "sosyalizmin iptidai aşamasında" olarak değerlendirdi ve ekonomik kalkınmada bölgeler arasındaki eşitsizliği en çok problem olarak görmeye devam etti. 2007'de başlayan "Çince Sosyalizm'in yeni aşamaya girdiği" söylemi, 2012'de Xİ Jinping'nin iktidara gelmesiyle daha çok önem kazanmaya başladı. Önce "Parti'nin Yeni Dönem Düşünce ve Tedbirleri" denilerek propaganda yapılan bir takım fikirler, 2017 yılında, resmi şekilde "Xi' nin Yeni Dönem Çince Sosyalizm Düşüncesi" (习近平新时代中国特色社会主义思想) adıyla parti tüzüğü ve ana yasaya girdi.

Komünist Çin'in tarihi genellikle Mao dönemi ve Mao'dan sonra Deng dönemi olarak ikiye ayrılıyordu. Mao döneminin özelliği devrim (革命) diyebilir ve Deng döneminin özelliğini reform (改革) diyebiliriz. Xİ de yeni dönem yaratmak istiyor. Xİ kendi adını parti tüzüğü ve ana yasaya yazdırabilen Mao ve Deng'den sonra üçüncü lider oldu. Günümüzde bütün Çin devlet medyaları "Çin'in tarihi yeni bir döneme girdiği ve yeni dönemde yeni politikaları üretmek gerektiği, bunun için reis Xİ'nin rehberliği altında bir olmak gerektiği" gibi şeyler konuşuyor. Çinli ve yabancı akademisyenler de Çin'in, Xİ ile birlikte yeni bir döneme girdiğini vurguluyor. "Çin arzusu" (中国梦), "Çin'in yeniden yükselişi" (中国复兴), "Kuşak, Yol Projesi" (一带一路倡议) ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" (亚洲基础设施投资银行) gibi ideolojik, milliyetçi ve ekonomik şiar ve planlar, Güney Çin Denizindeki gerginlik, Amerika-Çin ticari savaşı, iç güvenlik politikalarının sertleşmesi ve Doğu Türkistan'daki (Xinjiang) aşırı güvenlik

tedbirleri gibi değişimler gerçekten Çin rejiminin Deng döneminde izlediği politika çizgisinde bir değişiklik yaşandığını gösteriyor. Değişmekte olan uluslararası rekabet ortamı ve kötüleşmekte olan ekonomik ve ulusal güvenlik vaziyeti ile Xİ'nin güçlü ve büyük lider olma isteği birleşerek, Çin'de yeni bir dönem kapısını açtığını görüyoruz.

Yukarıda bahsedildiği üzere, Çin 2007 yılından başla "Çince Sosyalizm'in yeni döneme girdiği" hakkında konuşmaya başlamıştı. Çin'in ulusal güvenlik ve dış politikadaki tutumu da bunu takiben sertleşmeye başladı. Bu yeni dönem söylemi 2012 yılında Xi Jinping'in iktidara gelmesiyle daha yaygın hale geldi. Günümüzde Çin'de yukarısı ulusal güvenlik politikalarından aşağı yerel yönetim politikalarına kadar her şeyin "Yeni Dönemcesi" vardır. İşbu yeni dönemde Çin'in yeni ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisinin ne olacağı merak çeken bir konudur.

Bu çerçevede tezin amacı genel anlamda Çin'in bu yeni dönemde uygulayacağı ulusal güvenlik politikaları ve bu yeni dönemde kullanacağı küresel rekabet stratejisinin derin ve kapsamlı bir şekilde irdelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öncelikli olarak teorik çerçeve belirlenecek, belirlenen bu teorik çerçeve içerisinde Çin'in yeni dönemde yaşayacağı değişimler ulusal güvenlik ve küresel rekabet bakımından incelenecektir.

Alan yazını üzerinde yapılan bir tarama sonucu, Çin'in bu yeni dönem ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi konusunda dünya çapında ilgi olmasına rağmen, özellikle Türkiye'de geniş ve kapsamlı bir çalışma olmadığı, var olan çalışmaların küçük düzeydeki veya yüzeysel analiz yazılarından öteye geçemediği anlaşılmıştır. Alan yazınında bu yeni dönemi, dediğimiz kapsamda ele alan bir çalışmaya rastlanılmadığı için, bu tezin Çin'in yeni dönemde nasıl bir ulusal güvenlik politikası yürüteceğinin ve küresel rekabette nasıl bir strateji izleyeceğinin stratejik bir düzeyde anlaşılması, böylece uluslararası ilişkiler ve güvenlik alanına bütünüyle özgün katkılar sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemleri kullanılacaktır. Bu kapsamda, araştırma Literatür incelemesi, temel kaynaklara yönelik içerik analizi, var olan belge ve bulgular üzerinden ikincil analiz ve toplanan verilerden çıkarım gibi aşamalardan oluşmaktadır. Konunun hipotezleri ve sınırlılıkları dikkate alınarak belirlenmiş olan konu başlıkları araştırmanın temel çerçevesini oluşturacaktır. Betimsel analiz sırasında ihtiyaç duyulduğunda eleştirel yöntemlerden olan yapısöküm, söylem analizi tekniklerinden de yararlanılması düşünülmektedir. Araştırma sırasında elde edilen bilgiler niteliksel olarak sınıflandırılıp önceden belirlenmiş konu başlıklarıyla ilişkilendirilecektir. Araştırmada Türkçe, İngilizce ve Çince dillerinde hazırlanmış yazılı, basılı ve görsel materyallerden ve internetten yararlanılması planlanmaktadır.

Araştırma Çin'in tarihi, mevcut güvenlik durumu, Çin'in güvenlik anlayışı, yeni dönem ve bu yeni dönem ile Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi arasındaki ilişkileri kapsayan analizleri içermektedir. Araştırmada öncelikle ilgili kaynak ve disiplinlerden yararlanarak, bir genel çerçeve geliştirilmeye çalışılacaktır. Ardından Çin'in geçmişi ve bugünü incelenecek, sonuçta eski dönem ile yeni dönem arasındaki fark ortaya çıkarılacaktır. Son olarak Çin'in bu yeni dönem ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi ortaya atılacaktır.

Bu nedenle tez çalışmasının ilk aşamasında geniş kapsamlı bir Literatür taraması yapılacaktır. İkinci aşamada Literatür taramasından elde edilen tüm veriler birer birer okunacak ve dikkatle analiz edilecektir. Son aşamada ise analiz sonrası ortaya çıkan sonuçlar karşılaştırılarak niteliksel bakımdan sınıflandırılıp ortaya konulacaktır.

Çalışma toplam sekiz bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilk iki ve son bir bölümü ayrı ayrı giriş, önceki araştırmalar ve sonuç kısımları teşkil eder. Çalışmanın önceki araştırmalar kısmında konu ile ilgili bazı önemli kaynaklara yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise tez çalışmasından genel bir hülasa çıkarmaya çalışılmıştır. Geriye kalan beş bölüm çalışmanın ana gövdesini oluşturmaktadır.

Giriş ve önceki çalışmalardan sonraki üçüncü bölüm tezin kavramsal çerçevesini oluşturmak için ayrılmaktadır. "Kavramsal Çerçeve: Güvenlik, Ulusal Güvenlik, Ulusal Güvenlik Politikası ve Strateji" başlığı taşıyan bu bölümde konu ile ilgili kavramlar tanımlanacaktır. Çalışmanın dördüncü bölümünde kısaca Çin tarihine yer verilmiştir.

Ancak konu itibariyle sadece komünist Çin (ÇHC) tarihiyle yetinilmiş, eski Çin tarihine değinilmemiştir. Çin tarihine değinirken özellikle son dönemlere odaklanılmıştır.

Tez çalışmasının katkı kesimi beşinci bölümle başlayacaktır. "Çin'de Yeni Dönem" adı verilen bu bölümde Çin'de Reform Döneminin sona ermesi, yeni dönemi ortaya çıkaran dış ve iç etkenler ele alınmıştır. Bu kapsamda Çin'deki ekonomik, sosyal ve politik koşullar açıklanmıştır.

Tez konumuzun omurgası olan "Çin'in Ulusal Güvenliği ve Yeni Dönem Ulusal Güvenlik Politikası" altıncı bölümde incelenmektedir. Çin'in algıladığı geleneksel tehditler ve çıkar alanları, Çin'in ulusal güvenlik yapılanması, geleneksel güvenlik politikası ve stratejisi, Çin'in yeni ulusal güvenlik politikası, Çin'in algıladığı yeni tehditler ve çıkar alanları, Xi Jinping'in yeni dönem ulusal güvenlik doktrini gibi önemli konulara bu bölümde yer verilmiştir.

Çalışmanın son katkı bölümü olan yedinci bölüm ise konumuzun bir diğer omurgası olan "Çin'in Yeni Dönem Küresel Rekabet Stratejisi" için adanmıştır. Bu bölümde Çin'in ekonomik ve politik tabanlı rekabet stratejileri ayrı ayrı ele alınmış ve bunların altında birçok önemli konulara yer verilmiştir.

Çalışmanın hipotezi Çin'de Deng'in başlattığı reform döneminin sona erdiği, bunu takiben Çin'in reform dönemi buyunca izlediği politik çizgisinde değişiklik yaşandığı, bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik, dış politikasının daha saldırgan olacağı ve küresel rekabette daha keskin strateji izleyeceği yönündedir. Bundan hareketle Tez çalışması daha çok araştırma soruları üzerinden yürütülmüştür. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

a) Çin'de Reform dönemi gerçekten sona erdi mi?
b) Yeni dönemi ortaya çıkaran etkenler nelerdir?
c) Bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi nasıl olacaktır?

Bu çalışmanın bilim alanına sağlayacağı en önemli katkı ise öncelikle Çin hakkında stratejik bir bakış açısı sunmasıdır. İkinci olarak Çin'in yeni dönem ulusal güvenlik ve küresel rekabet yaklaşımı konusunda öncül bir çalışma oluşturmasıdır. Bu nedenle, tezin Çin çalışmaları, bölgesel ve küresel güvenlik çalışmaları, strateji çalışmaları ve yeni İpek Yolu çalışmalarına niteliksel katkı sağlaması beklendiği gibi gelecekte yapılacak olan benzeri çalışmalar içinde de bir rehber niteliği taşıması umut edilmektedir.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Çin'in yeni dönemde uygulamakta olduğu ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabette izlemekte olduğu stratejileri mevcut uluslararası sistemi derinden etkilemektedir. Dolayısıyla Çin'in uluslararası ortamdaki davranışları mezkur ortamdaki çeşitli aktörler tarafından merakla gözetilmektedir. Özellikle Çin'in, kendileri için potansiyel tehdit oluşturmakta olduğunu düşünen aktörler bu konuda daha hassas durumdadır.

İster Çin Literatüründe olsun, ister yabancı Literatürde olsun, Çin'de bu yeni dönemde ortaya çıkan değişiklikleri konu alan araştırmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu yeni dönemde, Çin'in dış politika ve ulusal güvenlik politikası alanında yaşanan değişiklikler daha çok çarpıcıdır. Bu nedenle, birçok Çin uzmanları Çin'in yeni ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisini öğrenmek için çaba harcamaktadır. Bunu takiben Çin'in yeni dönem ulusal güvenlik politikaları, dış politikaları ve küresel rekabet stratejisine ilgili çalışmalar ardı ardına Literatüre girmektedir. Ancak bu çalışmaların çoğunluğunu bilimsel makale ve çeşitli düşünce kuruluşları tarafından hazırlanan raporlar oluşturmuştur.

Bu tez çalışması kapsamında ilk aşama olarak geniş çaplı bir Literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması esnasında Çin'in ulusal güvenliği, dış politikaları ve bunlara yön veren stratejileri ile ilgili birçok materyallere ulaşılmıştır. Ancak ulaşılan eserlerin çoğu Çin'in eski dönemlerine ait olduğu için yeni dönem ile sınırlı tutulan konumuzu tam yansıtmamaktadır. Dolayısıyla Tezin önceki çalışmalar bölümünde ulaşılan eserlerin tümüne değil, sadece yeni döneme ait yapılan çalışmalara yer verilecektir. Literatür taraması sonucunda elde ettiğimiz Çin'in yeni dönem ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi ile ilişkin akademik çalışmalar şunlardır:

You Ji (2016) "JOURNAL OF CONTEMPORARY CHİNA" dergisinde yayınlanan "China's Natıonal Securıty Commission: theory, evolution and operations" (Çin Ulusal Güvenlik Komisyonu: teori, gelişim ve uygulamalar) isimli makalesinde Çin Komünist Partisi (ÇKP) tarafından 2013 yılında yeniden oluşturulan Ulusal Güvenlik Komisyonu'nun ÇKP yüksek otorite yapısındaki önemli değişim ve Xİ Jinping'in gücü merkeze toplama çabası olduğunu ileri sürmektedir. Bu kurumun hala kuruluş aşamasında olduğunu, daha yapılacak çok şeylerin var olduğunu belirten yazar makalesinde söz konusu yapılanmanın ortaya çıkışını teori, gelişme ve tatbikat açısından incelemiştir. Makalede öncelikle bu olguya teorik yönden bakılmış, ardından Çin'de böyle bir fikrin çok eskiden var olduğu hatırlatılarak tarihsel süreç irdelenmiştir. Makalesinde Çin'in karar alma sürecini açıklarken karar alma mekanizmasında bulunan eksikliklere ve uyuşmazlıklara değinen You Ji'ye göre, Çin'in böyle bir kurumsal değişime gitmesindeki en önemli neden ÇKP'nın yeni dönemde algıladığı iç güvenlik kaygılarıdır. Ayrıca yazar bu yeni organizasyonun iç güvenlik yönünün daha ağırlık bastığının altını çizmektedir.

Söz konusu yeni Ulusal Güvenlik Komisyonu'nu daha detaylı inceleyen bir diğer makale ise Jean Pierre Cabestan'ın (2017) "East Asia" dergisinde yayınlanan "China's İnstitutional Changes in the Foreign and Secutiry Policy Realm Under Xi Jinping: Power Concentration vs. Fragmentation Without İnstitutionalization" (Xi Jinping Döneminde Çin'in dış ve güvenlik politika alanında yaşanan kurumsal değişiklikler: Güç Konsantrasyonu ve kurumsallaşmadan parçalanma) isimli makalesidir. Cabestan makalesinde Xi Jinping 2012 Kasımda ÇKP genel sekreteri olarak seçildikten sonra Çin'in dış politika ve ulusal güvenlik politikası alanında gerçekleştirilen yapısal değişimlere odaklanmaktadır. Yazar yeni oluşturulan Ulusal Güvenlik Komisyonu başta olmak üzere Xi tarafından yapılan bir takım sivil ve askeri kurumsal yeniden yapılandırmaları sırasıyla sayarken, bunlar baştan geçirdiği süreci, bunların nasıl gerçekleştirildiğini ve bu yeni organizasyonlar arasındaki denge ve fonksiyonel iş bölümü ve rekabeti çok detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Cabestan'a göre, bu çeşit uğrayışlar aslında Xi'nin bütün yetkileri kendi eline toplama çabasıdır. Ancak bu Deng Xiaoping başlatan Reform döneminden buyana devam eden

kurumsallaşma sürecine zarar verecektir. Yazar yine bu denli yeniden yapılandırmaların beklenenin aksine kurumlar arasındaki rekabet ve sorumsuzluktan kaynaklanan yeni parçalanma ve uyuşmazlıklara yol açabileceğine dikkat çekmektedir.

Weixing Hu (2015) ise "Xi Jinping's 'Big Power Diplomacy' and China's Central National Security Commission" (Xi Jinping'in 'Büyük Güç Diplomasi' ve Çin'in Merkez Ulusal Güvenlik Komisyonu) isimli "Journal of Contemporary China"da yayımlanan makalesinde, Çin'in bu yeni Ulusal Güvenlik Komisyonu'nu Xi Jinping'in "Büyük Güç Diplomasisi" ile birlikte incelemektedir. Hu makalesinde, Çin'in mevcut diplomatik ve ulusal güvenlik sisteminin verimsiz olduğunu, bu sistemde koordinasyon, bilgi paylaşımının eksik ve karar vericilerin sorumluluğunun yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Hu'ya göre, Çin'in yeni kurulan Merkez Ulusal Güvenlik Komisyonu (CNSC) merkezi düzeyde Ulusal güvenlik çalışmasını koordine etmek ve birleşen ulusal güvenlik liderliğini güçlendirmek doğrultusunda güçlü bir platform oluşturmak için tasarlanmıştır. Makalede, CNSC'nin dış politikası ve kurumsal bağları açıklanmaktadır. Yazar, CNSC'nin kurulmasının, Çin'in artan gücü, Xi'nin dünya işlerinde "büyük güç diplomasisi" oynama arzusu, hem de O'nun Çin'in dış ve ulusal güvenlik politika üretiminin genel kurumsal reformu konusundaki tutkusu ışığında incelenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Zhang Qingmen (2014) "理解十八大以来的中国外交" (Lijie Shibada Yilai De Zhongguo Waijiao, On Sekizinci Kurultaydan Sonraki Çin Diplomasisini Anlamak) isimli "外交评论" (Waijiao Pinglun) dergisinde yayımlanan makalesinde, Çin'in 2012'de açılan ÇKP on sekizinci kurultayından buyana Çin diplomasisinde yaşanan gelişmeleri incelemiştir. Makalede, on sekizinci kurultaydan sonraki Çin dış politikasında, Reform döneminden buyana devam eden süreklilik korunmakla beraber yeni eğilim ve yeni özelliklerin sergilendiği ortaya konmuştur. Zhang'a göre stratejik ve makro katmanda, diplomasinin iç politikaya hizmet etmesinden ibaret temel görevinde ve diplomasinin genel ayarlanmasında esasen değişiklik olmamıştır. Pratik siyaset katmanında ise, Çin yine de Amerika'ya önem vermektedir, aynı zamanda yeni tip büyük devlet ilişkisi kurmayı önermektedir. Yazar makalesinde, Çin'in bu yeni dönemde bir yandan eski politikalarının sürekliliğini korurken, öbür yandan harekette daha aktif, politikada daha açık olduğunu ileri sürüyor. Zhang Çin Diplomasisindeki bu yeni gelişmeleri Çin'in Reform döneminden beri süre gelen başarılı diş politikasının devamı, küreselleşme sürecindeki Çin'in kimliği ve Çin ile uluslararası toplum arasındaki etkileşimin ihtiyacı, Çin hükumeti ve sosyal ortamın değişmesinin objektif sonucu olarak görmektedir. Çin diplomasisini etkileyen faktörlerin tedrici artmakta olduğunun altını çizen yazar, Çin'in gelecekte daha çok yeni belirsizlik ve rekabetle karşı karşıya kalacağını ön görmekte ve bu süreçte Çin'in farklı görüş ile farklı çıkar, devlet içi ile devlet dışı, istikrarı koruma ile hakları koruma ve ulusal çıkarlar ile adalet ilkesi arasında mümkün kadar bir denge araması gerektiğini önermektedir.

Nien-chung Chang-Liao (2016) "ASIAN SECURITY" dergisi tarafından yayımlanan "China's New Foreign Policy under Xi Jinping" (Çin'in Xi Jinping Dönemindeki Yeni Dış Poilitikası) isimli makalesimde, Yeni Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping iktidara geldiğinden beri, Çin diplomasisindeki yeni bir temayı işaret eden "başarılar için çabalamaktan" bahsetmektedir. Bu makale, ilk olarak Pekin'in dış politika yapısındaki değişiklikleri, ardından Çin'in komşularıyla olan doğrudan ilişkileri konusundaki üç ana düşünce okulunu incelemektedir ve Çin'in yeni dönemde politika odağının "batıya doğru ilerleyiş" okulundan yana olduğunu göstermektedir. Dahası, makalede Çin'in ekonomik etkileşim yoluyla etkisini en üst düzeye çıkardığı ve ekonominin de düşman ülkeleri cezalandırmak için kullanıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, yazar Çin'in bir sonraki adımının Uluslararası sistemin çok taraflı yapısını kullanarak değişiklik yaparak küresel kuralları kendi yararına yeniden şekillendireceğine dikkat çekmektedir. Makale, Pekin'in liderlik rolünü, özellikle de bağlantısızlık politikasına olan bağlılığını ve Pekin ile Washington'un Her iki ülkenin de isteklerini dünya sahnesinde yansıtır bir şekilde daha uygun bir model geliştirip geliştiremeyeceğini tartışarak son bulmaktadır.

Jian Zhang (2015) ise "China's new foreign policy under Xi Jinping: towards 'Peaceful Rise 2.0'?" (Çin'in Xi Jinping Dönemindeki Yeni Dış Politikası: "Barışçıl

Yükseliş 2.0"e Doğru mu?) isimli "Global Change, Peace & Security" dergisinde yayımlan makalesinde, Çin'in Kasım 2012'deki liderlik değişiminden bu yana, Çin dış politikasında ortaya çıkan önemli değişiklikleri ele almaktadır. Yazar, Xi Jinping'in başkanlığındaki yeni liderliğin altında, Pekin'in uluslararası ilişkilerde daha iddialı hale geldiğinin yaygın bir şekilde gözlemlendiğini belirtmektedir. Bu makale Çin'in Xi dönemindeki dış politikasının gidişatlarını ve bunun Asya Pasifik'te gelecekteki bölgesel düzen için doğuracağı sonuçlarını incelemektedir. Zhang makalesinde, Çin'in son yıllardaki uluslararası davranışının, Çin'in dış politikasındaki "barışçıl yükseliş 2.0" olarak tanımlanabilecek yeni bir aşamanın tezahürü olduğunu savunmaktadır. Bu analizde, Pekin'in yaptıklarının, onun on yıllardır sürdüren yükselişine elverişli ve istikrarlı bir dış ortamı yaratmayı amaçlayan, mülayim görünüm sergileyen "barışçıl gelişme" politikasından oldukça farklı olduğu söylenmektedir. Zhang ayrıca, Çin'in artan gücüne rağmen, Başkan Xi'nin dış politika hedeflerine ulaşmak için selefinden daha büyük zorluklarla karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Nitekim, yazara göre, Pekin'in yakın gelecekte bölgesel ortamı kendi lehine biçimlendirme kapasitesi artmaktansa tartışmalı olarak azaldığı görülmektedir.

Liu Jianfei (2018) "新时代中国外交战略中的中美关系" (Xin Shidai Zhongguo Waijiao Zhanlüe Zong De Zhong Mei Guanxi, Yeni Dönem Çin Diplomatik Stratejisinde Çin-ABD İlişkileri) adlı "美国研究" (Meiguo Yanjiu, ABD Araştırmaları") dergisinde yayımlanan makalesinde yeni dönemdeki Çin-ABD ilişkilerini ele almaktadır. Liu makalesinde, Çin'in yeni bir döneme adım attığına vurgu yapar ve Çin'in bu yeni dönem için hazırladığı ciddi planlarından bahseder. Liu'ya göre, Çin-ABD ilişkileri, yeni dönemde de Çin'in diplomatik stratejisinde hala önemli bir yere sahiptir. Yazar Çin'in Kendi gelişim stratejisinden ve diplomatik stratejisinden yola çıkarak, Çin-ABD ilişkilerinin istikrarlı bir şekilde gelişmesini umduğunu belirterek, bu yeni dönemde, ABD ulusal güvenlik stratejisinden bakıldığında, Çin'e yönelik stratejisindeki olumsuz faktörlerin artacağından ve Çin-ABD ilişkilerinin daha ciddi zorluklarla karşı karşıya kalacağından söz etmektedir. Yazara göre, Çin-ABD ilişkilerinde, genel dünya vaziyetindeki değişiklikler ve ABD'nin stratejik düzenlemesi gibi faktörler nedeniyle bazı gelişme fırsatları da vardır.

Caitríona H. Heinl (2017) "New Trends in Chinese Foreign Policy: The Evolving Role of Cyber" (Çin Dış Politikasında Yeni Eğilimler: Siberin artan Rolü) isimli "Asian Security" dergisinde yayımlanan makalesinde, BİT ve siberle ilgili sorunların, ekonomik, askeri ve politik çıkarlarını içeren Çin'in stratejik hedefleri bağlamında nasıl önem kazandığını ortaya koymaktadır. Makale ülkedeki bir dizi son politik gelişmelere ve kurumsal yapılardaki değişikliklere yer vermektedir. Ayrıca, Heinl, ordunun ve onun siberle ilgili girişimlerinin rolünü ve bunun uluslararası istikrarı nasıl etkileyebileceğini açıklamaktadır. Makalede, siber alanındaki politikaları etkileyen İç istikrar kaygılarının önemi özellikle vurgulanmaktadır. Makale daha sonra, ABD-Çin ilişkilerini alandaki ekonomik güvenlikle ilgili gelişmeler olarak ele alıyor. Son olarak, yazar uluslararası yönetişim, uluslararası hukuk ve uluslararası işbirliğine ilişkin bazı önemli hususları açıklayarak, egemenlik ve bilgi kontrolü ile ilgili konuların yakın gelecekte üstesinden gelinmesinin daha zor olacağını tahmin etmektedir.

Çin'in genel stratejisi üzerine yapılan önemli bir araştırma The University of Sydney'de yer alan China Study Centre'de yapılmıştır. Simon Norton (2015) tarafından yapılan "China's Grand Strategy" (Çin'in Genel Stratejisi) adlı çalışmada Çin'in genel bir stratejisinin olup olmadığı, olursa nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Norton çalışmasında önce bu konu hakkındaki tartışmalara değinmiş, daha sonra kendisi geliştirdiği Metodoloji ile Çin'in ulusal güvenlik ve dış politikaya dair plan, strateji ve siyaset belgelerini analiz ederek, Çin'in uzak vadeli bir genel stratejisinin var olduğu, ancak Çin'in bunu gizli tuttuğu sonucuna varmıştır. Araştırmacıya göre her devletin kendi gücünü uluslararası ilişkilerde nasıl kullanacağına yönelik mutlaka bir genel stratejisi vardır. Fakat bazı devletler bu genel stratejisini açıklar, bazıları ise gizli saklarlar. Böyle durumlarda söz konusu devletin genel stratejisinin nasıl olduğu onun açıkladığı ilgili belgeler ve raporlardan okunabilir.

Ceng Ruirui (2011) ise "美日同盟关系的调整变化对中国对外战略的影响" (Mei Ri Tongming Guanxi De Tiaozheng Bianhua Dui Zhongguo Dui Wai Zhanlue De

Yingxiang, ABD-Japonya İttifakındaki Değişimin Çin'in Dış Stratejisi Üzerindeki Etkisi) isimli "吉首大学学报" (Jishou Daxue Xuebao) da yayımlanan çalışmasında ABD-Japonya ittifakındaki değişimlerin Çin'in dış stratejisine olan etkisini değerlendirmektedir. Ceng, Soğuk Savaş sonrası ABD-Japonya ittifakının, uluslararası ortamın değişmesini takip ederek, Çin'i kuşatmayı stratejik hedef olarak gördüğünü düşünmektedir. Ceng'a göre, bu mutlaka Çin'in temel çıkarlarına ve ulusal güvenliğine dokunacaktır, Ancak, ABD-Japonya arasındaki çıkar çatışması, deniz-okyanus stratejilerinin çarpışması, kültür farklılığı, uluslararası ortamın değişmesi ve Çin'in kalkınması gibi faktörler iki ülke arasında birçok çelişkilere yol açacaktır. Bu nedenle, yazar Çin'in fırsatları iyi değerlendirerek Çin-ABD ve Çin-Japonya ilişkilerini iyi bertaraf etmesi gerektiğini önermektedir.

Çin'in yeni ulusal güvenlik düşüncesi üzerine yapılan "New Security Concept of China" (Çin'in Yeni Güvenlik Konsepti) adlı önemli bir çalışma ise Anil Kumar (2012) tarafından Yeni Delhi'deki "Institute of Peace and Conflict Studies"da gerçekleşmiştir. Kumar Çin'in yeni ulusal güvenlik konsepti üzerine yaptığı analizinde Soğuk Savaştan sonra uluslararası sistemin yeni bir ortama girdiğine, bu yeni ortamda geleneksel askeri güvenlik düşüncesinin değiştiğine değinerek, Çin'in Soğuk Savaştan sonraki dönemde sıklıkla dile getiren "Yeni Güvenlik Consepti"ni açıklamaya çalışmıştır. Kumara göre, Çin bu yeni dönemde geleneksel olmayan güvenlik tehditleri algılamaktadır, aynı zamanda askeri tehdidin artık azaldığını, uluslararası ortamın daha çok barış ve ekonomik kalkınmaya odaklandığını düşünmektedir. Dolayısıyla, Çin'in yeni güvenlik konseptinde ekonomik kalkınma ve geleneksel olmayan enerji güvenliği, toplumsal istikrar, terörle mücadele ve rejim güvenliği gibi tehdit algılamalarının ağırlık bastığı görülmektedir.

Li Hong (2015) da "重庆大学学报" (Chongqing Daxue Xuebao" da yayımlanan "论总体国家安全观的变革性特征" (Lun Zongti Guojia Anquan Guan De Biangexing Tezheng, Genel Ulusal Güvenlik Kavramının Değişen Özellikleri Üzerine) isimli makalesinde Xi Jinping'in yeni dönemde ortaya attığı "Genel Güvenlik Kavramı" üzerinde durmaktadır. Li makalesinde, Xi Jinping'in bu yeni doktrinini yeni dönemdeki Çin ulusal güvenliğinin yapıcı teorisi olarak görmektedir. Yazar, Genel Ulusal Güvenlik Kavramının, ulusal güvenliği gerçekleştirecek yaratıcı teori olarak, sadece Çin'in ulusal güvenliği için değil, aynı zamanda küresel barış ve kalkınma için de derin etkisi olacağını belirtmektedir.

Andrea Ghisellia (2018) ise Çin'in güvenlik ve dış politikasındaki gelişmeleri güvenlikleştirme teorisi açısından ele almaktadır. O "Diplomatic Opportunities and Rising Threats: The Expanding Role of Non-Traditional Security in Chinese Foreign and Security Policy" (Diplomatik Fırsatlar ve Yükselen Tehditler: Çin'in Dış ve Güvenlik Politikasında Geleneksel Olmayan Güvenliğin Artan Rolü) adlı makalesinde, güvenlikleştirme teorisinin lensi altında, geleneksel olmayan güvenliğin Çin dış politikası üzerinde yaptığı önemli etkiye yer vermektedir. Ghisellia'ya göre, geleneksel olmayan güvenlik, zamanla Çin'in uluslararası duruşunu güçlendirmek için bir fırsat olarak anlaşılmaktan, güvenlik tehditlerinde önemli bir kategori olarak görülmeye başlanmıştır. Bununla beraber Çin'in güvenlik ve diplomatik davranışı da değişmiş, Özellikle, Çin kuvvet kullanma ve yetki verme konusunda daha cüretli olmuştur. Makale, 1990'lı yıllarda başlayan bu süreci hükümetin içindeki tartışmaya ve bu yeni tehditlere karşı yasal, kurumsal ve askeri yanıtlara bakarak irdeliyor. Makale Ayrıca, Çin dış politikasının itici güçleri, yönü ve aynı konuyu inceleyen genel yaklaşım hakkında da önemli düşünceleri ileri sürüyor.

Wang Qi ve Liu Lian'ler de (2011) "我国目前面临的非传统安全问题及对策" (Woguo Muqian Mianlin de Feichuantong Anquan Wenti Ji Duice, Ülkemizin şu anda karşı karşıya olduğu Geleneksel olmayan güvenlik sorunları ve Karşı Tedbirler) adlı "山东行政学院学报" (Shandong Xinzheng Xueyuan Xuebao"da yayımlanan makalesinde yine Çin'in yeni dönemde yüzleşen geleneksel olmayan güvenlik tehditlerini incelemektedir. Yazarlar makalesinde, Küreselleşmenin hızla gelişmesi ve dünya düzenindeki değişikliklerin geleneksel olmayan güvenlik sorunlarını giderek daha fazla öne çıkardığını belirtmektedir. Onlara göre, Çin'in yeni dönemde karşı karşıya olduğu geleneksel olmayan güvenlik sorunları arasında terörizm, ekolojik çevre

ve ekonomik güvenlik yer alıyor. Bu sorunların üstesinden gelmek için, Wang ve Liu çalışmasında, bir "Yeni Ulusal Güvenlik Konsepti" oluşturmayı, uluslararası işbirliğine aktif olarak katılmayı, ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırmayı ve böylece Çin'in "geleneksel olmayan güvenlik sorunlarını" temelinden çözmeyi önermektedir.

Rumi Aoyama (2016) "Journal of Contemporary East Asia Studies"de yayınlanan "One Belt, One Road": China's New Global Strategy" (Bir Kuşak, Bir Yol: Çin'in Yeni Küresel Stratejisi) isimli makalesinde Çin'in yeni dönem küresel stratejisi üzerinde durmaktadır. Yeni İpek Yolu girişimini Çin'in yeni küresel stratejisi olarak tanımlayan Aoyama çalışmasında: Bu dış politikanın niteliği nedir ve Xi Jinping yönetimi altında nasıl uygulanmaktadır? Sorularına yanıt aramaktadır. Araştırmacı çalışmasında, Çin'in OBOR girişiminin sadece bölgesel bir politika değil, "Çin Rüyası"na ulaşmak için başlatılan büyük bir küresel strateji olduğunu belirtmektedir. Aoyama'ya göre, Çin'in dünya çapında geniş bir etki alanı yaratma şansı az olsa da, Onun küresel politika üzerindeki potansiyel etkisi göz ardı edilemez.

Çin'in "Bir Kuşak, Bir Yol" Teşebbüsü ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" kuruluşunun arkasında yatan motivasyonları inceleyen önemli bir çalışama Hong Yu (2016) tarafından yapılmıştır. Hong Yu "Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank" (Çin'in "Bir Kuşak, Bir Yol" Teşebbüsü ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" kuruluşunun arkasındaki motivasyonlar" adlı "Journal of Contemporary China"da yayımlanan makalesinde "Bir Kuşak, Bir Yol" (OBOR) girişimlerinin, Çin'in yeni dış politikasının merkezini oluşturduğunu vurgulamaktadır. Yazara göre, OBOR girişimleri, Çin'in küresel arenadaki yükselişinin ekonomik, politik ve stratejik olarak bir yansımasıdır. Altyapı geliştirme formlarının kendi aralarında bir bağlantı kurmak Çin'in OBOR girişimlerinin merkezi kısmını oluşturuyor. Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), sermaye kredileri ve teknik hizmetler sağlayarak bölgedeki altyapı gelişimini kolaylaştırmayı ve hızlandırmayı amaçlamaktadır. AllB, Çin'in OBOR girişimlerinin öncüsü olarak görev yapacaktır. Hong Yu makalesinde, AIIB ve OBOR girişimlerinin Çin'i, bölgede ve ötesinde jeoekonomik ve jeopolitik merkeze dönüştürdüğüne ve böylece Çin umduğu gibi diğer Asya ülkeleriyle ekonomik bağlarını güçlendirebilecek bir konuma sahip olduğuna yer vermektedir. Hong Yu'ya göre, Yeni İpek Yolu girişimleri, Çin'in altyapı geliştirme, finansal güç ve üretim kapasitesindeki güçlerinden yararlanarak, Çin'li şirketlere ve sermayeye diğer ülkelere yatırım yapma kanalını da sağlıyor. Yazar ayrıca OBOR girişimleri ve AIIB'nın, yirminci yüzyılın en dinamik ve ekonomik olarak canlı bölgesi olan Asya'nın ekonomik ve politik görünümünü değiştirebileceğini ortaya koymakla beraber, Çin'in bu girişimleri gerçekleştirmede hem iç hem de dış alanda ciddi zorluklarla karşı karşıya kalacağını belirtmektedir.

Kuşak ve Yol Projesini Çin'in yeni genel stratejisi olarak inceleyen bir diğer çalışma ise Yong Wang'ın (2016) "Offensive For Defensive: The Belt And Road İnitiative And China's New Grand Strategy" (Müdafaa İçin Hücum: Kuşak-Yol Girişimi ve Çin'in Yeni Genel Stratejisi" isimli "The Pacific Review" dergisinde yayımlanan makalesidir. Wang Çin'in Kuşak ve Yol Projesini, 2008'deki Küresel Mali Krizden sonra Çin ekonomisinin yavaşlaması, ABD'nin Asya'ya dönmesi ve komşu ülkelerle olan ilişkilerin bozulması gibi birçok faktörün bir araya gelmesinden oluşan baskılardan kaynaklanan bir girişim olarak görmektedir. Ayrıca, yazar bu girişimin Çin'in uluslararası yükümlülük ve liderlik beklentisini karşılamak için Çin'in yeni lideri Xi Jinping'in daha proaktif bir yaklaşımının sembolü olduğunu belirtiyor. Wang'a göre, Asya, Avrupa, Afrika ve Okyanusya'yı birbirine bağlamayı amaçlayan girişim, uluslararası ekonomik işbirliği konusunda muazzam fırsatlar sunuyor. Makalede, bahis konu girişimin Çin'in uluslararası kamu mallarına katkısı olarak ekonomik liberalizm çizgisinde olduğu; aynı zamanda Çin'in büyük stratejisi olarak doğası gereği saldırganlıktan daha çok savunmacı olduğu tartışılmıştır. Wang makalesinde, Risklere ve belirsizliklere rağmen, bu uygulamanın Çin'in bölgesel ve uluslararası kurumlardaki etkisini ve konumunu artıracağını ileri sürmekte ve ABD,ye yükselen Çin'e daha fazla stratejik alan açmayı düşünmeyi önermektedir. Yazara göre, daha iyi koordine edilmiş bir Çin-ABD ilişkileri Asya Pasifik'i daha güvenli ve daha umut verici bir bölge haline getirecektir.

Christian Ploberger (2017) de "One Belt, One Road: China's New Grand Strategy" (Bir Kuşak, Bir Yol: Çin'in Yeni Genel Stratejisi) adlı "Journal of Chinese Economic and Business Studies"da yayımlanan makalesinde Bir Kuşak, Bir Yol (OBOR) girişimini Çin'in yeni genel stratejisi olarak ele almaktadır. Ploberger çalışmasında, OBOR, iki farklı bölgesel seviyeye dayanan, daha geniş bir politika girişimlerini özetleyen, yalnızca nostaljik bir retoriği temsil ediyor mu, yoksa Çin'in yeni jeopolitik stratejisinin cesur bir ifadesi mi? sorusuna cevap aramaktadır. Ploberger, OBOR girişiminin, Coğrafi odağında, Çin hükümetinin ilgi odağı olan yerleri - ihracat için birincil destinasyon olan Orta Asya ve Güneydoğu Asya'dan Avrupa'ya kadar uzanan bölgeleri içerdiğini belirterek, OBOR girişimini Çin hükümetinin çok çeşitli farklı politika önerileriyle uyumlu olan mevcut politik-ekonomik çıkarlarının çerçevesi olarak yorumlamaktadır. Yazara göre, Böyle bir argümandan hareketle, birileri OBOR girişimini, Çin liderliğinin daha aktif rol alacağı çeşitli bölgesel ve alt bölgesel entegrasyon dinamikleri süreçlerinin ortaya çıkması olarak anlayabilir. Aynı zamanda Buna karşılık, başka birileri de Çin'in çağdaş jeopolitik büyük stratejisini oluşturan OBOR girişimindeki niteliksel ve açık uyarlamaları vurgulayabilir. Son göze çarpan nokta olarak, araştırmacı, bu girişimin, sözde küreselleşmiş bir dünyada yaşarken bile coğrafyanın jeopolitiği şekillendirmeye devam ettiğinin göstergesi olduğuna dikkat çekmektedir.

Çin'de yeni dönemde ön plana çıkan "Çin Rüyası" üzerine yapılan önemli bir çalışma Gordon Barrass & Nigel Inkster (2018) tarafından kaleme alınmıştır. "Xi Jinping: The Strategist Behind the Dream" (Xi Jinping: Rüya'nın Arkasındaki Stratejist) isimli "Survival, Global Politics and Strategy" dergisi tarafından yayımlanan makalede Xi Jinping'in Çin Rüyasının tarihsel arka planı açıklanmaya çalışılmıştır. Yazarlar Xin'in arzusunu Amerikan başkanı Donald Trump'ın devletini yeniden güçlendirme isteğiyle karşılaştırmaktadır. Onlara göre, Amerikan mevkidaşı gibi, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping de ülkesini tekrar büyük yapmak istiyor. Ancak çok önemli bir fark var: Xi sadece vizyona sahip değil, aynı zamanda Çin'in yüzyıllarca oynadığı egemen bölgesel rolü geri kazanmayı hedefleyen bir stratejiye de sahiptir. Yazarlar makalesinde, Çin'in sınırlarının ötesinde ve daha geniş dünyaya nüfuz etmek isteğinde olduğunun altını çizmekte ve Başardığı takdirde, Pekin'in birçok ülkeler için modern dönemde emsalsiz siyasi, ekonomik ve askeri tehdit oluşturacağını ön görmektedir. Yazarların nezdinde, bugüne kadar, Xi'nin öncekilerine dayanan çabaları, yurt içinde ve yurt dışında kayda değer kazanımlar elde etmiştir.

Xi Jinping tarafından ortaya atılan "Çin Rüyası" vizyonu hakkındaki retorik söylemler ile sonraki dönemde izlenen dış ve ulusal güvenlik politikalarını karşılaştırarak inceleyen bir çalışma ise Axel Berkofsky (2016) tarafından yapılmıştır. Berkofsky "Asia-Pacific Review" dergisinde yayınlanan ""The Chinese Dream" and Chinese Foreign and Security Policies: Rosy Rhetoric versus Harsh Realities" ("Çin Rüyası", Çin'in Dış ve Güvenlik Politikaları: tatlı söylem ve sert gerçekler) isimli makalesinde Çin'in son yıllarda uyguladığı dış ve güvenlik politikalarının Çin devlet başkanı Xi Jinping'in 2012 yılında "Çin Rüyasını" açıklarken söylediği güzel retoriklerle uyuşmayacağını ileri sürmektedir. Çin Rüyası hakkındaki retoriklerin başta olumlu hava yarattığı ve uluslararası toplumu umutlandırdığını hatırlatan yazar daha sonra Güney Çin Denizindeki tek taraflı hareketlerin söylenenlerin tam tersi olduğunu belirtmektedir. Berkofsky araştırmasında, söylemler ile eylemler arasındaki farklardan hareket ederek, Çin'in "barışçıl" büyümesinin "Çin Rüyası" retoriklerinde söylendiği gibi dünyaya, özellikle Çin'in komşularına barış ve kalkınma fırsatı sağlamayacağı sonucuna varmaktadır.

Huiyao Wang (2014) "The European Journal of Finance"te yayımlanan "Ten Chinese Going Global Models: Emerging Patterns And Analysis" (Çin'in 10 Küresel Olma Modeli: Ortaya Çıkmakta Olan Paternler ve Analiz) adlı çalışmasında Çin'in küresel olma yolunda izlediği farklı yöntemleri incelemektedir. Wang makalesinde, Geçen 10 yılda, Dünya Ticaret Örgütü'ne katıldığından beri, Çin'in küresel yatırımının 60 kat arttığını hatırlatarak, bu giderek artan uluslararası ticaret olgusu üzerinde yeterince çalışılmadığını belirtmektedir. Yazar çalışmasında Çinli şirketlerin küreselleşmeye yönelik stratejilerini incelemektedir. Bu bağlamda, çalışma öncelikle,

Başlangıçta küreselleşen Çinli firmalar tarafından en sık kullanılan 10 modeli tanıtmayı amaçlamakta, daha sonra, küreselleşmekte olan Çinli firmaların ortaya çıkmakta olan eğilimlerini ve şekillerini ana hatlarıyla açıklamakta ve analiz etmektedir.

Çin'in uluslararası ticaretteki rekabet gücü gelişmiş ülkelerin ihracat fiyatlarını da etkilemiştir. Bu bağlamada, Giorgia Giovannetti ve Marco Sanfilippo (2016) "International Review of Applied Economics" dergisinde yayımlanan "China's competition and the export price strategies of developed countries" (Çin'in Rekabeti ve Gelişmiş Ülkelerin İhracat Fiyat Stratejileri) adlı makalesinde gelişmiş ihracat ülkeleri ile Çin arasındaki rekabetin ihracat fiyatlarını etkilediğini düşünmektedir. Dolayısıyla, yazarlar makalesinde, Çin rekabetinin gelişmiş ülkelerin ihracat fiyatları üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Yazarlara göre, Genel olarak, artan Çin ihracat rekabeti, ihraç edilen ürünlerin iyileştirilmesine yol açarken, etki sektör ve teknolojik seviyeye göre farklılık göstermiştir. Yükseltmeye yönelik dürtüler, rekabetin daha zor olduğu ve ürün çeşitlerinin daha ucuz satıldığı düşük teknoloji sektörleri için daha güçlü olmuştur. Yazarlar, Yükseltme için güçlü bir baskıyla karşı karşıya kalınca çoğunlukla ürünlerin düşük fiyatla satıldığı sonucuna varmıştır.

Son olarak, Bates Gill (2017) "China's future under Xi Jinping: challenges ahead" (Xi Yönetimindeki Çin'in Geleceği: Öndeki Tehditler) adlı "Polıtıcal Scıence" dergisinde yayımlanan makalesinde Uluslararası politikada şimdiye kadar hiçbir gelişmenin Çin'in büyük bir güç olarak ortaya çıkması gibi o kadar fazla dikkat çekmediğini söylemekte ve bu yükselişin birçok soru ve belirsizliklerle dolu olduğunun altını çizmektedir. Makalede şu sorulara yanıt aranmaktadır: Çin gücünün uzun vadeli hedefleri nelerdir? Pekin uluslararası sistemi amaçlarına göre yararlı mı yoksa onlara bir engel olarak mı görüyor? Çin daha açık, müreffeh, adil ve sürdürülebilir bir toplum olarak mı ortaya çıkacak? Gill'e göre, Çin'in en üst lideri Xi Jinping, ülkesinin bu sorulara cevaplarını şekillendiren en güçlü kişidir. Bu nedenle, Xi'nin düşünmesini ve muhtemel tepkilerini etkileyebilecek güçleri aydınlatmak ve anlamak önemlidir. Bunu akılda tutarak, yazar Xi'nin geçmişini, onun Çin'in geleceği için vizyonunu ve bu vizyonla yüzleşecek zorlukları irdelemektedir. Makale bu faktörlerin önümüzdeki yıllarda Çin'in iç ve dış politikasında nasıl bir etki yaratabileceğine dair bir değerlendirme ile sona erer.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GÜVENLİK, ULUSAL GÜVENLİK, ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKASI VE STRATEJİ

Güvenlik ontolojik bir duygu, sosyolojik bir olgu, siyasal bir fenomendir. Güvenliği siyaset bilimi açısından önemli hale getiren şey de güvenlik politikalarının üst düzey bir politika olması ve bu politikaların devlet faaliyetlerine öncelikli olarak yön vermesidir. O nedenlerle güvenlik konusu uluslararası ilişkiler alanında temel çalışma konularının başında gelmektedir. Uzun yıllar askeri faaliyetler ve istihbarat çalışmaları ile sınırlı bir çerçevede çalışılan ve jeostratejik alana adeta hapsolmuş olan güvenlik anlayışı artık günümüzde çok boyutlu çalışılmaktadır.

Ancak, Konumuz daha çok pratik bir konu olduğu için güvenlik ile ilgili teorik detaylara fazla inmeye gerek olmayabilir. Ama belli bir ülkenin ulusal güvenliği, ulusal güvenlik politikası ve stratejisi üzerine yapılan bir çalışmada araştırma boyunca sık sık kullanılacak bazı teorik kavramlardan bahsetmek konunun anlaşılabilmesi açısından bir zorunluluktur. Zira anahtar kavramlar açıklanmadan konunun anlaşılır hale gelmesi imkânsızdır. Dolayısıyla Çin'in yeni ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisini ele alan bu çalışmaya konuyla ilişkin bazı teorik kavramları tanımlamakla başlamak yerinde olacaktır. Bu bağlamda çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu çerçeve kapsamında güvenlik, ulusal güvenlik, ulusal güvenlik politikası ve strateji gibi anahtar kavramlara yer verilmektedir.

3.1. Güvenlik

Öncelikle güvenlik Batı orijinli bir kavram olarak Batı siyasal düşüncesi ve siyaset felsefesinin bir ürünüdür. Türkçeye bu kavram Batı dillerinden girmiştir. Bu terimin günümüzde yaygın kabul edilen İnglizce karşılığı "*security"* kelimesidir. Ancak bu kelime İnglizceye de Latince "*securitas"* ya da *"securus"* kelimesinden gelmiştir. Bu kelimeler Latincede "kaygıdan, üzüntüden emin olma ya da özgür olma" gibi anlamlara geliyordu. Nitekim inglizcede de neredeyse aynı anlamları taşımaktadır. Batı dillerinde yine güvenliği ifade eden diğer kavramalar da bulunmaktadır. Örneğin *assuarrance* ve *asphalea* kelimeleri *security* kelimesiyle aynı ya da yakın anlamı taşımaktadır. Ancak *security* belli bir kaygıdan, endişeden kurtulma anlamındayken, *asphalea* daha çok bahis konu kaygı ve üzüntüyü yok etmek anlamında kullanılmaktadır (Birdişli, 2017: 19-21).

Güvenlik kelimesi Türkçede de benzer anlamı taşımaktadır. Yani Güvenliğin Türkçedeki anlamı da Batı dillerindekinden farklı değildir. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "Örnekleriyle Türkçe Sözlük"te güvenliğe "tehlikede bulunmama hali, emin ve rahat olma, emniyet" olarak tabir verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2004: 1081). Bir diğer Türkçe sözlükte ise güvenlik "Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan, tehlikeye düşmeden yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilme durumu" şeklinde tanımlanmaktadır (Üç, 1998: 547). Ayrıca Bu konuda Türkçe zengin bir dildir. Günümüz Türkçesinde güvenliğin yanı sıra yine emniyet ve asayiş kavramları da vardır (Birdişli, 2017: 19).

Güvenliğin kavramsal tanımlamasını yapmak onun sözlük anlamını bulmak gibi kolay değildir. Bu görüşte birçok akademisyen hemfikirdedir. Yani güvenlik alanında yapılan çalışmalarda güvenlik kavramı tanımlanırken güvenliğin tanımlanması zor çerçeve bir kavram olduğu hep dile getirilmektedir. Dolayısıyla güvenliğin ne olduğu hakkında bütün zaman ve mekânlarda geçerli bir cevap bulunmamaktadır.

Güvenlik alanında çok ünlü bir isim olan Barri Buzan da güvenliğin üzerinde daha çok durulması gereken bir kavram olduğunun altını çizmektedir. Buzan'a göre güvenlik hala yeterince geliştirilmemiş bir kavramdır. Akademisyenler ve politikacılar tarafından yoğun kullanılmasına rağmen, Güvenlik üzerine yapılan çalışmalar sosyal bilimlerin başka dallarına kıyaslandığında göreceli olarak düşük düzeyde kalmıştır (Buzan, 1983: 1).

Kişilerin ve toplumların güvenlik anlayışı, onların siyasi bakışlarından ve felsefi dünya görüşlerinden kaynaklandığı için, güvenlik algılamaları da kişiden kişiye, toplumdan topluma değişmektedir. Öbür yandan güvenliği objektif güvenlik ve sübjektif güvenlik olarak ikiye ayırmak da mümkündür. Objektif güvenlik tehditlerden uzak olmakla ölçülürken, sübjektif güvenlik sahip olunan değerlere yönelik saldırı endişesinden kurtulmakla ölçülür (Yılmaz, 2017: 66).

Arnold Wolfers ise güvenliği bir ulusun azdır çoktur sahip olduğu ve elde etmek istediği bir değer olarak görmektedir. O zaman Wolfers'e göre güvenlik, negatif değer sayılan güvensizliğin kötülüğünün yok olmasından başak bir şey değildir. Bu konuda bir ulusun güvenliği bir kutuptaki neredeyse tam güvensizlikten ya da güvensizlik duygusundan, öbür kutuptaki neredeyse tam güvenlik ya da güvenlik duygusuna doğru uzun mesafe izleyebilir (Wolfers, 1952: 484-488).

Birleşmiş Milletler güvenliğe daha çok insan odaklı yaklaşmıştır. BM'nin güvenlik tanımlamasında iki ana öğeden bahsedilir: korkudan özgür olma ve ihtiyaçtan özgür olma. Bu çerçevede güvenliğin iki önemli yönü olduğu söylenebilir. İlk olarak güvenlik açlık, hastalık ve zulüm gibi kronik tehditlerden emin olmak; ikinci olarak ise İster ailede, ister iş yerinde ya da toplumda olsun, günlük yaşam tarzlarındaki beklenmeyen ve zararlı ihlallerden korunmak anlamına gelir. Dolayısıyla güvenliği var olduğundan daha çok kaybolduğunda fark etmek kolaydır. Çünkü birçok insan aslında güvenliğin ne olduğunu içgüdüsüyle doğal olarak anlar (UNHD, 1994: 23-24).

Görüldüğü üzere BM güvenliği insan odaklı tanımlarken, kavramın iki temel yönden değişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle Güvenlik kavramı 1) sadece teritoriyal güvenliğe vurgu yapmaktan halkın güvenliğine vurgu yapmaya; 2) silah yoluyla güvenlikten insani kalkınma yoluyla güvenliğe doğru değiştirilmelidir. Yani askeri ve devlet odaklı güvenlik anlayışından sivil ve insan odaklı güvenlik anlayışına dönüştürülmelidir. Bu bağlamda insani güvenlik kavramını açıklarken, onun temel dört özelliği üzerine odaklanmak gerekir: 1) insani güvenlik evrenseldir, yani tüm insanlıkla ilgilenir. 2) insani güvenliğin bileşenleri kendi aralarında bir birine bağlıdır. 3) insani güvenliği garanti etmek için sonra müdahale yapmaktansa önce önlem almak daha kolaydır. İnsani güvenlik yedi ana kategori altında sıralanmaktadır: 1) ekonomik güvenlik, 2) gıda güvenliği, 3) sağlık güvenliği, 4) çevre güvenliği, 5) şahıs güvenliği, 6) toplum güvenliği, 7) politik güvenlik (UNHD, 1994: 22-25).

Avrupa Birliği de güvenliği çok yönlü tanımlamaktadır. AB'nin 2005 yılında yaptığı güvenlik tanımı şu şekildedir:

> "güvenlik: bir kişi, toplum, örgüt, sosyal kuruluş, devlet ve onların vasıtalarının (eşya, altyapı vb.), suç faaliyetleri, terörizm ve diğer saldırı veya düşmanca hareketler, afetler (doğal veya insan tarafından) gibi tehlike veya tehditlere karşı korunmasının gerekli olduğu sanılan veya teyit edilen durumdur."

Bunlarla birlikte güvenlik ile ilgili yapılan çok sayıda tanımlamalar bulunmaktadır. Güvenlik bazılar tarafından "dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı kendini koruyabilme yeteneği" olarak tanımlanırken, bir diğerleri Güvenliği "uluslararası sistemin, ülkelerin veya bireylerin istikrarına yönelik bir tehdit olmaması durumu" olarak görmektedir. Devlet açısından bakanlar ise güvenliği "barış zamanlarında kendi değerlerini tehditlere karşı koruyabilme ve savaş halinde zafer kazanabilme gücü" şeklinde yorumlamıştır (Yılmaz, 2017: 67).

Kavram olarak güvenliğin tarihini Antik Yunan ve Roma dönemlerine kadar götürmek mümkündür. Örneğin Antik Yunan savaş tarihi ve Roma politik tarihine ilgili eserlerde güvenlikten söz edilmektedir. Ancak o dönemlerde güvenlik barış, yani savaştan uzak olma durumu şeklinde anlaşılmıştır. Sonraki zamanlarda kilisenin yüklediği olumsuz anlam nedeniyle göz ardı edilen güvenlik kavramı 17'nci yüzyıla gelindiğinde Thomas Hobbes'unun (1588-1679) modern devletin varlık nedenlerinden biri olarak yorumlamasıyla yeniden önem kazanmış ve temel siyasi kavram haline gelmiştir (Birdişli, 2017: 20-22).

20'nci yüzyılın ilk yarısında insanlık âlemi büyük iki savaşı baştan geçirmiş ve savaşın getirdiği büyük maliyetin faturasını ödemiştir. Savaş esnasındaki büyük yıkım ve sonrasındaki ağır yaranın güvenliğe daha çok ilgi çekmesiyle güvenlik üzerine

akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Fakat İkinci Dünya Savaşından sonra şekillenen iki kutuplu uluslararası sistem nedeniyle, bu yeni alan kolayca soğuk savaşın etkisinde kalmıştır. Bu nedenle uluslararası ilişkiler disiplininin bir alt dalı olarak yapılan güvenlik çalışmaları Soğuk Savaş boyunca güvenliği devlet merkezli ele almıştır.

Soğuk Savaşın bitmesiyle İki Kutuplu Dünya Sistemi ortadan kalkmış ve tehditlerin artık ülkelerin iç sorunlarından geleceği anlaşılmaya başlanmıştır. Bu durumda Soğuk Savaş döneminde göz ardı edilen devlet içi sorunların çözümlenmesi daha önem kazanmıştır. Bu çerçevede, güvenliği insan merkezli tanımlayan 1994 tarihli Birleşmiş Milletler'in İnsani Kalkınma Raporu (Human Development Report) önemli bir dönüşüm noktası olmuştur (UNDP, 1994). Güvenlik günümüzde artık eleştirel yaklaşımlarla çok boyutlu bir şekilde çalışılmaktadır.

3.2. Ulusal Güvenlik

Güvenlik çok geniş bir anlamı ifade ettiği için önüne bir sıfat eklendiğinde kelimenin mana dairesi küçülerek daha anlaşılır hale gelir. Bu nedenle Ulusal Güvenlik denildiğinde ilk akla bir ulusun güvenliğinden bahsedildiği gelir.

Bu çerçevede ulusal güvenlik kavramının, bir devletin sınırları içerisindeki bütün bireyleri kapsayacak şekilde iç güvenliği; diğer yandan ise devlete karşı dışarıdan gelebilecek bütün tehlikelere yönelik dış güvenliği kapsadığı genel kabul görmektedir. Bunlardan anlaşılacağı gibi, ulusal güvenlik kavramı kendi içinde ulusal çıkar, ulusal tehdit ve bu tehditlere karşı tedbir gibi kavramları da barındırır. Dolayısıyla Ulusal güvenlik ile ilgili tanım yaparken bu kavramlar göz ardı edilmemelidir. Bunları göz önünde bulundurarak ulusal güvenliği, bir devletin ulusal çıkarlarını iç ve dış tehditlerden koruması şeklinde tanımlayabiliriz (Yılmaz, 2017: 480-481).

Ancak Ulusal güvenliğin gerçek manada bütün ulusun güvenliğini mi yoksa belli bir kesimin güvenliğini mi ifade ettiği konusu tartışmalıdır. Çünkü ulus kavramı bir ülkenin siyasal eliti tarafından yaratılan bir kavramdır. Dolayısıyla bir ülkede farklı elit gruplarının farklı çıkarları olabileceği gibi, bu çıkarların iktidar sahipleri tarafından ulusal güvenlik başlığı altında dile getirilme ihtimali de vardır. Bu konuda Wolfers (1952: 485) devletler ve devletlerin içindeki grupların benzer olay ve durumlar karşısında çok farklı tutum sergilediğine dikkat çekmektedir. Aynı bir durum bazıları tarafından ihmal edilirken, diğerleri tarafından çok abartılmıştır.

Ulusal güvenliği tanımlarken üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise ulus anlayışıdır. Devletler ulus inşa sürecinde farklı esas ve yöntemlere başvurmuştur. Bu durum ulusların güvenlik anlayışını etkilemiş ve farklı ulusal güvenlik anlayışlarının şekillenmesine neden olmuştur. Bu kapsamda farklı esaslara dayanan dört çeşit modelden bahsetmek mümkündür. Onlar: ırk esasına dayanan Alman ulus anlayışı, kültür esasına dayanan Fransız ulus anlayışı, vatandaşlık esasına dayanan Amerikan ulus anlayışı ve dil esasına dayanan Arap ya da Rus ulus anlayışından ibarettir (Birdişli, 2017: 47).

Son olarak ulusal güvenlikte doğrudan ulusa atıf yapılsa da onundan kastedilen aslında devlettir. Devlet kendisine olan bir ihtiyacın sonucu olarak ortaya çıktığı için, ulusal güvenlik, devlete göre hem bir amaç hem de bu amaca hizmet eden bir politik süreç olarak görülmektedir. Bu bağlamda ulusal güvenlik devletin bekası için yürütülen tüm üst düzey politikalar ve süreçlere verilen bir isimdir (Birdişli, 2017: 36).

Ulusal güvenlik kavramı ilk olarak ABD'de ortaya çıkmıştır. 1947 yılında Başkan Harry S. Truman'ın "National Security Act" (Ulusal Güvenlik Yasası) nı yürürlüğe koymasıyla politik alana giren kavram, üzerine yapılan sık sık vurgulardan dolayı, akademik alanda da ilgi bulmuştur. Bu noktadan itibaren ulusal güvenliği konu edinen akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

3.3. Ulusal Güvenlik Politikası

Ulusal güvenlik politikası bir devletin ulusal çıkarlarını koruma ve bu çıkarlara yönelik tehditleri bertaraf etme yönünde attığı taktiksel adımlara verilen bir isimdir. Her devlet kendi durumuna göre ulusal çıkarlarını belirler ve bu çıkarları korumak veya gerçekleştirmek için çeşitli yöntemlere başvurur. Dolayısıyla ulusal güvenlik politikaları bir devletin iç ve dış güvenliğini içeren konularla ilgilenir.

Ulusal güvenlik politikalarını dış politika ile karıştırmamak gerekir. Ulusal güvenlik politikaları dış politikadan genel olarak en az iki bakımdan farklılık gösterir. Öncelikle ulusal güvenliğin hedefleri daha dardır ve ülke güvenliği veya ülke çıkarlarının korunmasına yöneliktir. İkinci farklılık ise ulusal güvenliğin karşısında gerçek ve potansiyel rakip veya düşmanların olmasıdır. Dış politika muhataplarını genellikle düşman olarak görmez ve askeri seçenekler sık sık başvurulan bir yöntem de değildir (Yılmaz, 2017: 482).

Ulusal güvenlik politikası da ulusal güvenlik gibi modern bir kavramdır. Ulusal güvenlik politikaları, 19. Yüzyılın sosyopolitik gerçekleri sonucu ortaya çıkan ulusal güvenlik düşüncesini takiben, 20. Yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Bu tür politikalar İlk olarak ABD'de 18 Ekim 1947 yılında kabul edilen "National Security Act" (Ulusal Güvenlik Yasası) ile gündeme gelmiş, ABD'nin NATO'daki etkisi ve NATO'nun tehdit öncelikleriyle ittifaktaki başka üye ülkelere de yayılmıştır (Birdişli, 2017: 40).

3.4. Strateji

Strateji kelimesi günümüzde çok duyulur. Genelde Devletten özel şirketlere kadar her kurum hatta şahıs kendi stratejisinden bahsetse de, kelime birçok kişi için müphemliğini korumaktadır. Yani net bir anlam ifade etmez. O yüzden herhangi bir stratejiden söz etmeden önce, strateji kavramını tanımlamak ve onun müphemliğini açıklığa kavuşturmak gerekir.

İlk olarak stratejinin ne anlamı ifade ettiğini görmek için Türkçe kamuslara bakıldığında kelimenin kavramsal olarak şu iki şekilde açıklandığı görülmektedir: "1. önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol; 2. bir ulusun ya da uluslar topluluğunun barış ve savaşta benimseyen politikalara en fazla desteği verme amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçleri bir arada kullanma bilim ve sanatı" (Koçak ve Alkan, 1999: 1222).

Etimolojik olarak bakıldığında strateji kavramının kökeni Antik Yunan'a kadar uzanmaktadır. Örneğin "*Στράτήγος"* (Strategos) kelimesi Antik Yunan'da "general" anlamında kullanılmıştır (Strachan, 2005: 34–35).

Teorik bakımdan Strateji kavramını bir çerçeveye oturtan ilk kişi ise Prusyalı General Clausewitz olmuştur. Clausewitz stratejiyi, "çarpışmanın savaşın amacı için kullanılması" şeklinde tanımlamış ve ilk defa taktik ile strateji arasında bir ayrım yapmıştır. Onun yaptığı sınıflandırmada olayların gelişim hızı ve zamansal uzunluğu açısından strateji ile taktik bir birinden ayrılmaktadır (Clausewitz vd., 2007: 133–135).

Bunlardan anlaşıldığı gibi strateji aslında askeri bir kavramdır. O yüzden Günümüzde sivil kurumlar tarafından sıklıkla kullanılmasına rağmen, kelimenin kavramlaştırılma sürecindeki etkisinden dolayı, kavramın tanımlanmasında askeri yönün ağırlık bastığı görülmektedir. Ayrıca Strateji kavramının çok amaçlı kullanılmasıyla birlikte, kelimenin mana dairesi de genişlemiş ve zamanla kelime üzerine yeni manalar yüklenmiştir. Bu durum strateji kavramı hakkında farklı tanımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Amerikan ordusu, profesyonel eğitim sisteminde, stratejiye, "belirli bir hedefe ulaşmak için kaynakların (araçlar ve yollar) akıllıca tanımlanması, kullanılması ve koordinasyonu" şeklinde tabir vermektedir (McMaster 2015: 198).

Betts'e (2004: 7) göre strateji bir politika hedefi değildir. Onun tabiriyle, araçların sonuçlar için taşıdığı anlamı, strateji de hedefler için taşımaktadır, bu anlamda

strateji politika hedeflerine ulaşma yolunda yetenekleri kullanmak için yapılan bir plandır.

Neden strateji olmalı sorusunun cevabı strateji kavramının kullanıldığı sahalara göre değişebilir. Ama bu soru stratejinin asıl sahası olan savaş üzerinden yanıtlanırsa, stratejiye düşen ihtiyaç iki yönden açıklanabilir. İlk olarak strateji savaşa politik mana kazandırarak savaşın önceden belirlenen politik amaca hizmet etmesini sağlar. İkinci olarak strateji savaşa moral meşruiyet kazandırarak ödenen bedellerin beyhude olmadığını hatırlatır. Böylece stratejinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bir strateji olmadığında savaş hedeften yoksun, yalnızca kendisi için yürütülen bir şeye dönüşür (Betts, 2000: 5).

Strateji kelimesi Antik Yunan'da "general" anlamında kullanılmışsa da generalin savaş planı ve savaşa komutanlık etme eylemlerinin 18'ci yüzyılın sonlarına kadar net bir adı olmamıştır. Dolayısıyla teorik anlamda Strateji düşüncesi, bir yandan daimi ve profesyonel orduların yükselmesinin, öbür yandan ise aydınlanmanın bir ürünüdür. (Strachan, 2005: 35).

4. ÇİN'İN KISA TARİHİ

Çin aslında belli bir devlete değil, geniş bir toprak parçasına verilen bir isimdir. Çin Ana Karası denilen bu topraklarda tarih boyunca birçok imparatorluklar ve hanedanlıklar kurulmuştur. Çin'deki son imparatorluk Manqing Hanedanlığı (满清王朝) 1911 yılında yıkılmış ve yerine Çin Cumhuriyeti (中华民国) adında yeni bir devlet kurulmuştur. Bununla birlikte Çin topraklarında 2000 seneden beri süre gelen hanedanlık dönemi sona ermiş ve cumhuriyet dönemi başlamıştır.

Asırlar boyu devam eden hanedanlık sisteminin çöküşüyle sarsılan Çin toplumu yeni cumhuriyetin kurulmasıyla toplumsal istikrara yeniden kavuşamamış, iç ve dış faktörlerden kaynaklanan birçok problemler karşısında bu yeni cumhuriyet çaresiz kalmıştır. Böyle bir durumda, Rusya'daki "Ekim Devrimi"nden esinlenen bir bölüm Çinli aydınlar 1921 yılında Çin Komünist Partisini（中国共产党）kurmuş, sonraki yıllarda bu parti, ülkenin iktidar partisi olan Çin Milliyetçi Partisine（国民党）karşı önemli muhalefet olarak ortaya çıkmıştır. İki parti arasındaki gerginlik giderek iç savaşa dönüşmüş ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın Çin'e saldırmasıyla bir dönem iç savaşa ara verilmiştir. 1945'te İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle, Japonlar yenilerek Çin'den çekilmiş, ardından Çin'de yeniden iç savaş patlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra dünya Batı ve Doğu Bloğu olmak üzere iki kutba ayrılmış, Sosyalist Doğu Bloğunun başını Sovyetler Birliği, Kapitalist Batı Bloğunun başını ise Amerika Birleşik Devletleri (ABD) çekmiştir. Çin'deki Komünistler Sovyetler tarafından desteklenirken, İktidardaki Milliyetçiler ise ABD tarafından destek görmüştür. 1949 yılında Milliyetçilerin iç savaşı kaybederek Tayvan'a kaçmasıyla, Komünistler Çin Ana Karasını ele geçirmiş ve Çin Halk Cumhuriyeti（中华人民共和国）adında yeni bir cumhuriyetin kurulduğunu ilan etmiştir. Böylece eski Çin Cumhuriyeti ismine Halk kelimesi eklenerek Çin'de yeni bir cumhuriyet kurulmuştur. Bu noktadan itibaren, Biri Tayvan'a taşınan Çin Cumhuriyeti; öbürü Çin Ana Karasındaki Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere iki Çin cumhuriyeti meydana gelmiştir. Bu iki cumhuriyet hala varlığını sürdürmektedir. Ancak günümüzde Tayvan'daki Çin Cumhuriyeti daha çok Tayvan adıyla anıldığı için, Ana Karadaki Çin Halk Cumhuriyeti Çin kelimesi ile özdeşleşmiştir. Dolayısıyla bugün Çin dendiğinde akıllara Çin Halk Cumhuriyeti gelmektedir. Demek ki, Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Komünist Çin topraklarının resmi adıdır. ÇHC 1949 yılında Mao Zedong liderliğinde kurulmuştur.

Çin ana karasında kurulan bu ikinci cumhuriyet Komünistler tarafından "Yeni Çin" olarak tanımlanmaktadır. Bu yeni cumhuriyet günümüze kadar 70 senelik bir zaman almış ve bu zaman sürecinde sayısız olaylara sahne olmuştur. Çin'in geçirdiği bu tarihi süreci genellikle Devrim dönemi (1949 – 1978) ve Reform dönemi (1978 sonrası) olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu tarih diliminde, Çin kaynaklarında da belirtildiği gibi, Çin Komünist Partisinde beş kuşak liderlik değişimi yaşanmış ve Çin bu beş kuşak liderlik tarafından yönetilmiştir. Çin'in yeni dönem ulusal güvenlik politikası ve küresel rekabet stratejisini konu alan çalışmamıza, Çin'in baştan geçirdiği bu tarihsel mesafeye kısa bir göz atarak başlamak, bu ülkenin hangi aşamalardan geçerek bugüne ulaştığını anlamak açısından çok önemlidir.

Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde Çin Halk Cumhuriyeti'nin kısa tarihine yer verilmiştir. Çin'deki bu tarihsel süreç konu itibari ile dönemsel olarak ele alınmış, aynı zamanda bu süreç içerisinde yaşananlar içinden ulusal güvenlik ve dış politika kısmına ağırlık verilmiştir.

4.1. Mao Dönemi (1949 – 1976)

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, Avrupa'da olduğu gibi, Asya'da da çok büyük bir yıkım olmuştur. Ayrıca Avrupa'da Almanya'nın yıkılması bir iktidar boşluğu ve Soğuk Savaş gerilimine yol açtığı gibi, Asya'da da Japonya'nın çökmesi kaos ve devrimlere yol açmıştır. Sonraki yıllarda yeni bir uluslararası düzen ortaya çıkmış,

Güney ve Güneydoğu Asya'daki birçok sömürge ülkeler yerli milliyetçi hareketler sayesinde Batı müstemlekesinden kurtularak bağımsız devletler olmuştur. Bu sırada, Japonya'nın savaştan sonra kendini toparlamayla meşgul olmasıyla, Çin, Komünistlerin Milliyetçilere karşı kazandığı zaferden sonra, bir kez daha bölgesel büyük güç olarak ortaya çıkmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) 1949 yılında bir komünist devlet olarak kurulması ve Sovyetler Birliği ile yakın siyasi ve askeri bağlarının bulunması, ABD'nin bölgedeki ekonomik ve stratejik çıkarlarına tehdit oluşturmuş ve bu açık tehdide Avrupa'da uyguladığı Çevreleme politikasının benzerini uygulayarak tepki göstermiştir. Böylece 1949'dan itibaren Doğu ve Güneydoğu Asya küresel Soğuk Savaş'ın ikinci en önemli çatışma alanı olmuştur (Best. vd., 2012: 275-76).

ÇHC kurulduktan sonra, Çin dış dünya, özellikle kapitalist Batı Bloğu tarafından dışlanan, siyasi ve ekonomik yönden izole edilmiş bir ülkeye dönüşmüştür. ABD, Pekindeki Komünist hükümeti tanımayı reddettiği için, ÇHC Soğuk Savaş durumunun gerçekleriyle yüzleşmek zorunda kalmıştır (Mitter, 2008: 75).

Mao döneminde, Çin uluslararası ortamı kargaşalı, devrim dolu ve her an büyük savaş olma ihtimali taşıyan bir ortam olarak değerlendirmiştir. Mao'nun devlet içinde devrimi sürdürme ihtiyacını vurgulaması, Çin Komünist Partisi (ÇKP) liderlerinin dış güçler tarafından kurgulanan ideolojik "düşmanlar ve hainler"in tehdidini sürekli dile getirmesiyle uzun süren iç kargaşaya yol açmıştır. Sonuçta, Çin'de sosyal paranoya, siyasal ve ekonomik Kaos ortaya çıkmıştır. Bazen bu Kaos Büyük Atılım (1959 – 1962) zamanındaki gibi geniş çaplı afet; bazen ise Kültür Devrimi (1966 – 1976) zamanındaki gibi iç savaşa benzer şiddet doğurarak, çok sayıda insanların ölmesi ve işkence görmesine neden olmuştur (Scobell. vd., 2018: 13).

Mao döneminin ilk yıllarında Çin, Sovyetler Birliği'nin önemli müttefiki olmuştur. Şubat 1950'de, Çin-Sovyet ittifakı imzalanmış ve aynı yılın sonunda Çin Kore Savaşına müdahale etmiştir. Savaş esnasında ikili ilişkiler çok iyi yürümüş, Sovyetler Çin'e hava desteği sağlamış ve çok miktarda askerî araç gereç vermiştir. Ancak, Stalin'in Sovyetlerin verdiği desteğin karşılığının ödenmesini istemesi, dünya komünizmi adına savaşan ve bu yolda çok bedel ödeyen Çin'i kızdırmıştır (Best. Vd., 2012: 392). Ayrıca Çin'in Kuzey Kore'yi desteklemek için asker çıkarması ABD'nin hiç beklemediği bir olaydır. Oysa ABD'nin bölgedeki davranışları Çin'i çok tehdit etmiş, iç istikrarsızlık ve karşı bir devrimden korkan Mao böyle bir riski almıştır.

Haziran 1953'te Kore Savaşı bitmiş ve Çin-Sovyet ilişkileri daha iyi bir döneme adım atmıştır. Çin artık barış dönemine girdiği için birincil önceliği sanayileşme ve tüm mülkleri devletleştirerek sosyalizmi inşa etmek olmuştur. Bunun için Sovyet tipi beş yıllık plan oluşturulmuştur. Bu hedeflere ulaşabilmesi ve devlet işlerinde yardımcı olması için, Moskova Çin'e binlerce danışman ve teknisyen göndermiştir. Üstelik Sovyetler Çin'e jet uçakları ve kredi de vermiştir. Hatta bunlara ek olarak, 1955'e gelindiğinde, Sovyetler Birliği Çin'in nükleer kapasitesini geliştirmesine destek vermeye başlamıştır. 1953 ve 1957 yılları arası, Sovyet-Çin ittifakının zirve yaptığı dönemdir. Ama bu yıllar gelecekte çıkacak sorunların tohumlarını taşıyordu. 1956 yılında Sovyet lideri Kruşçev'in "de-stalinazasyon" hareketi başlatarak Stalin'in hatalarını ve acımasızlığını ağır bir dille eleştirmesi, Batı ile "barış içinde bir arada yaşama" yönünde adım atması ve Sovyet modelini başka komünist devletlere dayatmakta ısrar etmesi, Çin lideri Mao'yu rahatsız etmiştir. Çünkü Mao, Sovyetler Birliğinin Çin'e eşit davranması gerektiğini düşünüyordu ve Sovyet modelinin Çin'e uygun olmadığını düşünmeye başlamıştı. Mao, bunun yerine başka bir model uygulayarak sosyalizmi inşa edebileceğine inanıyordu. Ona göre, ÇHC tarım üzerinde muazzam bir artış sağlamaya yoğunlaşmalıydı (Best. Vd., 2012, 293).

Çin'de "Büyük Atılım" olarak adlandırılan bu hareket birtakım resmi şenlikler eşliğinde 1958 yılında resmen başlamıştır. Çin halkını eyleme geçirtmek için ülke çapında ateşli bir propaganda kampanyası yürütülmüştür. Bununla birlikte, devlet kriz atmosferi yaratarak Çin diplomasisinde de yeni bir çatışmacı dönemin kapısını açmıştır. Sonuçta, Çin hem ABD, hem Sovyetler ile ilişkilerini gerginleştirerek, Üçüncü Dünya'daki devrimci kurtuluş hareketlerini savunmaya başlamıştır. Ayrıca Mao Ağustos 1958'de Tayvan'a yönelik propaganda kampanyası başlatmış ve Tayvan'a yakın Jinmen adasının bombalama emrini vermiştir (Best. Vd., 2012: 394).

Mao tarafından ısrarla yürütülen "Büyük Atılım" kampanyası 1962 yılında büyük bir başarısızlıkla sona ermiştir. Beş yıl içinde sanayileşmede İngiltere'yi " aşmayı" hedefleyen heyecanlı bu hareket, büyük bir kitlesel açlığa sebep olarak, en az yirmi milyon insanın ölümüne yol açmıştır. Yine de Atılım'ın sona ermesi Mao'nun devrimci yenilemeye duyduğu heyecanını bastıramamış, Büyük Atılım'ın başarısızlığıyla prestejini kaybeden Mao, parti içinde yeniden itibar kazanmak için, Çin tarihindeki en tuhaf hareket olan Kültür Devrimini (1966-76) başlatmıştır (Mitter, 2008: 77).

Kültür Devrimi sürecinde gerçekleştirilecek kitlesel ayaklanmalara rehberlik etmek için, 1966 yılında Mao önderliğinde 9 kişilik bir grup oluşturulmuştur. Mao başta olmak üzere ÇKP içindeki sol cenahtan oluşan bu grup Kültür Devrimine önderlik etmiştir (Devrimci Araştırmalar Grubu, 2013: 40). İzleyen yıllar, ÇKP içindeki birçok üst düzey yöneticilerin hedef gösterildiği siyasi kampanyalar dönemi olarak geçmiştir. Bu dönem içerisinde Mao'ya sadık "Kızıl Muhafızlar", parti içindeki Mao karşıtı güçlere acımasız saldırmış ve kaotik temizlik operasyonları yapılmıştır. Bu dönem boyunca, Üniversiteler kapatılmış, entelektüeller arazilerde çalıştırılmak üzere köylere gönderilmiştir. Kültür Devrimi, çatışma ve şiddetin kol gezdiği, masum insanların itibarlarının zedelendiği, tacizlere uğratılan kişilerin kendilerini intihar etmekten başka yol bulamadığı acımasız bir dönem olmuştur (Wasserstrom, 2015: 93).

Çin 1960'larda gelişmekte olan Üçüncü Dünya Ülkelerindeki kurtuluş hareketlerini desteklerken, ÇHC liderleri Çin'in Gelişmekte Olan Üçüncü Dünyanın bir üyesi olduğunu sürekli dile getirse de, hiçbir zaman kendisini saf bir gelişmekte olan ülke olarak görmemiş, bunun yerine Gelişmekte Olan Dünya içinde kendine özgün bir ayrıcalık elde etmeye çalışmıştır (Scobell. vd., 2018: 11-12).

Sonra gittikçe gelişerek dünyanın en önde gelen devrimci ülkesine dönüşen Çin, bir taraftan Kapitalist Bloğu ve ona bağlı devletlerin çıkarlarını tehdit ederken, öbür yandan Sosyalist Bloğun başını çeken Moskova'yı da tehdit etmeye başlamıştır. Ancak, Çin ekonomik yönden diğer kutuplara göre çok zayıf olduğu için, bu pozisyonunu uzun zaman sürdürememiş ve sonunda Rusya'nın ABD'den daha tehlikeli olduğunu düşünerek Batı Bloğuna yanaşmıştır (Best. Vd., 2012: 391).

Mao döneminin kaydettiği en önemli gelişmelerden biri Çin'in 1967'de başarıyla atom bomba deneyimini gerçekleştirerek nükleer silaha sahip olmasıdır. Mao uluslararası ortamın seyrini çatışmacı ve her an savaş riski taşıyan bir ortam olarak okuduğu için, Çin'in ekonomik ve iç güvenlik yönden en kötü durumunda bile, ulusal güvenlik ve dış politikada hassas davranmış ve ülkeyi askeri yönden güçlendirmeye özen göstermiştir. Mao'nun Üçüncü Dünya Savaşı tezi de Çin'in bu dönemdeki güvenlik kaygısı ve tutumunun bariz bir göstergesidir.

Bu dönemin kaydettiği bir diğer gelişme ise Çin tarihi, belki 20. Asır uluslararası ilişkiler tarihindeki en çarpıcı olay sayılan Çin-Amerika yakınlaşmasıdır. 1970'lerin başlarına doğru Çin-Sovyet arasındaki gerginlik doruk noktasına ulaşmış, hatta iki devlet sınırlarında çatışmalar çıkmıştır. Bu durum iki ülke arasında her an savaş çıkma riskini taşıdığı için, Sovyetlerden olan saldırıdan korkan Çin liderleri telaşa düşmüştür. An itibariyle, ABD de Sovyetler Birliğini engelleyebilmek için Çin'i yanına çekmek istemiş, böylece şartların oluşmasıyla, iki ülke arasında temaslar kurulmaya başlanmıştır. Ağustos 1971'de ABD dışişleri bakanı Henry Kissenger Pekin'e gizli ziyaret yapmış ve ziyaret esnasında Çin başbakanı Zhou Enlai ile görüşerek, ABD başkanı Nixon'un iki ülke arasında iyi ilişkiler kurmayı düşündüğünü, hem de bunun için Çin'i ziyaret etme isteği olduğunu iletmiştir. Mao da Sovyetler Birliğinden gelecek tehditlerin ABD'den daha büyük olduğunu düşünerek, Amerika tarafın teklifini kabul etmiş, 1972 yılında Nixon'un Pekini ziyaret ederek, Mao ve Zhou ile görüşmesiyle, Moskova'yı şok eden, Komünist Bloğu derinden sarsan tarihi buluşma gerçekleşmiştir (Savaş, 2016: 85-86).

Sonraki yıllarda, Çin'de bir yandan Kültür Devrimi ve o doğuran istikrarsızlık ve ekonomik çöküş devem ederken, dış politikada ABD'ye yaklaşma süreci devem etmiştir. Ancak Mao'nun öldüğü 1976 yılına kadar iki ülke arasında, yoğun temasların olmasına rağmen, gerçek anlamda bir ilerleme elde edilememiştir. 9 Eylül 1976'de Mao öldükten sonra, Çin, Kültür Devriminin kargaşalarından kurtularak, geniş çaplı bir

reform hareketi başlatmış, gerçek manadaki Çin-ABD ilişkileri de bu noktadan sonra hızla gelişmiştir. Böylelikle, Çin'de Mao dönemi sona ermiş ve yeni bir dönem başlamıştır.

Sonuç olarak, Çin, Mao döneminde, Sovyetler Birliği ve Birleşik Devletlerden ibaret iki süper gücün birinden ya da her ikisinden gelecek olan büyük bir saldırının korkusu altında kalmıştır. Kendi ulusal güvenliğini korumak için, ÇHC kurulduktan sonraki ilk on yılında, Amerika'ya karşı Sovyetlerle ittifak içine girerek, Mao'nun belirttiği gibi, "bir tarafa yaslanmıştır". Sonraki ikinci on yılında ise Moskova'yla arasının açılmasıyla beraber, Beijing hem Moskova, hem Washington ile olan ilişkilerinde gerginlik yaşayarak zor bir yol arayışına girmiştir. Takip eden yıllarda, Çin güçlenmekte olan Sovyet Tehdidine karşı Amerika ile işbirliğine girmiş, bununla birlikte kötüleşen Beijing ve Moskova arasındaki ilişkiler 1980'lerin sonlarında iyileşmiştir (Scobell. vd., 2018: 13-14).

4.2. Deng Dönemi (1978 – 1992)

1976 yılında Mao'nun ölmesiyle, Çin'de reform dönemi başlamıştır. Mao öldüğünde Çin'de ekonomik durum çok kötüydü. Çin halkı da iç siyasi mücadeleden dolayı yorulmuştu. Böyle bir ortamda, Deng Xiaoping ekonomik gelişme ve dış dünyaya açılmaya önderlik edecek yeni bir lider olarak ortaya çıkmıştır. Deng, Mao'nun varisi olmasına rağmen, Mao gibi ideolojik değildi ve Çin'i modernleştirmenin en mantıklı yolunun ülke ekonomisini yeniden kurmak ve ülkeyi yeniden dış dünya ile bağlayarak küresel ekonomik sisteme entegre etmek olduğunun farkındaydı. Deng Xiaoping Çin'in ekonomik reforma odaklanması gerektiği düşüncesini doğrulamak için, dünyanın artık yeni bir döneme girdiğini, bu yeni dönemde barış ve kalkınmanın esasi eğilim olacağını savunmuştur. Bu noktadan itibaren, geri kalmış ekonomisini modernleştirmenin stratejik fırsatı geldiğine inan Çin, Deng'in önderliğinde resmi olarak "reform ve dış dünyaya açılma" (改革开放) politikasını yürürlüğe koymuştur (Scobell. vd., 2018: 16).

Bu dönemde, uluslararası ortam da karışık vaziyetteydi. 1979 yılında Sovyetler Birliği Afganistan'ı işgal etmiş, Batı ve Doğu bloğu arasında Soğuk Savaş yeniden alevlenmişti. Bu durum Çin'i rahatsız ediyordu ve Batı bloğu ile daha iyi işbirliği yapmayı gerektiriyordu. O yüzden, Çin 1980'lerin başlarında Açık Kapı politikası yürüterek neredeyse bütün ülkelerle, özellikle Batı'daki gelişmiş Kapitalist devletlerle diplomatik ilişkiler kurmaya çalışmış ve bunu büyük oranda başarmıştır.

Komünist Çin tarihini genellikle ideolojik mücadele tarihi olarak nitelendirmek de mümkündür. Bu bakımdan, Mao dönemi devrim yapmayla ve insanları devrim yapmaya ikna etmeyle geçmiştir. Deng Xiaoping de Çin'in siyasi hayatının başına geçtiğinde, ilk yapması gereken işin ideolojik alandaki zorlukları aşmak olduğunu hissetmişti. Mao'nun devrim döneminin derin etkilerini temizlemek için, Deng kendisi başlattığı reform dönemi boyunca sürekli olarak, "zihinlerin özgürleştirilmesi" düşüncesini ve "hakikatı olgularda aramak" gerektiğini ayrıntılı bir şekilde vurgulamıştır (Pu, 2015: 36).

İşe ideolojik yönden başlayan Deng, yönetime gelir gelmez Parti Merkez Komitesi toplantısında, Mao'nun sürekli dile getirdiği sınıf mücadelesinin sona erdiğini ilan etmiştir. Onun yerine "sosyalizmin amacı ülkenin kalkınması, güçlü ve zengin olmasıdır" diyerek, ÇKP için yeni bir vizyon belirlemiştir. Bununla birlikte, ÇKP yönetimi, Deng'in rehberliğinde yeni bir program hazırlayarak yeni hedefin Çin ekonomisini canlandırmak olduğunu belirlemiş ve bunu gerçekleştirmek için "dörtlü modernleşme" (四个现代化) adı altında yeni bir programı uygulamaya başlamıştır (Özsoylu, 2006: 15-16).

Mao döneminin önemli amaçlarından biri Çin'in kendi kendine yetecek seviyeye getirilmesi olduğu için, Çin kapılarını dış dünyaya kapatmış, tamamen kendi içinde, merkezi planlamaya yönelmişti. Bu durum, Çin'in teknolojide geri kalmasına ve yabancı yatırımın ülkeye sokulmamasına neden olmuştu. Deng dönemi ise bu kapıları dünyaya yeniden açmayla başlamıştır. Modern teknoloji ve yabancı sermayenin ülkeye gelmesi önündeki engelleri kaldırmak için, Çin hükümeti 1980'lerin başlarında bir

takım politik ve yasal düzenlemeler yapmıştır. Yeni yasalar çıkartılarak yabancı firmaların Çin'e yatırım yapması ve Çinlilerin yabancılarla ortaklık kurması teşvik edilmiştir. Bu sırada 1955'te askıya alınan Çin anayasası yeniden düzeltilerek yürürlüğe konmuştur. Ayrıca Çin'in deniz kıyısındaki eyaletlerde özel bölge tesis edilerek piyasa ekonomisine geçiş için örnek modeller geliştirilmeye çalışılmıştır (Özsoylu, 2006: 19-20).

Deng tarafından başlatılıp "Çince Sosyalizm" adı altında yürütülen bu geniş çaplı reform hareketi, Deng'in önderliğindeki Parti İkinci Nesil Liderliğinin sona erdiği 1992 yılına kadar 3 aşamayı baştan geçirmiştir. Bunlar ayrı ayrı 1978 – 83, 1984 – 91 ve 1991 sonrası olarak üç süreci içermektedir (Landsberg ve Burkett, 2006: 54). Mao'nun ölümünden sonra Deng'in iktidara gelmesiyle başlayan bu süreç içinde, reform hareketi bir dizin ideolojik ve politik tepkilerle karşılaşmıştır. Bu tepkilerin kimisi Parti içindeki komünizmden uzaklaşmaya karşı muhalefet kesimden; kimisi ise tam tersine, daha fazla özgürlük ve demokrasi isteyen öğrencilerden gelmiştir.

Öğrenci olayları ilk başta 1986 yılında başlamıştı. Ancak 1989 yılına gelindiğinde doruk noktasına ulaştı ve dünyanın dikkatini Çin'e çevirdi. 4 Mayıs 1989'da Çin başkenti Pekindeki Tiananmen meydanına toplanan öğrenciler hükümetten "politik ve ekonomik reformları hızlandırmayı, anayasal özgürlükleri garanti altına almayı, basın özgürlüğünü sağlamayı ve yolsuzluklara karşı mücadele etmeyi" talep ederek, bütün ülkeyi sarsan ve Çin siyasetine derin etki bırakan protesto eylemleri düzenlediler. Bu gösteriler karşısında telaşa düşen Çin yönetimi başta olaylara nasıl yanıt vermek konusunda henüz bir karara gelemese de, daha sonra gösteri olaylarının büyüyerek, kendi rejimini tehdit ettiğini hissettikçe, olaya askeri müdahale etme kararı almıştır. Sonuçta, 4 Haziran 1989'da Çin Ordusu çok sert bir şekilde gösterileri bastırmış ve bu bastırış esnasında binlerce öğrenci acımasızca öldürülmüştür. Çin hükümetinin bu sert müdahalesi dünya kamuoyu tarafından kınanmış, ABD başta olmak üzere Batılı ülkeler Çin'e karşı yaptırım uygulamaya başlamıştır (Adıbelli, 2016: 86-87).

Öğrenci olayları ve ÇKP'nın yaptığı katliam sonucu ortaya çıkan durum Çin ekonomisi ve dış politikasını olumsuz etkilemiştir. Batılı demokratik devletlerin kınaması ve yaptırımlarına maruz kalan Çin hükümeti, bir yandan, Sovyetlerle olan ilişkilerini daha iyileştirerek denge kurmaya çalışmış, öbür yandan ise, bu süreç içerisinde gerileyen yabancı yatırım oranını arttırmaya çalışmıştır. Bunu gerçekleştirmek için reform politikalarından geri dönmeyeceklerini sık sık dile getirmiştir. Ancak, 1991 yılında Sovyetler Birliğinin aniden dağılması, ÇKP'yı telaşa düşürmüş ve beraberinde rejim güvenliğini de gündeme taşımıştır. Bu tarihten itibaren Çin'in ulusal güvenlik kaygısı da artmaya başlanmıştır.

1990'ların başlarına doğru, Dünya genelinde meydana gelen Komünist rejimlerin ardı ardına yıkılması ÇKP rejimi için de güvenlik riski doğurmuştu. Deng yönetimi de bunun farkındaydı. Tiananmen gösterilerine sert müdahale etmesinin altında da bu korku yatıyordu. Fakat Sovyetler Birliğinin çökmesiyle bu korku daha hissedilir hale gelmiştir. Zira Çin, Sovyetler Birliği ile ne kadar bir huzursuzluk yaşasa da, Soğuk Savaş boyunca, Sovyetler Birliği, Çin ve Sosyalist Blok için, ABD'den gelecek tehditlere karşı bir kalkan rolünü oynamıştır. 1980'lerden sonra, Çin'in bütün dikkatini ekonomik büyümeye vermesini sağlayan da Sovyetler Birliğinin, Batı Bloğundan gelen bütün tehditleri kendi bünyesinde toplaması ve engellemesiydi. Sovyetler Birliğinin çökmesiyle Soğuk Savaş sonrası uluslararası ortamda bu kalkan ortadan kalkmış, Çin'i tehditlere doğrudan açık hale getirmiştir (Adıbelli, 2016: 88).

Çin'in reform sürecinde önemli olaylardan biri de De Xiaoping'in 1992 yılında Çin'in güneyine seyahat ederek özel ekonomik bölgeleri gezmesidir. Çin'in Güneyindeki eyaletlerinde tesis edilen özel ekonomik bölgeler, o zamana kadar, muazzam bir büyüme göstermiş, büyüme oranı ön görüldüğünden katbekat yüksek olmuştur. Bu bölgelerde hem büyük ölçekli yatırımlar gerçekleşmiş, hem gelişme kaydedilmiştir. Bu gelişmelerden çok memnun kalan Deng, gezi sonunda yaptığı açıklamada Çin'de iktisadi reformların daha genişletilerek sürekli devam ettirileceğini ilan etmiştir. Neticede, aynı yılın Ekim ayında gerçekleştirilen ÇKP'nın 14.

Kongresinde "sosyalist piyasa ekonomisi"ne geçiş resmen kabul edilmiştir (Özsoylu, 2006: 25).

Sonuç olarak, Soğuk Savaş sonrası, Beijing barış ve kalkınmanın çağın esasi eğilimi olduğu fikrini devam ettirmiştir. Üstelik 1989 yılındaki Tiananmen Meydanı katliamı sonrası ortaya çıkan Batının kınamaları ve cezaları ile 1989-1991 yıllarındaki Sovyet Bloğunun çöküşü nedeniyle, Çin eski Gelişmekte Olan Dünya retoriğini yeniden dile getirmiş ve gelişmekte olan bölgelere daha önem vermiştir. Tiananmen Katliamından sonra Amerika ve başka gelişmiş devletler tarafından diplomatik açıdan yalnız kaldırıldığını, siyasi açıdan kaçınıldığını ve ekonomik açıdan engellendiğini his eden Çin, Gelişmekte Olan Dünya ülkeleri ve Batı tarafından dışlanan ülkelere yönelmiştir. 1992 yılına gelindiğinde, Çin liderleri özgüvenine yeniden kavuşmuş, büyük önder Deng Xiaoping ekonomik reformu yeniden canlandırmak için yeşil ışık tutmuştur. Böylece Çin'de ikinci reform dalgası başlamış, kaynak ve ham maddeye olan ihtiyaç Beijing'in Gelişmekte Olan Dünyaya olan ilgisini daha da arttırmıştır (Scobell. vd., 2018: 18-19).

4.3. Jiang Dönemi (1993 – 2002)

1993 yılında Deng Xiaoping önderliğindeki İkinci Kuşak Liderliğin kolektif olarak yönetimden çekilmesiyle, Çin'de Jiang Zemin önderliğinde yeni bir Kuşak liderlik iktidara gelmiştir. Burada Deng döneminin 1993 yılında sonlandırılması sadece iktidar değişikliği açısından yapılan bir tercihtir. Yoksa Deng Xiaoping 1997 yılındaki ölümüne kadar Çin siyasetine önderlik etmiş, Jiang başkanlığındaki Parti Üçüncü Kuşak Liderliğini bizzat yönlendirmiştir. Bu nedenle, Deng dönemi şekli olarak 1993'te bitmiştir. Oysa Deng'in başlattığı reform dönemi günümüze kadar uzanmaktadır.

Jiang Zemin reform dönemi boyunca Deng Xiaoping'i destekleyen biri olarak, yönetime geçtikten sonra da, hem hayata geçirilen reformların sürekliliğini korumuş, hem de yeni reform projelerini yürürlüğe koymuştur. Özel ekonomik bölgelerin kurulmasında büyük katkı sağlayan Jiang, 1999 yılında Anayasa değişikliği yaparak, sosyalist piyasa ekonomisinde özel sektörün öneminin altını çizmiş, bununla birlikte Çin'de özel mülkiyetin korunması garanti altına alınmıştır. Bu karar aynı zamanda özel mülkiyet sahiplerinin Partiye girmesinin de yolunu açmıştır (Özsoylu, 2006: 26).

Soğuk savaş sonrası dönemde, Çin Çok Kutuplu Dünya görüşünü benimsediği için dış politikada daha çok işbirlikçi bir tutum sergilemiştir. Bu çerçevede, 1991 yılında Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne (APEC) üye olmuştur. Bu yöndeki önemli gelişmelerden biri, belki de en önemlisi, Çin'in 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) üye olmasıdır. Çin'in bu örgüte üye olması, Çin'de artık Mao döneminin geri dönmeyeceği ve reform sürecinin sürekli devam edeceği şeklinde algılanmıştır. 1982 yılında DTÖ'ye gözlemci üye sıfatıyla katılan Çin, 15 senelik müzakere sürecini tamamlayarak, Jiang döneminin son yıllarına doğru örgüte üye olabilmiştir (Tosun, 2015: 71).

Bu dönemde Orta Asya'nın önemi de artmıştır. Enerji güvenliğini korumak, sınır anlaşmazlığını çözmek, bölgeden ABD etkisini uzak tutmak ve Doğu Türkistan'daki (Xinjiang) karşılık hareketlerini önleyebilmek gibi birçok meseleler Çin'i bölgeye yönelik işbirliğine dayalı politikalar geliştirmeye ve bölge ülkeleri ile iyi ilişkiler kurmaya sevk etmiştir. Bu kapsamda, 1996 yılında Shanghai'da, Rusya ve Çin başta olmak üzere, Bölgedeki beş devletin başkanlarının bir araya gelmesiyle, "Shangha Beşlisi" adında bir örgüt kurulmuştur. Bu örgüt 2001 yılında bölgedeki diğer ülkelerin de katılmasıyla Shanghai İşbirliği Örgütü'ne (ŞİÖ) dönüşmüştür (Tosun, 2015: 96-97).

Jiang yönetimi, kendi iktidar süresi boyunca, çatışmadan uzak ve işbirlikçi bir dış politika çizgisi izlemeye çalışsa da, bazen küresel aktörlerle, özellikle ABD ile güvenlik problemleri yaşamaktan kaçınamamıştır. Örneğin 1999 yılında NATO'un Yugoslavya'ya yaptığı müdahale sırasında Çin'in Yugoslavya büyükelçiliği bombalanmıştır. Ayrıca 2001 yılında Amerikan casus uçağının Çin savaş jeti tarafından düşürülmesi de ABD-Çin arasında ciddi diplomatik gerginlik doğurmuştur. Bu olaylar bir bakımdan süper güçler arasındaki stratejik mücadelelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

1997'de yaşanan Asya Finansal Krizi nedeniyle Japonya, Güney Kore, Endonezya ve Malezya gibi ülkelerin zayıflamasıyla, güçlü rezervleri sayesinde krizden çok hasar almadan çıkmayı başaran Çin'in bölgedeki etkisi daha da artmıştır. 1997 ve 99 yıllarında ardı ardına gerçekleşen Hong Kong (香港) ve Makau'nun (澳门) geri alınması da Çin'i ekonomik ve jeopolitik bakımdan güçlendirmiştir. Sanki İkinci Dünya Savaş'ından sonra olduğu gibi, Japonya'nın krizden sonra yine içe kapanması ve bölgenin politik sorunlarıyla ilgilenmemesi, Çin'in, Doğu Asya'da yeniden bölgesel güç olarak yükselmesine yol açmıştır. Bölgesel ekonomik ve askeri güce tekrar kavuşan Çin, bu noktadan itibaren, küresel ekonomiyi etkileyerek, dünya siyasetinde önemli bir yer edinmeye başlamıştır (Adıbelli, 2016: 111).

11 Eylül 2001'de, ABD'de yaşanan terör olaylarından sonraki süreçte, Çin, bir yandan, tarihinde ilk defa geleneksel olmayan devlet dışı aktörlerden gelebilecek güvenlik tehdidini hissetmiş; öbür yandan ise, ABD'nın olaydan sonra başlattığı küresel ölçekteki "teröre karşı savaşı" fırsat bilerek, kendisinin de terör mağduru olduğunu, dolayısıyla ABD'yı teröre karşı savaşta destekleyeceğini, aynı zamanda ABD'den de destek bekleyeceğini açıklamıştır. Ardından Doğu Türkistan'daki (Xinjiang) bütün karşılık hareketlerini "terör" olarak nitelendirmiş ve ABD gibi kendisi de "teröre karşı savaş" ilan etmiştir.

Jiang döneminde yaşanan en büyük olaylardan biri, 1999 yılında, ÇKP rejiminin çok sert bir şekilde Falun Gong (法轮功) tarikatını bastırmasıdır. 1990'lardan sonra, Çin'de Komünizmin bir inanç sistemi olarak çökmesiyle birlikte, toplumda dine olan ilgi yeniden yeşermeye başlamıştır. Bu bağlamda, Budizm inancı da tekrar rağbet görmüştür. Bunun bir sonucu olarak, 1992 yılında, Çin'de "Falun Gong" adında bir tarikat ortaya çıkmıştır. Li Hongzhi önderliğindeki bu tarikat gittikçe büyüyerek, Çin'deki ilk ve en büyük hükümet dışı örgüte dönüşmüştür. 1990'ların sonlarına gelindiğinde, söz konusu tarikatın taraftarları 80 milyona ulaşmıştır. İlk zamanlarda bunu bir tehdit olarak görmeyen ÇKP yönetimi, birden bire bu tarikatın ne kadar çok kitleyi harekete geçirebilme kapasitesinin olduğunu görünce şaşırmıştır. Sonuçta, 22 Temmuz 1999 tarihinde, Çin, ülke genelinde emsali olmayan bir bastırma harekâtı başlatmıştır (Adıbelli, 2016: 87-88).

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Çin çok kutuplu bir sistemi savunmaya başlamıştır. İlk başta ABD'ın tek kutuplu hegemonyasına doğrudan meydan okumaktan her ne kadar kaçınsa da, gittikçe yeni bir uluslararası sistem arayışına girmiştir. Bu dönemde, Çin medyasının en çok dile getirdiği konu da, "dünyanın hızla çok kutuplu bir sisteme doğru ilerlemekte olduğu, bunun ise güvenlik sorunlarını diyalog ve işbirliği ile çözme anlamına geldiği" olmuştur. Uluslararası sistem algılamasının değişmesiyle, Çin'de güvenlik konsepti de değişmiş, yeni koşullara uygun güvenlik kavramları geliştirilmeye çalışılmıştır. Çin'in güvenlik konsepti ve savunma doktrininin değişmesinde, 1991 yılındaki Körfez Savaşı, 1997 yılındaki Tayvan boğazı krizi, Kosova Savaşı, NATO'nun sürekli Doğuya genişlemesi ve son olarak ABD'nın 11 Eylül olayları sonrası "teröre karşı savaş" bahanesiyle Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi önemli rol oynamıştır.

Sonuç olarak, Çin, 21. Yüzyılın başlarına doğru güçlü bir uluslararası aktör olarak ortaya çıkmıştır. 11 Eylül olayları sonrasında, dünyanın çatışmacı bir tutum yerine ılımlı bir diplomasiye muhtaç olduğunun altını çizmişse de, Çin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olarak dünya siyasetinde etkin bir role sahip olmuştur. Örneğin bu dönemde Çin, Ortadoğu'da iyi bir imaj yönetmeye, Afrika ve Kuzey Amerika'da ekonomik ve diplomatik etki yaratmaya çalışmıştır. Bu arada Batı'nın Soğuk Savaş sonrası düzeninin Üçüncü Dünya Ülkeleri üzerinde yarattığı olağan bir şüphe de Çin'e fayda sağlamıştır (Rana, 2008: 92).

4.4. Hu Dönemi (2002 – 2012)

Jiang Zemin önderliğindeki ÇKP Üçüncü Kuşak Liderliği 2002 yılında görevden ayrıldıktan sonra, Çin'de Hu Jintao rehberliğinde yeni bir kuşak liderlik yönetime geçmiştir. İnandıkları konusunda inatçı kimliğiyle tanınan Hu, Jiang Döneminde

yürütülen kampanyalarda aktif rol üstlenerek, 1990'lardan buyana Parti içinde sürekli nüfuz kazanmıştır. O yüzden Hu'nun iktidara gelmesi hiç sürpriz olmamıştır.

Hu döneminde de reform politikalarının sürekliliği korunmuş, ancak politikaların belirlenmesi ve yürütülmesinde daha dikkat edileceği, özellikle yoksullukla mücadele edileceği ilan edilmiştir. Yoksullukla mücadele kapsamında, Hu yönetimi, çiftçilerin sorunlarına ağırlık vererek, tarım sektöründen vergileri kaldırmak ve verimliliği arttırmak gibi yeni politikaları yürürlüğe koymuştur (Özsoylu, 2006: 27).

Çin ekonomisi Hu döneminde çok hızlı bir şekilde büyümüştür. Örneğin, Hu'nun iktidara geldiği 2003 yılından 2010 yılına kadar katbekat artan büyüme oranı şaşırtıcı noktalara ulaşmıştır. Bu cereyanda, Çin 2005 yılında Fransa'yı geçerek dünya beşincisi, 2006 yılında Britanya'yı geçerek dünya dördüncüsü, 2007 yılında ise Almanya'yı geçerek dünya üçüncüsü olmuştur; 2010 yılına gelindiğinde ise, son olarak Japonya'yı da geçerek, ABD'den sonra dünya ikincisi olmuştur (Tosun, 2015: 105-106).

Çin, 2008-2009 küresel ekonomik krizinde bir sarsıntı yaşamıştır. Mali piyasalardaki düşüşlerle, yurtdışına, özellikle ABD'ye yaptığı yatırımlarda ağır değer kaybetmiştir. Bu durum karşısında, Çinli liderler ülke içi tüketimini canlandırmaya teşvik etmişler. Ancak yoksullukla yaşamaya alışkan kişileri tasarruf yerine harcamaya yönlendirmek ve ihracata odaklı bir ekonomini iç piyasaya yönelik üretime yönlendirmek gibi birçok problemlerle karşılaşmıştır (Goldstein ve Pevehouse, 2014: 587).

2008 yılında ortaya çıkan bu küresel ekonomik kriz dünya ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Kriz döneminde ABD, Japonya ve AB gibi gelişmiş ekonomilerin büyüme hızı dünya ortalamasının altına düşmüştür. Bunun aksine, kriz döneminde bile, Çin ekonomisi en çok büyüyen ekonomilerden biri olmuştur. Çin 2007-2010 yılları arasında yıllık yaklaşık %10 büyüme oranını sürdürerek, krizlerde bile sürekli büyüyebilen bir ülke haline gelmiştir (Tosun, 2015: 87).

Ekonomik başarıları ile uluslararası sistemde daha çok prestij kazanan Çin kendi sınırlarının çok ötesinde küresel bir perspektif kazanmıştır. Hu ve diğer Çinli yetkililer 2004-2006 yılları arasında Güney Yarım küredeki, özellikle Afrika ve Latin Amerika'daki kaynak zengini ülkelere üst düzey ziyaretler yapmış, maden ve enerji konusunda birçok anlaşmalar imzalamıştır. Diğer yandan bu bölgelere kredi vermiş ve yatırım yapmıştır. Bu dönemde, Çin ile Üçüncü Dünya Ülkeleri arasındaki ilişkileri daha da güçlendirmek için Pekin, Çin-Afrika Platformu gibi birçok liderler toplantılarına ev sahipliği yapmıştır. Aynı zamanda, Çin G20 Öügütü'nün de bir üyesi olarak uluslararası sistemde kilit bir noktaya gelmiştir. 2008 Olimpiyatlarına ev sahibi olarak seçilmesi de bunun bir yansımasıdır (Goldstein ve Pevehouse, 2014: 587).

HU döneminde, Çin ekonomik büyümesini takiben, ülkesinin imajını iyileştirmeye de önem vermiştir. O yüzden, 2001 yılında aday olup kazanan, 2008 yılında Pekinde gerçekleştirilen 29. Yaz Olimpiyatları, Çin için, imaj yönetimi ve ülke tanıtımı açısından çok önemli bir fırsat olmuştur. Çin hükumeti bunun için, 2001 yılından 2008 yılına dek yedi yıl içinde toplam 43 milyar dolar harcamıştır. Bu şimdiye kadar Dünya Olimpiyatlarına yapılan en çok yatırımdır (Tosun, 2015: 90).

Ancak, bu gelişmeler 2009 yılında Doğu Türkistan'ın başkenti Ürümçi'de yaşanan katliamlardan sonra ciddi şüpheler uyandırmıştır. Çin'in Uygurlara yönelik asimile politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan bu olay, ÇKP hükümetinin etnik politikasının başarısızlığı şeklinde yorumlanmıştır. Olaydan sonra, bölgedeki Han Çinliler ile yerel bölge halkı arasındaki ilişkiler tamamen bozulmuştur. Katliam nedeniyle, halk üzerindeki siyasal meşruiyetini kaybeden Çin yönetimi bölgeyi tamamen askeri kuşatma yoluyla yönetmek zorunda kalmıştır. Çin'in olay karşısında aldığı tedbirler ve onların doğurduğu sonuçlar, HU yönetiminin, etnik ve güvenlik problemlerini bertaraf etme konusunda, ekonomik politikalarında olduğu kadar, başarılı olmadığını göstermiştir. 5 Temmuz Ürümçi Katliamı olarak tarihe geçen bu olaydan sonra, Doğu Türkistan'ın güvenlik durumu ciddi bir şekilde kötüleşmeye başlamıştır. Benzer olaylar ve olaylara karşı yanıtlar bu dönemde Tibet'te de yaşanmıştır.

Bu dönemde ortaya çıkan deprem ve sel gibi birçok doğal afetler de, Çin toplumunu sarsarak, HU yönetimi için ciddi zorluklar doğurmuştur. Örneğin 2003

yılında yaşanan SARS salgını Çin'in ekonomik gelişimi ve toplumsal istikrarını olumsuz etkilemiştir. 1997 yılında başlayan ekonomik durgunluk devam ederken, ülkenin başına gelen bu belaya karşı, Hu yönetimi bir yandan salgının etkisini azaltmaya çalışmış; öbür yandan ise ekonomik kalkınmaya hız vermiştir (Tosun, 2015: 70).

Ekonomik büyümenin yanı sıra, bölgeler arasındaki denksiz kalkınma ve gelir dağılımındaki eşitsizlik, Hu döneminin son yıllarına doğru, daha hissedilir hale gelmiştir. Kamu görevlileri arasındaki yaygın yolsuzluklara karşı halkın tepkileri de gitgide artmıştır. Bunlar, ÇKP iktidarının meşruiyetinin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Toplumsal istikrarın bozulması rejim güvenliğini tehlikeye soktuğu için, Hu yönetiminin iç güvenlik için ayırdığı bütçesi de yıldan yıla artış göstermiştir. Güvenlik önlemleri de bunu takiben gün geçtikçe sertleşmeye başlamıştır.

Öbür yandan, Hu döneminin son yıllarına doğru, Çin sanayisi tıkanma sürecine girmiştir. Üretimin tüketimden büyük oranda fazla olması ve ihracatın fazla ürünleri yurtdışına satma ihtiyacını karşılayamaması nedeniyle, birçok Çinli firmalar iflas olmuştur. Ayrıca ÇKP'ın siyasal meşruiyetini korumak için sürekli olarak Çin Milliyetçiliğine sarılması, Çin'de, hem yabancı düşmanlığını tetiklemiş, hem de Çinli işçilerin hakkını daha savunmayı gerektirmiştir. Bu durumda, birçok yabancı firmalar, daha ucuz iş gücü bulunan Güney Doğu Asya ülkelerine taşınmaya başlamış ve bu da Çin'de işsizlik oranının artmasına neden olmuştur.

Toplumsal istikrarın bozulması, rejim güvenliğinin tehlikeye uğraması, Milliyetçiliğin başkaldırması ve güvenlik önlemlerinin sertleşmesi gibi iç faktörlerin bir yansıması olarak, Hu iktidarının son yıllarında, Çin'in dış politikası da değişmeye başlamıştır. Bu yıllarda Çin, Güney Çin Denizinde görüldüğü gibi, komşularıyla yaşayan sınır anlaşmazlıklarında daha bencil ve saldırgan bir tutum sergilemiştir.

Bu durumda Hu yönetimi, Çin'in ekonomik başarısının sürekliliğini koruyabilmek için, enerji garantisi, tarımda verimliliğin arttırılması, fakirlik, çevre sorunlarının çözülmesi ve ulusal güvelik hizmetine ağırlık verilmesi gibi pek çok sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Özsoylu, 2006: 27).

Sonuç olarak, Çin, Hu döneminde de, Deng Xiaoping ile başlayan reform sürecini dikkatle sürdürmüştür. Bunun sayesinde 21. YY'ın ilk on yılında, Çin ekonomisi sürekli büyüyerek, ABD'den sonra dünya ikincisi olmuştur. Ekonomik büyümenin yansıması olarak, Çin'in Uluslararası arenadaki itibarı da artmıştır. Bu çerçevede, Çin 2008 yılında Dünya Olimpiyatlarına ev sahipliği yapmıştır. Büyüyen Çin ekonomisi aynı zamanda yolsuzluk ve eşitsizliği de beraberinde getirerek, halkın, ÇKP iktidarının meşruiyetini sorgulamasına yol açmıştır. Neticede, yolsuzluk ve eşitsizliğe karşı tepkilerin artmasıyla toplumsal istikrarın bozulması rejim güvenliğini tehlikeye sokmuştur. Ayrıca Hu döneminin son yıllarına doğru, ekonomik yavaşlama ve yabancı firmaların Çin'den çekilmesi gibi faktörlerden dolayı Çin'de işsizlik oranı hızlı artmıştır. Bu da güvenlik problemlerini arttırmış, buna karşı güvenlik önlemleri de sertleşmeye başlamıştır. Dış politika açısından, Çin, Hu döneminin sonlarına doğru çatışmacı politikalar izlemeye başlamıştır. Böylece, Çin, HU iktidarının son anlarına doğru, Deng Xiaoping'ın başlattığı reform döneminden farklı yeni bir dönemin kapısı önüne gelmiştir.

5. ÇİN'DE YENİ DÖNEM

Çin 1978 yılında Deng Xiaoping önderliğindeki ÇKP ikinci kuşak liderliğinin yönetime geçmesiyle geniş çaplı reform hareketi başlatmıştı. Bu süreç içerisinde, Çin sosyal, ekonomik ve politik alanlarda büyük başarılar elde etti. Özellikle, Çin'in gerçekleştirdiği ekonomik "mucize" dünya genelinde büyük ilgi uyandırdı ve hayranlık yarattı. Ancak son yıllarda, Çin ekonomisinin büyüme hızının yavaşlamasıyla, Çin'de çeşitli toplumsal istikrarsızlık ve politik huzursuzluklar başgösterdi. Bunu takiben, ülkenin iç ve dış davranışları da gittikçe daha agresif ve saldırgan olmaya başladı. Güvenlik tedbirleri de sertleşti. Siyasi istikrar, ideolojik açıklık ve hızlı ekonomik büyüme Çin'in reform döneminin özelliği idi. Bunlar son dönemlerde sona ermeye başlamıştır. Çin ekonomisi hızlı büyüme çağından çıkıyor ve Çin nüfusu da süratle yaşlanıyor. Uzun zamandır gömülü kalan tarihi süreçler ve siyasi hareketlere ait düşünceler yeniden başkaldırıyor. Çin yeni bir dönem – reform karşıtı döneme giriyor (Minzner, 2018: 32).

5.1. Deng (Reform) Döneminin Sona Ermesi

2012 yılında gerçekleşen ÇKP 18'inci kurultayında, Xi Jinping rehberliğindeki yeni bir nesil liderliğin iktidara gelmesiyle, Çin'de yeni bir dönem başladı. Xi'nin yönetime geçmesi sadece liderlik değişikliği değil, daha çok 1978 yılından itibaren devam eden reform çizgisinin değişmesi anlamına geliyordu. Sonraki gelişmeler de bunu net bir şekilde doğruladı. Xi, selefleri (Jiang ve Hu) gibi reform sürecini devam ettirmedi. Aksine birçok uygulamalarıyla reform sürecini geri çevirmeye başladı.

Mao Zedong, 1949 yılında, uzun süren acımasız iç savaş ve dış tecavüzden sonra, Çin anakarasını yeniden birleştirerek sosyalist yeni bir devlet kurmuştu. Ancak zafer sonrası, onun liderliğinde başlatılan bir takım ekonomik, politik ve radikal ideolojik hareketler Büyük Atılım yıllarındaki (1958 – 1960) büyük açlık ve Kültür Devrimi yıllarındaki (1966 – 1976) ateşli politik kavgalar gibi birçok felaketlere yol açtı. Bu felaketlerden kurtulmak için, Mao'nun ölümünden sonra, Deng Xiaoping önderliğindeki Çinli liderler yeni bir süreç başlattı.

Bu yeni süreç boyunca, 1978'den sonra, ÇKP yönetimi ekonomi ve toplum üzerindeki kontrolü gevşetti. Kolektif tarım arazileri dağıtıldı. Özel mülkiyet meşrulaştırıldı. Ekonomik liberalleşme geniş çaplı girişimciliğe yol açtı. Kırsal bölgelerin gelirleri arttı. Yüz milyonlarca insan fakirlikten kurtuldu. Devlet elindeki ekonominin yıpranmasıyla vatandaşların özel hayatı üzerindeki kontrol zayıfladı. Yeni sanat ve kültür akımları ortaya çıktıı. Hatta 1980'lerin sonlarına doğru, Çin hükümeti Parti ile hükümet fonksiyonlarını ayırmayı amaçlayan sınırlı siyasi reformu denemeye başladı.

Ancak 1989 – 1991 yıllarında yaşanan dramatik olaylar siyasal reformlarla ilgili bütün çabaları sonlandırdı. Tiananmen Meydanı protestoları, Doğu Avrupa'da Komünizmin çöküşü ve Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle karşı karşıya kalan Çin liderleri şu sonuca vardılar: buraya sakın dokunmayalım. Ama Çin'in karşı karşıya kaldığı ciddi yönetim problemlerini çözmek için, Çinli liderler yine de köy seçimi, adli reform gibi bazı kurumsal yenilemelere imza attılar. Fakat sürekli bir adım ileri, bir adım geri dans oyunu gibi, bu reformlar her defa tek Parti kontrolünden ibaret temel prensiplere dokunduğunda sistematik olarak kısırlaştırıldı. Sonuçta, Çin derin politik reform eksikliği içinde, son 20 senedir yan yoldan yürüdü (Minzner, 2018: 8-9)

Yarım rekabet ortamındaki köy seçimleri ve eleştirel medya gibi reform döneminin belirgin özellikleri 2000'lı yılların başlarından itibaren devlet kontrolünün yeniden güçlenmesiyle yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştı. Bu süreç 2012 yılında Xi'in iktidara gelmesiyle daha hızlandı ve diğer normlar da daha dramatik halde kırıldı. Böylelikle, 2000'lı yılların başlarından itibaren, Çin, reform döneminin siyasi, ekonomik ve ideolojik değerlerinin geri çevrilmesini baştan geçirdi.

1953 doğumlu Xi'in babası Mao'la birlikte çalışmıştı. Xi başta rekabet içinde olan Hu ve Jinag taraftarı grupların her ikisi için kabul edilebilir bir uzlaştırıcı aday

olarak ortaya çıkmıştı. Oysa Xi 2013 yılında, ÇKP genel sekreterliği, ÇHC devlet başkanlığı ve merkez askeri komisyon başkanlığından ibaret Çin'deki en üst üç yetkiyi ele aldıktan sonra, mevcut şekil ve normların bağlarını hızla koparark siyasi sahayı şaşırttı (Minzner, 2018: 28).

Bürokrasi ve başka üst düzey liderlerin boyun eğmesiyle, Xi bütün yetkileri kendi elinde toparladı. Dış politika, ekonomik reform ve internet güvenliği alanlarında Tamamen yeni Parti içi rehberlik grupları şekillendi. Bunların ortak özelliği her birinin zirvesinde Xi'nin yer almasıydı. Xi başkanlığında yeni ulusal güvenlik komisyonu kuruldu. Bu davranışlar 1980'lerden buyana devam eden ÇKP iç uygulamalarına aykırıdır. Önceden bu Eski uygulamalar sayesinde, üst düzey parti liderleri kendi aralarında yetki paylaşımı yaparak, sert bir güç dengesi aracılığıyla elit istikrarı korumaya çalışmıştı. Xi ise kendisini son on yılların en güçlü lideri konumuna getirerek bu kolektif karar alma mekanizmasını bozdu. 2017 yılında gerçekleşen Parti 19. Kurultayı "Xi Jinping Düçüncesi"ni Parti'nin ideolojik tüzüğüne sokarak bunu onaylamış oldu. Neticede, Xi'nin nüfuzu Jinag ve Hu'yu aştı, hatta Mao'a yaklaştı (Minzner, 2018: 30).

Yukarıdakilerden anlaşıldığı üzere, 2012 yılına gelindiğinde, Çin'de reform sürecini sürdürmek neredeyse imkânsız hale gelmişti. Ekonomik ve kurumsal reform ÇKP iç siyaseti ve siyasal liberalleşmeye karşı direnişten dolayı engele uğramıştı. Bu nedenle, Çin, Xi Jinping'in yönetime geçmesiyle yeni bir döneme girdi. Xi'nin kendisi de 2017 yılında yapılan Parti 19'uncu Kurultayında, Çin'in "yeni döneme" girdiğini resmen ilan ederek, 1978 yılından itibaren devam eden Deng (reform) döneminin sona erdiğini ve kendi döneminin başladığını onayladı.

5.2. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan Etkenler

Hiç bir şey kendiliğinden olmadığı gibi, bu yeni dönemi ortaya çıkartan bir takım iç ve dış etkenler bulunmaktadır. Reform dönemi devrim döneminden kalan sorunların çözümü ve koşulların sonucu olarak ortaya çıktığı gibi, daha adı konulmayan, ama kimileri tarafından "üçüncü devrim"; kimileri tarafından ise "anti-reform dönemi" olarak nitelendirilen bu yeni dönem de uluslararası ortam ve Çin'in iç durumundaki birçok politik, sosyal, ekonomik ve güvenlik problemlerinin dışa yansıması olarak meydana gelmiştir.

5.2.1. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan Dış Etkenler

Devletler Uluslararası sistemi teşkil eden parçalar olarak, hem sistemi etkiler, hem de sistemden etkilenirler. Devletlerin uluslararası alandaki etkisi onların uluslararası sistemdeki konumu tarafından belirlenir. Uluslararası sistem devletlerden oluşan bir zincir; devletler ise zincirin birer halkasıdır. Bu nedenle sistemdeki herhangi bir değişim sistemin fertlerini azdır çoktur etkileyecektir. Sadece uluslararası sistem devletleri değil, Aynı zamanda devletlerin içlerindeki değişimler de sistemi etkileyecektir. Demek ki burada bir karşılıklı etkileşim söz konusudur. Dolayısıyla uluslararası sistemde yaşanan bazı değişimler, hem de uluslararası alanda yeniden şekillenen ekonomik, politik ve güvenlik koşulları Çin'de bu yeni dönemi ortaya çıkartan önemli dış etkenlerdir.

5.2.1.1. Uluslararası Sistemde Yaşanan Değişimler

İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya, Batı Bloğu ve Doğu Bloğu olarak iki kutba ayrılmıştı. Bu iki kutbun birinin başını Sovyetler Birliği çekse de savaştan sonraki dünya düzeni genellikle ABD tarafından şekillendirildi. Savaştan sonra, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Para Fonu ve NATO gibi birçok çokuluslu ve küresel kurumların kuruluşuna ABD önderlik etti. ABD yönü ağır basan bu iki kutuplu uluslararası sistem neredeyse yarım asır varlığını sürdürdü.

1991 yılında, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ABD'nin yüksek pozisyonunu daha da güçlendirerek iki kutuplu uluslararası sistemi sona erdirdi. Bu çöküş sadece ABD'nin

ana rakibini yok etmekle kalmadı; aynı zamanda eski Sovyet Bloğundaki devletleri onun açık pazarına dönüştürdü. Birçok durumda, bu ülkeler yardım ve destek için ABD'ye yöneldiler. Sonuçta, Dolar en çok ticaret yapılan ve rezerv olarak tutulan dünya parasına dönüştü. ABD tüm önemli küresel kurumlara hâkim oldu. Dünyanın her köşesinde askeri varlığını korudu ve tek küresel güç olarak görülmeye başladı. Yeni bin yılın başlarında, eşitsiz bir güç olarak ortaya çıkan ABD'yi tarif etmek için "yüksek güç" (hyperpower) ve "tek kutup" (unipolarity) gibi terimler kullanılıyordu (Jacques, 2009: 14).

Ancak 11 Eylül olaylarından sonraki süreçte yaşananlar ABD'li yetkililer başta olmak üzere birçok kişinin Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemi okumada yanıldığını gösterdi. Saldırıların ardından "Teröre Karşı Savaş" adı altında Afganistan ve Irağı işgal eden ABD, her iki harekattan da istediği sonucu elde edemedi. Bu iki savaşta, özellikle Irak savaşında ABD hem uluslararası toplumdan istediği desteği alamadığı gibi, hem de askeri müdahaleden sonraki süreci iyi yönetemedi. Bu gibi gelişmeler tek kutuplu sistem iddialarını sonlandırıp, çok kutuplu sistem tartışmalarına yol açtı.

Demek ki, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, dünya iki kutuplu sistemi arkasında bırakıp, yeni bir sistem arayışı içine girmişti. Soğuk Savaştan sonraki dünya düzeni bazılar tarafından ABD merkezli tek kutuplu uluslararası sistem olarak görülmüşse de, sonraki gelişmeler bu yeni sistemin ya da düzenin tek kutuplu olamayacağını gözler önüne serdi. Ardından yavaş yavaş çok kutuplu bir uluslararası sistem boy göstermeye başladı.

5.2.1.2. Uluslararası alanda Yeni Ekonomik Koşullar

İnsanlar yeni bin yıla girerken, dünya ekonomisi de tarihsel değişimlere imza attı. Batı'nın gerilemesi ya da ekonomik durgunluğuna paralel olarak Doğu'nun yükselişi dünya ekonomisinde genel bir eğilim olarak ortaya çıktı. Servetin Batı'dan Doğu'ya kayması, Doğu Asya ülkelerinin ekonomik büyümesi ve ABD'nin yeniden Asya'ya dönmesi bu eğilimin bariz göstergesidir. Bu değişimler uluslararası alanda yeni ekonomik koşulların temellerini oluşturdu.

2001 yılında, dünya GDP'sinin yarısından fazlası gelişmekte olan ülkeler tarafından karşılandı. Böylece yüzyılı aşkın bir süredir Batı anlamına gelen gelişmiş dünya hızlıca gelişmekte olan dünya tarafından yakalanmaya ve geçilmeye başlandı. Gelişmekte olan ülkelerin yükselişi küresel ekonomik güç dengesinde kayda değer bir kaymaya yol açtı. Örneğin, Eylül 2008'de Wall Street'in bazı en büyük finansal kuruluşlarının çöküşü ekonomik gücün Batı'dan kaydığını açık bir şekilde gözler önüne serdi (Jacques, 2009: 15).

Dünya ekonomisinde Batı'dan Doğu'ya doğru kayma devam ederken büyük krizler de sıklıkla yaşanmaya başlandı. 1997 yılında yaşanan Doğu Asya mali krizi gelişmekte olan ülkeleri derinden sarstı. 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ise dünya ekonomisini birçok yönden olumsuz etkiledi. Bu krizlerden fazla zarar almadan çıkabilen tek ülke Çin'dir. Kriz esnasında bile büyüme hızını koruyabilen Çin, 2010 yılında Japonya'yı geçerek ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi oldu. Çin'in yükselişi uluslararası alanda büyük değişimlere yol açtı. Çin bölgesel güçten hızla küresel güce dönüştü (Men, 2016: 301).

5.2.1.3. Uluslararası alanda Yeni Politik Koşullar

Soğuk Savaş sonrası, uluslararası sistemde yaşanan belirsizlikler ve küresel ekonomide servetin Batı'dan Doğu'ya kayması uluslararası alanda yeni politik koşullara yol açtı. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve askeri yönden büyümesini takiben, ABD önderliğindeki gelişmiş dünyanın uluslararası politikadaki ağırlığı zayıflamaya başladı. Birçok durumda ABD'nin çekilmesinden ortaya çıkan boşluklar Çin gibi yükselen güçler ve Batı dışı aktörler tarafından doldurulmaya çalışılmaktadır. ABD'nin ilgilenmediği Afrika kıtasına Çin'in yoğun ilgi duyması bunun en bariz örneğidir.

Günümüzdeki mevcut uluslararası kurum ve normların tümü neredeyse İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD öncülüğünde kurulmuştur. Bunlar bir anlamda ABD'nin ve galip devletlerin savaştan sonraki dünyayı yönetmek için koyduğu kurallarıydı. Dolayısıyla bu kurum ve normlar genellikle ABD ve Batı Dünyası için hizmet ediyordu. Soğuk Savaş'tan sonra ortaya çıkan yeni uluslararası ortamda, İkinci ve üçüncü Dünya ülkelerinin de uluslararası politikaya aktif katılmasıyla, bu kurum ve normlar giderek Batı, özellikle ABD'nin çıkarları ile ters düşmeye başladı. Çıkarlar ters düşünce, ABD kendi kurduğu bazı uluslararası kurumlardan çekildi ya da bazı uluslararası anlaşmalara imza atmayı reddetti. İnsan hakları gibi birçok konuda Batı'nın ekonomik ve güvenlik çıkarları için kendi normlarını nasıl çiğnediği artık herkesçe bilinen bir gerçektir. Hem kendi kurucuları tarafından reddedilmeye başlanan, hem de sonradan eklenenler tarafından tam kabul edilmeyen mevcut uluslararası kurum ve normlar yavaş yavaş işlevselliğini kaybetti. Bu kurum ve normların başında gelen Birlemiş Milletler ve ona üye ülkeler tarafından imzalanan çok sayıda anlaşmalar birçok durumda birçok insan için bir anlam ifade etmiyor hale geldi.

Soğuk Savaş sonrası uluslararası politik alanda yaşanan bir diğer gelişme bölgesel örgütlerin öneminin artmasıdır. Çok kutuplu dünyada BM gibi küresel örgütlerin tüm dünyanın işleriyle ilgilenmesinin imkânsız olduğu anlaşılınca, bölgesel örgütlere olan ihtiyaç kendiliğinden ortaya çıktı. Ekonomik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan bu örgütler ya coğrafi özelliklere dayandı; ya da merkez bir ülkeye dayandı. Örneğin her kıtada Avrupa Birliği, Afrika Birliği gibi neredeyse şu kıtayı temsil eden birer bölgesel örgüt kuruldu. Çin, Şanhay İşbirliği Örgütünü kurdu. Rusya ise Bağımsız Devletler Topluluğunu kurdu. Bir bakımdan Bölgesel örgütler çok kutuplu dünyanın daha açık göstergesidir.

5.2.1.4. Uluslararası alanda Yeni Güvenlik koşulları

Soğuk Savaş'tan sonra, iki kutuplu sistemin çökmesiyle, uluslararası alanda yeni güvenlik sorunları ortaya çıktı. Uzun yıllardır iki süper gücün hegemonik rekabeti altında saklanan bazı sınır anlaşmazlıkları ve iç savaşlar yeniden su yüzüne çıktı. Terör hareketleri ulusal sınırları aşarak uluslararası boyut kazandı. Dünyanın birçok yerinde asimetrik savaşlar ve geleneksel olmayan güvenlik problemleri boy göstermeye başladı. Bu gibi yeni gelişmeler uluslararası alanda yeni güvenlik koşullarını oluşturdu.

Bu yeni ortamda ABD tek süper güç olarak dünyanın her köşesinde askeri yönden var olmaya çalıştı. Bu amaca ulaşmak açısından, 11 Eylül Saldırısı kritik bir dönüm noktası oldu. Başta sadece Japonya, Kore, Tayvan, Filipinler, Suudi Arabistan, Kuveyt, Türkiye ve Pasifik Okyanus adalarında askeri üsleri veya varlığı bulunan ABD, Afganistan ve Irağı işgal ettikten sonraki kısa birkaç yıl içerisinde Afganistan ve bütün Orta Asya'nın askeri durumunu tamamen değiştirdi. Bölgede Rusya'nın askeri etkisi kalmadı, ABD ve onun müttefikleri filen Doğu Asya'yı kontrol altına aldı. Doğu Avrupa ve Orta Asya'da stratejik yerleşimi tamamladıktan sonra, ABD stratejik ağırlık noktasını hızlıca Doğu'ya doğru kaydırarak, ABD-Japonya arasındaki askeri ittifakı güçlendirdi ve Guam adasındaki askeri gücünü büyük oranda arttırdı (Liu, 2008: 71).

Soğuk Savaştan sonraki süreçte, Orta Doğu ve Güney Doğu Asya dünyanın en hassas bölgesi olma üzelliğini sürdürdü. Özellikle, ABD'nin Afganistan ve ırağı işgal etmesi Ortadoğu bölgesini daha sıcak hale getirdi. Körfez Savaşlarında sergilenen ileri teknoloji dünya çapında yeniden askeri hazırlık konusunda bir rekabete yol açtı. Ortadoğu'da kargaşalı süreç devam ederken, Güneydoğu Asya, özellikle Güney Çin Denizinde gerginlikler tırmanıyordu. 2000'lı yıllardan sonra bölge ülkeleri arasında sık sık sınır tartışmaları yaşandı. Afganistan'da askeri varlığını sürdüren ABD'nin tekrar Doğu Asya'ya dönerek bölgedeki müttefikleriyle askeri bağlarını yeniden güçlendirmesi Çin tarafından kendisine yönelik stratejik kuşatma olarak görüldü.

Öbür yandan, Çin ekonomisinin sürekli büyümesi ve küresel mali krizi fazla zarar almadan atlatabilmesi Çin'in özgüvenini arttırdı. Çin toplumunda, Çin'in uluslararası alanda dünya lideri olarak kendi yerini bulması ve uluslararası normlar ve kurumları şekillendirmesi hususundaki çağrılar gittikçe artmaya başladı. ABD ekonomik krizle boğuşurken, Çin'in üst düzey ekonomik, askeri ve dış politika

yetkilileri ABD'nin zayıflaması ve Çin'in yükselişini tartıştılar. Çin'in ekonomik büyümesinden en çok faydalanan Çin ordusu olmuştu. Kapasitesi yükseldikçe, Çin ordusunun karasal talepleri de arttı. 2000'lı yılların sonlarına doğru, Çin Liderleri Doğu ve Güney Çin Denizlerinde hak iddia etmekten ileri giderek taleplerini gerçekleştirmek için askeri güç kullanmaya doğru evrildi (Economy, 2018: 8).

5.2.2. Yeni Dönemi Ortaya Çıkartan İç Etkenler

Devlet bir kurumsal yapı olarak toplumdan oluşur. O yüzden devlet ile toplum arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Toplumdaki herhangi bir büyük değişim mutlaka devlet bünyesinde karşılığını bulur. Devlet toplumu değiştirmeye çalışırken, aynı zamanda toplum tarafından da değiştirilir. Yani devlet toplumu değiştirebildiği gibi toplum da devleti değiştirebilir. Devletin davranışları bir bakımdan toplumun yansıması; bir diğer bakımdan ise toplumun sorularının yanıtıdır. Dolayısıyla Çin'de bu yeni dönemi ortaya çıkartan iç etkenler olarak, Çin toplumunda meydana gelen ekonomik, sosyal ve politik koşullardan bahsetmek gerekir.

5.2.2.1. Ekonomik Koşullar

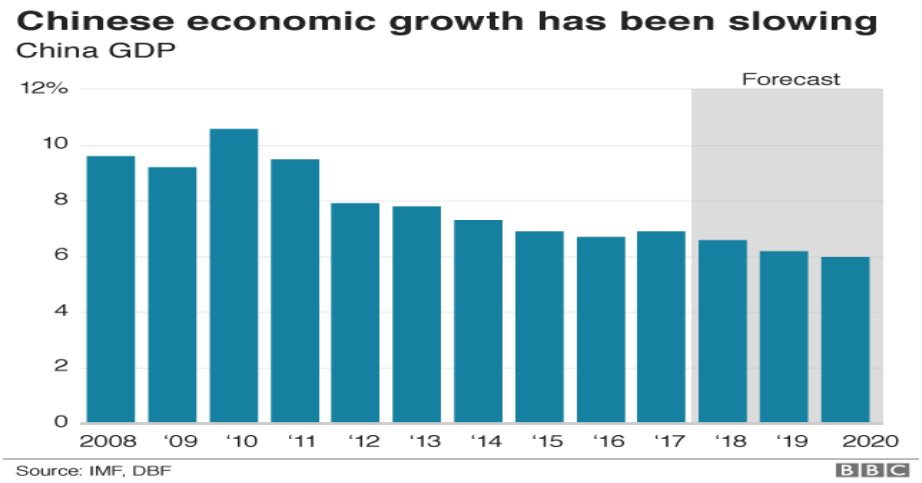
Ekonomik açıdan Çin'in on yıllarca süren patlaması sona ermeye başladı. 1979 ila 2010 arası gerçekleşen %10'luk yıllık GDP büyüme oranından sonra, 2016 yılında Çin'in GDP büyümesi %6,7 noktaya indi. Sonraki yıllarda da gerilemeye devam etti. Aynı zamanda, yan etkiler de artan bir şekilde kötüleşti. Borç hızlı artarak, 2016 yılının son anlarına doğru GDP'nın %277'sini oluşturdu. Ardından borsa, maden, tahvil ve emlak gibi birçok sektörde düzenli artışlar döngüsü görüldü, sonrakisi bir öncekisinden daha büyük oldu (Minzner, 2018: 27-28).

5.2.2.1.1. Çin Ekonomisinin tıkanması

Diğer ülkelere nispetle yüksek olmasına rağmen, Çin'in ekonomik büyümesi yavaşlamaya başladı. Bazı ekonomistler Çin'in yapısal zayıflıkları hakkında uyarmışlardı. Yatırım odaklı büyüme büyük miktarda kamu ve özel şirket borçlarına yol açtı. Düşük maliyetli üretimden büyük çıkar elde eden Çin, inovasyon ve hizmet sektöründe pek ilerleme göstermemişti. Xi iktidara geldiğinde, ekonomik ve dış politika alanında gerçekleştirilen birçok başarılara rağmen, Hu Jintao dönemi "kaybedilen on yıl" olarak görüldü. Xi Jinping koltuğa oturduktan sonra ise hemen Çin'in yönünü değiştirmeye karar verdi (Economy, 2018: 9).

1978'de Mao sonrası hükümet tarafından başlatılan reform süreci boyunca, GDP büyümesi, ÇKP'nın temel meşruiyet kaynağı olmuştur. Geçtiğimiz 30 yıl boyunca Çin, her yılı yaklaşık %10 oranında GDP büyümesi elde etmeyi başardı. Ancak, 2012'den bu yana bu oran %7,5'e düştü. 2015'te ise %7'nin de altına indi (Brown, 2016: 214). Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi Çin ekonomisi 2010'lardan itibaren sürekli yavaşlama dönemine girmiştir.

Grafik 5.1. Çin ekonomisi sürekli yavaşlamakta

Kaynak: BBC, https://www.bbc.com/news/business-46755158.

Buna rağmen, Çin ekonomisinin gerçek büyüme oranının daha düşük olduğu, resmi rakamların politik amaçlı olduğu için gerçeği yansıtmadığı doğrultusunda ciddi iddialar vardır. Ekonomistler çoktan beri Çin'in açıkladığı ekonomik verilere şüpheyle yaklaşmıştır. Bazı araştırmalar 1998 – 99 yıllarındaki Asya mali krizi döneminde Çin'in GDP büyüme oranının abartıldığını göstermiştir. O yıllardaki Resmi rakamlar Çin'in ortalama GDP büyümesini yıllık %7,7 olarak açıklamıştı. Resmi rakamların güvenilir olmadığı artık Çin'de de gizli değildir. Başbakan Li Keqiang da aralarında bulunduğu Çin'in üst düzey yetkilileri bile resmi GDP verilerinin "suni" ve "sadece göstermelik" olduğunu itiraf etmiştir (Koech ve Wang, 2012).

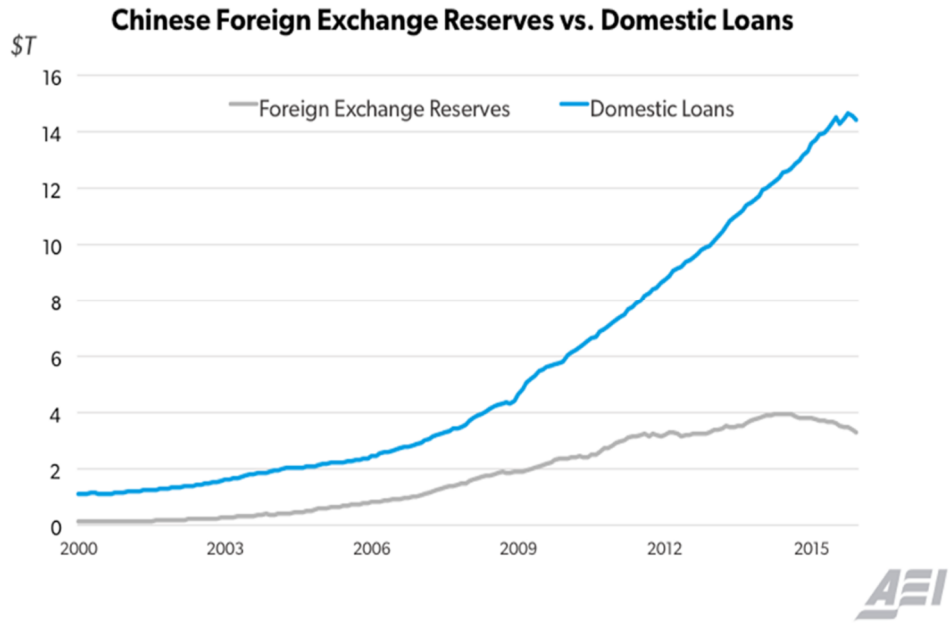
Pekin Üniversitesi'nin ekonomi Profesörü Michael Pettis, Çin'in GDP verilerinin sahte olduğunu düşünen akademisyenlerden biridir. Ona göre, Çin'in gerçek GDP büyüme oranı çoktan %3'ün altına düşmüştür. Pettis "Çin'de GDP büyüme sayılarının ekonomi hakkında bir şey ifade etmeyeceğini, Pekin'in %7'lık büyüme isterse %7, %5'lik büyüme isterse %5 elde edeceğini, bunun gerçek büyüme değil, sadece ekonomik eylem" olduğunu ileri sürüyor. Pettis'e göre, Çin ekonomik krizden sakınabilse de, uzun süreli ekonomik durgunluk kaçınılmazdır (Dittli, 2019).

Aslında Çin'in ekonomik zayıflaması 2003 yılında başlamıştı. 1978'den 2002'ye kadar, birçok kısmi piyasa yanlısı reform dalgaları yeni bir ekonomik enerji santrali yarattı. 2003 yılında, Hu Jintao liderliğindeki yeni hükümet ekonominin çekirdeğini oluşturmaya devam etmesi, çok sayıda insanı istihdam etmesi ve Partinin amaçlarına hizmet etmesi için, devlet bankalarının devlete ait işletmelere (SOE) borç vermeyi sürdürmesine karar verdi. Bununla birlikte, yükselen kamuya yönelik yatırımlar hızlıca yeni piyasaya yönelik reformların yerini aldı. 2008 Küresel finansal krizi ise çift darbeydi. Dış talep azaldı. Önceki kamu yatırım dalgası zirve yaparken, Pekin, devlet bankaları aracılığıyla tarihin en büyük teşvikini yürüttü. Krediler, yalnızca 2009 yılında, kar fırsatları ortadan kalkarken bile, %32 büyüdü. Bu noktada durgunluk yolu açıkça görülmeye başlandı. 2003 yılında, hükümet fazla kapasiteye sahip üç sektör tespit etmişti; 2013 yılında, bu sayı 19'a yükseldi. Sürdürülen aşırı yatırım ve aşırı üretim çevreye büyük zarar verdi, gelir eşitsizliğini arttırdı ve en önemlisi sakatlayıcı bir borç yükü yarattı (Blumenthal ve Scissors, 2016).

2015 itibariyle, Çin'in ulusal borcu 25 trilyon doların üzerindedir. Bunların üçte ikisinden fazlası son dokuz yılda birikmiştir. 2015 yılında, toplam borç, Çin'in nispeten hızlı ekonomik büyümenin tadını çıkarmaya devam ettiği fikriyle alay edercesine, nominal GDP'den dört kat hızlı yükselmiştir. Bir ülke zaten çok para harcadığında, daha fazla harcamanın getirisi düşüktür. İşte bu büyümenin yavaşlamasının ana nedenidir. Bir diğer nokta ise, bir ülkenin borcu çok büyük olduğunda, geri ödemek için büyük

miktarda sermaye harcanması yapmak durumunda kalmasıdır. Büyümenin daha da yavaşlayacağı yönünde tahminlerin temel nedeni de budur (Blumenthal ve Scissors, 2016).

Grafik 5.2. Çin'in döviz rezervleri ve iç borçları

Kaynak: The American Enterprise Institute (AEI), http://www.aei.org/ spotlight/ china stagnation/.

Tarihte, çok fazla borcu olan hiçbir ülke bu yükten doğru bir şekilde kurtulamamıştır. Müstebit rejimler genelde yükümlülüğünü yerine getirmemek, işçileri sıkmak ya da zenginlerin mallarına el koymak suretiyle borçlarını azaltırlar. Çin durumunda, borçtaki büyük büyümenin kaynağı, üretken olmayan altyapıya ve gereksiz üretim kapasitesine yapılan büyük miktarda yanlış yatırım olmuştur. Bu yüzden ilk adım olarak, üretken olmayan yatırımı durdurmak gerekir. Ancak bunu yaparken, büyüme oranı düşer. Büyümenin çok fazla düşmesi istenmiyorsa, o zaman başka bir talep kaynağına ihtiyaç vardır (Dittli, 2019).

Üstelik Çin'in demografik avantajı, çalışma yaşının toplam nüfusa oranının doruğa ulaştığı 2012 yılında sona ermiştir. İronik bir şekilde buna, nüfusun ömrünün artmasıyla demografik payı üreten "Bir Çocuk" politikası neden olmuştur. Bunun yanı sıra, işgücünün eğitim ve beceri düzeyindeki iyileşme hızı da yavaşlamıştır. Zira daha iyi eğitilen ve daha hareketli iş gücü, üretim artışına katkıda bulunmaya devam ederken, geçmişin hızını korumak mümkün değildir (Hedrick-Wong, 2018).

Neticede, Çin'nin geçmişteki düşük maliyet avantajı nüfusun hızlı yaşlanması, tasarruf oranının yüksek derecede gerilemesi ve kaynak çevrenin taşıma kapasitesinin ciddi şekilde azalmasıyla kaybolmuş, iş gücü maliyeti ise nüfus yaşlandıkça önemli ölçüde artmıştır. Çin'in olumlu üretim tipi nüfus yapısı, reform süreci boyunca, çalışma yaşındaki insan sayısını büyük ölçüde arttırarak, işgücü maliyetlerini düşürmüştü. Şu anda, hızlı nüfus yaşlanması, Çin'in nüfus yapısını dönüm noktasına itmiş durumdadır. Buna paralel olarak, işgücü artışındaki hızlı düşüş işgücü maliyetlerini uzun vadeli bir yükseliş kanalına çekmiştir. Birleşmiş Milletler'e (2010) göre, Çin'deki yaşlı nüfusun büyüme oranı hızlı artarak, 2018'de 1950'den sonraki en yüksek nokta olan %5,44'e ulaşmış ve çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaşları arasında) artış oranı 2010'daki

%0,9'dan 2016'da %0,06'ya düşmüştür. Sonraki büyüme oranı da negatif yönde ilerlemiştir (Chen ve Yao, 2012: 82).

Sosyal inşada ciddi ilerleme elde edilemediği durumda, hızlı ekonomik büyüme yoluyla vatandaşların (özellikle düşük ve orta gelir gruplarının) yaşam standartlarının iyileştirilmesi, sosyal istikrarı korumanın en önemli yoludur. Ancak, Çin'in mevcut sosyal yapısı ekonomik yapısının çok gerisinde kaldığı için, toplumdaki dezavantajlı grupları destekleme, sosyal eşitliği teşvik etme, temel kamu hizmetleri sağlama, çıkarları koordine etme ve sosyal bozukluğu engelleme işlevlerini tam anlamıyla yerine getiremiyor. Dolayısıyla yetersiz sosyal yapı, ahalinin (özellikle düşük ve orta gelir gruplarının) refah düzeyini ve sosyal memnuniyet derecesini ciddi şekilde azaltarak, Çin'de toplumsal istikrarsızlık riskini büyük ölçüde arttırmıştır. Bunlardan, Çin hükümeti için, vatandaşların gelirlerinin artışının çok önemli olduğu görülüyor (Chen ve Yao, 2012: 84).

Şu anda ve gelecekte ahali arasında ağır gelir farkının olduğu durumda, sosyal inşa eksikliğinden etkilenenlerin, özellikle düşük ve orta gelirli grupların gelir seviyesini hızlı bir şekilde yükseltmek için, ekonomik toplam miktarın gayet hızlı büyümeyi sürdürmesi gerekiyor. Çin çoktan reform döneminin ilk çağlarındaki nispeten eşit gelir dağılımına sahip bir ülkeden şu anki gelir dağılımında ciddi eşitsizliği olan bir ülkeye dönüşmüştür. Çin toplumundaki bu ağır gelir farkı esas olarak geride kalan sosyal yapının neden olduğu adaletsiz ve yolsuz dağıtım sisteminden kaynaklanmaktadır. O halde, Gelecekteki dağıtım sisteminde kayda değer bir iyileşme olmazsa, gelir farkını azaltarak düşük gelirli kişilerin gelir artışını sağlamak mümkün değildir (Chen ve Yao , 2012: 85).

Geçmişte her hızlı büyüme hep "ekonomik mucize" olarak tanımlanmıştır. 19. Yüzyılda İngiltere, ABD ve Almanya ile başlayan bu "mucize", İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Japonya, Tayvan, Güney Kore ve Batı Almanya ile devam etmiş, Ancak hiçbiri, ilk on yılların harikulade hızını koruyamamıştır. Gençlik coşkusunun olgunluk soğuk kanlığına yol vermesiyle, hepsi sonunda yavaşlayarak, "normal" bir orana inmiştir. "Normal" nedir? ABD için, 2008'deki iflastan önceki otuz yılın ortalaması %3'ün üzerinde olmuş, Almanya %3'ten %2'ye düşmüştür. Japonya ise %4,5'ten %1,2'ye gerilemiştir (Joffe, 2013).

Ülkeler tarım ve zanaattan üretime, ondan hizmet ve bilgi ekonomisine doğru ilerledikçe, ekonomik yükseliş aşağı iner ve durgunlaşır. Bu süreçte kırsal bölge boşalır ve artık görünüşte sınırsız bir ucuz emek imkânı sağlamaz. Sabit yatırım arttıkça, marjinal getirisi düştüğü için, her yeni sermaye birimi bir öncekinden daha çok çıktı üretemez. İşte bu, ekonominin en eski kanunlarından biridir: Azalan Getiriler Kanunu. Zamanında Güney Kore, Tayvan ve Japonya da, bugünkü Çin gibi, tekstil, alet, otomobil ve elektronik ürünleriyle "dünyanın fabrikalarına" dönüşmüştü. Ancak genişleme boşluğu bitince, kırsal bölge endüstriyel makineyi ucuz emekle besleyemediği için büyüme hızını koruyamadı (Joffe, 2013). Çin de bugün aynı kaderle karşı karşıyadır.

5.2.2.1.2. Artan Ekonomik Eşitsizlik

1978 yılında reform ve dışa açılma sürecini başlatırken, Çin dünyada ekonomik yönden geri kalmış bir ülke idi. Aynı zamanda eşitsizlik oranı da düşük ülkelerden biri idi. 30 yılı aşkın reform süresi içinde, Çin ekonomik yönden hızlı büyüyerek, 2010 yılında ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumuna geldi. Bununla birlikte, ekonomik eşitsizlik oranı da artarak, Çin dünyada eşitsizlik oranı en yüksek ülkeye dönüştü. Bölgeler ve sektörler arasındaki eşitsiz gelişim ile gelir dağılımındaki artan fark, günümüzde, Çin'in karşı karşıya kaldığı en büyük sorunlardan biridir.

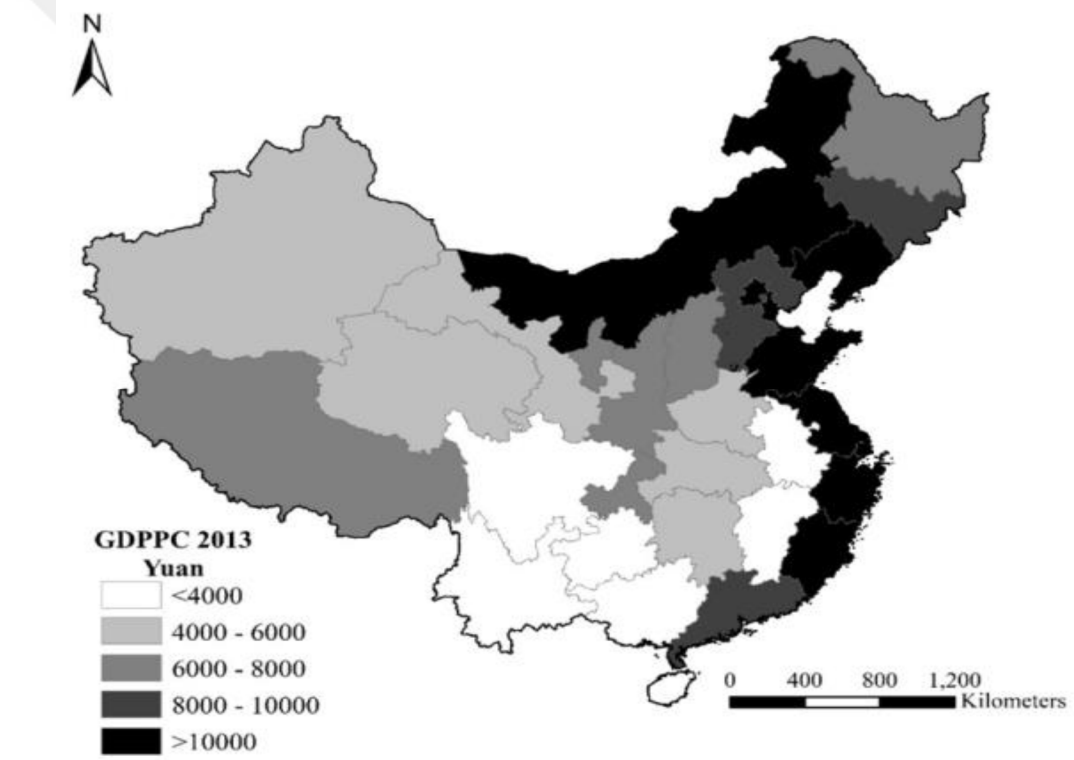
Bölgelerarası eşitsizliğin Çin'de uzak bir tarihi geçmişi vardır. 1949 yılında ÇHC kurulmadan önce, Çin çoktan eşitsiz bir gelişim süreci içine girmişti. Coğrafi konum ve sömürgeciliğin etkisinden dolayı Güneydeki kıyısal bölgeler iç bölgelere göre daha gelişmişti. ÇHC'nin kurulmasıyla Çin ekonomisi sosyalistik sisteme geçti. Komünist rejim altında ilk otuz yıl boyunca uygulanan katı merkezi planlama sistemi,

kaynakların dağılımını bozarak, üretim verimliliğini azalttı ve bölgesel eşitsizliği daha da arttırdı (Liao ve Fei, 2016)

1980'lerin başında yapılan reformdan sonra, Çin'de ekonomik büyüme en büyük hedefe dönüştü. Bununla birlikte bazı bölgelerin önceden "zengin olması" teşvik edildi. Sonuçta, eskiden avantaja sahip olan kıyısal eyaletler bundan daha çok yarar gördü. İç bölgelerin pahasına, Çin'de ekonomik reform, odak noktasını bütün bölgelerin gelişmesini teşvik etmek yerine, geleneksel olarak daha iyi gelişmiş altyapı ve güçlü ekonomik tabana sahip kıyısal bölgelere yöneltti. Kıyısal bölgeler Çin'in diğer bölgelerine göre coğrafi konum ve yatırım getirisi açısından daha çok avantaja sahip olduğu için, merkezi hükümet dış dünyadan daha çok yatırım çekmek amacıyla, kıyısal bölgelerde daha çok özel ekonomik mıntıka ve açık şehirler kurdu (Huang vd., 2003).

Kıyısal bölgelerde, ihracata yönelik üretim hızlı büyüdükçe, kıyı ve iç bölgeler arasındaki eşitsizlik oranı daha da arttı. Bölgesel eşitsizlik, Çin'de uzun zamandan beri, sosyalist ideolojiyle çelişerek, ulusal birlik ve toplumsal istikrarı ciddi tehdit eden yakıcı bir konu olarak varlığını sürdürdü. Çin'in her hükümetinin gündeminde yer almasına rağmen, bölgelerarasındaki eşitsizlik aşağıdaki haritada görüldüğü gibi sürekli artış sağladı.

Grafik 5.3. Bölgelerarası kişi başı GDP dağılımı, 2013

Kaynak: Liao ve Wei (2016)

Sektörler arasındaki eşitsizliğin yanı sıra, Gelir dağılımındaki eşitsizlik de Çin'deki en büyük ekonomik ve sosyal sorunlardan biridir. Çin'in ekonomik reformunun başlangıcında, Çin hükümeti, ekonomik büyümenin, "az sayıda insanın önce zengin olmasını gerektirdiği" fikrini yaygınlaştırdı. Tabii ki, bu propaganda, halkı eşitsizliği bir ekonomik kalkınma maliyeti olarak kabul etmeye ikna etmek içindi. Ama sonraki gelişmeler Çin'in gelir eşitsizliğindeki hızlı ve geniş çaplı artış eğilimini gösterdi. Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi, Çin'in Gini endeksi 1980'lerin sonundaki 0,3'ten 2010'da 0,5'in üzerine çıkmıştır (Yu, 2016).

Grafik 5.4. Çin'in Gini endeksi, 1981-2016

Kaynak: Zhuang ve Shi (2016).

Sonuç olarak, bölgeler arasındaki eşitsizlik, sektörler arasındaki eşitsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler birleşerek, Çin tam bir eşitsizlikler ülkesine dönüştü. Günümüzde Çin'in zengin eyaletleri ile geri kalmış eyaletleri arasındaki fark gelişmiş Avrupa ülkeleri ile en gelişmeyen fakir ülkeler arasındaki fark gibi büyüktür. Eyaletler arasındaki gelir farkı sadece kişi başına düşen GDP değerine değil, aynı zamanda sosyal gelişmenin tüm yönlerine de yansımıştır. Bölgesel, sektörel ve kişisel eşitsizliğin yanı sıra, Çin'de kentsel ve kırsal alanlar arasındaki fark ve erkeklerle kadınlar arasındaki gelir farkı da yüksektir. İşte bunlar Çin'de yeni bir dönemin koşullarını oluşturan ekonomik faktörlerdir.

5.2.2.2. Sosyal Koşullar

Çin'in ekonomik büyümesi Çin halkına büyük ekonomik katkı sağlasa da, yaklaşık 30 senelik reform dönemi boyunca, Pekin çevreyi korumak ve sağlık hizmetleri gibi kamusal ihtiyaçlara yeterince önem verememiştir. Çin'in sosyal hizmet sistemi değişmekte olan yeni hizmet şekillerine uygun biçimde iyileştirilmediği için, yeni hizmet ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Kırsal bölgelerden şehirlere gelen 200 milyonu aşkın göçmen işçilerin yasal işlemleri yapılmamış, çalıştığı şehirlerde sağlık hizmetlerinden yararlanmak ve çocuklarını okutmak gibi sıkıntıları çözüme kavuşturulamamıştır (Economy, 2018: 9). Öbür yandan, Eşitsiz ekonomik büyüme toplumda huzursuzluk yaratmaya devam ederken, Çin ekonomisinin birden tıkanması bu eşitsizlik oranını daha da arttırarak, toplumsal istikrarın kötüleşmesine yol açtı. Yaşlı nüfus oranının artması da Çin ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Bu gelişmelerden sonra, meşruiyetini kaybetmeye başlayan ÇKP yönetimi yeni meşruiyet kaynağı arayışına girdi. Bunun için bir taraftan "Çince sosyalizmin yeni versiyonunu" üretmeye çalışırken, diğer taraftan ise Çin milliyetçiliğine sarılarak, yeni bir "Çin rüyası" yaratmaya kalktı. Neticede, toplumsal istikrarın kötüleşmesi, Çin milliyetçiliğin yükselmesi gibi birçok gelişmeler Çin'de yeni bir dönemin sosyal koşullarını oluşturmuştur.

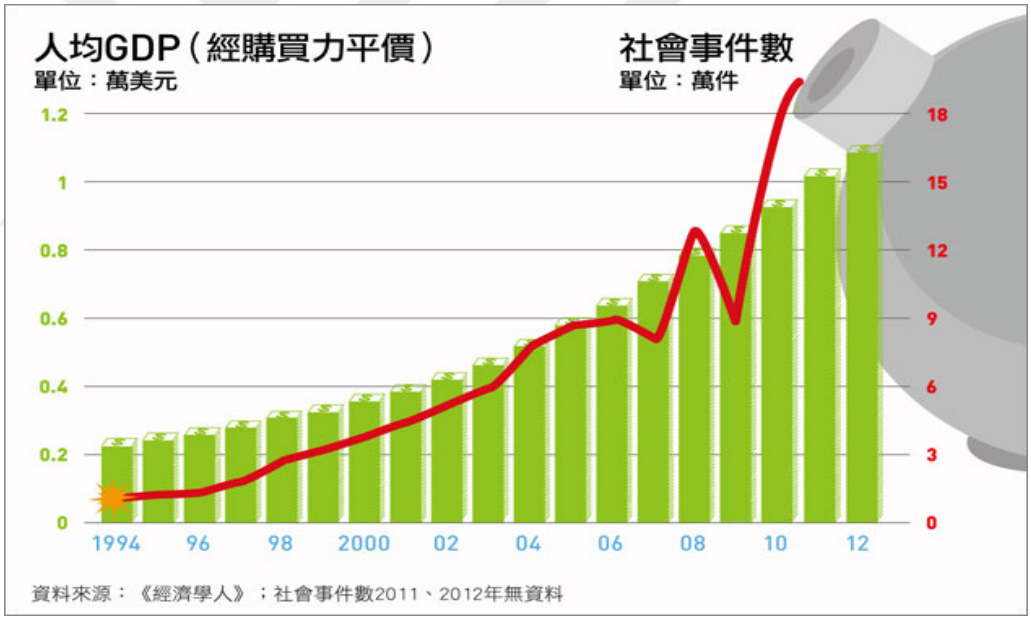
5.2.2.2.1. Toplumsal İstikrarın Kötüleşmesi

Çin'de toplumsal istikrarı korumanın en iyi yolu ekonomik büyümenin hızlı devam etmesini sağlamaktı. Siyasal haklardan mahrum halkın tek istediği şey ekonomik

yönden iyi geçinmek olduğu için, ÇKP rejimi reform dönemi boyunca kendi meşruiyetini GDP büyümesinden almıştı. Ekonominin hızlı büyümesi toplumsal eşitsizliklere yol açsa da, en azından insanlar çabalayarak belli bir miktarda gelir elde edebilirdi. Ancak Çin'in ekonomik gerilimi Çin toplumunda eskiden var olan yolsuzluk ve eşitsizlik sorunlarını daha belirgin hale getirdi. Bununla birlikte son yıllarda Çin'in toplumsal istikrarı önemli ölçüde kötüleşti. Grevler, işçi protestoları, kolektif çatışmalar ve etnik sorunlar gittikçe arttı. Toplumsal sorunlar artık hükümet ofislerine ya da mahkemelere değil, sokaklara yansıyor.

Çin'de yaşanan toplumsal olaylara ait gerçek veriler bulmak zordur. Olaylar hakkındaki veriler siyasal yönden hassas olarak görüldüğü için gizli tutuluyor. 1994 yılından 2005 yılına kadar, Çin Kamu Güvenlik Bakanlığı ara sıra toplumsal huzursuzluklara dair bilgi vermişti. Bakanlığın açıkladığı rapora göre, kamu düzenini bozan olayların sayısı 1994 yılında 10,000 iken, bu sayı 2005 yılında 87,000'e ulaşmıştır (Howell, 2011: 4). Toplumsal olayların sayısı arttıkça, Çin güvenlik kurumları bu konuda rapor yayınlamayı durdurdu. Ama gayri resmi kaynaklar bu sayının 2008 yılında 120,000 (Xi, 2011: 27), 2010 yılında ise 180,000'e (Orlik, 2011) çıktığını söylüyor. 2012 yılına gelindiğinde, Çin'in her yerinde geniş çaplı kitlesel olaylar patlamıştır (Zhang, 2012). Bunlar Çin'de toplumsal istikrarın gittikçe kötüleşmekte olduğunu gösteriyor.

Grafik 5.5. Çin'de kişi başı GDP oranı ve toplumsal olayların sayısının artışı

kaynak: 天下雜誌 (Tianxia Yazhi), https://www.cw.com.tw/article/adam rticle.action?id=5058746 (13. 08. 2019).

Çin'de toplumsal huzursuzluklar çeşitli şekil ve boyutta ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla söz konusu rakamlar sokak kavgaları, mahkeme kararlarından memnun olmayan onlarca kişinin barışçıl oturma protestoları, memleketlerinde çevreye zararlı fabrikaların inşasına karşı yüzlerce vatandaşların düzenlediği mitingler, Etnik gerilimler ya da yerel yönetimin haksızlığından kaynaklanan binlerce (ya da on binlerce) kişinin katıldığı şiddetli ayaklanmaları içeriyor (Minzner, 2018: 87).

Çin'de iş kavgaları son 30 yılda istikrarlı bir şekilde büyüdü. 2008 yılında İş Sözleşme Yasası ilan edildikten sonra, yapılan şikayetlerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Bunun nedeni, emek eylemcileri ve mağdur işçilerin, yeni yasayı kendi talepleri için daha çok meşruiyet kaynağı olarak gördükleridir. Örneğin, 2007 yılında, iş kavga tahkim kurumları tarafından 350, 182 dava kabul edilmiş, bu rakam 1996'da

veriler ilk açıklandığında yaklaşık 50,000 civarındaydı. Bu sayı 2008 yılında neredeyse iki katına çıkarak, 693.645'e ulaştı. Söz konusu rakam 2010 yılında 602.600'e düşmesine rağmen, hem arabuluculuk, hem de hakem heyeti tarafından kabul edilen toplam dava sayısı 1.287.400'e yükselmiştir. Bu da arabuluculuk yoluyla daha fazla dava açıldığını göstermektedir (Howell, 2011 :22).

2011'den bu yana, Çin'de kitlesel iş protestolarının sayısında istikrarlı bir artış oldu. Yasal yollarla haklarını koruyamayan Binlerce mağdur işçi, ödenmeyen ücretlerinin verilmesi ve güvensiz çalışma ortamının iyileştirilmesine yönelik taleplerinin yerine getirilmesi için işverenlere ve yerel yönetimlere baskı uygulamak amacıyla çalışmaları durdurup sokaklara dökülmeye başladı (Ho, 2011: 83-84). Bu protestolar genellikle Çin'in düşük ücretli iş gücü avantajını kaybetmesinden sonra gerçekleşti. 2010 ile 2013 arasında Çin'de fabrika işçilerinin ücretleri yüzde elli civarında artmıştı. Bununla birlikte, düşük maliyetli ve emek yoğunluklu sektörler, ülke içinde daha ucuz yerler aramaya veya Bangladeş ve Kamboçya gibi daha ucuz ülkelere taşınmaya başladı. Tahminlere göre, 2011-2013 yıllarında, Çin'de 1171 grev ve protesto gerçekleşmiştir. Temel talepleri işsizlik parası, ödenmemiş ücretlerin ödenmesi ve ücret artışı olan bu grev ve protestoların çoğu, Çin'in sanayi merkezi Guandong eyaletinde yapılmıştır. Grevler sadece fabrika işçileriyle sınırlı kalmamış, bu dönemde yine ulaşım işçileri tarafından 306, öğretmenler tarafından da 69 grev ve protesto düzenlenmiştir (Hardy, 2019).

Çin'deki sosyal huzursuzlukların önemli bir kısmını etnik sorunlar oluşturuyor. Son yıllarda, İç Moğolistan, Tibet ve Doğu Türkistan gibi Çin'in sınır bölgelerinde sık sık etnik sorunlarla ilgili olaylar ortaya çıkmaktadır. Mayıs 2010'da, kömür şirketlerine yönelik protestolara katılan iki Moğol çobanının öldürülmesinin ardından, İç Moğolistan'da altı ilçe ve şehre yayılan geniş çaplı protestolar yaşandı. Çin'de protestoların çoğunluğu yerel sınırlar dairesinde kontrol edildiği için, bu huzursuzluğun coğrafi yayılımı olağandışıydı. O yüzden, Bu olaylar 1980'lerden bu yana yaşanan ilk büyük huzursuzluk olarak görüldü. Bununla beraber, son yıllarda Tibet ve Doğu Türkistan'da protestolar, gösteriler ve isyanlar sürekli meydana gelmiştir. Bu iki sınır bölgede huzursuzluk yaratan meseleler karmaşıktır. Olaylar, daha fazla özerklik ve bağımsızlık talepleri, din özgürlüğü konusundaki şikâyetler, bölge halklarına yönelik ayrımcılık ve Çin güvenlik kurumları tarafından aşırı güç kullanımı gibi birçok etkenlerin bir araya gelmesinden kaynaklanıyor. Mart 2008'de, 1959 Tibet ayaklanmasının yıldönümü sırasında, Tibet'in başkenti Lhasa'da ilk kez Tibet sınırlarını aşan bir dizi protesto, ayaklanma ve gösteri gerçekleşti. Mart 2009'da, Guangdong eyaletinde bazı Uygur işçilerin öldürülmesinden sonra, Doğu Türkistan'da ciddi protestolar meydana geldi. Olaydan sonra, her iki bölge Çin Halk Ordusu (ÇHO) tarafından daha sıkı kuşatıldı. Huzursuzluklar hakkındaki bilgi akışını durdurmak için, Çin Hükümeti, bu bölgelere yabancı gazetecilerin girmesini yasaklamakta ve internet üzerindeki kontrolü sıkılaştırmaktadır (Howell, 2011: 5).

Çin'de İnternet giderek şikâyet etmek, devletin yolsuzluğunu ifşa etmek ve özgür ifade için daha önemli bir rol oynamıştı. O yüzden Çin rejimi, Ekim 2011'de, sansürü arttırmaya yönelik yeni genelgeler yayımlayarak, internet üzerindeki kontrolleri sıkılaştırmaya karar verdi (Howell, 2011: 3). Bunu takiben, Rejimin interneti sosyal çatışmalara ait haberlerden ve muhalif görüşlerden temiz tutma yöntemleri gitgide sertleşti. Çin güvenlik birimleri 2013'ten itibaren, tehdit etme, tutuklama ve sosyal medya hesaplarını doğrudan engelleme yoluyla ünlü internet eleştiricilerini susturmaya başladı. Doğal olarak, bu, sorunların etkili bir şekilde ele alınması yerine, bu tür çatışmaların altında yatan nedenlerin açık bir şekilde tartışılmasını engellemektedir (Minzner, 2018: 57).

Çinli liderler bu eğilimin ne kadar tehlikeli olduğunu çok iyi biliyorlar. Onların Kendi devrimci geçmişi ve sosyalist ideolojisi, dar kentsel seçkinlerin yaşadığı hayattan mahrum kırsal kesimdeki fakirlerin, mavi yakalı işçilerin ve hoşnutsuz gençlerin yarattığı gizli riskleri çok iyi hatırlatıyor. Ancak Pekin'in içgüdüsü her daim altta yatan sorunların dışa yansımasını kontrol etmeye odaklanmaktır. O yüzden ÇKP hükümeti bir yandan devlet medyaları aracılığıyla gençleri "o kadar umutsuz olmamaya" teşvik

ederken; öbür yandan bir diğer seçenek olarak, "kötü haberleri" bastırmaya devam etmektedir (Minzner, 2018: 57).

Pekin bu eğilime karşı çok duyarlıdır. O yüzden, güvenlik kurumlarını düzenli olarak genişletmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren, Çin hükümeti, yerel yetkililerin değerlendirilmesinde bir faktör olarak sosyal istikrarı korumanın önemini arttırmıştı. Bu cereyanda, her yeni kriz örneğin: 1999'daki Falun Gong'un bastırılması, 2003 – 2005 arası gerçekleşen Doğu Avrupa'daki "renkli devrimler" sonrası ortaya çıkan toplumsal huzursuzluk korkusu, 2008'de Tibet'te yapılan protestolar ve 2009'da Doğu Türkistan'da yaşanan şiddet olayları Çin'de Sürekli genişleyen güvenlik kurumlarına daha fazla kaynak ayırmaya neden olmuştur. Dolayısıyla, 1990'lardan bu yana, Çin'de toplumsal düzeni korumaktan sorumlu siyasi-adli yetkililer bürokratik mevki açısından sürekli yükseldiler (Minzner, 2018: 97).

Sonuç olarak, Çin'in reform dönemi boyunca izlediği, yaklaşık 40 senelik stratejisi toplumsal sorunları çözme açısından son derece başarısız olmuştur. Bu durum yaklaşık 150 milyondan fazla öfkeli genç göçmen işçi, ev masraflarını kaldıramadığı için evlenemeyen 18 ila 25 arasındaki erkeklerin üçte ikisi (veya bazı tahminlere göre dörtten üçü)ne sahip Çin şehirlerini yaratmıştır. Dolayısıyla, Çin'in bu sözde büyüme ve kentleşme "mucizesi" ne zaman param parça olursa, bu adamlar isyan edecektir (Dent, 2018).

5.2.2.2.2. Çin Milliyetçiliğinin Yükselişi

Çin'de milliyetçiliğin uzak bir geçmişi vardır. Çinliler eskiden beri kendilerini "uzak tarih ve parlak medeniyete" sahip kadim bir devlet olarak görüyor. Tarihte Çin hanedanları kendilerini "dünyanın merkezi" sayıyordu ve civarındaki başka halklara küçümseyerek "barbarlar" diyordu (Zhang, 2004). "Barbarlarla" olan ilişkileri bertaraf etmek için, Çinliler hiyerarşik bir dünya sistemi görüşünü kabul etmişti. Çin merkezli bu sistemin en tepesinde "büyük medeniyete" sahip Çin milleti yer alıyordu. Başka milletler Çin kültürüne olan yakınlığına göre yukarıdan aşağı sıralanıyordu. Bu sistemdeki hiçbir varlık Çin'e eşit değildi. Çin imparatoru "tanrının oğlu" sıfatıyla tüm dünyayı yönetme yetkisine sahipti. Hiyerarşinin altındaki "barbar" komşu kabile ve hanedanlar ise Çin imparatorlarına boyun eğerek, karşılığında imparatorların merhametine erişecekti (Chen, 2005: 37).

Çin'de ırk ve kültür tabanlı milliyetçiliğin köklü geçmişi olmasına rağmen, ulusçuluk (nationalism) anlamındaki Çin milliyetçiliği modern dönemin ürünüdür. 19. Asrın sonları ve 20. Asrın başlarında, Batılı sömürgeci güçlerin Çin'e saldırması Çin'de ulus düşüncesinin meydana gelmesine neden oldu. Neticede, Batı'nın ulusçuluk fikri ile Çin'in eskiden var olan ırk ve kültür tabanlı milliyetçiliği birleşerek, yeni bir tür Çin milliyetçiliği ortaya çıktı. Modern Çin tarihi genellikle Çin milliyetçileri tarafından şekillendirildi. Mançu hanedanlığını yıkıp eski Çin Cumhuriyetini kuranlar da, daha sonra onu da yıkıp yeni Çin Cumhuriyetini (ÇHC) kuranlar da farklı düşünce, aynı hedefi paylaşan Çin milliyetçileriydi.

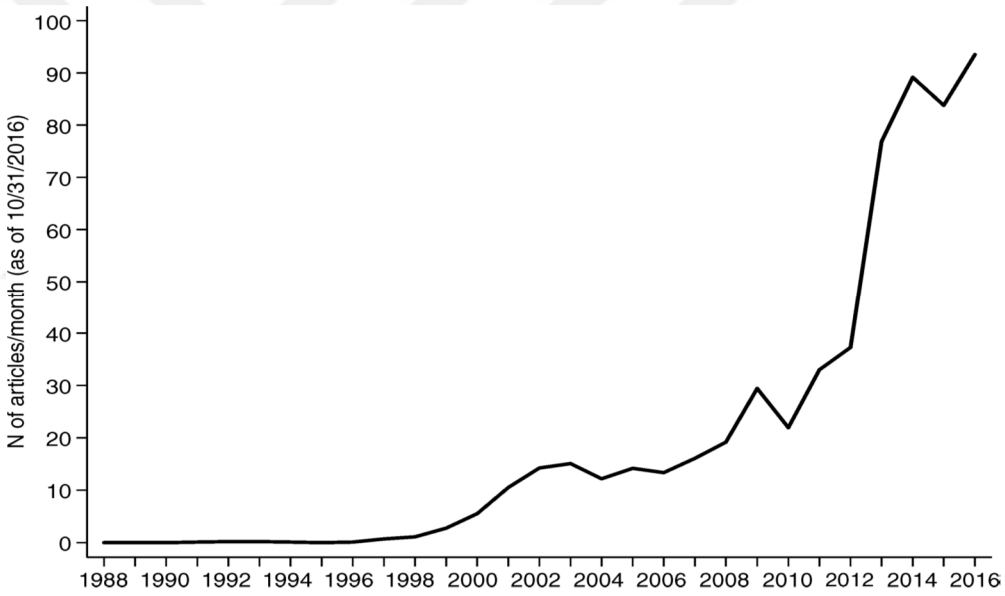
1 Ekim 1949'da, Mao Zedong, "aşağılanan yüz yılın" ardından, Çin halkının sonunda ayağa kalktığını söyleyerek, ÇHC'nin kurulduğunu ilan ettiğinde, ÇKP'nin başarısı Komünizmin başarısından daha çok Çin milliyetçiliğinin başarısı anlamına geliyordu. Çünkü Çin komünistleri aslında Çin milliyetçileriydi. ÇKP rakibi Milliyetçi Parti'den (Guomindang) daha çok milliyetçilik yapabildiği için iç savaşı kazanmıştı. O yüzden, komünist rejimin ilk 30 yılı boyunca, Çin'de Marksizm ile milliyetçilik yan yana yürüdü. Ancak 1970'lerin sonlarında, Marksizm'in yerini ekonomik pragmatizmin almasıyla, milliyetçilik Çin'de politik mobilize etmenin tek ideolojik enstrümanına dönüştü. 1989'daki Tiananmen katliamından sonra, bu durum daha belirgin hale geldi. 1990'lı yıllardan itibaren, ÇKP hükümeti vatanperverlik propagandası adı altında ülke genelinde milliyetçilik ve Batı düşmanlığını teşvik eden hareketler başlattı. Bunu takiben, Çin'de sorunlar yaşandığında, özellikle ABD ve Japonya ile ilgili sorunlar yaşandığında, milliyetçi protestolar yapılmaya başlandı (Tang ve Dar, 2012: 813).

Görüldüğü gibi, Mao sonrası dönemde, Komünist ideolojinin hızla çürümesi ve ÇKP'nin düzen ve istikrarı sağlama ihtiyacı bir araya gelerek, Çin'de milliyetçiliğe yeni

bir birleştirici ideoloji olarak sarılmaya yol açtı (Law, 2012: 109). Bu nedenle, Çin hükümeti bir yandan yabancı düşmanlığı yaratmaya kalkarken, öbür yandan Çin'deki etnik farklılıkları yok etmeye çalıştı. Doğu Türkistan (Xinjiang) ve Tibet gibi farklı etnik grupların bulunduğu bölgelere Han Çinlilerin göç etmesi devlet tarafından teşvik edildi. Bunu için büyük miktarda para harcandı. Dil açısından, Çin hükümeti Kanton ve başka yerel diyalekt ve şiveleri ortadan kaldırıp, Mandarin Çincesini yaygınlaştırmaya çalıştı (Babones, 2019).

Son yıllarda, Çin'de ekonominin tıkanması ve toplumsal huzursuzluğun artmasıyla, ÇKP rejiminin Çin milliyetçiliğine olan ihtiyacı daha da arttı. Kamuoyunun dikkatini devlet ve parti içi sorunlardan uzak tutmak, halkın siyasal değişim taleplerini engellemek ve kendi meşruiyetini korumak için, ÇKP sürekli Çin'in "aşağılanan" geçmişini hatırlatarak, kendisini ülkenin ulusal egemenliği ve şerefinin koruyucusu olarak göstermeye çalıştı. Rejim, Çin milliyetçiliğini ileri sürmek için bütün medyayı kullandı. Bununla birlikte, Çin'in devlet medyalarında geçmişte Çin'e saldıran yabancı güçlere, özellikle Japonya'ya karşı direnişi konu alan içeriklerin sayısı şiddetle arttı. "Çin'in büyük yeniden dirilişi", "Çin rüyası" gibi milliyetçi söylemler de sıklıkla kullanıldı.

Grafik 5.6. "Halk" gazetesinde "Çin Milletinin Büyük yeniden yükselişi" Terimini Kullanan Ortalama Aylık Makale Sayısı

Kaynak: Alastair Iain Johnston (2016).

Devletin teşvik etmesiyle, Çin'de milliyetçilik gittikçe yükselerek, Çin dünyanın en popüler milliyetçiliğine sahip bir ülke haline geldi (Tang ve Dar, 2012: 823). Çin toplumundaki artan milliyetçilik Çin devletinin iç ve dış politikalarına da önemli ölçüde yansıdı.

5.2.2.2.3. Çin Etnosentrizmi: Çin Rüyası

Çin milliyetçiliğinin bir özelliği olarak, Çin etnosentrizmi "Han ırkının başka ırklardan üstünlüğü" görüşüne dayanıyor. Çin'de ırk ve kültür tabanlı milliyetçiliğin derin izleri varlığından bahsetmiştik. Tarihte Çinliler Çin'i "dünyanın merkezi" sayıyor ve kendilerini başka halklardan üstün görüyordu. O yüzden Çin etnosentrizmine Han merkezli Çin eksepsiyonalizmi da diyebiliriz.

Çinlilerin kendilerini üstün görmesine rağmen, tarihte Çin sıklıkla dış saldırılara uğradı ve tarihinin birçoğunu yabancı işgali ya da etkisi altında geçirdi. Bu hal daima

Çin milliyetçilerinde yeniden ayağa kalma hislerini uyandırdı. Çin tarihinde farklı kuşakların farklı istekleri olmasına rağmen, tarihteki bütün Çin milliyetçileri ortak bir rüyayı paylaşıyordu. Kudretli ve bağımsız yeni bir Çin kurmak ya da Çin'i tekrar tarihteki konumuna kavuşturmak onların ortak arzusuydu. İşte bu Çin tarihindeki farklı görüşlere sahip bütün Çin milliyetçilerinin farklı yollarla gerçekleştirmek istediği Çin Rüyasıdır. Sun Zhongshan, Jiang Jieshi ve Mao Zedong gibi modern Çin tarihindeki tüm liderler ortak bu rüya için çaba harcadılar.

Ancak, bu rüyayı gerçekleştirebilecek tek yolun Sosyalizm olduğuna inanan Çinli Komünistler, 1949 yılında ÇHC'yi kurduktan sonra, Mao önderliğinde sosyalist bir devlet kurmaya kalktı. O yüzden, 1950 ve 1960'larda Çin Rüyası "zengin, güçlü, sosyalist bir ülke" olmaktı. Fakat 1978'den sonra, Çin tarihi şablonuna bir kez daha geri döndü: artık sadece zengin ve güçlü olmak yeterliydi (Brown, 2017: 26).

1978'de başlatılan Reform ve dışa açılma sonrası Çin'in Pazar ekonomisine geçmesiyle, Çin'de Marksizm-Leninizm ve Mao Zedong düşüncesinin ideolojik çekiciliği, en azından sıradan halk için azalmıştı. ÇKP yeni meşruiyet kaynakları arıyordu. Kaynaklar içinde en güçlülerinden biri, insanların yaşam standartlarını ve ekonomik refahını iyileştirmenin yanı sıra, Çin'in dünya için merkez, geçmişte olduğu gibi yeni bir Orta Krallık (中国), modernleşmenin ön saflarında yer alan, hayranlık uyandıran, herkes tarafından bakılan ve takip edilen bir yer olarak konumunu yeniden kazanması görüşü (Brown, 2017: 25), yani Çin Rüyasıydı.

Çin'in istikrarlı bir şekilde yükselişi büyük oranda ÇKP'nin Çin halkını daha iyi bir gelecek için umutlandırabilme yeteneğine dayalı olarak gerçekleştiği için, Çin'de ekonominin tıkanması ve eşitsizliğin artmasıyla, Reform döneminin önceki vadeleri boşa çıkmaya başladı. Bununla birlikte, Çinli liderler vatandaşlarını yeniden umutlandırabilmek için, kendilerinin yeni bir "Çin Rüyası" yaratmak zorunda olduğunu hissettiler. O yüzden, Xi Jinping 2012 yılında iktidara geldiğinde, Çin rüyasının yeni bir versiyonunu ortaya koydu. Bu, Pekin yönetiminin ideolojik esasının, ÇKP 1949'dan beri kabul eden Marksist çerçeveden daha açık bir şekilde eski norm ve Konfüçyüsçü değerler içeren "geleneksel Çin kültürü"nden kaynaklanan etnik milliyetçiliğe kaydığını gösteriyor (Minzner, 2018: 65-66).

Partiye yeniden meşruiyet kazandırmayı hedefleyen bu girişimde alternatif seslere ve perspektiflere, özellikle batının ideallerini yansıtan görüşlere yer verilmedi. Çin için yeni bir siyasal tutum ve gündem belirlemeyi planlayan Xi Jinping bu girişimin liderliğini bizzat üstlenmişti. Onun değişim konusundaki mesajı yabancı düşünce ve etkilerin değerini düşürecek milliyetçi heyecanla doluydu. Xi bu mesajlarıyla Çin'in yeniden güçlenme yolunda ancak kendisinin Çin'e liderlik etmeye layık olduğunu ima ediyordu (Economy, 2018: 22).

Tarihteki gibi, Xi Jinping de kendi rüyasını Çin etnosentrizmi üzerine kurdu ve Çin milletinin yeniden yükselmesini hedef olarak gösterdi. Bu hedefi gerçekleştirebilme doğrultusunda Xi Jinping Çin için bir çerçeve belirledi. Bu çerçevede Xi'nin Çin Rüyası: ÇKP'nin kurulmasının 100'ncü yıl dönümü olan 2021 yılında Çin'i her yönden orta refah düzeyine ulaştırmak; ÇHC'nin kurulmasının 100'ncü yıl dönümü olan 2049 yılında ise müreffeh, güçlü, demokratik, kültürel açıdan gelişmiş ve uyumlu bir Çin kurmaktır (Xi, 2014: 58).

5.2.2.3. Politik Koşullar

Politik açıdan bu yeni dönemin koşullarını oluşturan en önemli iki etkenden söz edilebilir. Biri algısal, öbürü olgusal olan bu iki etken son zamanlarda Çin siyasetine yeniden yön vermeye başladı. İlk olarak, Çin, kendi durumunu tekrar gözden geçirerek, Çin'ce Sosyalizmin "yeni aşamaya" girdiğini iddia etti. Bununla birlikte, Çin genelinde "yeni dönem" söylemi popüler hale geldi. Çin'in durumu hakkındaki bu yeni tanımlama Çin toplumunun tüm taraflarına yansıyarak, Çin'de her şeyin "yeni dönemcesi" ortaya çıktı. İkinci olarak, Çin'deki artan yolsuzluk ve eşitsizlik ÇKP yönetiminin meşruiyetinin altını kazarak, rejim güvenliğini tehlikeye uğrattı. Bu da Çin'in iç ve dış davranışlarını derinden etkiledi.

5.2.2.3.1. Çin'ce Sosyalizmin "Yeni Aşaması" ve Xi Jinping'in Yeni Dönem Çin'ce Sosyalizm Düşüncesi

ÇKP, reform dönemi boyunca yaşadığı ideolojik sapma durumunu anlatabilmek ve ekonomik gelişmesinin yarattığı yeni ortama göre davranabilmek için, Çin'ce Sosyalizmin yeni açıklamasına ihtiyaç duyarak, 2007 yılından başla Çin'ce Sosyalizmin "yeni aşamaya" girdiğini iddia etmeye başlamıştı. Çin'ce Sosyalizmin bu yeni versiyonu hakkındaki bir dizin fikirler, 2012 yılında Xi iktidara geldikten sonra, "Xi Jinping'in Yeni Dönem Çin'ce Sosyalizm Düşüncesi" olarak adlandırıldı ve daha sonra Parti tüzüğü, hatta anayasaya kadar girdi.

Çin'in yeni bir döneme girdiği kesindi. Fakat Xi Jinping bize bunun başka bir şey değil, sadece Çince Sosyalizm'in "yeni aşaması" olduğunu söyledi. Xi'nin gözüyle bakıldığında, ÇKP'nin reform dönemi boyunca Çin halkına yol göstererek durmadan mücadele etmesi sonucunda, Çin, ekonomik, teknolojik ve savunma gücü açısından dünyanın ön saflarında yer aldı. Bununla birlikte, Çin'in uluslararası alandaki konumu tarihte hiç görülmediği kadar yükseldi. Sonuçta, Çin'in dünyadaki imajı da tamamen değişti. Artık Çin milleti dünyanın doğusunda mağrur yaşamaktadır (Xinhua, 2017).

Xi'ye göre, Çince Sosyalizmin yeni aşamaya girmesinin üç çeşit anlamı vardır. Birinciden, uzun bir zamandır zorluk çeken Çin milleti ayağa kalktıktan ve zengin olduktan sonra büyük bir yükselişin eşiğine gelmiştir. İkinciden, "bilimsel sosyalizm"in 21. Yüzyılda Çin'de sergilediği büyük başarısı dünya genelinde Çince Sosyalizmin şöhretini arttırmıştır. Üçüncüden, Çin'ce Sosyalizm yolu teori, sistem ve kültür açısından sürekli gelişerek ve gelişmekte olan ülkelerin modernleşme yolunu açarak, hızlı gelişmekle birlikte kendi bağımsızlığını korumak isteyen ülkeler ve halklar için yepyeni bir seçenek sunmuş ve insanlığın sorunlarının çözümü için Çince akıl ve çare takdim etmiştir (Xinhua, 2017).

Çince Sosyalizmin "yeni aşamaya " girdiği söylemi, aslında ÇKP'nin Çin'in Sosyalizmin "iptidai" aşamasında olduğu ve uzun bir süre bu aşamada kalacağı hakkındaki durum tespiti ile çelişiyor. Ancak, Xi'nin yorumcuları bunu söz konusu iptidai aşamanın içindeki bir değişim olarak yorumlamaktadır.

Xi Jinping'in Yeni Dönem Çince Sosyalizm Düşüncesi birçok alanı kapsasa da, onun temelinde yatan şey Çin milliyetçiliğidir. Çin etnosentrizmi, Çin rüyası ve Çin'in yeniden yükselişi gibi milliyetçi elementler Xi'nin düşüncesinin çekirdeğini oluşturuyor. Xi bununla kendi iktidarını, ÇKP'nin rejim güvenliğini ve Çin'in ulusal güvenliğini korumak istiyor. O yüzden, Xi'nin düşüncesi Çin'in propaganda birimleri tarafından sistematik geliştirilerek, Çin devletinin ideolojisi haline getirilmeye çalışılmaktadır. Neredeyse Çin toplumundaki bütün erdemliğin atfedildiği ve devletin eliyle yayılmakta olduğu bu düşünce günümüzde Çin devletinin bütün davranışları için referans haline geldi.

5.2.2.3.2. Rejim Güvenliğinin Tehlikeye Uğraması

Ekonomik gelişmenin olumsuz etkisi olan gelir dağılımındaki fazla eşitsizlik ve yaygın yolsuzluk Çin toplumunda ÇKP'nın meşruiyetinin sorgulanmasına yol açarak rejim güvenliğini tehlikeye sokmuştur. Toplumsal olayların önemli ölçüde artmasıyla, son yıllarda, Çin'in iç güvenlik için ayırdığı bütçesi ulusal savunma bütçesinden daha fazla oldu. Toplumsal istikrarın korunması rejim güvenliği için hayati önem taşıyor. Bu nedenle, toplumsal düzenin sağlanması gittikçe Çin'in en büyük ulusal güvenlik problemi haline geldi.

Günümüzde Çin'de İktidardaki ÇKP'yi pek çok yönden tehdit eden ülke içi sosyal istikrarsızlıkların sayısı çok fazladır. Çin'in arada bir sergilediği iddialı ve kavgacı dış tutumu da ülke içindeki istikrarsızlıklarından, yükselen milliyetçiliğinden ve tarihi deneyimlerinden kaynaklanmaktadır (Shambaugh, 2006: 335).

Çin ekonomisi 2008 küresel ekonomik krizden zararlı çıkmasına rağmen, devletin büyük altyapı harcamalarından dolayı hızlı ekonomik büyümeyi devam ettirebilse de, Çin toplumundaki artan eşitsizlik ve yolsuzluk ÇKP iktidarının

meşruiyetini sarsarak, rejim güvenliğini tehdit etmeye başlamıştır. Hükumetin, siyasi ifade özgürlüğünü baskı altına alma çabalarına rağmen, durumdan hoşnut olmayan Çin vatandaşları grev ve gösteri yaparak itirazını dile getirmiştir. Vatandaşlar hükümete karşı görüşlerini internet sitelerinde de ifade etmiştir. İtiraz hareketleri şehirlerle sınırlı kalmamış, taşrada köylüler de toprak gaspları, vergiler, çevre kirliği ve yerel yetkililerin yolsuzluklarını sokaklara dökülerek ya da hükumet binaları önüne toplanarak açıktan açık protesto etmiştir. Buna karşılık olarak, Xi Jinping yönetimi yolsuzluklara karşı mücadeleyi birinci öncülüğü olarak ilan etmiş ve hükumete karşı hareketleri caydırmaya da devam etmiştir (Goldstein ve Pevehouse, 2014: 586).

.

6. ÇİN'İN ULUSAL GÜVENLİĞİ VE YENİ ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKASI

Çin tarihine ulusal güvenlik açısından baktığımızda, 1840 ve 1949 yılları ayrı ayrı önemli iki dönüşüm noktası olarak önümüze çıkar. Bu iki tarihin her birinde Çin'in ulusal güvenliğinin karakteri tamamen değişmiştir. Asırlardır Doğu Asya'da başat güç olarak konumunu sürdüren ve mutlak avantaja sahip olan Çin 1840 yılında yaşanan Afyon Savaşında yenildikten sonra bölgedeki üstün pozisyonunu hızlı kaybetmiştir (Chen, 2011: 84). Tarihi boyunca kendisini dünyanın "merkezi" olarak zanneden ve sürekli Kuzeybatısından gelen kara saldırılarıyla uğraşan Çin'in hem bölge dışından hem de denizden gelecek bir saldırı için yeterli hazırlığı yoktu. Dolayısıyla, ilk defa denizden gelen bir saldırıyla karşı karşıya kalan Çin ordusu İngilizlerin modern donanımı karşısında zayıf kaldı. Batılı sömürgeci güçlerin ardı ardına bölgeye ayak basması ve Meiji Restorasyon hareketi sonrası Japonya'nın hızlı yükselişi Doğu Asya'nın geostratejik durumunu tamamen değiştirdi. Bu noktadan itibaren, Tarihi üstünlüğünü kaybeden Çin hem iç kargaşa hem de dış müdahaleye açık "aşağılanan 100 yıla" girdi. Çin bu süreç içerisinde güç kaybederek yavaş yavaş yarım sömürge haline geldi ve iç savaşa battı.

1840 sonrası Batılı sömürgeci güçlerin bölgeye ayak basması ve Japonya'nın hızlı büyümesiyle Doğu Asya'da 100 yılı aşkın bir süre üstünlüğünü kaybeden, iç savaşa batan ve yarım sömürgeye dönüştürülen Çin 1949 yılına gelindiğinde İkinci Dünya Savaşının bitmesi ve Komünistlerin iç savaşı kazanarak ÇHC'yi kurmasıyla yeniden bölgesel bir güç olarak ortaya çıktı. İkinci Dünya Savaş'ında Japonya'nın yenilmesi ve savaştan sonra Batı sömürgecilerinin bölgeden ayrılması Çin'e eski konumunu yeniden kazandırdı.

"Aşağılanan 100 yıl" sonrası, 1949 yılında, bölgesel güç olarak konumunu geri alan Çin aradan 70 sene geçtiği günümüzde küresel bir güce dönüştü. 1949 yılında kurulan ÇHC yaklaşık 70 senelik mesafeyi aşarak bugüne ulaştı. Bu tarihsel süreç içerisinde, Çin'in ulusal güvenliği de farklı aşamaları baştan geçirdi. Mao Zedong'dan Xi Jinping'e kadar Çin'in her dönem liderleri bu farklı aşamalarda tespit ettikleri ulusal çıkar ve algıladıkları ulusal güvenlik tehditleri doğrultusunda farklı strateji ve politikalar izledi. Bu cereyanda uluslararası ortam ve ülkenin iç durumunda yaşanan önemli gelişmeler Çin'in ulusal güvenliğini derinden etkiledi. Çin karşılaştığı yeni tehditlere göre strateji ve politikalarını sürekli değiştirdi. Tezimizin bu bölümünde öncelikle Çin'in 1949 yılından buyana baştan geçirdiği geleneksel çıkar ve tehdit algılamaları ve buna yönelik uyguladıkları strateji ve politikalarına kısa bir köz attıktan sonra, Çin'in yeni dönemde (Xi dönemi) algıladığı çıkar ve tehditleri ve buna yönelik yeni strateji ve politikaları üzerine odaklanacağız.

6.1. Çin'in Geleneksel Tehdit ve Çıkar Alanları

Mao'dan Xi'ye kadar Çin'de beş defa liderlik değişimi yaşandı. Her liderlik süresi bir dönem olarak görüldüğünde Çin'in ulusal güvenliği de bugüne değin beş kritik dönemden geçti. Bu dönemlerin her birinin kendine özgün avantaj ve dezavantajları vardı. Çinli liderler buna göre her dönemde farklı ulusal güvenlik çıkar ve tehditlerini belirlediler. Bu nedenle, Çin'in ulusal çıkarları ve ona yönelik algıladığı tehditler de dönemsel olarak değişkenlik göstermektedir.

6.1. 1. Mao Dönemi (1949 – 1976)

Mao Zedong 1949 yılında ÇHC'nin kurulduğunu ilan ederken, Çin hala iç ve dış savaş tehlikesinden kurtulmuş değildi. Bir yandan, ÇKP'nin ülke genelinde savaşı kazanmasına rağmen, Çin'in kırsal ve sınır bölgelerinde iç savaş devam ediyordu. Öbür yandan ise, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesine rağmen, Sovyetler Birliği ve ABD arasında Soğuk Savaş'ın rüzgârları esiyordu. Dünya, Batı ve Doğu blokları arasında sıkışmaya başlamıştı. Ayrıca eski Çin Cumhuriyeti de tamamen ortadan kalkmadan

Tayvan'a taşınarak varlığını sürdürüyordu. Yaklaşık bir asır süren iç kargaşa ve dış müdahale Çin ekonomisini tamamen iflas etmişti. Bu nedenle, Çin'in Mao dönemindeki en büyük ulusal güvenlik çıkar ve tehdit alanlarını üç noktada toparlamak mümkündür. Bunlar: Çin'in ulusal egemenliğini korumak, Toprak bütünlüğünü sağlamak ve ÇKP'nin rejim güvenliğini pekiştirmekten ibarettir.

a. Ulusal Egemenliği Korumak: Çin 19. yüzyılın ortalarından itibaren dış saldırılara uğrayarak zamanla yarı sömürge haline gelmişti. Bu durum 20. yüzyılın ortalarına kadar devam etti. Bu süreçte Çin ulusal egemenliğini belli düzeyde kaybetti. 20. yüzyıl Çin siyaseti genellikle dış güçler tarafından şekillendirildi. İster Çin milliyetçileri (国民党 / Guomindang) olsun, ister Çin komünistleri (共产党 / Gongchandang) olsun, her ikisi de büyük oranda dış güçlerin etkisi altındaydı. Çin iç savaşında milliyetçiler ABD tarafından desteklenirken, komünistler Sovyetler Birliği tarafından desteklendi. Bir bakımdan, 1949'da komünistlerin Çin'de iç savaşı kazanması Sovyetler Birliği'nin ABD'ye karşı zaferi anlamına geliyordu. Bu da aynı zamanda Çin'in ulusal egemenliğinin hala kendi elinde olmadığının göstergesiydi.

ÇHC 1949 yılında kurulduğunda, büyük oranda Sovyetlerin etkisi altında kaldı. Tayvan muhaliflerin kontrolündeyken, Hong Kong ve Makao hala Batılı sömürgecilerin elindeydi. Batılı güçlerin ÇHC'yi tanımaması ve Amerika'nın Tayvan'ı korumak için dördüncü filosunu Tayvan Boğazı'na göndermesi Çin'in egemenliği için büyük tehdit oluşturuyordu. Çin, kuzeybatısında Sovyetlerden, güneydoğusunda ise ABD'den gelebilecek muhtemel bir saldırının tehlikesi altındaydı. O yüzden, Mao'nun yapması gereken ilk işlerden biri ülkesinin ulusal egemenliğini tamamen geri almak ve elinde tutmaktı. Mao ve onun yönetimi bu hedefi gerçekleştirmek için büyük çaba harcadı. Bu nedenle, Mao ÇHC kurulduğu ilk andan başlayarak ısrarla Çin'in bağımsız olması, özgür olması ve "Çin'in işlerinin Çinliler tarafından yönetilmesinin" altını çizdi. "Her hangi bir emperyalist gücün Çin'in işlerine tekrar karışmasına asla müsamaha göstermeyeceğini" sürekli vurguladı (Zhang, 2010: 17).

b. Toprak Bütünlüğünü Sağlamak: ÇHC eski Mançu Hanedanlığı'nın kalıntıları üzerine kurulan eski Çin Cumhuriyetini (bugünkü Tayvan) yerine kurulan bir devlettir. Mançu Hanedanlığı ise Moğolistan, Doğu Türkistan, Tibet, Kore Adası vs. birçok sömürgeye sahip devasa bir imparatorluktu. Han Çinlilerin yaşadığı bölgeler de imparatorluğun sömürgelerinden biri, belki de en büyüğüydü. Hanlar da Mançuları işgalci, kendilerini ise sömürülen halk olarak görüyordu. Ancak, Çin'de 20. yüzyılda Han Milliyetçileri tarafından kurulan her iki cumhuriyet Mançu İmparatorluğu'nun yönettiği toprakları aynı şekilde korumaya çalıştı. O yüzden, imparatorluk çöktükten sonra doğal olarak bağımsız olması gereken sömürgeler Han milliyetçileri tarafından yeniden işgal edilmeye başlandı. Han Milliyetçilerine göre, Mançuların yönettiği bütün topraklar "Çin", sömürgelerin bağımsız olması ise "Çin'in" bölünmesi anlamına geliyordu. Bu konuda Mao daha ısrarcıydı. Dolayısıyla, "toprak bütünlüğünü korumak", ÇHC'nın kurulduğu ilk andan itibaren, Çin'in en büyük ulusal çıkarı, "toprağın bölünmesi" ise en büyük ulusal güvenlik tehdidi haline gelmişti. Ayrıca Mao, 1 Ekim 1949'da ÇHC'yi ilan ettiğinde, ülkenin toprak sınırları bugün Çin'in bir parçası olan Güneydoğudaki kıyı bölgeleri, Hainan Adası, Doğu Türkistan, Tibet ve güneybatıdaki geniş orman alanları ve tepelerinden ibaret geniş bölgeleri içermiyordu (Khan, 2018: 5-6). Bu nedenle, "Çin"i yeniden bir araya getirmek ve bir arada tutmak Mao ve bütün Çinli liderlerin ortak kaygısı olmuştur.

c. ÇKP'nin Rejim Güvenliğini Pekiştirmek: ÇKP liderleri 1949 yılında yarım asırlık iç savaşı kazanarak ÇHC'yi kursa da ülke içinde komünist rejimi tehdit eden pek çok unsurlar hala varlığını sürdürüyordu. Komünistlerin Çin'i savaşla ele geçirmesi toplumda belirsizlik yaratmıştı. Diğer yanda Çin'e yabancı olan Komünist ideoloji Çin'in gelenekleriyle pek uyuşmuyordu. Ayrıca bütün Çin genelinde fakirlik hüküm sürüyordu. Dolayısıyla, ÇKP rejimine karşı her hangi bir yeni güç baş kaldırabilir, yeniden ayaklanmalar yaşanabilirdi. O yüzden, Mao'nun yapması gereken ulusal güvenlik önceliklerinden biri hiç kuşkusuz ÇKP'nin rejim güvenliğini daha sağlam bir temel üzerine oturtmaktı.

6.1. 2. Deng Dönemi (1978 – 1992)

Mao 1976 yılında öldü. Onun ölümünden sonra ÇKP içerisinde kısa bir süre iktidar kavgası yaşandı. Bu kavgalardan başarıyla çıkan Deng 1978 yılından sonra Çin siyasetine yön vermeye başladı. Deng ülkeyi teslim aldığında, Çin ekonomik yönden felç, ideolojik yönden aşkın, diplomatik yönden ise izole edilmiş bir durumdaydı. Mao'nun yürüttüğü bir dizi radikal eylemler Çin'de geniş çaplı açlık ve kitlesel kargaşaya neden olmuştu. O yüzden Deng'in gündeminin başında ülkesini fakirlik, kargaşa ve yalnızlıktan kurtarmak yer alıyordu. Bunu gerçekleştirebilmek için ekonominin hızlı büyümesi, ideolojik birliğin korunması ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi gerekirdi. Dolayısıyla Deng dönemi Çin'in ulusal çıkar ve tehdit alanları ekonomi, ideoloji ve diplomasi başlıkları altında toplanmıştır.

a. Ekonomik Büyüme: Mao döneminde ekonomiye büyük önem verilse de, hatta ekonomiyi hızlı büyütmek için "Büyük Atılım" gibi radikal hareketler yapılsa da, ulusal egemenlik ve toprak bütünlüğü gibi ülkenin güvenliğini doğrudan ilgilendiren konular hemen hemen ön plana çıkıyordu. Mao'nun aşırı ideolojik tutumu ve dış saldırıya olan aşırı duyarlılığı da Çin'in ekonomik gelişimini sık sık kesintiye uğratmıştı. Deng dönemine gelindiğinde, ülke genelinde hüküm süren ağır açlık ve ordunun kötü durumu, fakirliği en büyük ulusal güvenlik tehdidi haline getirdi. Doğal olarak ekonomik büyüme Çin'in en büyük ulusal güvenlik çıkarına dönüştü. Deng Xiaoping ne pahasına olursa olsun bu sorunu çözmeliydi. Zar zor bir araya getirilen "Büyük Çin'i" bir arada tutmak ve güçlendirmek için bunu yapmak zorundaydı. Ekonomik büyüme artık ulusal güvenliğin ciddi ihtiyacıydı. Çünkü ekonomi güvenliği sağlayacaktı (Khan, 2018: 136).

b. İdeolojik Birliği Korumak: Sosyalist bir ülke olarak, Çin, Deng iktidara gelmeden önceki 30 yıl boyunca dış dünyaya kapatılmıştı. Bu uzun sürelik içe kapanış ve sıklıkla verilen anti-kapitalizm eğitimi Çinlilerin düşüncelerini ölü bir hale getirmişti. Bu nedenle, sıradan vatandaştan üst düzey yetkililere kadar birçok kişi Deng Xiaoping'in başlattığı reform ve dışa açılma politikasına kuşku ve önyargıyla bakıyordu (Chen, 2011: 89). Parti içinde Batı teknolojisi ve yatırımlarını ülkeye sokup sokmamak konusunda tartışmalar sürüyordu. Üstelik Batı teknolojisi ve yatırımları beraberinde liberal düşünceleri de getirecekti. Dolayısıyla hem komünist ideolojini yeniden tanımlayarak parti kadrolarını ikna etmek, hem de Batı teknolojisi ve yatırımlarıyla beraber gelen liberal düşüncelerin doğuracağı riskleri önlemek Deng'in karşı karşıya kaldığı ciddi sorunlardan biriydi. İdeolojik bölünme partinin çökmesine, liberal düşünceler ise rejime karşı yeni güçlerin şekillenmesine neden olurdu. O yüzden, Deng dönemi bir yandan "düşünceyi özgürleştirmek", öbür yandan "liberalizme karşı durmak"la geçti.

c. Uluslararası Sisteme Entegre Olmak: Çin, Soğuk Savaş'ın ilk anlarından başla Doğu Bloğunda yer aldığı için, ABD önderliğindeki uluslararası sistem tarafından dışlanmıştı. Ancak, Çin'in Sovyetler ile olan ilişkileri de zamanla kötüleşerek 1960'ların sonlarına doğru savaşın eşiğine geldi. Bu nedenle, Çin 1970'lerin başlarında, ABD'ye yaklaşarak iki blok arasında denge kurmaya çalıştı. İkili ilişkilerde önemli gelişmeler olmasına rağmen, Deng yönetime geldiğinde hala ABD-Çin arasında resmi diplomatik ilişkiler kurulamamıştı. Belli sayıda devletler tarafından tanınmasına rağmen Çin'in uluslararası toplumdaki yalnızlığı sürüyordu. Çin ulusal güvenliğini garanti altına almak, daha doğrusu ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilmek için uluslararası sisteme entegre olması gerekirdi. Uluslararası ortam da artık buna müsaitti. 1980'lerin başlarında Sovyetler Birliğinin zayıflamasıyla Soğuk Savaş'ın şiddeti azalmıştı. Yeni bir dünya savaşı çıkma ihtimali ise küçüktü.

Aslında, Mao döneminin ulusal güvenlik kaygıları Deng döneminde de varlığını sürdürüyordu. Fakat onlara yenileri katılmıştı. Çin'i güvenli kılmak hedefi aynıydı. Fark ise ekonominin ön plana çıkmasıydı (Khan, 2018: 131).

6.1. 3. Jiang Dönemi (1993 – 2002)

1989 yılında yaşanan Tiananmen Katliamından sonra ÇKP Genel Sekreteri, daha sonra ÇKP Merkez Askeri Komisyon Başkanı olan Jiang Zemin 1993 yılında Çin'in devlet başkanlığına seçildi. Jiang yönetime geldiğinde Çin kritik bir dönemden geçiyordu. Ülke içinde Tiananmen olaylarının etkisi hala ortadan kalmamıştı. Olay sonrası ortaya çıkan olumsuz ortam ve Batı yaptırımlarından dolayı ekonomik büyüme gerilemiş, reform ve dışa açılma süreci yavaşlamıştı. Uluslararası alanda ise Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla iki kutuplu sistem ortadan kalkmış ve ABD önderliğinde tek kutuplu bir sistemin ortaya çıktığı konuşuluyordu. Böyle bir ortamda bir yandan dünya çapında Sosyalist rejimler ardı ardına çökmeye devam ederken, öbür yandan Soğuk Savaş sonrası ABD'nin tek süper güç olarak ortada kalması Çin'i çok rahatsız ediyordu. Dolayısıyla, Jiang'ın yapması gereken hem iç istikrarı sağlamak, hem de dış baskılara karşı direnmekti. Tabi ki, reform ve dışa açılma süreci durmayacaktı. Ekonomik büyüme ise hayatı önem taşımaya devam edecekti.

Sovyetlerin çökmesinin Çin için avantajları olduğu kadar dezavantajları da vardı. Soğuk Savaş zamanında Çin, iki kutup arasında dengeleyici bir role sahipti. Bu da Çin için belli düzeyde rahatlama sağlamıştı. Ancak, Sovyetlerin dağılmasıyla, Çin ulusal savunma açısından tarihinde ilk defa en güvenli bir döneme girmesine rağmen, Soğuk Savaş yıllarındaki bu stratejik avantajını kaybetti. Çin'in stratejik statüsünü kaybetmesiyle ABD'nin Çin'e yönelik dış siyasetinde ideolojik faktörler yeniden rol oynamaya başladı. Bu noktadan itibaren, Batı ülkeleri, özellikle ABD insan hakları ve demokrasi konusunda Çin'e baskı yapmaya başladı. Bu çerçevede, 1990'ların başlarından itibaren, Batı ülkeleri tarafından Çin'e yönelik politik ve ekonomik yaptırımlar uygulandı. İleri teknoloji ve gelişmiş silahların Çin'e satılması yasaklandı. Üstelik, Batı güçleri, özellikle ABD, Çin'e karşı bağımsızlık hareketlerini açık bir şekilde desteklemeye başladı. Tayvan'a gelişmiş silahlar sağladı. Bu eylemler Jiang döneminde Çin'in ulusal güvenliğine büyük tehdit oluşturdu (Chen, 2011: 90).

Jiang döneminde, Çin'in ulusal güvenliğinde yaşanan bir diğer gelişme ise iç güvenliğin öneminin daha da artmasıdır. 1989 yılında, ÇHC kurulduktan buyana komünist otoriteyi protesto eden ilk kitlesel eylem Tiananmen Protestoları gerçekleşti. Çin askeri birlikleri tarafınca katliamla bastırılmasına rağmen, olayın yarattığı panik Çin siyasetinde uzun bir süre varlığını koruyacaktı. Sovyetlerin çöküşü ve Doğu Avrupa'da Sosyalist rejimlerin ardı ardına yıkılmasından ibaret uluslararası arka plana bakıldığında, olayın ÇKP'nin rejim güvenliği için ne kadar tehdit oluşturduğunu anlamak zor değildir.

6.1. 4. Hu Dönemi (2002 – 2012)

2002 yılında Hu Jinatao başkanlığındaki ÇKP dördüncü kuşak liderliğinin yönetime geçmesiyle Çin yeni bir döneme girdi. Hu iktidarı ele aldığında, Çin'in ulusal güvenlik durumunda önemli gelişmeler yaşanıyordu. Eski ulusal çıkar ve tehdit alanları varlığını sürdürürken, onlara yenileri ekleniyordu. İlk olarak, Çin ekonomisin büyümesini takiben, ekonomik güvenliğin önemi artmıştı. İkinci olarak, Güney Çin Denizinde yaşanan gerginlikten dolayı deniz sınır güvenliği ön plana çıkmıştı. Üçüncü olarak ise Çin'in "üç çeşit bölücü güç" olarak adlandırdığı Tayvan, Tibet ve Doğu Türkistan bağımsızlık hareketleri güçlenmişti. Ayrıca, 11 Eylül sonrası ABD'nin başını çektiği koalisyon güçlerin Afganistan'ı işgal etmesi Çin'de doğu ve batıdan kuşatılmış hissi yaratmış ve Çin'in Doğu Türkistan üzerindeki korkusunu daha da arttırmıştı. Dolayısıyla, Hu döneminde Çin'in ulusal güvenlik çıkar ve tehdit alanlarında yaşanan önemli gelişmeleri ekonomik güvenlik, deniz sınır güvenliği ve bölünme tehdidinden ibaret üç noktada değerlendirmek mümkün (Çhen, 2011: 90-91).

a. Ekonomik Güvenlik: Ekonomik güvenlik Hu döneminde Çin'in temel ulusal güvenlik sorunlarından birine dönüştü. Bunu açıklayabilmek için iki noktaya değinmek gerekir. İlk olarak, devletler küreselleşme sürecinde iç piyasalarını dış yatırım ve ürünlere açmak zorundadır. Bu nedenle, Çin piyasası 1978'den buyana dış dünyaya açılmıştı. 2001 yılında Çin'in WTO'ya girmesi Çin ekonomisinin küreselleşme

mesafesini daha da hızlandırdı. Küreselleşme derinleştikçe, yabancı hükümetler tarafından desteklenen uluslararası mali gruplar Çin piyasası ve üretim zincirini kontrol altına almaya çalıştı. Bu hal Çin'in karar vericilerinin işini zorlaştırdı ve ülkenin ekonomik bağımsızlığını tehlikeye soktu. İkinci olarak, 1978'de başlayan reform süreci boyunca Çin ekonomisi çok hızlı bir şekilde büyüdü. Çin'in ulusal güvenliği için bu büyüme sağlam bir şekilde davam etmeliydi. Çünkü ekonomik büyüme zamanla ÇKP rejiminin tek meşruiyet kaynağı haline gelmişti. Ekonomi iflas olduğu durumda işsizlik oranı artacak ve toplumsal istikrar kötüleşecekti. Dolayısıyla, hem iç piyasa üzerindeki kontrolü elde tutmak, hem de sağlam ekonomik büyümeyi sürdürmek Hu yönetiminin gündemini meşgul eden temel konulardan biriydi.

b. Deniz Sınırı Güvenliği: Deniz sınırı güvenliği Hu döneminde Çin'in ulusal güvenliğindeki temel konulardan biri olarak ortaya çıktı. Çin tarihinde karasal güvenlik hep ulusal güvenliğin ana konusu olmuştur. Denizden gelecek tehditler varlığını sürdürse de, ulusal savunma politikasının temelini karasal güvenlik oluşturuyordu. ÇHC kurulduktan sonra bile Çin dört defa kara savaşına girmişti (Kore Savaşı, Çin-Sovyet Savaşı, Çin-Hindistan Savaşı ve Çin-Vietnam Savaşı). Ancak Soğuk Savaş sonrası bu durum yavaş yavaş değişti. Hu dönemine gelindiğinde Çin'in kara sınırlarında savaş çıkma ihtimali azaldı. Ama tam tersine, deniz sınırlarında savaş riski arttı. Güney Çin Denizinde Vietnam, Malezya, Endonezya, Bruney ve Filipinler ile, Doğu Denizde ise Japonya ile ada ve doğal kaynak tartışması olan Çin giderek bütün deniz komşularıyla kavga yaşayan bir ülkeye dönüştü. Ayrıca, Çin ekonomisinin hızlı büyümesini takiben, Çin'in doğal kaynak ve enerji kaynaklarına olan ihtiyacı da şiddetle arttı. Bu tür eşyaların çoğunluğu deniz yoluyla nakledildiği için deniz hatlarının güvenliği Çin ekonomisi için hayatı öneme sahipti. Neticede, Çin'in savunması Hu döneminde deniz sınırsal güvenliğine daha çok odaklandı.

c. Bölünme Tehdidi: Çin hükümeti Çin'den bağımsızlık isteyen üç bölgedeki Çin karşıtı hareketleri genellikle "üç çeşit güç" olarak adlandırıyor. Bunların ilki hiçbir zaman ÇHC kontrolü altına girmeyen Tayvan, diğer ikisi ise ÇHC kurulduktan sonra işgal edilen Doğu Türkistan ve Tibet'tir. İlk olarak, 2001 yılında Tayvan'da Demokratik Kalkınma Partisi iktidara geldi. Bu parti Pekin'in "Tek Çin" politikasını reddediyor, Tayvan'ın bağımsızlığını savunuyordu. Bununla birlikte adanın durumu değişti. İkinci olarak, 14. Dalay Lama ve onun Tibet sürgün hükümetinin hareketleri güçlendi. Çin hükümeti Batı ülkeleri tarafından Dalay Lamanın delegeleri ila masaya oturmaya zorlandı. Üçüncü olarak, Uygurların Çin işgaline karşı direniş hareketleri yoğunlaştı. Doğu Türkistan davası uluslararası boyut kazandı. Bunlar birleşerek, Hu döneminde, Çin'in bölünme tehdidini arttırdı.

6.2. Çin'in Geleneksel Ulusal Güvenlik Politikası

Çin'in ulusal güvenliğinin karakteri dönemsel olarak değiştiği için, ulusal çıkar ve tehdit alanları da ülkenin karşılaştığı yeni durumlara göre belirlenmiştir. Bu nedenle, Çinli karar vericilerin ulusal güvenlik çıkarlarını korumak ve bunlara yönelik tehditleri ortadan kaldırmak için uyguladığı strateji ve politikaları da doğal olarak değişkenlik göstermektedir. Yukarıda Çin'in Mao döneminden Hu dönemine kadar ulusal güvenlik çıkar ve tehdit alanlarında yaşanan gelişmelere kısaca değinildi. Aşağıda ise aynı yöntemle söz konusu çıkar ve tehditlere yönelik bu dönemlerde uygulanan strateji ve politikalar kısa bir özet çeklinde sunulacaktır.

6.2.1. Mao Dönemi (1949 – 1976)

Mao döneminde Çin'in temel ulusal güvenlik çıkarları ülkenin egemenliğini korumak, toprak bütünlüğünü sağlamak ve ÇKP'nin rejim güvenliğini pekiştirmek olduğu için, Mao Zedong önderliğindeki Çin'in birinci kuşak liderleri bu çıkarlara yönelik iç ve dış tehditlere karşı büyük çaba sarf ettiler. Öncelikle ÇHC kurulduğu ilk andan itibaren Çin dış dünyaya kendini kapattı. Çin, Mao döneminde dış politika açısından ilk başta Sovyetler Birliği'yle ittifak kurdu ve bu sayede nükleer silaha kavuştu. Daha sonra Sovyetler ile arası bozuldukça hegemonya karşıtı bir politika

izleyerek Üçüncü Dünya lideri olmak istedi. Ancak bu da tutmadıkça ABD'ye yaslandı. İç politika açısından ise, Mao, "Çin'i yeniden bir araya getirmek" adı altında Mançu İmparatorluğundan kalan eski sömürge bölgeleri yeniden işgal etmeye ve komünist ideolojiye karşı görüşleri ülkeden tamamen silmeye çalıştı. Mao dönemi Çin'in en kaotik dönemidir. Bu dönemde Çin'in iç ve dış politikasında sıklıkla radikal değişimler yaşanmıştır.

Birinci, Çin-Sovyet İttifakı. Mao döneminin ilk yıllarında Çin, Sovyetler Birliği'yle askeri ittifak kurdu. Şubat 1950'de, Çin-Sovyet arasında ittifak anlaşması imzalandı. Aynı yılın sonunda Çin dünya Komünizmi adına Kapitalist Bloğa karşı Kuzey Kore'ye asker çıkardı. Kore Savaşı bittikten sonra, Çin-Sovyet ilişkileri daha iyi bir döneme girdi. Sovyetler Birliği bu dönemde Çin'e jet uçakları ve kredi sağladı. Hatta Çin'in nükleer kapasitesini geliştirmesine destek vermeye başladı. 1953 ve 1957 yılları arası, Sovyet-Çin ittifakının zirve yaptığı dönemdir (Best vd., 2012, 293).

İkinci, "Çin'i Yeniden Bir Araya Getirmek". ÇHC kurulduktan sonra, Mao "Çin'i yeniden bir araya getirmek" adı altında Mançu İmparatorluğundan kalan ve hala devlet inşa sürecini tamamlayamayan Doğu Türkistan ve Tibet gibi eski Çin sömürgelerini yeniden işgal etme sürecini başlattı. Bunu gerçekleştirebilmek için, Mao yönetimi bir yandan dış güçlerle pazarlık yaparken, öbür yandan özerklik vadederek bölge halklarını ikna etmeye çalıştı. Bu çerçevede Çin, Sovyetler Birliği ile anlaşma yaparak dış Moğolistan'ın bağımsızlığını kabul etti. Bunun pahasına Sovyetlerin yoğun etkisi altındaki Doğu Türkistan Çin'e verildi. 1960'lara kadar, ÇKP rehberliğindeki Halk Özgürlük Ordusu barışçıl ya da savaş yoluyla bu sömürgeleri "özgürleştirme" mesafesini tamamladı. Sonuçta, onların her biri birer "özerk bölge" olarak yeniden Çin sınırları içine alındı.

Üçüncü, İçe Kapanma Süreci. Dış saldırılardan korunmak ve "çirkin burjuva düşüncesinin" ülkeye girmesini engellemek için ÇHC kurulduğu ilk andan itibaren Çin kapılarını dış dünyaya kapattı. Sovyet diplomatları ve elemanlarından başka, Çin'deki bütün yabancılar, özellikle Batılılar tamamen sınır dışı edildi. Mao döneminin önemli amaçlarından biri ülkenin kendi kendine yetecek seviyeye getirilmesi olduğu için, Çin bu dönemde, tamamen kendi içinde merkezi planlamayla yönetildi. Bu durum, Deng Xiaoping'in 1978'de reform ve dışa açılma sürecini başlattığına kadar devam etti.

Dördüncü, Hegemonyaya Karşı Direniş. 1950'lerin sonlarında Sovyetlerle arası açıldıkça, Çin hem ABD, hem Sovyet hegemonyasına karşı, Üçüncü Dünya'daki devrimci kurtuluş hareketlerini savunmaya başladı (Best vd., 2012: 294). Çin, Üçüncü Dünya ülkelerine yaklaşırken, Çin'in gelişmekte olan Üçüncü Dünyanın bir üyesi olduğunu sürekli dile getirse de, hiçbir zaman kendisini saf bir gelişmekte olan ülke olarak görmedi, bunun yerine Gelişmekte Olan Dünya içinde kendine özgün bir ayrıcalık elde etmeye çalıştı (Scobell vd., 2018: 11-12). Bu yönde gittikçe ilerleyerek dünyanın en önde gelen devrimci ülkesine dönüşen Çin, bir taraftan Kapitalist Bloğu ve ona bağlı devletlerin çıkarlarını tehdit ederken, öbür yandan Sosyalist Bloğun başını çeken Moskova'yı da rahatsız etti. Ancak, Çin ekonomik yönden diğer kutuplara göre çok zayıf olduğu için, bu pozisyonunu uzun zaman sürdüremedi ve sonunda Rusya'nın ABD'den daha tehlikeli olduğunu düşünerek 1970'lerin başlarında Batı Bloğuna yanaştı (Best vd., 2012: 391).

Beşinci, Kültür Devrimi. Mao 1966 yılında, hem ülkedeki Komünizm karşıtı düşünceleri temizlemek, hem de Parti içindeki muhalif güçleri yok etmek amacıyla geniş çaplı kitlesel bir kampanya başlattı. Kültür Devrimi adı verilen bu harekette ÇKP içindeki birçok üst düzey yöneticilerin de içinde bulunduğu pek çok insan hedef gösterildi. Bu dönemde, Mao'ya sadık "Kızıl Muhafızlar", parti içindeki Mao karşıtı güçlere, din adamlarına ve aydınlara acımasız saldırdı ve temizlik operasyonları yaptı. Mao'nun ölümüne kadar (1976) devam eden bu süreçte Çin genelinde üniversiteler kapatıldı, kitaplar yakıldı, entelektüeller arazilerde çalıştırılmak üzere köylere gönderildi (Wasserstrom, 2015: 93).

Altıncı, Nükleer Silah Geliştirmek. Mao döneminde uygulanan en önemli ulusal güvenlik politikalarından biri Çin'in 1967'de başarıyla atom bomba deneyimini gerçekleştirerek nükleer silaha sahip olmasıdır. Mao uluslararası ortamın seyrini çatışmacı ve her an savaş riski taşıyan bir ortam olarak okuduğu için, Çin'in ekonomik

ve iç güvenlik yönden en kötü durumunda bile, ulusal güvenlik ve dış politikada hassas davrandı ve Çin'i askeri yönden güçlendirmeye büyük önem verdi. Mao'nun Üçüncü Dünya Savaşı tezi onun bu konuda neden bu kadar ısrarcı olduğunu açıklamaktadır.

Yedinci, ABD'ye Yaklaşmak. 1970'lerin başlarına doğru Çin-Sovyet arasındaki gerginlik doruk noktasına ulaştı, hatta iki devlet sınırlarında çatışmalar çıktı. Bu durumda, Sovyetlerden gelecek muhtemel bir saldırıdan korkan Çin liderleri telaşa düştüler. Aynı zamanda ABD de Sovyetler Birliği'ni yalnız bırakmak için Çin'i yanına çekmek istedi. Böylece iki ülke arasında temaslar kurulmaya başlandı. Ağustos 1971'de ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissenger Pekin'i gizli ziyaret ederek Çin Başbakanı Zhou Enlai ile görüştü ve ABD Başkanı Nixon'un iki ülke arasında iyi ilişkiler kurmayı düşündüğünü, hem de bunun için Çin'i ziyaret etme isteği olduğunu iletti. Mao da Sovyetler Birliği'nden gelecek tehditlerin ABD'den daha büyük olduğunu düşünerek, Amerika tarafın teklifini kabul etti. Sonuçta, 1972 yılında Nixon'un Pekin'i ziyaret ederek, Mao ve Zhou ile görüşmesiyle, Moskova'yı şok eden, Komünist Bloğu derinden sarsan tarihi buluşma gerçekleşti (Savaş, 2016: 85-86).

6.2.2. Deng Dönemi (1978 - 1993)

Deng iktidara geldiğinde Çin'in en büyük ulusal güvenlik kaygıları ekonomik fakirlik, ideolojik bölünme ve diplomatik yalnızlıktan kurtulmak olduğu için, Deng Xiaoping önderliğindeki Çin'in ikinci kuşak liderleri kendileri için ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek, ideolojik birliği korumak ve uluslararası sisteme entegre olmaktan ibaret üç ana hedef belirlediler. Bu hedeflere ulaşmak için, Deng ilk olarak işi ekonomik reform ve dışa açılmayla başladı. Bunun yarattığı ideolojik sorunları çözmek için ise Çince Sosyalizm teorisini geliştirdi. Çin, Deng döneminde, ülkeyi tarım, sanayi, ulusal savunma ve teknoloji açısından modernleştirmeyi amaçlayan Dört Modernleşme sürecini başlattı. Dış politika açısından, Çin bu dönemde, ABD ve Sovyetler Birliği'ne aynı mesafede yaklaşarak denge kurmaya, daha çok ülkelerle diplomatik ilişkiler kurarak işbirliği yapmaya özen gösterdi.

Birinci, Reform Ve Dışa Açılma. 1976 yılında Mao'nun ölmesiyle, Deng Xiaoping ekonomik gelişme ve dış dünyaya açılmaya önderlik edecek yeni bir lider olarak ortaya çıktı. Deng, Mao'nun varisi olmasına rağmen, Mao gibi ideolojik değildi ve Çin'i modernleştirmenin en mantıklı yolunun ülke ekonomisini yeniden kurmak ve ülkeyi yeniden dış dünya ile bağlayarak küresel ekonomik sisteme entegre etmek olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle, Deng iktidara geldiğinde, ülkenin artık ekonomik reforma odaklanması gerektiğini ısrarla savundu. Sonuçta, Çin 1978 yılından itibaren, Deng'in önderliğinde resmi olarak "reform ve dış dünyaya açılma" (改革开放) politikasını yürürlüğe koydu (Scobell vd., 2018: 16).

İkinci, Çince Sosyalizm Teorisi. Deng Xiaoping, Çin'in siyasi hayatının başına geçtiğinde, ilk yapması gereken işin ideolojik alandaki zorlukları aşmak olduğunu hissetmişti. Bir yandan Mao'nun devrim döneminin derin etkilerini temizlemek, öbür yandan reform ve dışa açılmanın yaratacağı ideolojik bölünmeyi önlemek için Deng kendisi başlattığı reform dönemi boyunca sürekli olarak, "zihinleri özgürleştirmek" (解放思想) ve "hakikatı olgularda aramak" (实事求是) gerektiğini sıklıkla vurguladı (Pu, 2015: 36). Bu çerçevede, Deng yönetime gelir gelmez Parti Merkez Komitesi toplantısında, Mao'nun sürekli dile getirdiği sınıf mücadelesinin sona erdiğini ilan etti. Onun yerine "sosyalizmin amacı ülkenin kalkınması, güçlü ve zengin olmasıdır" diyerek, ÇKP için yeni bir vizyon belirledi. Deng'in Sosyalizme verdiği bu yeni tabir "Çince Sosyalizm Teorisi" (中国特色社会主义理论) olarak adlandırıldı.

Üçüncü, Dörtlü Modernleşme. Reform ve dışa açılma süreci başlatıldıktan sonra, ÇKP yönetimi, Deng'in rehberliğinde ülke için bir takım somut hedefler belirledi ve bunları gerçekleştirmek için yeni bir programı uygulamaya koydu. "Dörtlü Modernleşme" (四个现代化) adı verilen bu programla tarım, sanayi, ulusal savunma ve teknoloji alanlarında Çağdaş seviyeye ulaşmak amaçlandı (Özsoylu, 2006: 15-16).

Dördüncü, Dengeleme Politikası. 1980'lerde Moskova yeniden Pekin'e el uzattı. Çin de Sovyetler Birliği ile arasını düzeltmek istedi, Ancak, Washington ile

Moskova'ya eş mesafede yaklaşarak iki süper güç arasında denge kurmaya çalıştı. Çin, ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki bu stratejik üçlü ilişki Soğuk Savaşın sona erdiği 1990'ların başlarına kadar devam etti (Wu, 2001: 277).

Beşinci, Çoğulcu Diplomasi. Ülkenin uluslararası alandaki yalnızlığını gidermek ve ülke ekonomisinin sürekli büyümesini sağlamak içim Deng Xiaoping Çin'i diplomatik ve ekonomik yönden en yüksek derecede uluslararası sisteme entegre etmeye çalıştı. Bu amaçla Çin 1980'lerin başlarında Açık Kapı politikası yürüterek neredeyse bütün ülkelerle, özellikle Batı'daki gelişmiş Kapitalist devletlerle diplomatik ilişkiler kurmayı hedefledi ve bunu büyük oranda başardı. Bu çerçevede Çin, Deng döneminde, birçok uluslararası örgütlere katıldı ve anlaşmalara imza attı. Aynı zamanda, Çin bu dönemde, Çevre kirliliği, yasadışı göç, uyuşturucu kaçakçılığı gibi transnasyonal güvenlik sorunlarına karşı komşu ülkelerle işbirliği yapmaya başladı (Wu, 2001: 278).

6.2.3. Jiang Dönemi (1993 – 2002)

Soğuk Savaş sonrası dönemde, iki kutuplu uluslararası sistemin çökmesiyle, ABD tek süper güç olarak ortaya çıktı. Soğuk Savaş'ın bitmesi bir yandan Sovyet tehdidini ortadan kaldırırken, öbür yandan ABD'yi Çin'e dışardan gelecek tüm tehditlerin tek kaynağına dönüştürdü. Çin ilk başta ABD'nın tek kutuplu hegemonyasına doğrudan meydan okumaktan her ne kadar kaçınsa da, gittikçe artan baskılara karşı, yeni bir uluslararası sistem arayışına girdi. Bu nedenle, Jiang yönetime geldikten sonra, çok kutuplu bir uluslararası sistemi savunmaya başladı. Jiang döneminde, Çin yetkilileri dünyanın hızla çok kutuplu bir sisteme doğru ilerlemekte olduğunu, güvenlik sorunlarının diyalog ve işbirliği ile çözülmesi gerektiğini sıklıkla dile getirdi. Bu dönemde Çin, Çok Kutuplu Dünya görüşünü benimsediği için dış politikada daha çok işbirlikçi bir tutum sergiledi. İç güvenlik açısından, Jiang döneminde, Çin'in en büyük kaygısı ekonomik büyümenin yanı sıra toplumsal istikrarın korunması olduğu için, Jiang yönetimi bir yandan reform sürecini sürdürerek özel mülkiyet üzerindeki engelleri kaldırdı, öbür yandan ise ÇKP rejimini tehdit eden hükümet dışı örgütleri bastırarak toplum üzerindeki kontrolü sıkılaştırdı. Soğuk Savaş sonrası şekillenen kritik bir dönem olma özelliğiyle, Jiang döneminde, ister uluslararası alanda olsun, ister Çin'in iç durumunda olsun, birçok önemli değişimler yaşandı. Bu değişimler karşısında Jiang yönetimi birçok kararlar aldı ve uygulamaları yürürlüğe koydu. Bunlardan ulusal güvenlik politikası kapsamında değerlendirebileceğimiz şunlardır:

Birinci, Yeni Güvenlik Konsepti. Soğuk Savaş sonrası uluslararası alanda oluşan yeni güvenlik koşulları karşısında Çin sadece askeri alana odaklanan eski güvenlik konseptini değiştirerek, yeni koşullara uygun evrensel bir güvenlik konsepti geliştirmeye çalıştı. Bu kapsamda, 1993 yılından itibaren, Çinli karar vericiler ve akademisyenler ülkenin güvenlik stratejisini düzeltmeye başladı. Sonuçta, ülkenin bekası ve büyümesini amaçlayan, siyaset, savunma, diplomasi ve ekonomi alanlarını bir arada toplayan çok boyutlu yeni bir güvenlik konsepti oluşturuldu (Wu, 2001: 278).

İkinci, Üç Temsil Teorisi. Reform ve dışa açılma sürecinde piyasa ekonomisinin hızlı büyümesi Çin toplumunda birçok sosyal değişimlere yol açtı. Komünist ideolojinin etkisinin azalması, liberal düşüncelerin ülkeye yayılması ve özel mülkiyetin güçlenmesiyle ÇKP'nin halk nezdindeki itibarı zayıfladı. Bu sorunu çözmek için, Jiang Zemin 2000 yılında ÇKP'nin "her zaman Çin'in ileri üretici güçlerinin gelişme ihtiyacı, Çin'in gelişmiş kültürünün ilerleme yönü ve Çin halkının ezici çoğunluğunun temel çıkarlarını" temsil etmesi gerektiğini ortay koydu. Jang'ın bu düşünceleri daha sonra Üç Temsil Teorisi olarak adlandırıldı. Bunu gerçekleştirmek için, ÇKP rejimi parti dışı elitleri ya kendine çekerek parti içine almaya ya da dışlayarak toplum nezdinden uzaklaştırmaya çalıştı.

Üçüncü, Hong Kong Ve Makao'nun Geri Alınması. Jiang döneminde Çin'in ulusal güvenlik alanında yaşanan en önemli gelişmelerden biri 1997 ve 99 yıllarında ardı ardına gerçekleşen Hong Kong ve Makau'nun geri alınmasıdır. Çinliler tarafından ülkenin namusu olarak görülen bu sömürge adalarının geri alınması ÇKP'in sürekli vurguladığı "Çin'i bir araya getirmek" politikasındaki büyük bir ilerlemedir.

Dördüncü, Falun Tarikatının Bastırılması. 1990'lardan sonra, Çin'de Komünizmin bir inanç sistemi olarak çökmesiyle, toplumda dine olan ilgi yeniden yeşermeye başladı. Bu bağlamda, Budizm inancı da tekrar rağbet gördü. Bunun bir sonucu olarak, 1992 yılında, Çin'de "Falun Gong" adında bir tarikat ortaya çıktı. Li Hongzhi önderliğindeki bu tarikat gittikçe büyüyerek, Çin'deki ilk ve en büyük hükümet dışı örgüte dönüştü. 1990'ların sonlarına gelindiğinde, söz konusu tarikatın müritleri 80 milyona ulaştı. İlk zamanlarda bunu bir tehdit olarak görmeyen ÇKP yönetimi, birden bire bu tarikatın ne kadar çok kitleyi harekete geçirebilme kapasitesinin olduğunu görünce şaşırdı. Sonuçta, 22 Temmuz 1999 tarihinde, Jiang yönetimi ülke genelinde emsali olmayan bir bastırma harekâtı başlattı (Adıbelli, 2016: 87-88).

Beşinci, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Kuruluşu. Çin, Jiang döneminde, enerji güvenliğini korumak, sınır anlaşmazlığını çözmek, bölgeden ABD etkisini uzak tutmak ve Doğu Türkistan'daki (Xinjiang) karşılık hareketlerini önleyebilmek için Orta Asya'ya yönelik işbirliğine dayalı politikalar geliştirmeye ve bölge ülkeleri ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştı. Bu kapsamda, 1996 yılında Şanghay'da, Rusya ve Çin başta olmak üzere, Bölgedeki beş devletin başkanlarının bir araya gelmesiyle, "Şanghay Beşlisi" adında bir örgüt kuruldu. Bu örgüt 2001 yılında bölgedeki diğer ülkelerin de katılmasıyla Şanghay İşbirliği Örgütü'ne (ŞİÖ) dönüştü (Tosun, 2015: 96-97).

6.2.4. Hu Dönemi (2002 – 2012)

Bu dönemde Çin'in ulusal güvenlik gündeminde ekonomik güvenlik, deniz sınır güvenliği ve "üç çeşit güç" tehdidi ün plana çıktığı için, Hu yönetiminin ulusal güvenlik politikası da büyük oranda bu sorunları çözmeye odaklandı. Bu çerçevede, Çin, Hu döneminde, bir yandan kara komşularıyla yaşayan sınır anlaşmazlıklarını müzakerelerle çözmeye özen gösterirken, öbür yandan deniz sınır güvenliğini korumak ve deniz sınır anlaşmazlıklarında daha avantaja sahip olmak için ABD ve Onun müttefiklerine yönelik stratejik caydırma politikası kullandı. "Üç çeşit gücün" yarattığı Çin'in bölünme tehdidini ortadan kaldırmak için ise, Hu yönetimi, ABD'nin 11 Eylül sonrası başlattığı teröre karşı savaşını destekledi ve bunu fırsat bilerek Tibet, özellikle Doğu Türkistan'daki (Xinjinag) tüm bağımsızlık ve rejim karşıtı hareketleri "terör" olarak ilan etti. Ekonomik güvenlik açısından, Çin hükümeti, Hu döneminde, devlete ait işletmeleri güçlendirerek piyasa üzerindeki kontrolü elde tutmaya çalıştı.

Birinci, Stratejik Caydırma. Deniz sınır güvenliğinin kötüleşmesiyle, Çin, Hu döneminde, deniz sorunlarına yönelik strateji ve politikalarını yeniden gözden geçirdi. Bu çerçevede, Hu yönetimi Çin'in savunma bütçesini arttırmanın yanı sıra, denizden gelecek tehditlere karşı, daha kapsamlı bir strateji geliştirdi. Bu strateji kapsamında, Çin, Güney Deniz'deki askeri gücünü arttırarak, ABD'yi stratejik açıdan, ilgili diğer ülkeleri ise taktiksel açıdan caydırmaya çalıştı (Çhen, 2011: 90). Çin bu dönemde deniz komşularıyla yaşayan sınır anlaşmazlıklarında daha bencil ve saldırgan bir tutum sergiledi

İkinci, "Teröre Karşı Savaş". 11 Eylül 2001'de, ABD'de yaşanan terör olaylarından sonraki süreçte, Çin, ABD'nin olaydan sonra başlattığı küresel ölçekteki "teröre karşı savaşı" fırsat bilerek, kendisinin de terör mağduru olduğunu, dolayısıyla ABD'yı teröre karşı savaşta destekleyeceğini, aynı zamanda ABD'den de destek bekleyeceğini açıkladı. Ardından Tibet, özellikle Doğu Türkistan'daki (Xinjiang) Çin işgaline karşı bütün direniş hareketlerini "terör" ilan ederek, kendisi de ABD gibi, "teröre karşı savaş" başlattı. Bu nedenle, Çin, Hu döneminde, Tibet ve Doğu Türkistan'daki bütün bastırış hareketlerini "teröre karşı savaş" adı altında yürüttü.

Üçüncü, Sınır Anlaşmazlıklarının Çözülmesi. Hu döneminde, Çin ile komşuları arasındaki kara sınır anlaşmazlıkları büyük oranda çözüme kavuşturuldu. bir takım müzakerelerden sonra, 2004 yılında Çin-Rusya arasında doğu sınırları üzerine anlaşma imzalandı. Bu anlaşma sayesinde Çin-Rusya sınırları netleşti. Bu sırada Çin, Orta Asya ülkeleri ile arsındaki bütün sınır sorunlarını ortadan kaldırdı. 2009 yılında Çin ve Vietnam arasında kara sınırları belirlendi. Hu yönetimi, Hindistan-Çin sınır tartışmasından başka, Çin'in bütün kara sınır sorunlarını çözdü (Çhen, 2011: 90).

Dördüncü, Devlete Ait İşletmeleri Güçlendirmek. Ekonomik güvenliği korumak ve piyasa üzerindeki kontrolü elde tutmak için, Çin, Hu döneminde, devlete ait işletmeleri (SOE) yeniden güçlendirmeye başladı. Bu çerçevede, 2003 yılında, Hu Jintao liderliğindeki yeni hükümet ekonominin çekirdeğini oluşturmaya devam etmesi ve Partinin amaçlarına hizmet etmesi için, devlet bankalarının devlete ait işletmelere sürekli borç vermesine karar verdi (Blumenthal ve Scissors, 2016).

6.3. Çin'in Yeni Tehdit ve Çıkar Alanları

Bir önceki bölümde, Çin'de ortaya çıkan bu yeni dönemin politik, ekonomik ve sosyal koşullarını oluşturan iç ve dış etkenlerden bahsetmiştik. Çin'in yeni tehdit ve çıkar alanları da doğal olarak bu koşullar çerçevesinde belirlenmektedir. Bunlara sonradan ortaya çıkan Hong Kong'un durumunun kötüleşmesi ve ABD'nin Çin'e karşı başlattığı ticaret savaşını ekleyerek, Xi Jinping'in ulusal güvenlik gündeminde nelerin olduğunu tahmin edebiliriz. Ancak Xi'nin iktidara gelmesiyle başlayan bu süreç günümüzde de devam etmekte olduğu için Çin'in yeni tehdit ve çıkar alanları zamanla değişebilir.

Aslında Çin bu yeni dönemde büyük bir paradoksun içine girdi. Bir bakımdan, Çin, Xi döneminde ÇHC kurulduktan sonraki, belki bütün tarihindeki en güçlü pozisyonuna ulaştı. Reform ve dışa açılmanın yarattığı hızlı ekonomik büyüme doruk noktasına geldi. Deng Xiaoping'in başlattığı Dörtlü Modernleşme planı büyük oranda tamamlandı. Çin artık güçlü modern bir sanayi ülkesine dönüştü. Ekonomik büyüme Çin'in uluslararası alandaki konumunu güçlendirdi. Çin bu sayede uluslararası politikada daha çok söz sahibi oldu. Dünya Çin'e hayretle bakmaya başladı. Hatta Çin'in kalkınma şekli bazı gelişmekte olan ülkeler için model olarak görüldü bile.

Fakat, bunların tam tersine bir diğer bakımdan, Çin bu yeni dönemde, 1978 yılında başlatılan reform ve dışa açılma sürecinden buyana, belki ÇHC kurulduktan sonraki en büyük tehditlerle karşılaştı. O yüzden, Xi Jinping liderliğindeki ÇKP rejimi kendisini ülkenin Sovyet saldırısı tehdidiyle karşı karşıya kaldığı 1968 – 69 yıllarındakinden daha güvensiz hissetti (Khan, 2018: 7). Xi Jinping'in iç ve dış politikada birden agresif ve saldırgan bir tutum sergilemesi işte büyüdükçe güvensiz olmaktan ibaret bu paradokstan kaynaklanmaktadır.

Bunun iki ana nedeni vardır. Biri, Çin'in büyümesi Çin'in komşuları ve rakiplerinin endişesini güçlendirdi. Bu Çin'e dışardan gelecek tehditleri arttırdı ve jeopolitik sorunları çözmeyi zorlaştırdı. Öbürü, ekonomik büyümenin beraberinde getirdiği eşitsizlik ve yolsuzluklar ÇKP'nin meşruiyetini tehlikeye uğrattı. Reform dönemi boyunca Toplumsal istikrarın garantisi ve ÇKP'nin meşruiyet kaynağı olan Ekonomik büyümenin yavaşlaması toplumsal olayların sayısının şiddetle artmasına yol açtı.

1978'de başlatılan reform süreci boyunca, ekonomik büyüme, ÇKP'nın temel meşruiyet kaynağı olmuştu. Geçtiğimiz 30 yıl boyunca Çin, her yılı yaklaşık %10 oranında GDP büyümesi elde etmeyi başarmıştı. Çin ekonomisinin tıkanmasıyla Bu oran Xi Jinping'in iktidara geldiği 2012 yılında %7,5'e düştü. 2015'te ise %7'nin de altına indi (Brown, 2016: 214). Çin'de ekonomik büyüme toplumsal istikrarın garantisi olduğu için ekonominin tıkanması ulusal güvenliği, daha doğrusu rejim güvenliğini doğrudan tehdit ediyor. Dolayısıyla ekonomiyi yeniden canlandırmak Xi yönetiminin ulusal güvenlik gündeminin başında yer almaktadır. Bu bakımdan, 2015 yılında değişiklik yapılan Çin'in Ulusal Güvenlik Yasası ülkenin yeni ulusal güvenlik tehdit ve çıkarları için genel bir çerçeve çizdi. Söz konusu yasanın ikinci maddesinde, "siyasi rejim (国家政权), egemenlik (主权) ve toprak bütünlüğünü (领土完整)" korumanın yanı sıra, halkın iyiliği (人民福祉) ve ekonomik-sosyal sürdürülebilir kalkınma (经济社会可持续发展) Çin'in temel ulusal güvenlik çıkarları olarak belirlendi.

Çin'de toplumsal istikrarı tehdit eden bir diğer unsur ise ekonomik eşitsizliğin şiddetle artmasıdır. Reform ve dışa açılma sürecinde, Çin ekonomik yönden hızlı büyüyerek, 2010 yılında ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumuna geldi. Ancak, ekonomik eşitsizlik oranı da artarak, Çin dünyada eşitsizlik

oranı en yüksek ülkeye dönüştü. Bunu takiben, Çin'de çeşitli toplumsal huzursuzluklar baş gösterdi. Toplumsal istikrarın korunması rejim güvenliği için hayati önem taşıyor. Bu nedenle, yeni dönemde, Çin'in en büyük ulusal güvenlik çıkarlarından biri hiç kuşkusuz toplumsal düzenin korunmasıdır.

Xi Jinping 2013 yılında, Çin'i teslim aldığında, Mao Zedong'un Deng Xiaoping'e bıraktığından tamamen farklı bir toplum ve yönetimle karşılaştı. Yaygın yolsuzluk, kötü yönetilen, zarar gören ve teknolojik yönden geri kalan devlet işletmeleri, güç odakları arasındaki keskin rekabet gibi Xi'in sevmediği pek çok şey vardı. bürokrasi giderek parçalanmıştı, koordine halinde değildi. ekonomik güç, bilgi ve örgütlenme yetkilerinin dağılmasıyla toplum, Parti Devleti ile ilişkilerinde kademeli olarak güçlenmişti. O yüzden, Xi yönetimin başına geçtikten sonra, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Tiananmen krizi, renkli devrimler ve Arap Baharı deneyimlerini göz önünde bulundurarak, ÇKP rejimini baltalayacağından korktuğu bu gelişmeleri geri çevirmeye karar verdi. 2014 – 2015 yıllarında Tayvan ve Hong Kong'da ortaya çıkan sivil hareketler, Tibet ve Doğu Türkistan'daki periyodik huzursuzluklar Xi'nin bu endişelerini daha da arttırdı (Lampton, 2016:112). Gerçekten, Xi iktidara geldikten sonra, Doğu Türkistan, Tibet ve Hong Kong gibi sınır bölgelerinin durumu gittikçe kötüleşti. Bu bölgelerdeki direniş hareketleri güçlenerek Çin'in bölünme tehdidini arttırdı. Ayrıca, ABD'nin başlattığı ticaret savaşı Çin ekonomisini olumsuz etkileyerek, Xi yönetiminin ekonomik büyümeyi sürdürmesini daha da zorlaştırdı.

Bunlar yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik tehdit ve çıkar alanlarında ortaya çıkan gelişmelerin iç yüzüdür. Bir de bu gelişmelerin dış yüzü var.

Çin'in küresel bir güç olarak ortaya çıkması doğal olarak ulusal güvenlik tehdit ve çıkarlarının da küreselleşmesini beraberinde getirdi. Çin ekonomisinin küreselleşmesiyle, Çinli firmaların yurtdışına yaptığı yatırımların sayısı büyük oranda arttı. Zenginleşen Çinliler farklı ülkeleri gezmeye başladı. Bununla birlikte, Yurtdışındaki varlıkları ve vatandaşları korumak, deniz ve kara yolları, enerji koridorlarını güvenceye almak Çinli liderlerin ulusal güvenlik gündemine girdi. Xi Jinping 2014 yılında düzenlenen Merkez Dış İlişkiler Çalışma Toplantısı'nda (中央 外事工作会议), Çin'in yurtdışındaki çıkarlarını korumanın önemini vurguladı ve koruma kapasitesi ve seviyesini sürekli geliştirmek gerektiğinin altını çizdi (Xinhua, 2014).

Yeni dönemde Çin'in üst düzey strateji belgeleri, Çin'in yurtdışındaki vatandaşları ve varlıklarını korumayı Çin'in ulusal güvenlik politikasının temel bir görevi olarak tanımlamaktadır. Örneğin, Çin'in 2015 yılında yayımladığı Savunma Beyaz Kitabı'nda (国防白皮书) Çin'in yurtdışındaki çıkarlarının güvenliğini sağlamak Halk Kurtuluş Ordusu'nun (PLA) sekiz "stratejik görevinden" (战略任务) biri olarak belirtilmektedir (ÇHC Devlet Konseyi Basın ofisi, 2015). Yine aynı yılda değiştirilen Çin'in Ulusal Güvenlik Yasası da, Çin'in denizaşırı çıkarlarını korumayı, askeri kuvvetler tarafından gerekli görüldüğü takdirde, Çin ordusunun bir görevi olarak belirlemektedir.

Xi Jinping'in başlattığı "Bir Kuşak, Bir Yol" projesiyle Çin'in yurtdışındaki çıkarları daha genişledi. Bu proje kapsamında Çin'in sermayesi birçok istikrarsız bölgelere yayıldı. Bu, Çin'in yurt dışındaki varlıklarını tehditlere daha açık bir hale getirdi. Ağustos 2016'da Kırgızistan'daki Çin Büyükelçiliğine yapılan intihar bomba saldırısı, bu projenin kritik noktalarında güvenliği korumaya yönelik Çinli uzmanların arasında önceden var olan tartışmaları bir daha tırmandırdı (Mokry, 2016). Bu yöndeki endişesini dile getirmek için Çin hükümeti Mayıs 2017'de, "Bir Kuşak, Bir Yol" projesinin karşılaştığı güvenlik sorunlarıyla ilgili ilk uluslararası bir konferans ("一带一路" 安全 合作 对话 会) düzenledi. "kamu güvenliği", "terörle mücadele" ve "denizaşırı çıkarların korunması" gibi güvenlik konularına odaklanan bu konferansa Pakistan, Rusya, Vietnam, Türkiye, İspanya, Suudi Arabistan ve Belarus dâhil 20 ülkeden temsilciler katıldı (Xinhua, 2017).

Çin'de deniz güvenliğinin önemi HU döneminde ön plana çıkmıştı. Yeni dönemde, "Bir Kuşak, Bir Yol" projesinin ortaya çıkmasıyla Çin donanması üzerine ülkenin denizaşırı çıkarlarını korumaktan ibaret bir görev daha yüklendi. Bu nedenle, Çin Deniz Kuvvetleri "Büyük Deniz-Okyanus Devleti" (海洋强国) stratejisi kapsamında odak noktasını "yakın denizde savunma ile uzak denizde korumayı

birleştirmeye" (向近海防御与远海护卫型结合) yöneltti. Çinli liderler rejim istikrarı da dâhil ülkenin temel çıkarlarının giderek Çin'den uzak bölgelerde ortaya çıkan tehditlerle daha fazla karşı karşıya kaldığını dile getirmektedir. Yeni dönemde yurtdışındaki çıkarlarını korumak için, Çin Deniz Kuvvetleri daha geniş bölgelerde harekete geçti (China Military, 2017).

Çin yeni dönemde Asya'ya yönelik kendi güvenlik vizyonunu ortaya koydu. ABD'nin taraf olmadığı yeni bir bölgesel kurum olan Asya'da Etkileşim ve Güven Oluşturma Önlemleri Konferansı'nın (CICA) 2014 zirvesinde, Xi Jinping "yeni bir Asya güvenlik konseptini" öne sürerek, "Asya'nın işlerinin Asya halkı tarafından yönetilmesi, Asya'nın sorunlarının Asya halkı tarafından çözülmesi ve Asya'nın güvenliğinin Asya halkı tarafından sağlanması" gerektiğini açıkladı (Xi, 2014). Bunun ardından Çin hükümeti 2017 yılında Asya Pasifik'te güvenlik işbirliğine ilgili ilk politika belgesi yayımlayarak, bölge ülkelerini "ittifaklar" (联盟) yerine "ortaklıklar" (伙伴关系) oluşturmaya çağırdı. Bu, Pekin'in ABD'nin öncülük ettiği bir ittifaklar sistemine dayanan mevcut bölgesel düzenin temel şartlarını altüst etme konusundaki uzun vadeli hedefini etkin bir şekilde göstermektedir (Huotari vd., 2017: 27).

Yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik alanında ortaya çıkan bir diğer önemli gelişme ise Çin'in uluslararası terörizmin tehdidine uğramasıdır. İŞİD (ISIS) 2016 ve 2017 yıllarında Çin'i tehdit eden bazı propaganda videoları yayımladı. İŞİD'in bu hareketi her ne kadar Doğu Türkistan'da zulüm görmekte olan Müslümanları kendi saflarına çekmek için yapılan bir propaganda olarak görülse de, bunun küreselleşen bir Çin için ne anlama geleceği aşikârdır. Bazı kaynaklar Çin zulmünden kaçan Uygurların Irak ve Suriye'deki Cihatçı örgütlere katıldığını iddia etmektedir (Blanchard, 2017). Çinli liderler de artmakta olan güvenlik tehditlerinden bahsederken, uluslararası terörizmi Çin hükümetinin gündemindeki temel önceliklerinden biri olarak tanımlamaktadır. 2015 yılında yayınlanan Çin'in Savunma Beyaz Kitabında da, terörizm somut bir tehdit olarak belirtildi. Beyaz Kitap "bölgesel terörizm (地区恐怖主义), ayrılıkçılık (分裂主义) ve aşırılıkçılık (极端主义)tan ibaret "üç kötülüğün" şiddetle yaygınlaşmakta olduğunu belirtmektedir (ÇHC Devlet Konseyi Basın ofisi, 2015).

Çin'in yükselmesi sadece fiziksel dünyada değil, aynı anda sanal dünyada da gerçekleşti. Çin'in sanal dünyadaki varlığının genişlemesiyle siber ve uzay güvenliği de ülkenin ulusal güvenlik çıkarları listesine eklendi. Xi yönetimi Çin'in bu alanlardaki kapasitesini güçlendirmeye büyük önem verdi. Çin Askeri Bilimler Akademisi tarafından 2013 yılında yayımlanan "Strateji Bilimi" (战略学) ve Çin'in 2015 Savunma Beyaz Kitabında, Çin'in siber altyapılarının saldırılara uğradığı gerekçesiyle, uzay ve siber alanları ülkenin "askeri mücadele" (军事斗争) ve stratejik rekabet alanları olarak gösterilmektedir (Huotari vd., 2017: 27).

Çin'in yeni dönemdeki bütün ulusal güvenlik tehdit ve çıkar alanları Ocak 2017'de Xi Jinping'in yeni ulusal güvenlik doktrini olan "kapsamlı güvenlik görüşü" adı altında birleştirildi. Şi'nin bu yeni güvenlik anlayışı siyasi, ekonomik, kültürel, toplumsal, teritoryal, askeri, ekolojik, bilim, teknoloji, veri, nükleer ve kaynak güvenliği gibi birçok alanları kapsıyor (Chinadaily, 2017). Bir bakıma sadece bir listeleme eylemi olarak görülse de, bu kapsamlı yaklaşım iç ve dış, bölgesel ve küresel, geleneksel ve geleneksel olmayan güvenlik arasındaki, aynı zamanda kalkınma ve güvenlik, Çin'in kendi ve diğer devletlerle "ortak güvenliği" arasındaki bağlantıların oldukça dinamik ve daha proaktif bir şekilde anlaşılmasıdır (Huotari vd., 2017: 27).

Yeni dönemde Çin'in karşı karşıya kaldığı bu sorunlara cevaben, Pekin'in iç ve dış politikadaki tutumu pasif olmaktan daha proaktif olmaya doğru kaymaktadır. Xi'ye göre Çin'in yeni ulusal güvenlik durumu çatışmalardan kaçınmak yerine onları kökten çözmeyi, "risk önlemek" ve dış koşullara adapte olmaktan "cesurca sorumluluk üstlenmeyi" "yaratıcı" olmayı ve "stratejik inisiyatif" almayı gerektirmektedir (Xinhua, 2017). Aslında bu, ekonomik gelişme ve güvenlik için barışçıl bir ortamın korunmasından kalkınma ve istikrar için elverişli yeni bir yurtiçi ve uluslararası ortamın şekillendirilmesine doğru geçiştir. Xi'nin bu duruşuyla, Çin artık "kolektif karar almak", "iç işlerine karışmamak" ve "bağlantısızlık" gibi uzun zamandır sürekli vurguladığı iç ve dış politika ilkelerini tedrici değiştirmektedir.

6.4. Çin'in Yeni Ulusal Güvenlik Politikası

Çin'in yeni dönemde karşı karşıya kaldığı ulusal güvenlik tehditlerini ortadan kaldırmak ve çıkarlarını korumak için, Xi Jinping iktidara geldikten buyana bir takım radikal değişimlere imza attı. İdeolojik açıdan, Xİ, ülkesinin yeni koşullarına uygun yeni bir ulusal güvenlik doktrini geliştirmeye çalışırken, politik açıdan, Çin'in ulusal güvenlik karar alma mekanizmasını yeniden yapılandırdı. Çin bu dönemde, hem İç güvenlik tedbirlerini sertleştirdi, hem de dış politikada daha agresif ve saldırgan bir tutum sergiledi. Bir yandan ekonomik durgunluğu önlemek, öbür yandan Çin'in küresel politikadaki etkisini arttırmak için, Xi yönetimi "Bir Kuşak, Bir Yol Projesi" ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" gibi girişimlere adım attı. Bu girişimlere yönelik potansiyel tehditleri tamamen ortadan kaldırmak için 2014 yılından itibaren Doğu Türkistan'da "sert vurma hareketi" başlattı. "teröre karşı savaş" adı altında yürütülen bu hareket kapsamında milyonlarca yerel halk toplama kamplarına alındı. Askeri yönden, Xi Jinping, Çin ordusunu güçlendirmeye önem verdi ve sürekli savaşa hazır olma çağırısında bulundu. Bu bölümde bunlardan sadece Çin'in yeni ulusal güvenlik yapılanması, Xi Jinping'in yeni dönem ulusal güvenlik doktrini ve Doğu Türkistan'daki toplama kampları üzerinde duracağız. "Kuşak, Yol Projesi", "Asya Altyapı Yatırım Bankası" girişimi, Büyük Güç Diplomasisi ve Çin ordusunun güçlendirilmesi gibi Çin'in yeni ulusal güvenlik politikasıyla ilgili başka önemli konulara ise "Çin'in Yeni Dönem Küresel Rekabet Stratejisi" adlı bir sonraki bölümde yer verilecektir.

6.4.1. Çin'in Yeni Ulusal Güvenlik Yapılanması

Çin'de rejim güvenliği ÇKP'nin yönetimdeki (kurumlar ve yapılardaki) sorunsuz işleyişine eşittir. Dolayısıyla, beklenmeyen kazalar nedeniyle ortaya çıkan kamu yönetimindeki küçük bir bozulma bile "renkli devrimlere" yol açabilir. Sosyal olaylar kontrol dışı kaldığı takdirde, 1989'daki Tiananmen protestoları gibi geniş çaplı siyasal hareketlere dönüşebilir. Çin yeni dönemde oldukça dinamik, hatta kaotik bir dönüşüm sürecine girdi. Toplumsal istikrar gittikçe kötüleşmektedir. Olayların çoğu sosyal ve ekonomik olsa da, iyi bertaraf edilmediğinde kolayca siyasallaşabilir. Pekin'in güvenlik yönetimindeki toplumsal tehditleri "ilk aşamasında" ortadan kaldırma çabası işte ÇKP'nin ulusal güvenlik tehdit algılamasında rutin haline gelen acil durumlara yönelik neredeyse paranoyak bu endişeden kaynaklanmaktadır (You, 2016: 179).

Xi Jinping 2012 yılında iktidara geldiğinde Çin'in ulusal güvenlik karar alma mekanizmasında yetki dağınıklığı ve koordinesizlik gibi birçok problemler vardı. Reform dönemi buyunca devam eden kolektif karar alma yöntemi parti, devlet ve ordu yetkilileri arasında güç dağılımını genişleterek acil durumlarda ciddi karar almayı zorlaştırmıştı. Bu nedenle, Xi iktidara geldikten sonra, ulusal güvenlik ve dış politika alanındaki tüm yetkileri bir araya getirmek, farklı kurumlar arasında koordine sağlamak, Çin'in yeni dönemde yurt içi ve dışında gerçekleştireceği diplomatik, ekonomik ve askeri faaliyetlerini birbirine bağlamak amacıyla Çin'in ulusal güvenlik ve dış politika alanında benzeri görülmemiş kurumsal değişikliklere imza attı. Bu kapsamda, Xi, bir taraftan çok daha iddialı politikalar yürütürken, diğer taraftan politika üretme ve uygulama kurumlarını ülkenin yeni ulusal güvenlik önceliklerine uyarlamak için yeniden yapılandırdı (Cabestan, 2017: 1).

Çin'in yeni dönemde karşılaştığı çeşitli sosyal, ekonomik ve politik sorunları değerlendirmek için ÇKP 18'inci Merkez Komitesinin Üçüncü Genel Kurulu 9 - 12 Kasım 2013 tarihlerinde Pekin'de toplandı. Dört gün süren toplantıda özellikle güvenlik ve ulusal savunma ile ilgili konular tartışıldı. Toplantı sonunda yeni bir "Ulusal Güvenlik Komisyonu" (UGK) (国家安全委员会/ Guojia Anquan Weiyuanhui) kurulacağı ilan edildi (Wuthnow, 2013: 1). Söz konusu komisyon 24 Ocak 2014'te resmen kuruldu (Xinhua, 2014). Çin'in ulusal güvenlik yapılanmasındaki bu kurumsal değişim, bir bakımdan, Xi Jinping'in bütün yetkileri tek bir elde tutmaya yönelik parti içi direnişe karşı başarısı (Erickson ve Liff, 2016: 208), bir diğer bakımdan ise, Çin'in genel strateji belirleme ve uygulama yönündeki temel bir adım olarak görülmektedir (Huotari vd., 2017: 29). Aslında bu girişim, Xi'nin, Çin'de reform sürecinde ortaya

çıkan, özellikle selefi Hu Jintao döneminde yoğun bir şekilde gelişen devlet yönetimindeki güç parçalanmasına karşı veren mücadelesinin bir parçasıdır.

Çin'de bir ulusal güvenlik komisyonu kurma fikri Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990'ların başlarına kadar uzanıyor. İlk başta 1995 – 1996 yıllarında yaşanan Tayvan Boğazı Krizi sırasında gündeme gelen bu konu 1997 yılında Jiang Zemin'in ABD'ye yaptığı ziyareti sonrası büyük ilgi çekmişti. Ziyaret esnasında ABD Ulusal Güvenlik Konseyi hakkında bilgi alan Jiang, Çin'de de benzeri bir yapının kurulmasını önermişti. Bu öneriden itibaren, Çin'de güvenlik ve dış politika karar alma mekanizması ve kriz yönetiminde değişiklik yapılması gerektiğine dair tartışmalar sürdü, ancak koşullar oluşmadığı için, Jiang Zemin ve Hu Jintao dönemlerinde böyle bir yapısal değişiklik gerçekleştirilemedi. Bu nedenle, Çin'in güvenlik ve dış politika karar alma mekanizmasında merkezi koordinasyon eksikliği, verimsizlik ve zayıf kriz yönetimi gibi sorunlar var olmaya devam etti (Hu, 2015: 1-2). Bu gelişmeler altında Çinli araştırmacılar çeşitli ülkelerin ulusal güvenlik yönetim modellerini inceledi. Bu konuda, Çin özellikle ABD deneyiminden ders çıkartamaya odaklandı. Fransa, Hindistan, Pakistan, Rusya ve Japonya gibi ülkelerin benzeri organizasyonları arasında karşılaştırma yapan Çinli uzmanlar, daha geniş küresel eğilim bağlamında, Çin için kendine özgün bir ulusal güvenlik karar alma yapısı tasarlamaya çalıştılar. Sonuçta, Çin'de uzun zamandır tartışılan bu yapı değişikliği 2014 yılında Xi'nin liderliğinde gerçekleşmiş oldu (Lampton, 2015: 10).

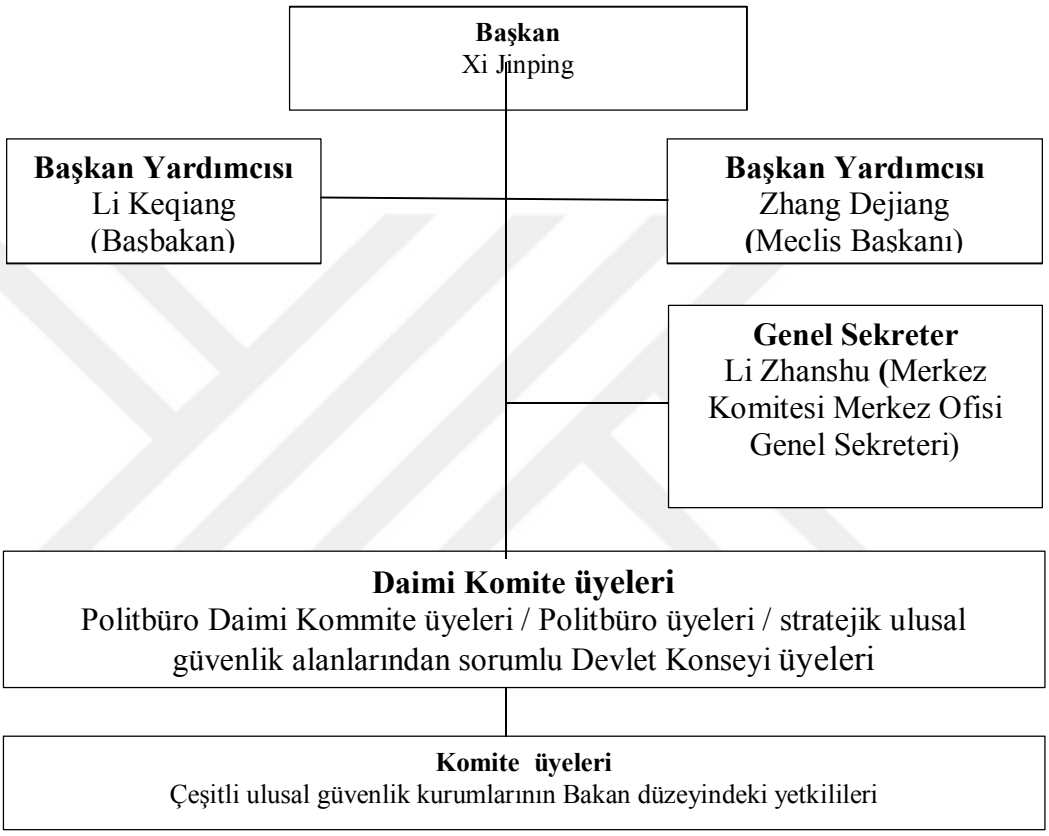
UGK'nin kuruluşu bir bakımdan Çin siyasasındaki güç dağılımının yeniden yapılandırılmasıdır. Xi Jinping bu yapısal değişikle bütün yetkileri ele geçirerek Hu döneminin Parti normlarından ve uygulamalarından oldukça saptı. ÇKP reform dönemi boyunca kurumsallaştırılmış otorite, uzlaşmacı karar alma süreci ve güç paylaşımına dayanan bir liderlik paradigmasını benimsediği için, parti içindeki elit kesim Jiang ve Hu'nun bu çeşit teşebbüslerini desteklememişti. Ancak 2013 yılına gelindiğinde, ÇKP'nin rejim güvenliği kaygısı artarak, Parti içindeki elitler arasında, liderlik paradigması ve güç dağılımında radikal bir değişiklik olmadan yapısal bir krizin kaçınılmaz olduğu hakkında ortak bir fikir oluştu (You, 2016: 183). Bu fırsatta Xi partinin "kurtarıcısı" olarak ortaya çıktı ve bu sayede engelleri aşarak tüm yetkileri ele geçirmeyi başardı.

Xi Jinping'in ÇKP otoritesini güçlendirme çabası parti elitlerinin desteğini kazansa da, UGS sadece Çin'in merkezi hükümetini güçlendirme yolundaki bir tedbir değildir. O'nun fonksiyonel işleyişi ulusal güvenlik yönetiminde Xi'ye muazzam bir kişisel yetki sağlayacaktır. Bu nedenle UGK'nin kurulması, hem Xi'nin iktidar konsolidasyonunun ayrılmaz bir parçası, hem de her iktidar değişikliği olduğunda meydana gelecek güç dağıtımına yönelik kurumsal ve bireysel direnişin kırılmasıdır. UGK'nin, güvenlik alanındaki koordinasyon sorunlarını ortadan kaldırmak, politikayı yüksek düzeyde Yönlendirmek ve terörizmden ABD'nin Asya'ya yeniden dönmesine kadar birçok ulusal ve uluslararası güvenlik sorunlarını çözmekten ibaret üç temel amacı bulunmaktadır (Wuthnow, 2013: 1).

UGK piramit şekilli bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde güç sert bir biçimde üstten asta doğru akmaktadır. Bu da kriz zamanlarında asttan gelen acil ve profesyonel girdilere esasen derhal ve keskin yanıt vermeyi sağlar. UGK'nin kurumsal temeli iç/dış ve geleneksel/geleneksel olmayan geniş çaplı ulusal güvenlik ihtiyaçlarına uygun tasarlanmıştır. Xi Jinping piramitin en tepesinde yer almaktadır. Onun altında Xi'in yardımcıları olarak Başbakan Li Keqiang ve Ulusal Meclis Başkanı Zhang Dejiang yer alıyor. Piramitin bir alt katı anahtar politik alanlardan sorumlu Politbüro Daimi Komite üyeleri ve Politbüro üyelerinden oluşmaktadır. Bunlar piramitin üst gövdesini teşkil ediyor. Bu üst gövde belli aralıklarda bir araya gelerek parti/hükümet/orduya bağlı çeşitli ulusal güvenlik kurumlarının raporlarını dinler ve genel gündem çerçevesinde bu kurumların hizmetlerini koordine eder. UGK bu kurumsal yapısıyla tüm ciddi durumlarda en son söz söyleme yetkisine sahiptir (yani Politbüro Daimi Komitesinin onaylaması gerekmez). Bu üst gövdenin altında, kendi uzmanlık alanlarında üst konseye ve fonksiyonel ulusal güvenlik politika kurumlarına danışmanlık edecek ihtisas komisyonları bulunmaktadır. Kendi sistemi içindeki parti ve devlet kurumlarını yönlendirerek ve ilgili alt komiteler ile uyum sağlayarak ulusal güvenlik alanlarını

yönetmekten sorumlu bu komisyonlar günlük hizmetleri hakkında sürekli olarak zirvedeki "üç kişi"ye rapor verecektir. Bu komisyonların, kriz zamanlarında, önlem ve bilgi almanın ilk hattı olarak, karşı önlemler önermeleri ve üstten gelen emirleri profesyonelce uygulamaları gerekmektedir. Piramitin daha altında, strateji tasarımı ve politika araştırmalarından sorumlu merkez ulusal güvenlik politikası danışma komiteleri vardır. Bu komiteler düzenli olarak mevcut ve gelecekteki yurtiçi ve uluslararası güvenlik eğilimlerinin net değerlendirme raporlarını sunarak en üst gövdeye birincil politika desteği sağlayacaktır (You, 2016: 193-94).

Grafik 6.1. Çin'in yeni Ulusal Güvenlik Komisyonu'nun liderlik yapısı

Kaynak: You Ji, 2016.

ÇKP hiyerarşisindeki bir numaralı şahıs olan Xi Jinping'in başkan, iki ve üç numaralı şahıslar olan Li Keqiang ve Zhang Dejiang'ların başkan yardımcıları olduğu UGK, Çin'in tüm ulusal güvenlik konularında en üst otoriteyi temsil etmektedir. UGK'nin fonksiyonel alanı Pekin'in ulusal güvenlik karar alma süreci, ulusal güvenlik strateji belirleme, yurtiçi ve dışında kriz yönetimi, parti/hükümet/ordu kurumlarının ulusal güvenlik politika ve hareketlerini koordine etme ve yabancı benzer kurumlar ile kurumsal bağlantı kurma gibi geniş konuları kapsıyor. Bu kurumun, çeşitli Parti rehberlik grupları, devlet fonksiyonel birimleri ve askeri/istihbarat örgütlerinden kaynaklanan Çin'in ulusal güvenlik sürecindeki parçalanmayı ortadan kaldırması beklenmektedir (You, 2016: 193-94).

UGK devlet kurumu değil, bir Parti kurumudur. Onun amacı her ne kadar ulusal güvenliğe kapsamlı yaklaşım üretmek, ulusal güvenlikten sorumlu kurumlar arasında daha iyi koordine sağlamak ve devleti yurtiçi ve dışında kriz yönetimine hazırlamak olarak gösterilse de, O kurulduktan buyana zamanını dış güvenlikten (%40) daha çok iç güvenlik (%60) için, daha doğrusu Doğu Türkistan ve Tibet'teki sınır güvenlik sorunları, "terör ve bölücülük" hareketleri için, hem de Hong Kong ve Tayvan da dâhil

Çin'in içi ve dışındaki ÇKP'nin devlet ve toplum üzerindeki kontrolünü tehdit edecek, hatta zayıflatacak politik, ekonomik, sosyal ve dini herhangi bir potansiyel gücü takip etmek için harcamaktadır (Cabestan, 2017: 3-4).

Sonuç olarak, yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik alanında gerçekleştirilen bu yapısal değişim Xi Jinping'in Çin'in gücünü istediği takdirde kullanmasına daha çok imkân yarattı. Ancak, bu yeni kurumun tesis edilmesiyle bütün yetkilerin tek bir kişinin eline toplanması ülkenin ulusal güvenlik ve dış politika karar alma mekanizmasının kurumsallaşmasına yeni engeller oluşturdu (Cabestan, 2017: 2).

6.4.2. Xi Jinping'in Yeni Dönem Ulusal Güvenlik Doktrini

Yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik anlayışı da değişti. Xi Jinping iktidara geldikten sonra, ülkenin ulusal güvenlik alanında gerçekleştirdiği yapısal değişikliklerin yanı sıra, Çin'in ulusal güvenlik anlayışını da değiştirdi. Bu çerçevede, Xi, Çin'in yeni ulusal güvenlik tehdit / çıkar alanlarını doğru belirlemek ve iyi yönetebilmek için, ülkenin yeni durumuna uygun daha kapsamlı bir ulusal güvenlik doktrini geliştirmeye çalıştı. Xi'in bu konudaki düşünce ve söylemleri günümüzde ÇKP propaganda birimleri ve Çin medyası tarafından "Xi Jinping'in Yeni Dönem Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü" (习近平新时代总体国家安全观) olarak propaganda edilmektedir.

Kapsamlı Ulusal Güvenlik kavramı ilk olarak 15 Nisan 2014'te yapılan UGK'in ilk toplantısında Xi Jinping tarafından ortaya konmuştu. (Renminwang, 2019). Daha sonra ÇKP 19. Kurultay raporu Xi'in ulusal güvenlik hakkındaki bu yaklaşımını Çince Sosyalizmi geliştirmenin 14 temel stratejisinden biri olarak gösterdi (Liu, 2017: 38).

Xi Jinping'in Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü genel olarak siyasi güvenlik, sınırsal (teritoryal) güvenlik, askeri güvenlik, ekonomik güvenlik, kültürel güvenlik, sosyal güvenlik, veri güvenliği, teknoloji güvenliği, ekolojik güvenlik, kaynak güvenliği ve nükleer güvenlikten ibaret on bir farklı alanı kapsamaktadır (Renminwang, 2019). Xi Jinping ulusal güvenliği karmaşık bir sistem olarak görüyor. Xi'e göre, Çin'in mevcut ulusal güvenliğinin içeriği tarihteki herhangi bir zamankinden daha zengin; zaman ve mekan boşluğu tarihteki herhangi bir zamankinden daha geniştir. İç ve dış faktörler tarihteki herhangi bir zamankinden daha karmaşıktır. O yüzden dış güvenlikle birlikte iç güvenliğe, toprak güvenliğiyle birlikte halkın güvenliğine; geleneksel güvenlikle birlikte geleneksel olmayan güvenliğe eşit önem vermek gerekir. Dolayısıyla Xi Jinping'in Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü söz konusu on bir türlü ulusal güvenliğin birleşimidir (Renminwang, 2019).

Xi'nin bu yaklaşımı zihniyet, inanç, çerçeve ve yöntem açısından Çin'in geleneksel ulusal güvenlik anlayışından farklılık göstermektedir (Li, 2015: 153). Çin'in geleneksel ulusal güvenlik anlayışı genellikle Soğuk Savaş zihniyeti üzerine kurulmuştu. Bu nedenle egemenlik ve toprak bütünlüğü gibi konulara odaklanarak insani güvenliği ihmal ediyordu. Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşünde ise daha çok insani güvenliğe vurgu yapılmaktadır (Li, 2015: 154).

Hedef açısından bakıldığında, Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşünün genellikle "halkın güvenliğini esas alan" Çince ulusal güvenlik yolunda yürümek; İç/dış ve geleneksel/geleneksel olmayan güvenlik sorunlarını birlikte ele alacak yeni bir ulusal güvenlik sistemi oluşturmak; Güvenlik ile kalkınmaya ortak önem vererek güvenlik ve kalkınmaya odaklı yeni bir zihniyet geliştirmek ve diğer ülkelerin güvenliğini Çin'in güvenliği ile bağlayarak "uluslararası güvenliği arttırmaya dayalı" ortak güvenlik inancını teşvik etmekten ibaret dört ana amacı bulunmaktadır (Liu, 2017: 39).

Demek ki, Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü bir yandan kalkınma ile güvenliğin birleştirilmesine önem verirken, öbür yandan yurtiçi güvenliği ile uluslararası güvenliğin birleştirilmesine önem veriyor. Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşünün uygulanmasına yönelik Xi Jinping hem dış güvenliğe, hem de iç güvenliğe önem verilmesi gerektiğinin altını çiziyor. Zira Çin'in ulusal güvenliği yurtiçinde istikrarın, yurtdışında ise barışın sağlanmasına dayanıyor (Li, 2015: 156).

Xi Jinping'in Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü bir bakımdan Çin'in yeni ulusal güvenlik durumunun kapsamlı anlatımıdır. O sadece Çin'in günümüzde karşılaşmakta

olduğu ulusal güvenlik sorunları için değil, aynı zamanda gelecekte karşılaşacağı sorunları için de genel bir teorik çerçeve çizmektedir. Ulusal güvenlik hakkındaki bu kapsamlı zihniyetle Xİ ve Onun liderliğindeki ÇKP rejimi Çin'in her alanında kendi otoritesini korumayı düşünüyor (Zhong, 2017). Bunun için Xi sürekli olarak "Partinin ulusal güvenlik hizmetindeki mutlak liderliğinin sürdürülmesi, Parti Merkez Komitesi'nin otoritesinin korunması, tüm yetkilerin bir araya toplanması ve sadık, inanılabilir ulusal güvenlik kadrolarının oluşturulması" gerektiğini vurgulamaktadır (Xinhua, 2018).

Bir diğer bakımdan, Xi'nin görüşü Çin'in yeni genel stratejisinin dışa yansımasıdır. Bu açıdan Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşünü bir nevi Çin'in genel stratejisinin deklarasyonu olarak da görebiliriz. Xi Jinping 21 Mayıs 2014 tarihinde Shanghai'da düzenlenen Asya'da Etkileşim ve Güven Oluşturma Önlemleri Konferansı'nın (亚洲相互协作与信任措施会议) dördüncü zirvesinde, "ortak, evrensel, işbirliğine dayalı ve sürdürülebilir" yeni bir Asya güvenlik konseptini ortaya koydu (Renminwang, 2019). Çin Devlet Başkanı tarafından ortaya atılan bu yeni güvenlik konsepti Çin'in yeni dış politika eğilimini göstermektedir.

Çin'in nezdinde dünya yeni dönemde reel ve potansiyel savaş tehditleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Barış ve kalkınma çağın ana konusu olsa da, uluslararası rekabette "orman kanunu" geçerliliğini sürdürmektedir (Zhang, 2015). Bu nedenle, Xi Jinping bir yandan "barışçıl" kalkınma yolunda devam edeceğini vurgularken, öbür yandan "haklı çıkarlarını" korumak için asla taviz vermeyeceğini dile getirmektedir: "biz sürekli barışçıl kalkınma yolunda yürüyeceğiz, ama haklı çıkarlarımızdan asla vaz geçmeyeceğiz. Hiçbir devlet bizden temel çıkarlarımız konusunda pazarlık yapmamızı, Çin'in egemenliği, güvenliği ve kalkınmasına zarar verecek acı meyveyi yutmamızı beklemesin." (Li, 2015: 156).

6.4.3. Toplama Kampları: Doğu Türkistan

2009 yılında yaşanan 5 Temmuz Urumçi katliamından sonra Doğu Türkistan'ın durumu gittikçe kötüleşmişti. Çin'in, Uygurların barışçıl itirazını silah yoluyla bastırması bölgede eskiden var olan direnişi güçlendirerek rejime karşı şiddet olaylarının artmasına neden olmuştu. 2013 yılında Çin'in "Bir Kuşak, Bir Yol" projesini ortaya koymasıyla Doğu Türkistan'ın jeopolitik ve ekonomik önemi büyük ölçüde arttı. Projenin kara hatlarının neredeyse tümü Doğu Türkistan üzerinden geçiyordu. Çin, Doğu Türkistan üzerinden, Avrasya demir yoluyla Orta Asya ve Avrupa'ya; Çin-Pakistan kara yoluyla Güney Asya ve Orta Doğu'ya bağlanıyordu. Dolayısıyla, Xi Jinping'in Çin ekonomisini kurtarmak ve küresel rekabeti kazanmak için başlattığı bu "muhteşem" girişiminin başarılı olması için Doğu Türkistan'ın istikrarı hayati önem taşımaktadır.

Bu nedenle, Çin 2014 yılında Doğu Türkistan genelinde geniş çaplı bir bastırış hareketi başlattı (Renminwang, 2014). "Sert Vurma Hareketi" (严打暴恐专项行动) olarak adlandırılan bu hareket kapsamında pek çok insan tutuklandı. "Teröre karşı savaş" adı altında yürütülen bu hareket 2017 yılından bugüne etnik temizlik ve kültürel soykırım niteliğini almaya başladı. 2017 yılından başlayarak Doğu Türkistan genelinde çok sayıda toplama kampları kuruldu. Çin tarafından "Mesleki Eğitim Merkezleri" (职业技能教育培训中心) ya da "aşırılıktan arındırma kursları" (去极端化培训班) olarak adlandırılan bu kamplarda şu anda milyonlarca kişi tutulmaktadır.

Toplama kampları ilk başta 2014 yılında kurulmaya başlamıştı. "Sert Vurma Hareketi" kapsamında tutuklananlardan "suçlu" bulunanlar hapislere atılırken; "şüpheli" sayılanlar kamplara gönderiliyordu. 2016 yılında Chen Quanguo'nun bölgeye sekreter olarak atanmasıyla bu tür tesislerin sayısı şiddetle arttı. 2014 yılından buyana sürekli genişleyen kamp kuruluşu 2017 yılında doruk noktasına ulaşarak, bütün Doğu Türkistan genelinde geniş çaplı bir tutuklama sistemi oluşturuldu. Kampların yeterli sayıda kurulmasıyla 2017 yılının başlarından başla geniş çaplı tutuklama hareketi başlatıldı (Fu, 2018).

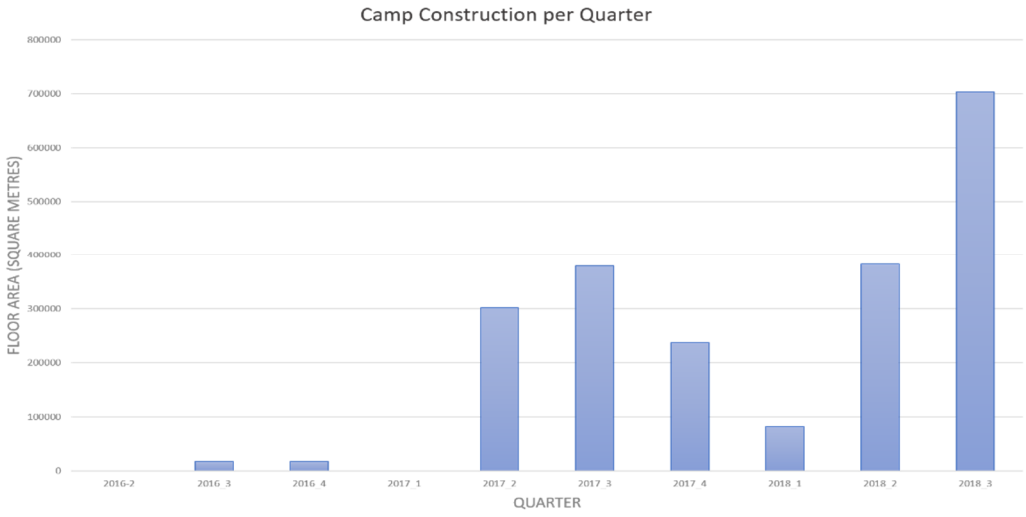
Toplama kampları hakkındaki haberler 2017 yılının sonlarına doğru uluslararası medyaya yansımaya başladı. Çin ilk başta Doğu Türkistan'da bu tür uygulamaların

olduğunu tümüyle inkâr etmeye çalıştı. Ancak uluslararası medya kuruluşlarının yanı sıra, insan hakları örgütleri, düşünce kuruluşları ve akademisyenler tarafından hazırlanan çok sayıda rapor ve belgelerin açıklanması, uydu görüntülerinin ortaya çıkması ve kamp şahitlerinin bizzat tanıklık etmesi Çin'in toplama kamplarını gizlemesini imkânsız hale getirdi. Sonuçta, giderek uluslararası kamuoyunun baskısı altında kalan Çin hükümeti 2018 yılının sonlarından başla toplama kampları hakkındaki söylemlerini yavaş yavaş değiştirerek inkâr etmekten kendini savunmaya geçti. Pekin bu konuda 2019 Mart ayında bir Beyaz Kitap yayımlayarak Doğu Türkistan'daki toplama kamplarının hedefi ve durumunu açıkladı (Xinhua, 2019). Beyaz kitabın içeriği tamamen propaganda niteliğinde olsa da, bu Çin'in Doğu Türkistan'da toplama kampları kurduğunu resmen kabul ettiğini gösteriyor.

Çin hükümeti tarafından bu kamplara "yatılı okul" ya da "eğitim merkezi" dense de, kampların yönetimi adeta hapislere benziyor. Kamplar silahlı kuvvetler veya özel polisler tarafından korunur. Cezaevi gibi kapıları bulunan kamplar duvarlar, güvenlik çitleri, gözetleme sistemleri ve gözetleme kuleleri ile çevrilidir. Kamplarda silahlı polislere ait güvenlik odaları ve tesisler de bulunmaktadır. 2018 Kasım ve Aralık aylarında "Bitter Winter" dergisi websitesi tarafından yayımlanan bir dizi video ve görüntüler söz konusu kampların Çin hükümetinin propagandalarının tam tersine tamamen cezaevi niteliğinde olduğunu göstermiştir (Li, 2018).

Kampların sayısı hakkında şimdiye kadar kesin bir rakam bulunmamaktadır. Çin bu konuda net bir bilgi vermeyi reddettiği için kamp sayısı hakkındaki tahminler genellikle uydu görüntüleri, hükümet belgeleri ve şahitlerin tanıklıklarına dayanıyor. Bu nedenle, çeşitli kaynaklarca verilen rakamlar arasında ciddi farklar vardır. Washington merkezli düşünce enstitüsü olan Jamestown Foundation tarafından 15 Mayıs 2018'de yayımlanan bir araştırmada Çin hükümetinin kamp kuruluşuyla ilgili 73 hükümet ihalesi verdiği açıklanmıştı (Zenz, 2018). 29 Kasım 2018'de Reuters 39 tane toplama kampının detaylarını uydu görüntüleriyle birlikte yayımlayarak bu tür tesislerin gittikçe genişlemekte olduğunu belirtti (Reuters, 2018). 1 Kasım 2018'de yayımlanan Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü (ASPI) tarafından yapılan araştırmada ise kamp sayılarının 1200'e kadar çıktığı ileri sürülüyor. Araştırmaya göre kampların sayısı ve hacmi 2018 yılında şiddetle artmıştır (Ryan vd., 2018).

Grafik 6.2. kamp kuruluşunun mevsimlere göre artışı

Kaynak: The Australian Strategic Policy Institute (ASPI), 2018.

Toplama kamplarına alınan kişi sayısının tam olarak kaç olduğu da bilinmiyor. Çin söz konusu kampların olduğunu kabul etse de, tutuklu insan sayısı hakkında şimdiye kadar hiçbir rakam vermemektedir. BM Irkı Ayrımcılığı Ortadan Kaldırma Komitesi, Ağustos 2018'de, kamplarda en az bir milyon Uygur'un tutulduğuna ilişkin

güvenilir bilgiye sahip olduğunu açıklamıştı (Nebehay, 2018). ABD Ulusal Savunma Bakanlığı 2019 Mayıs'ta yaptığı bir açıklamasında tutukluların sayısının üç milyona yakın olduğunu ileri sürdü (Stewart, 2019). Bazı kaynaklar bu sayıyı beş milyona kadar götürse de, genellikle, uluslararası medya kuruluşları tarafından en az bir milyon kişinin tutulmakta olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu tahminler Uygurların neredeyse yarısının toplama kamplarına alındığını gösteriyor. Çin kaynaklarınca yaklaşık on bir milyon nüfusa sahip bir halka nispeten bu gerçekten büyük bir orandır.

Kamplara kimlerin gönderileceği hakkında net bir kriter bulunmamaktadır. Kampa alınanların arasında belli sayıda Kazak, Kırgız vs. Doğu Türkistan'daki başka Müslüman ve Türki halkların olmasına rağmen, tutukluların mutlak çoğunluğu Uygurlardan oluşuyor. Tutukluların içinde farklı yaş ve sektörden kişiler bulunsa da, genellikle elit kesim (örneğin: memurlar, aydınlar, sanatçılar, zenginler vs.) (Ramzy, 2019) ve 18-35 yaş arasındaki gençler hedef alınmıştır. 13 Eylül 2018'de "Foreign Policy" tarafından yayımlanan bir makalede, "yurtdışına çıkmış olmak, yurtdışında akrabası bulunmak, bıyık bırakmak, başörtüsü takmak, alkol kullanmamak, sigara içmemek, dini ve milli duygulara sahip olmak..." gibi 48 çeşit "suç"un Çin makamlarınca kamplara gönderilmenin gerekçesi olarak görüldüğünden söz edilmektedir (Greer, 2018). Tutukluların sayısı ve toplama kamplarının hacmine bakıldığında Çin makamlarının çoktan bu çeşit sudan gerekçeleri de aşarak rastgele tutuklama yaptığı söylenebilir.

Kampların durumunun çok kötü olduğu ortay çıkmıştır. Çin hükümeti tarafından, kamplarda "sadece Çince eğitim verileceği, Çin yasası öğretileceği ve meslek sahibi yapılacağı" söylense de, kamptan sızan görüntüler, uluslararası medya kuruluşları tarafından yapılan çok sayıdaki haberler, akademik çalışmalar ve şahitlerin bizzat tanıklıkları Çin'in bu çeşit propagandalarını reddediyor. Şahitler söz konusu kamplarda her gün saatlerce komünist propagandaları ezberlemeye, "yaşasın Xi Jinping" gibi sloganlar atmaya, kızıl şarkılar söylemeye, alkol içmeye, domuz eti yemeye ve İslam'ı reddetmeye zorlandığını söylüyorlar (Shih ve Kan, 2018; Denyer, 2018; Goldfarb, 2018).

Kamplarda tutulanların aşağılandığı ve çeşitli insanlık dışı muamelelere maruz kaldığı söylenmektedir. Şahitlerin tanıklıklarına göre, kamplarda her türlü ruhi ve cismani işkenceler yapılmakta, emirlere uyumayanlar ağır şekilde cezalandırılmaktadır (Denyer, 2018). İşkence ve kötü yaşam koşulundan dolayı ölenlerin sayısı ciddi oranda artmaktadır (RFA, 2019). Kamplarda yine tutuklulara şüpheli ilaç kullanıldığı, kadınların yaygın olarak cinsel tacizlere maruz kaldığı ortaya çıkmaktadır (RFA, 2019).

Kampların ekonomik boyutu da vardır. Çin tarafınca yayımlan kamplarla ilgili propaganda videolarında kamptakilerin "meslek edindirme" adı altında zorla çalıştırılmakta olduğu görülmektedir (Buckley ve Ramzy, 2018). Kamplarla ilgili organ kaçakçılığı hakkında ciddi iddialar var (Ramdani, 2019; Martin, 2019). Kampa alınanların önemli bir kısmının hapis cezasına çarptırılarak Çin'in iç eyaletlerine gönderildiği ve onların yerine yeni kişilerin tutuklandığı ileri sürülüyor (RFA, 2018; Rivers vs., 2019).

Kamp dışında kalanların durumu da iyi değildir. Anne-babaları kamplara alınan çocuklar devlet tarafından yönetilen kreşlerde tamamen Çin dili ve kültürüyle eğitilmektedir (Independent, 2018; Brugen, 2018). Uygur ve Kazak kızları Çinli erkeklerle evlenmeye zorlanmakta, çok sayıda para ve iş vaat edilerek Çinlilerin yerel halklarla evlenmesi teşvik edilmektedir (Xiao, 2019; Hartman, 2019). Ayrıca Uygurca kitaplar yakılarak, camiler ve makberler yıkılarak, dini ve milli hayat neredeyse tümüyle yasaklanmıştır (Harris, 2019; Kuo 2019).

Bunlardan Pekin'in bölgeden Türk-İslam izlerini silerek, yerel halkları tamamen asimile etmeyi, onları tarihi bağlarından tümüyle koparmayı amaçladığını anlayabiliriz. Kültürel soykırım ve etnik temizlik niteliğindeki bu politikayla Çin bölgenin demografik yapısını kökten değiştirmeyi hedeflemektedir. Bu tür uygulamalar Çin'in, Doğu Türkistan'daki yerel halkların, özellikle Uygurların bölgedeki mevcudiyetini ulusal güvenlik tehdidi olarak algıladığını ve bu tehdidi ortadan kaldırmak için etnik temizleme politikasına başvurduğunu gösteriyor. Doğu Türkistan'ın 2014 yılından buyana dünyanın en karanlık polis devletine dönüştürülmesi ve toplama kampları

kurularak milyonlarca yerel halkın rastgele tutuklanması Çin'in yeni ulusal güvenlik politikasındaki en radikal bir gelişmedir. Çin'in yeni dönemde Doğu Türkistan'da uyguladığı bu tür güvenlikleştirme politikası günümüzde 1930'lu yıllardan sonraki en büyük küresel insan hakları krizi ve "asrın lekesi" olarak görülmektedir (Gunıa, 2019).

7. ÇİN'İN YENİ DÖNEM KÜRESEL REKABET STRATEJİSİ

Çin'in yeni rekabet stratejisinin ortaya çıkışında ülkenin yeni dönemde karşılaştığı çeşitli sorunların önemli payı vardır. Çin ekonomisinin tıkanması, Çin sanayisinin enerji kaynaklarına olan ihtiyacının artması, Çin'in büyümesiyle diğer küresel aktörlerle karsı karşıya gelmenin kaçınılmaz olması ve Çin'in ulusal güvenlik vaziyetinin giderek kötüleşmesi vs. birçok iç ve dış faktörler doğal olarak Çin'in yeni ulusal güvenlik politikası ve küresel rekabet stratejisini etkileyecektir. Bu açıdan, Çin'in yeni rekabet stratejisi sadece aktif bir hamle değil, aynı zamanda hayatta kalma mücadelesi olarak da görülebilir. Ancak, söz konusu küresel rekabet olduğu için, olaylara Çin'in uluslararası sistemi kendi lehine değiştirerek kendi dünya düzenini kurma hedefi açısından yaklaşmak daha uygundur. Bu bakımdan, Çin'in yeni küresel rekabet stratejisi sadece yeni dönemin ihtiyacı değil, aynı zamanda tarihi bir sürecin devamıdır.

Çinliler tarihte kendilerine özgün bir dünya düzeni tasarlamıştı. Hiyerarşik bu düzenin en tepesinde Çin yer alıyordu. Başka devletler ise Çin kültürüne olan yakınlığı ve Çin imparatorlarına olan bağlılığına göre üstten asta doğru sıralanıyordu. Piramit şeklindeki bu düzende dünya "merkez ve çevre" den ibaret iki kısma ayrılıyor, Çin dünyanın "merkezi" sayılırken, diğer ülkeler Çin'in "çevresi" olarak görülüyordu. Çinlilerin nezdinde dünya (天下) "Çin"den ibaretti. Dolayısıyla Çin'in otoritesi altına girmeyen ve Çin kültürü ulaşmayan topraklar "dünya" değildi; bu topraklarda kültürden uzak "barbarlar" yaşıyordu. "barbarlar" Çin kültürüyle "eğitilebilir" ve Çin'in "dünyasına" eklenebilirdi. Bunun için, "barbarlar" Çin imparatoruna boyun eğmesi ve bu sayede imparatorun "merhametine" erişmesi gerekirdi. Çünkü Çin imparatoru "tanrının oğlu" sıfatıyla dünyayı yönetme hakkına sahipti (Lahtinen, 2015: 4).

Çin bu dünya görüşüyle 19'uncu Asrın ortalarına kadar Doğu Asya'da bölgesel hegemonyasını sürdürdü. 1840 yılında İngilizlerin açtığı Afyon Savaşı Çin'i bu tatlı rüyasından uyandırdı. Savaştan sonra, "barbarların" ardı ardına bölgeye ayak basması Çinlilere kendilerinin artık dünyanın merkezinde değil, uzak bir köşesinde olduğunu hissettirdi. Bu tarihten itibaren, Batılı sömürgeci güçlerin Doğu Asya'yı işgali ve Japonya'nın yükselmesi Çin'in bölgesel hegemonyasını tamamen kırdı. Sonuçta Çin iç kargaşa ve dış saldırılara açık bir hale geldi. Bu hal asırlardır kendilerini dünyanın "merkezi" zanneden Çinlilerde şaşkınlık ve aşağılanma hissi yarattı. Bu sebepten, 19. Yüzyılın ortalarından 20. Yüzyılın ortalarına kadar yaklaşık bir asır Çinliler tarafından "aşağılanan yüzyıl" olarak görülmektedir.

Bu yüzyıl içinde Çinliler kendilerini ruhi ve cismani açıdan yeniden toparlamak için durmadan mücadele ettiler. Bu süreçte paramparça olan "Çin'in yeniden bir araya getirilmesi" ve bölgedeki eski statüsünü yeniden kazanması bütün Çin milliyetçilerinin ortak arzusuydu. Bu arzuyu gerçekleştirmek için, Çinli liderler bir yandan iç kargaşaya son vererek merkezi bir otorite oluşturmaya çalışırken; öbür yandan ülkesini yeni bir dünya düzenine, yani Çin'in "merkez" olmadığı Batı merkezli yeni bir uluslararası sisteme ayarlayarak, bu yeni sistemde, Çin'in eski konumunu geri almaya çalıştı.

Çin milliyetçilerinin bu arzusu İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra belli düzeyde gerçekleşti. 1945 yılında BM kurulduğunda Çin Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinden biri oldu. 1949 yılında Komünistlerin iç savaşı kazanarak ÇHC'yi kurmasıyla, Çin, merkezi bir otorite altında "yeniden bir araya" geldi. İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın içe kapanması ve Batılı Sömürgecilerin bölgeden ayrılması Çin'i yüz yıl önceki bölgesel güç statüsüne tekrar kavuşturdu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden bölgesel bir aktör olarak ortaya çıkan Çin, savaş sonrası şekillenen yeni uluslararası sistemde önemli rol oynadı. ÇHC kurulduktan sonra Sovyetlerle ittifak kurduğu için, Çin, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Doğu bloğunda yer almıştı. Bu nedenle, ABD önceliğindeki Batı bloğu tarafından reddedildi. ABD'nin ÇHC'yi tanımaması ve ekonomik yönden zayıf olması nedeniyle, Çin, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında uluslararası politikada kendini pek hissettiremese de, daha sonra, rekabet halindeki iki süper güç arasında dengeleyici bir rol üstlenerek, iki kutuplu uluslararası sistemin seyrini değiştirdi.

1960'ların başlarında Sovyetlerle arası bozulduktan sonra, Çin, Üçüncü Dünya'ya yönelerek devrimci kurtuluş hareketlerini desteklemeye başladı. Sovyet hegemonyasından çıkarken, Amerikan hegemonyası altına germek istemeyen Çin, Washington ile Moskova karşısında üçüncü bir alternatif oluşturmak istiyordu. Eskiden kendini dünyanın "merkezi" olarak gören Çin, bu sayede Pekin merkezli kendi hegemonyasını kurmayı bir kez denedi. Ancak, ekonomik yönden çok fakir olduğu için bunu başaramadı.

1978'den sonra, Çin reform ve dışa açılma sürecini başlattı. Bu süreçte, Çin bir yandan ekonomik kalkınmaya önem verirken; öbür yandan dış dünyaya açılarak uluslararası sisteme entegre olmaya çalıştı. Reform ve dışa açılma politikası sayesinde Çin ekonomisi çok hızlı büyüdü. Ekonomik büyümeye paralel olarak, Çin'in uluslararası alandaki etkisi de artmaya başladı. Neticede, kısaca yirmi sene içinde yarattığı ekonomik "mucize"siyle, Çin yeni asrın başlarında küresel bir güç olarak ortaya çıktı.

İnsaniyet yeni bin yıla girerken, küresel bir aktör olarak dünya sahnesine çıkan Çin uluslararası sistemi kendi lehine çevirmeyi bir kez daha denedi. Ancak mevcut küresel aktörlerle karşı karşıya gelmemek için bu defa Afrika gibi dünyanın pek ilgilenmediği bölgelere yatırım yapmakla işe başladı. Bu süreçte, Çin bir yandan mütevazi davranarak uluslararası toplumda iyi bir imaj yaratmaya çalışırken; öbür yandan uzlaşmacı bir dış politika izleyerek küresel aktörlere, özellikle ABD hegemonyasına açık meydan okumaktan kaçındı. Bu sayede Çin hem uluslararası toplumda iyi imaj yaratarak itibar kazanmayı, hem de küresel aktörlerin endişelerini bastırarak kendini güçlendirmeyi büyük oranda başarmış oldu.

Yeni dönemde Çin tarihteki en güçlü konumuna ulaştı. Çin'in ekonomik başarısıyla Çinlilerin özgüveni de büyük ölçüde arttı. Mao Zedong 1949 yılında ÇHC'yi kurarken, "Çin halkının ayağa kalktığını" söylemişti. Xi Jinping 2013 yılında iktidara geldiğinde, "Çin rüyasının gerçekleşmesi" ve "Çin milletinin büyük yeniden dirilişi" için tarihi fırsatın geldiğini ilan etti. Hakikaten bu Çin'in "merkez" olduğu yeni bir dünya düzeni kurmanın tarihi fırsatıydı. O yüzden Çin 2013 yılından sonra yeni bir küresel rekabet stratejisi belirleyerek mevcut küresel güçlere açıktan meydan okumaya başladı. Çin'in bu yeni küresel rekabet stratejisi politik, ekonomik, diplomatik, askeri, kültürel ve teknolojik tabanlı birçok alanı kapsamaktadır.

7.1. Politik ve Ekonomik Tabanlı Rekabet Stratejisi

Xi Jinping 2013 yılında iktidarı devraldıktan sonra, Çin'in durumunu tekrar gözden geçirerek ülkenin geleceğine yönelik yeni hedefleri ortaya koydu. Çin'in yeni dönem küresel rekabet stratejisi işte bu çerçevede belirlendi. Çin bu kapsamda 2013 yılından buyana, uluslararası alandaki rekabet gücünü arttırmak için, "Bir Kuşak, Bir Yol" ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" gibi büyük projelere imza attı. Aynı zamanda, Çin parasını uluslararasılaştırmak ve E-ticareti küreselleştirmek için büyük çaba harcadı. Bunlar Çin'in yeni dönem küresel rekabet stratejisinin politik ve ekonomik tabanlarını oluşturmaktadır.

7.1.1. Bir Kuşak, Bir Yol Projesi

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping 2013 Eylülde Kazakistan'ı ziyaret ederken, Nazarbayev Üniversitesi'nde bir konuşma yaptı. Konuşmasında Çin ve Orta Asya ilişkilerinin önemini vurgulayan Xi yeni bir "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" (丝绸之路经济带/ Silk Road Economic Belt) oluşturmak için ortak işbirliği yapmayı önerdi. Bu açıklama Çin liderlerinin ilk defa yeni stratejik vizyonunu ortaya koyduğu bir an oldu. Xi Jinping aynı yılın Ekim ayında Endonezya'ya da bir ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaret esnasında, ASEAN topluluğu ile yakın ilişkiler kurmayı amaçlayan Xi aynı şekilde deniz işbirliğini güçlendirmek için "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu" (21 世纪海上丝绸之路 / 21. Century Maritime Silk Road) kurma çağırısında bulundu. Xi Jinping'in bu iki ziyareti sırasında açıkladığı iki teşebbüs 2015 yılında Pekin tarafından "Bir Kuşak, Bir

Yol" (一带一路 / One Belt One Road) adı altında birleştirilerek resmi bir proje halinde bütün dünyaya ilan edildi.

Bir Kuşak, Bir Yol (OBOR) fikri tarihte Çin'den başlayıp Orta Asya ve Ortadoğu'dan geçerek Avrupa'nın kalbinde biten kadim "İpek Yolu"ndan gelmektedir. Kadim İpek Yolu kara üzerinden Avrasya'yı bir birine bağlamıştı. Çin yeni dönemde onun deniz versiyonunu da yaratarak hem karada, hem de denizde çift yönlü yeni bir "İpek Yolu" kurma tasavvurunu hayata geçirdi. Bir bakımdan, OBOR'un deniz versiyonu 15. Yüzyılda Çin'in Ming Hanedanı döneminde Amiral Zheng He'nin komutanlığında gerçekleşen yedi deniz seferini akıllara getiriyor (Li, 2019: 6).

Çin'in bu yeni İpek Yolu projesi kara ve deniz yolundan ibaret iki kanattan oluşmaktadır. Projenin kara hattı Çin'in çevresindeki komşu ülkeleri, özellikle eski İpek Yolu güzergâhları üzerinde yer alan Orta Asya, Batı Asya, Ortadoğu ve Avrupa ülkelerini kapsıyor. Deniz hattı ise Çin'i Sri Lanka, Pakistan, Arap Yarım Adası ve Doğu Afrika'da kurulan liman tesisleriyle Afrika ve Avrupa kıtasına bağlıyor. Bu sayede, Çin'in Güneydoğu bölgelerinden ya da Sri Lanka ve Pakistan limanlarından yola çıkan gemiler Süveyş Kanalı üzerinden Akdeniz'e geçiş yaparak Avrupa'nın kıyı bölgelerine ulaşıyor.

Grafik 7.1. Bir Kuşak, Bir Yolu'n kara ve deniz hatları

Kaynak: Xinhua News.

Proje bu bakımdan her ne kadar Avrasya kıtasına odaklanmış gözükse de, Çin'in bu yeni girişimi sadece bölgesel bir strateji değildir. Çin yeni dönemde Afrika, Latin Amerika ve Pasifik-Okyanus bölgelerine de aynı stratejik hassasiyeti göstermektedir (Aoyama, 2016: 7).

OBOR tüm zamanların en büyük altyapı girişimidir. Proje dünya nüfusunun yaklaşık %65'ini ve dünya GDP'sinin üçten birini kapsıyor. Çin'in devasa yatırımlarıyla ilgili bu proje kapsamında projeye katılan 60'ten fazla ülke ve bölgeler arasında kara yolları, demir yolları, iletişim ağları, enerji boruları, deniz limanları vs. tesisleri içeren bir altyapı şebekesi oluşturmak planlanmıştır. Söz konusu altyapı şebekesi Avrasya ve Doğu Afrika ülkeleri arasında ekonomik bağı güçlendirerek üye ülkelerin kalkınması için kolaylık sağlayacaktır (Li, 2019: 6). Dünya Bankası, OBOR'un ulaşım projelerinin tamamlandığı takdirde, ekonomik koridorlar arasındaki yolculuk sürelerini %12 azaltabileceği, ticareti %2,7 ile %9,7 arasında arttırabileceği, geliri %3,4'e kadar yükseltebileceği ve 7,6 milyon insanı ağır fakirlikten kurtarabileceğini ön görmektedir (The World Bank, 2018).

OBOR için büyük miktarda yatırım yapılacağı kesindir. Ancak projenin toplam ne kadar sermaye gerektireceği konusunda şimdiye kadar net bir rakam bulunmamaktadır. Proje hala kuruluş aşamasında olduğu için yatırılacak para miktarı da sürekli değişkenlik gösteriyor. Kimi uzmanlar tarafından yapılan ön tahminlere göre, proje ile ilgili altyapı inşaatı için toplam 6 trilyon Amerikan Doları civarında yatırım yapılacaktır. Çin Devlet Konseyi Kalkınma Araştırma Merkezi ise OBOR girişimiyle ilgili ülkelerin altyapı inşası için en az 10,6 trilyon Amerikan Dolarına ihtiyaç olduğunu açıklamıştır (Sina, 2017). Dünya bankası verilerine göre, Şimdiye kadar projenin tüm alanlarında gerçekleşen toplam yatırım sayısı 575 milyar Amerikan Doları olarak görülmektedir (The World Bank, 2018).

OBOR ile ilgili ilk uluslararası üst düzey toplantı 2017 yılında Pekin'de gerçekleşti. Toplantıya 29 ülkenin devlet ya da hükümet başkanları, 140'tan fazla ülke ve 80'den fazla uluslararası kuruluşun 1600'den fazla delegeleri katıldı (ÇHC Devlet Konseyi Basın Ofisi, 2018). Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komitesinin açıklamasına göre, Çin 2019 Mart ayına kadar, OBOR projesiyle ilgili, 125 ülke ve 29 uluslararası örgüt ile toplam 173 adet anlaşma yapmıştır (Xinhua, 2019).

Projenin başarılı olması için diğer ülkelerin katılması çok önemlidir. O yüzden, şu ana kadar projeye ortak olan ülke sayısı 60'ı geçse de, Çin daha çok ülkeyi projeye dâhil ederek, OBOR'un kapsama alanını sürekli genişletmenin peşinden koşmaktadır. Bu bakımdan Çin sürekli olarak OBOR'un odak noktasının sadece "işbirliği" olduğunu, dolayısıyla projeye ortak olmak isteyen herhangi ülke ve bölgenin "şartsız" halde projeye katılabileceğini dile getirmektedir. (Aoyama, 2016: 7). Ancak, birçok ülkenin projeye katılmasındaki temel nedeni altyapı yatırımına olan ihtiyaç olduğu için, gerekli mali kaynak sağlanamadığı takdirde, Çin'in bu stratejik inisiyatifi hoş karşılanmayabilir (Ploberger, 2017: 11).

OBOR'un amacı ile ilgili Çin her halükarda Projenin "barış, kalkınma, işbirliği ve karşılıklı çıkar" ilkeleri esasında yürütüleceğinin altını ısrarla çizmektedir. Pekin projenin büyük potansiyele sahip olduğunu, sınır güvenliği ve barışı arttırarak Çin'in batı bölgelerini ülkenin gelecek ekonomik çekim merkezine dönüştüreceğini düşünmektedir. Küresel ölçekte, OBOR'un hedefi hiç kuşkusuz küresel ekonomiyi yeniden konumlandırarak gelecek yeni dünya düzeninde Çin'in güçlü aktörlerden biri olmasını sağlamaktır (Li, 2019: 6).

Çin şu ana kadar çeşitli yatırım ve ticaret anlaşmaları ile küresel ekonomik sisteme girmeyi büyük oranda başardı ve bu sayede uluslararası alandaki ekonomik varlığını arttırdı. OBOR'un gerçekleşmesiyle, Çin'in dünya finansal sistemindeki varlığı daha da artacaktır. Aynı zamanda, proje kapsamında bazı ülkelerde limanların inşa edilmesi Çin'in yurtdışında askeri varlığını genişletme potansiyeline sahip olduğunu gösteriyor (Aoyama, 2016: 22).

Proje başarılı uygulandığı takdirde, Çin jeopolitik yönden çok güçlenecektir. Bu sayede Çin'in uluslararası alandaki, özellikle Güneydoğu Asya ve Orta Asya'daki etkisi büyük ölçekte artacaktır. O yüzden, kimi araştırmacılara göre, bu Çin'in kural izleyiciden kural koyucuya, statükocu güçten revizyonist güce geçiş yapmaya hazır olduğunun göstergesidir (Ploberger, 2017: 2). Bu açıdan, OBOR, Çin'in yeni dönemde yürürlüğe koyduğu en büyük ulusal güvenlik politikası ve küresel rekabet stratejisi olarak görülebilir.

Ancak, Proje daha yeni başladığı için, Onun gelecekte nasıl ilerleyeceği konusunda pek çok belirsizlik vardır. İşler pratikte her daim planlandığı gibi gitmiyor. Şimdiye kadar, Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru kuruluşunda, Çin ve bazı Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkilerde ve Çin-Afrika arasındaki işbirliklerinde kısmi ilerleme kaydedilse de, ekonomik koridorlar ile ilgili gelişmelerin yavaşladığı görülmüştür (Aoyama, 2016: 21). Proje ile ilgili spesifik politikalar sürekli geliştirilmektedir. OBOR'un gerçekleştirilmesiyle ilişkin yurtiçi sistem ve diğer ülkelerle olan işbirliği ilişkileri hala kuruluş aşamasındadır. Dolayısıyla proje uluslararası ortamın değişmesiyle sürekli değişecektir (Aoyama, 2016: 13).

7.1.2. Asya Altyapı Yatırım Bankası Girişimi

Çin 2010 yılında Japonya'yı geçerek ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline gelse de, mevcut uluslararası mali düzen içinde belirleyici bir aktör değildi. Mevcut uluslararası mali sistemi oluşturan Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Asya Kalkınma Bankası gibi birçok küresel ve bölgesel mali kuruluşlar genellikle Avrupa Birliği, Amerika ve Japonya'nın etkisi altındaydı. Örneğin 2015 yılına kadar, Asya Kalkınma Bankası'nda Amerika ve Japonya Toplam %26 oy kullanma hakkına sahipken, Çin'in sadece %5,47 oy kullanma hakkı vardı (Reynolds ve Curran, 2015). Dolayısıyla, Çin bu kuruluşlarda etkin bir rol üstlenmek istese de, yapısal engellerden dolayı özgürce hareket edemiyordu. Öbür yandan, OBOR projesinin başarıyla yürütülmesi için büyük miktarda sermaye birikimine ihtiyaç vardı. Bu nedenle, Çin yeni dönemde hem mevcut küresel mali sistemin gölgesinden kurtulmak, hem de OBOR'un engelsiz gerçekleşmesini sağlamak amacıyla Pekin merkezli yeni bir küresel mali sistem oluşturmaya çalıştı. Bu kapsamda, Çin 2014 yılında Asya Altyapı Yatırım Bankası (亚洲基础设施投资银行 / Asian Infrastructure Investment Bank) girişimine imza attı.

Yeni bir uluslararası altyapı yatırım bankası kurma fikri ilk başta 2009 yılında Çin'in Hainan eyaletinde gerçekleşen Boao Asya Forumu'nda (博鳌亚洲论坛 / Boao Forum for Asia) ortaya çıkmıştı (Callaghan ve Hubbard, 2016: 6). Çin Devlet Başkanı Xi Jinping 2013 Ekimde Endonezya'ya yaptığı ziyareti esnasında bu fikri hayata geçireceğini resmi olarak ortaya koydu (Renminwang, 2013). Çin Başbakanı Li Keqiang 2014 Nisanda gerçekleşen Asya Boao Forumu'nun açılış konuşmasında Çin'in, Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) girişiminin hazırlığını yapmak için Asya'nın içi ve dışındaki ilgili taraflar ile müzakereleri güçlendirmeye hazır olduğunu açıkladı (GB Times, 2014).

Çin'in bu teşebbüsü dünya genelinde büyük ilgi çekti. AIIB girişimi özellikle altyapı yatırımına ihtiyacı olan gelişmekte olan ülkeler tarafından olumlu karşılandı. 2015 Nisana kadar projeye kurucu üye olarak katılmak isteyen ülke sayısı 57'ye ulaştı. Neticede bir takım müzakerelerden sonra, "Asya Altyapı Yatırım Bankası Anlaşması" 29 Haziran 2015 tarihinde Pekin'de resmi imzalandı. İmza atma törenine kurucu üye olmak isteyen 57 ülkeden yurtiçi onaylama sürecini tamamlayan 50 ülke katıldı (Guancha, 2015). 25 Aralık 2015'te Çin Maliye Bakanı Lou Jiwei "Asya Altyapı Yatırım Bankası Anlaşması"nın resmi yürürlüğe girdiğini ve AIIB'nin kurulduğunu ilan etti (The Beijing News, 2015).

AIIB, Asya ülkelerine altyapı yatırım desteği sağlamayı amaçlayan çok taraflı bir uluslararası kalkınma bankasıdır. Merkezi Çin'in başkenti Pekin'de tesis edilen bu uluslararası mali kuruluş 2016 Ocakta işe başlamıştır. Bankanın şu an itibariyle, dünyanın her kıtasından 74'ü resmi, 26'si potansiyel olmak üzere 100 üyesi bulunmaktadır (AIIB Web Sitesi, 2019). AIIB'nin başlangıç sermayesi 100 milyar Amerikan Doları olup, Bu sayı Asya Kalkınma Bankası sermayesinin üçten ikisi ve Dünya Bankası sermayesinin yaklaşık yarısına denk geliyor (The Economist, 2014).

Asya Kalkınma Bankası Enstitüsü tarafından 2010 yılında yayımlanan bir rapora göre, bölgenin ekonomik kalkınmayı sürdürmesi için 2010'dan 2020'ye kadar 8 trilyon Amerikan Doları altyapı harcamasına ihtiyacı vardır (Reynolds ve Curran, 2015). Çin'in yeni banka girişiminin büyük ilgi çekmesi ve birçok ülke tarafından hoş karşılanmasının temel nedeni de budur. Zira AIIB girişimi Çin sermayesinin bu projeleri finanse etmesine ve yükselmekte olan ekonomik ve politik nüfuzuyla bölgenin ekonomik kalkınmasında daha büyük rol oynamasına imkân yaratacaktır (The Guardian, 2014).

AIIB girişiminin ortaya çıkışı mevcut küresel mali sistemdeki hegemonik güçlerin etkisini büyük oranda kırdı. Girişim karşısında Avrupa Birliği, Amerika ve Japonya gibi küresel ekonomik aktörler farklı tutum sergiledi. Amerika karşı tavır alırken, Japonya karar vermekte zorlandı. Avrupa Birliği kesin bir tavır ortaya koyamadı. İlk olarak İngiltere'nin katılacağını açıklamasından sonra, Avrupa Birliği üyesi ülkeleri ardı ardına projeye katılmaya karar verdi. Güney Kore, Avustralya, Kanada ve birçok Avrupa ülkelerinin katılma kararı almasıyla Amerika'nın kendi

müttefiklerini projeden uzak tutma çabası başarısız oldu. Bu hal Amerika'nın küresel nüfuzunu büyük ölçekte kırarken, Çin'in uluslararası alandaki etkisini katbekat arttırdı. Bu açıdan, AIIB'nin kuruluşu küresel mali sistemdeki büyük bir gelişmedir. Onun Çin'i mevcut uluslararası ekonomik düzene daha sıkı bağlayacağı ya da mevcut düzeni Çin'in lehine değiştireceği hakkındaki tartışmalar sürekli devam etmektedir. Ancak, Pekin merkezli bu yeni uluslararası mali kuruluşun Batı merkezli Dünya Bankası ve Amerika ile Japonya'nın ağır etkisi altındaki Asya Kalkınma Bankası karşısında altyapı yatırımına ihtiyacı olan ülkeler için yeni bir alternatif oluşturduğu kesindir.

7.1.3. Çin Parası'nı (RMB) Uluslararasılaştırmak

Bir devletin parasının uluslararasılaşması, onun ulusal sınırları geçip yurtdışında dolaşarak, yabancı ülkeler tarafından kabul görmüş bir ticari ve rezerv para birimi haline gelme sürecini ifade eder (Lai, 2015: 3). Her para birimi kendi nüfuzunu ait olduğu ülkenin ekonomik gücünden alır. Bu bakımdan, güçlü ekonomiye sahip ülkelerin paraları daha güvenilir hissedilir. Çin 1980'lerin başlarında reform ve dışa açılma sürecini başlattıktan sonra, ekonomik yönden çok hızlı büyüyerek, yeni asrın başlarında küresel bir aktör olarak ortaya çıktı. Çin'in ekonomik gücünün artmasıyla Çin parasının (RMB) önemi de arttı. Ancak, yeniden yükselen bir güç olarak, Çin kendi parasının istikrarını korumak için, büyük miktarda dolar rezervine dayandı. Çin'in dolar cinsinden tuttuğu rezervleri 2008 küresel mali krizinde ABD'nın dolar politikası yüzünden büyük miktarda değer kaybetti. Bu sorun karşısında, Çin 2009 yılından başla, uluslararası para sistemini çeşitlendirmek için, RMB'ni uluslararasılaştırma sürecini başlattı. Yeni dönemde OBOR ve AIIB'nin yürürlüğe girmesiyle RMB'nin uluslararasılaşması daha da hızlandı.

RMB'ni uluslararasılaştırma fikri ilk başta 2008 yılında yaşanan küresel mali krizden sonra ortaya çıkmıştı. Kriz sonrasında ABD Merkez Bankası'nın kantitatif gevşetme para politikasını uygulamasıyla, Çin önemli miktarda yabancı rezerv kaybına uğramıştı. Bununla birlikte, Çin, uluslararası rezerv parası olarak ABD dolarının hâkim olduğu uluslararası para sistemindeki kusurlardan giderek endişe etmeye başladı. Bu sorunu çözmek için, Çin uluslararası para sistemini çeşitlendirerek, dolara olan bağımlılığı azaltmaya çalıştı. Uluslararası para sistemini çeşitlendirmenin en önemli yollarından biri, elbette RMB'nin uluslararası kullanımını teşvik etmekti (Wang, 2017: 9-10).

Çin'in RMB'ni uluslararasılaştırma stratejisi kademeli olarak birkaç aşamadan oluşmaktadır. Kapsam açısından, ilk başta yurt içinde özel bölge tesis edilerek RMB'nin ithalat ve ihracatta kullanılması test edilecektir. Ardından çevre ülkelere, daha sonra Asya kıtasına, en sonunda ise tüm dünyaya açılacaktır. Uygulama açısından, RMB ilk başta fiyatlama ve hesaplama işlevi görecek, daha sonra ödeme işlevi yapacak, en sonunda ise yatırım ve rezerv işlevlerini üstlenecektir.

Bu nedenle, Çin 2009 yılında Shanhai ve Guangdong eyaletinin 5 şehrinde ithalat ve ihracat ticaretinde Yuan kullanma test noktaları tesis etti. Hong Kong'da RMB tahvili dağıttı. İlgili devletlerle karşılıklı para değiştirmeyi güçlendirdi. Bu çerçevede, Çin Halk Bankası (Çin Merkez Bankası) birçok ülkelerin merkez bankaları ile sınır ticaretinde kendi paralarını kullanma anlaşması imzaladı. Bazı ülkeler RMB'ni rezerv parası olarak belirledi. Çin Devlet Konseyi Kalkınma Araştırma Merkezi Mali Araştırma Bölümünün Başkan Yardımcısı Ba Shusong gazetecilere verdiği bir röportajda, 2009 yılının RMB'nin uluslararasılaştırılmasının başlangıç noktası olduğunu, 2010 yılında bu konuda çeşitli yönlerden büyük atılımların gerçekleşeceğini belirtmiştir. Ba'nın belirttiği gibi, Çin Bankası Ocak 2010'da Afrika'da ilk sınır ötesi RMB hizmetini yürürlüğe koyduktan sonra, aynı ay içinde bankanın Avustralya Sydney şubesinin işe başladığını açıkladı (Zhang, 2010).

Uluslararası Para Fonu (IMF) her 5 yılda bir defa Özel Çekme Hakkı (SDR) sepetine dâhil olan para birimlerini gözden geçiriyor. Para birimlerinin bu seçkin gruba dâhil edilmesi IMF'nın onları serbestçe kullanılabilir para olarak tanıdığını ve onların uluslararası finansal sistemde en çok kullanılan paralar olduğunu gösteriyor. IMF 2015 yılında RMB'ni SDR sepetine Dâhil etme konusunda önemli bir karar aldı (McDowella

ve Steinbergb, 2017: 1). Bu sayede, Çin parası uluslararası para birimi olarak bu gruba katıldı. ABD doları, Euro, İngiliz Sterlini ve Japon Yeni gibi uluslararası para birimlerinin yanı sıra RMB'nin SDR sepetine eklenmesi büyük öneme sahiptir. O yüzden RMB'nin IMF'nin SDR sepetine dâhil edilmesi, Çin ekonomisinin küresel finansal sisteme entegrasyonundaki önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir. Bu, RMB'nin uluslararası ticaretteki kullanımını kolaylaştırmanın yanı sıra, onun uluslararasılaşmasını pekiştirerek, Çin'in küresel ticaretteki rolünü arttırıyor (Yasmin, 2019).

Günümüze kadar RMB'nin uluslararasılaşmasında önemli gelişmeler kaydedildi. Çin Halk Bankası Ekim 2017'de "Çin para biriminin küresel yürüyüşünde istikrarlı adımlar attığını ve sermaye hesabındaki kullanımının düzenli olarak serbestleştirildiğini" duyurdu. Çin şimdiye kadar, RMB'nin uluslararası kullanımını teşvik etmek ve küresel rezerv para birimi olarak kullanımını arttırmak için 30'dan fazla ülke ve bölge ile döviz takas anlaşması imzaladı (Yasmin, 2019). RMB'ni rezerv olarak tutan çeşitli merkez bankalarının sayısı 2014 yılının sonuna kadar en az 38'e ulaşmıştır. IMF, RMB'nin rezerv payının 2016'nın dördüncü çeyreğinde %1,07 olduğunu tahmin etmiştir. Küresel döviz rezervlerinin bir payı olarak RMB, şu anda Avustralya (%1,8), Kanada (%2,0), Japonya (%4,2), İngiltere (%4,4), Avrupa (%19,7) ve ABD (%64.0) para birimlerinden sonra yedinci sırada yer almaktadır (McDowella ve Steinbergb, 2017: 18).

RMB'nin yurtdışındaki kullanımının artmasıyla Çin'in ticaret sektöründe RMB ile yapılan ticaret hacmi büyük artış gösterdi. 2013 yılının sonunda RMB ile yapılan ticaret Çin'in toplam ticaret hacminin yaklaşık %18'ni oluşturdu (Lai, 2015: 1-4). Bu sayı 2016 Aralıkta %12,5'e düşse de, 2018 Nisanda tekrar %14,6'ye çıktı. Birçok Çinli kuruluşların ABD doları yerine daha çok sayıda RMB kullanma planı olduğunu açıklamasıyla bu sayının daha da artacağı ön görülmektedir. Ayrıca Çin petrol ticaretinde RMB kullanma teşebbüsünde bulunmaktadır. Bu RMB'nin uluslararasılaşmasını daha hızlandırabilir (Chan ve Teo, 2018).

Çin'in ithal ettiği ham petrol için Yuan ile ödeme yapma teklifi Çin'in ham petrol tedarikçilerinin başında yer alan Rusya ve Angola tarafından hoş karşılandı. Suudi Arabistan da buna ilgi gösterdi. Ayrıca, Türkiye ve Çin'in merkez bankaları 30 Kasım 2016 tarihinde, iki taraflı ticaret ve 132 milyon dolarlık yatırım için kendi yerel para birimlerini kullanma hususunda bir Türk lirası-Çin Yuanı takas anlaşması imzaladı (Yasmin, 2019).

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan Çin'in yeni ipek yolu projesi, RMB'ni uluslararsılaştırmak için iyi bir fırsattır. Çin ve Pakistan 2012 yılında iki ülke arasındaki ticarette RMB kullanma konusunda bir anlaşma yapmıştı. Pakistan Merkez Bankası Ocak 2018'de, Yuan'nin onaylanmış bir döviz olarak, Çin ile Pakistan arasındaki finans işlemlerinin yanı sıra, ithalat, ihracat ve yatırım gibi tüm amaçlar için kullanılacağını açıkladı. RMB'nin küresel kullanımının artmasıyla, Bangladeş Merkez Bankası da, 14 Ağustos 2018 tarihinde, Yuan'ın ithalat, ihracat ve her türlü finansal aktarmalarda kullanılabilecek uluslararası bir para birimi olduğunu kabul ederek, ülkedeki diğer bankaların Yuan ile yabancı para takas hesapları açmalarına izin verdi. Pakistan ve Bangladeş, Çin'in İpek Yolu girişiminin önemli ortaklarıdır. Bu iki ülkenin merkez bankalarının aldığı bu kararlar diğer ortak ülkeler için örnek teşkil edebilir. Çin parasının uluslararasılaşmasının küresel ticaret için önemli sonuçları vardır. Bu bakımdan, RMB'nin OBOR kapsamında kademeli olarak kullanılması yalnızca sınır ötesi işlemlerin büyümesini güçlendirmekle kalmıyor, aynı zamanda dünya çapında uluslararası işbirliğini de arttırıyor (Yasmin, 2019).

RMB'nin itibar kazanmasıyla, Çin'in hisse senetleri ve tahvillerine yatırılan yabancı sermaye sayısı da artmaktadır. Çin Merkez Bankası verilerine göre, yabancı yatırımcılar 2017 yılında toplam 58,5 milyar RMB tahvili satın almıştır. IMF COFER verileri ise, rezerv yöneticilerinin 2017 yılında satın aldığı RMB tahvillerinin 32 milyar olduğunu gösteriyor. Bu nedenle, kalan 26,5 milyar tahvil muhtemelen yabancı varlık yöneticileri tarafından satın alınmıştır. Fransa Bankası ve Bundesbank (Almanya Federal Bankası) RMB'ye yatırım yapacağını açıklamıştır. Bu küresel merkez bankaları arasında orta ve uzun vadeli bir eğilimin başlangıcı olabilir (Chan ve Teo, 2018).

RMB'ni uluslararsılaştırmak yeni dönemde Çin hükümetinin temel politik odak noktası haline gelmiştir. Ekonomik büyümeyi ileri sürmek ve küresel bir ekonomik aktör olarak etki yaratmak isteyen Çin için kendi parasının daha geniş ölçekte kullanılması anlaşılabilir bir hedeftir. (Chan ve Teo, 2018). Bu açıdan, RMB'ni uluslararasılaştırmak Çin'in kendi ekonomik gelişimi için yararlı bir uluslararası parasal ortam yaratmayı hedefleyen uzun vadeli stratejisidir. Onun amacı RMB'nin ister Çinliler, ister yabancılar tarafından küresel ölçekte ticaret, borç, ödünç ve yatırım için kullanılabilecek üst seviyeye götürülmesidir (Lai, 2015: 1-4).

7.1.4. E-Ticareti Küreselleştirmek

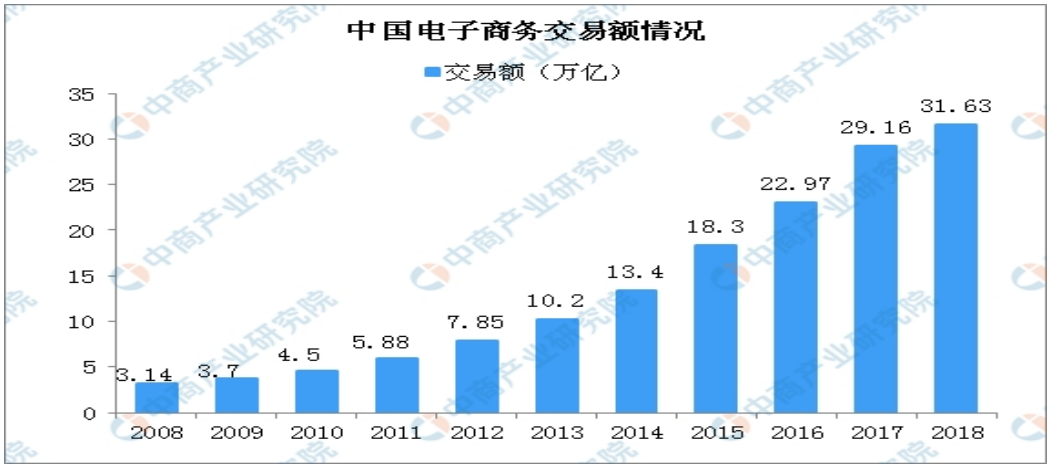
Çin'de e-ticaret 1990'ların başlarında ortaya çıkmıştı. Yeni asrın başlarına doğru, Çin ekonomisinin büyümesi ve internet teknolojisinin gelişmesiyle Çin'in e-ticaret sektörü tedrici şekillenmeye başladı. 2001 yılında Çin'in WTO'ya girmesi Çin ekonomisinin küreselleşmesini hızlandırdı. Çin'in e-ticaret sektörü 2004 yılından sonra hızlı gelişim sürecine girdi. Çin hükümetinin iletişim ve ulaşımla ilgili altyapı tesislerini iyileştirmesiyle 2009 yılına kadar ülke genelinde geniş çaplı bir e-ticaret şebekesi oluşturuldu.

Yeni dönemde Çin yeni plan ve projeleri hayata geçirerek hem yurtiçi, hem de yurtdışında e-ticareti geliştirmeye büyük önem verdi. Çin Başbakanı Li Keqinag 5 Mart 2015 tarihinde sunduğu hükümet hizmeti raporunda, yeni bir hareket planı hazırlayarak e-ticareti güçlendirmeyi ve Çin'in internet firmalarını uluslararası pazarları açmaya yönlendirmeyi dile getirdi. Bu çerçevede, Çin 2016 yılının sonunda, "Çin E-Ticaretine Yönelik "13. Beş Yıllık Plan"" (中国电子商务"13. 5年规划") ortaya koyarak, Çin'in e-ticaret sektörünün gelecek yönünü gösterdi. Söz konusu planda, 2020 yılında Çin'in e-ticaret hacmini 40 trilyon (RMB), perakende satış toplam tutarını 10 trilyon (RMB) ve bu sektörde çalışanların sayısını 50 milyona ulaştırmaktan ibaret üç gelişme göstergesi belirlendi. Ardından ÇKP 18'nci Kurultayının Beşinci Genel Toplantısı, Çin'in "internet büyük devleti stratejisini" (网络强国战略) bütün gücüyle gerçekleştireceğini açıkladı (Çin Ticaret Bakanlığı, 2019).

Çin şu anda 800 milyondan fazla İnternet kullanıcısı ile dünyanın en büyük İnternet pazarıdır. Satıcılar bu sayede nüfusun %64'üne ulaşma imkânına sahiptir (Marketing to china, 2019). Dolayısıyla, Çin'de e-ticaretin katlanarak büyümesi, internet ağının büyümesinin bir sonucudur. İnternetin halkın yaşam alanına girmesiyle, e-ticaret giderek Çin ekonomisinin yeni büyüme noktasına ve önemli yaşam şekline dönüşmektedir. Bunula birlikte, E-ticaretin ekonomik ve toplumsal gelişmedeki rolü önemli ölçüde artmaktadır (Çin Ticaret Bakanlığı, 2019). Çin'de e-ticaret hacmi GDP oranının %3,2'sini oluşturuyor. Bu oran ABD'deki %2,7'ye karşılaştırıldığında hayli yüksektir (Asialink Business, 2019).

Çin'in e-ticaret sektörü dünyanın herhangi bir ülkesinden daha hızlı gelişmiştir. Çin Ulusal İstatistik Bürosu'nun tahminlerine göre, Çin'de online satışlar 2014 yılında önceki yıla kıyasla %50 artmıştır (Asialink Business, 2019). 2015 yılında Çin'in e-ticaret hacmi yaklaşık 20,8 trilyon yuan olmuştu. 2016 yılında, Çin'in e-ticaret hacmi yıllık %25'lik bir büyümeyle 2,1 trilyon ABD dolarına yükseldi. (Marketingtochina, 2019). Bu sayı 2017 yılında yıllık %11,7 artışla 29,16 trilyon yuan'a ulaştı (Çin Ticaret Bakanlığı, 2019).

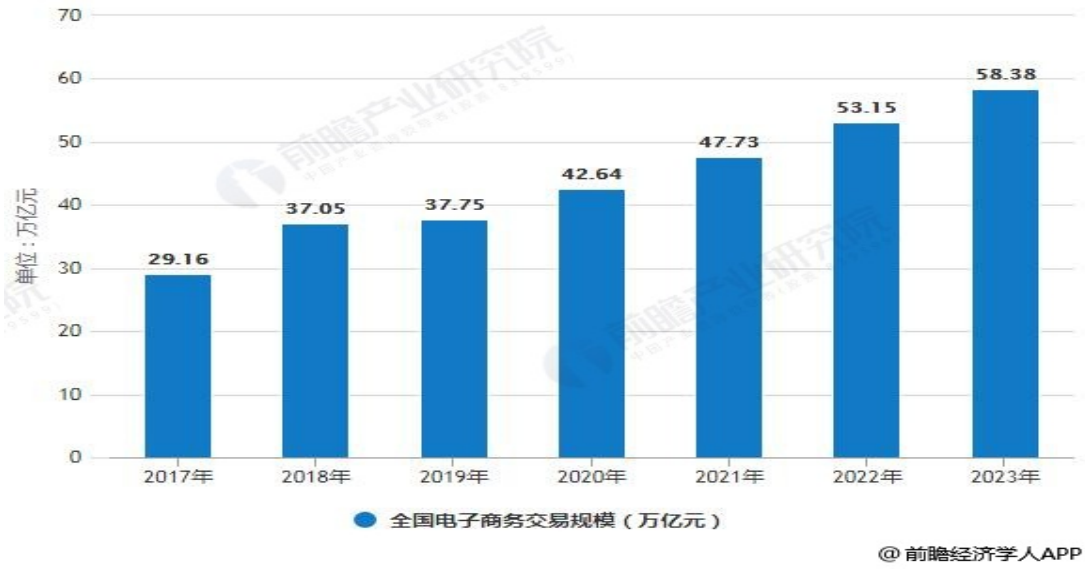
Grafik 7.2. Çin'in e-ticaret hacminin yıllara göre artışı (trilyon yuan)

Kaynak：Çin Ticaret Araştırma Enstitüsü, 2019.

Çin'in e-ticaret sektörünün yakın gelecekte 50 trilyonluk ticaret hacmini geçeceği ön görülmektedir. Qianzhan Mesleki Araştırma Enstitüsü'nün raporuna göre, Çin'in 2017 yılındaki e-ticaret hacmi 29,16 trilyon Yuan olup, bir önceki yıla göre %11,7 artmıştır. 2018 yılında yaklaşık 37,05 trilyon olarak gerçekleşen bu sayının 2019 yılında 37,75 trilyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Rapora göre, gelecek 5 yılda Çin'in e-ticaret yıllık ortalama artış oranı %11,52 olacaktır. Buna göre, Çin'in e-ticaret hacmi 2023 yılında 58,38 trilyon Yuan'a ulaşacaktır (Qianzhan Mesleki Araştırma Enstitüsü, 2019).

Grafik 7.3. Çin'in 2017'den 2023'e kadar e-ticaret hacminin artışı

Kaynak: Qianzhan Mesleki Araştırma Enstitüsü, 2019.

Çin'de e-ticaretin gelişmesinde cep telefonların yaygınlaşması ve giderek alış veriş için kullanılmasının önemli payı vardır. 520 milyon cep telefon kullanıcısı olan Çin'de cep telefon üzerinden yapılan online satışlar 2013 yılında 2011'deki %1,5'den %8'e yükselmiştir. Online müşteri sayısı 2015 yılında 350 milyona ulaşmıştır (Asialink Business, 2019).

Günümüzde Çin dünyanın en büyük e-ticaret pazarı olarak, küresel e-ticaretin yarısını teşkil ediyor. 2018 yılında Çin'in online perakende satış hacmi 1,33 trilyon dolara ulaşmıştır. 2019 yılında bu sayının 1,99 trilyona çıkacağı ön görülmektedir. 2018 yılında Çin'deki dijital alıcıların sayısı 56 milyonu geçmiştir. Bu sayının 2020'de 634 milyona ulaşması beklenmektedir. Bu gerçekleştiği takdirde Çin'in e-ticaret pazarı ABD, İngiltere, Japonya, Almanya ve Fransaların toplam e-ticaret pazarından daha büyük olacaktır. Çin'in e-ticaret sektöründe sınır ötesi ticaretin önemi giderek artmaktadır. Tahminler mevcut 122 milyar dolarlık sınır ötesi e-ticaret hacminin 2022 yılına kadar 199 milyar dolar olabileceğini gösteriyor (Export, 2019). Çin, 2019 yılında da online satıcılar için, özellikle sınır ötesi e-ticaret konusunda en cazip pazar olmaya devam etmektedir (Jason, 2019). Çin'in perakende e-ticaret satışları sürekli büyüme eğilimindedir (Deborah Williams, 2019).

Çin, 2019'da ABD'nin yerini alarak dünyanın en büyük perakende pazarı olmaya adaydır. eMarketer'in en yeni dünya perakende satış ve e-ticaret tahminine göre, Çin'in perakende satış hacmi bu yıl 100 milyar doların üzerinde bir rakamla ABD'yi geçecektir. Tahmine göre, 2019 yılında ABD'nin perakende satış hacmi %3,3 artarak 5,529 trilyon dolara ulaşırken, Çin'in toplam perakende satış hacmi %7,5 artarak %5,636 trilyona ulaşacaktır. Her iki ülkenin artış oranı yavaşlamaktadır. Ancak Çin'in artış oranı 2022'ye kadar ABD'yi geçecektir. Günümüzde e-ticaret, Çin'in perakende satış ekonomisi için ana itici güçtür. Online perakende satışlar 2019 yılında %30 artarak %1,989 trilyon dolara çıkmıştır. Bu Çin'deki toplam perakende satışın %35,3'ünün internet üzerinden gerçekleştiğini gösteriyor. Bu küresel ölçekte büyük bir orandır. ABD %10,9'lu bir oranla bu konuda Çin'den çok geride. Çin e-ticaret satışlarında 2013 yılında ABD'yi aşmıştı. Bu yılın sonuna kadar, Çin dünya online perakende satış hacminin %55,8'ini teşkil edecektir. Bu rakam 2022 yılına kadar %63'ü geçecektir. Bunun tersine, ABD'nin küresel e-ticaret pazarındaki payı 2022'ye kadar %15'e düşecektir (eMarketer, 2019).

7.2. Diplomatik ve Askeri Tabanlı Rekabet Stratejisi

Çin'in yeni küresel rekabet stratejisi kapsamında başlatılan politik ve ekonomik girişimlerin başarıyla yürütülebilmesi için barışçıl bir uluslararası ortamın yanı sıra, güçlü bir güvenlik garantisine ihtiyaç vardır. Bu garantiyi sağlayabilecek iki aracın biri diplomasi, öbürü ise askeri güçtür. O yüzden, Çin yeni dönemde, bir yandan yeni bir çeşit uluslararası ilişki tarzı geliştirerek Çin'in büyümesiyle paralel olarak büyüyen "Çin Tehdidi" algısını kırmaya çalıştı. Öbür yandan ise Çin ordusunu güçlendirerek ülkenin yurtdışındaki çıkarlarını korumayı amaçladı. Çin'in bu tutumu bir bakıma paradoks olarak gözükebilir. Ancak, Çin'in asıl isteği hem diğer aktörlerle çatışmaktan sakınabilmek, hem de barışçıl yöntemlerle küresel rekabeti kazanarak, "Çin Rüyas"ını gerçekleştirmektir.

7.2.1. "Büyük Güç" Diplomasisi

Çin'in büyümesi "Çin tehdidini" beraberinde getirdi. Yükselen Çin dünyaya barış getirecek mi yoksa savaş mı? Çin statükocu bir güç mü ya da revizyonist bir güç mü? Bu gibi sorular çoktan beri tartışılmaktadır. Çin ekonomisinin büyümesiyle ülkenin ulusal savunma bütçesi katbekat arttı. Bu hal Japonya gibi Çin'in komşularında endişe uyandırırken, ABD gibi hegemonik aktörlerde tehdit algısı yarattı. Buna yönelik Çin yeni dönemde yeni bir çeşit uluslararası ilişki tarzı geliştirerek dış dünyaya artık bu "Çin gerçeğini" kabul ettirmeye çalıştı. Pekin'in "Büyük Güç Diplomasisi" (大国外交 / Great Power Diplomacy) adını verdiği bu yeni uluslararası ilişki tarzıyla, Çin tüm dünyaya, özellikle diğer küresel aktörlere Çin'in "yükseldiği" mesajını vermek istiyor. Aslında bu Çin'in diğer küresel aktörlere kendisinin de "büyük bir güç" olduğunu kabul ettirme çabasıdır.

Çin'in yeni dönemde başlattığı bu yeni uluslararası ilişki tarzı özellikle Çin ile ABD arasındaki karmaşık ilişkileri bertaraf etmeye yönelik tasarlanmıştır. Onun amacı ABD'nin "Çin tehdidi" endişesini azaltarak ikili ilişkileri yönetilebilir bir yola

sokmaktır. Xi Jinping 2013 yılında Obama ile yaptığı görüşmesinde ikili ilişkilerin geleceği için bu yeni kavramı önermişti. Çin Devlet Konseyi Üyesi Yang Jiechi'ye göre, Büyük Güç Diplomasisinin, "çatışmamak, karşılıklı saygı ve ortak kazanım"dan ibaret üç temel özelliği bulunmaktadır. Çin, bu yeni çeşit uluslararası ilişki tarzıyla, daha çok eşit bir temel üzerinde Çin-ABD ilişkilerinin karakterini tanımlamaya çalışmaktadır. Kimi gözlemcilere göre, bu, Çin'in ABD'den Çin'in temel çıkarlarına daha çok saygı duyarak Çin'e olan yaklaşımını değiştirmesini talep etmesi anlamına geliyor (Jian, 2015: 14).

Uluslararası ilişkilerin hâkim teorisi olan realizme göre, bir ülkenin yükselişinin kendisi bile diğer ülkelerde tehdit algısı oluşturuyor. Yeniden yükselen güç ile eskiden var olan güç arasındaki hegemonya yarışması genellikle savaşlara yol açacaktır. Çin'in küresel bir aktör olarak ortaya çıkması Çin ile ABD arasında böyle bir savaş çıkma olasılığını doğurduğu için, Bu akıbetten sakınabilmek için Çin, Dış İşleri Bakanı Wang Yi'nin belirttiği gibi, "çatışmacı büyük güç mücadelesi yerine, bütün güçlerle uyum içinde bir arada yaşamaya" teşvik etmektedir (Yong ve Moore, 2004: 122).

Yeni dönemde, "Çin milletinin büyük yeniden dirilişi"nden ibaret "Çin Rüyası" ülkenin büyümesinin ana hedefi olarak belirlendi. Xi Jinping iktirara geldikten sonra dış dünya ile gerçekleştirdiği her türlü irtibatlarda Çin rüyasının "güçlü devlet, zengin ulus ve mutlu halk" olma arzusu olduğunu, dolayısıyla ABD'yi içeren bütün dünya ülkelerinin güzel rüyaları ile örtüşeceğini dile getirdi. Bu nedenle, "Çin Rüyası" yeni dönem Çin diplomasisinin yeni gayesi, "Çin Rüyasını" gerçekleştirmek ise Çin Dış politikasının yeni görevidir. Bu görevi yerine getirmek için, Çin diplomasisi buna uygun uluslararası ortam yaratmalı ve Çin'in küresel çıkarları için daha güçlü garanti sağlamalıdır (Zhang, 2014: 4).

Sonuç olarak Büyük Güç Diplomasisi Çin'in yeni küresel rekabet stratejisinin en önemli bir parametresidir. Çin bununla bir yandan, gelişmiş ülkelerin anlayışı ve desteğini kazanarak, onların gelişmiş teknoloji ve yönetim tecrübelerinden yararlanmak isterken, öbür yandan gelişmekte olan ülkelerin beklentilerini karşılayarak, onların enerji kaynakları ve pazarlarından yararlanmak istiyor. Bir bakımdan, bu, Çin'in kesin küresel rekabet ortamında Çin'in büyümesini sürdürebilecek boşluk arayışıdır (Feng, 2018: 27).

7.2.2. Borç Tuzağı

Borç tuzağı ülkeler arasındaki ikili ilişkilerde borca dayalı yürütülen bir tür diplomasi şeklidir. Borç tuzağı diplomasisinde kredilerin koşulları genellikle kamuoyundan gizli tutuluyor ve kredi parası da özellikle, kredi sağlayan ülkenin ilgili firmalarına ödeme yapmak için kullanılıyor. Borç tuzağı diplomasisini genel olarak "güçlü bir ülkenin kasıtlı bir şekilde kendisinden daha güçsüz bir ülkeye, geri verememesi durumunda, ekonomik veya siyasi tavizler çıkarma amacıyla, aşırı derecede borç vermesi" olarak tanımlayabiliriz (Doherty, 2019).

Çin reform ve dışa açılma sürecini başlattıktan sonra, ekonomik yönden hızlı büyüyerek, inşaat sektöründe büyük başarılar elde etti. Deng Xiaoping'in altyapı temelli kalkınma stratejisi Çin'i kısa zaman içinde altyapı alanında dünya liderine dönüştürdü. Ekonomik büyümesine paralel olarak, Çin hükümeti dünya genelinde, gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelere altyapı temelli kredi sağlamaya başladı. Önceden Çin'in bu tür faaliyetleri genellikle Afrika ve Latin Amerika'sına odaklanmıştı. Yeni dönemde, OBOR projesinin ortaya çıkmasıyla, Çin'in bu stratejik davranışının çerçevesi hacim ve kapsam açısından çok genişledi. Xi Jinping iktidara geldikten sonra, Çin'in dışa yönelik yardım ve altyapı yatırım miktarını büyük oranda arttırdı.

Günümüzde Çin, ABD'nin yerini alarak, Afrika'nın en büyük ticaret ortağı durumundadır. Johns Hopkins Üniversitesi'nde Çin-Afrika Araştırma Projesi üzerine çalışan araştırmacılara göre, 2000 yılından 2017 yılına kadar, Çin Afrika'ya toplam 143 milyar dolar borç vermiştir (Koigi, 2019). Jubilee Borç Kampanyası'nın Ekim 2018'de yapılan bir araştırmasına göre, Afrika ülkelerinin Çin'e olan borcu 2010 yılında 10 milyar ABD dolarıyken, bu rakam 2016 yılına gelindiğinde, 30 milyar doların üzerine çıkmıştır (Jubilee Debt Campaign, 2018: 2). 2018 yılı itibariyle, Angola (25 milyar

dolar), Etiyopya (13,5 milyar dolar), Kenya (7,9 milyar dolar), Kongo Cumhuriyeti (7,3 milyar dolar) ve Kuzey Sudan (6,4 milyar dolar) Afrika'daki Çin'e borcu en yüksek olan ülkelerin başında yer almaktadır (Chiwanza, 2018).

Yeni İpek Yolu projesi dünyanın farklı bölgelerinden daha çok ülkelerin Çin'den kredi almasını kolaylaştırdı. Çin OBOR kapsamında dünya çapında çok sayıda ülkelere aşırı derecede kredi sağladı. Bununla birlikte, birçok fakir ülkeler Çin'in borç tuzağına düştü. Küresel Gelişim Merkezi'ne göre, 2019 yılın başlarına kadar, OBOR girişimine imza atan sekiz ülke Çin'den aldığı borçlarını ödeyememe riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunlar, dış borçlarının yarısından fazlası Çin'den gelen ve bölgelerinde en fakir olan Cibuti, Pakistan, Moğolistan ve Laos gibi ülkelerdir. Bu ülkeler aldığı kredileri ödeyemediği takdirde, Çin tarafınca borç diplomasisi uygulanarak, insan hakları ihlali ve siyasi etki gibi anahtar konularda Çin'e sessiz kalma karşılığında kredilerin affedilmesi veya Sri Lanka'da olduğu gibi Çin'in stratejik tesislere el koyması söz konusudur (Koigi, 2019).

Çin'in on yıllardır Afrika ve Latin Amerika'da yürüttüğü ve yeni dönemde kapsama alanını daha çok bölgelere genişlettiği borç diplomasisi uluslararası toplumda farklı algılanmaktadır. Çin'in borçlandırma stratejisi genellikle altyapı yatırımına ciddi ihtiyacı olan kimi gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkeler tarafından hoş karşılanırken, gelişmiş ya da gelişmekte olan kimi ülkeler tarafından şüpheyle yaklaşılmaktadır. Özellikle Çin'in Afrika'daki faaliyetleri birçok araştırmacılar ve siyasetçiler tarafından "yeni sömürgecilik" veya "borç emperyalizmi" olarak görülmektedir. Zira 2017 yılında Sri Lanka'nın başına gelen hadisenin yakın gelecekte Çin'e olan borçlarını ödeyemeyecek durumda olan herhangi bir ülkenin başına gelmesi muhtemeldir.

7.2.3. Çin Ordusunun (PLA) Küreselleştirilmesi

Çin'in yeni ulusal amacı, ÇKP'nın kuruluşunun yüzüncü yıl dönümü olan 2021 yılına kadar "her bakımdan refaha kavuşan bir toplum inşa etmek" ve ÇHC'nın kuruluşunun yüzüncü yıl dönümü olan 2049 yılına kadar "müreffeh, güçlü, demokratik, kültürel olarak gelişmiş ve uyumlu modern sosyalist bir ülke kurmak"tan ibaret "iki asırlık" (两个一百年) büyük görevi tamamlayarak, Xi Jinping'in "Çin milletini yeniden diriltmek"ten ibaret büyük "Çin rüyası"nı gerçekleştirmektir (Xinhua, 2015). Bu amaçlara ulaşabilmek için, Çin'in güçlü bir orduya ihtiyacı vardır. O yüzden, Çin yeni dönemde, Halk Özgürlük Ordusu'nun (人民解放军/ People's Liberty Army/PLA) güçlendirilmesine büyük önem verdi. Zira PLA'nın güçlendirilmesi ve genişletilmesi Çin rüyasının temel bileşenlerinden biridir. Bu konuda Pekin 2035'e kadar PLA'nın askeri reform ve modernizasyon sürecini tamamlaması ve 2050'e kadar dünya standartlarında bir ordu olmasını hedeflemektedir (Kim, 2018).

Savunma sanayisi Çin'in "dörtlü modernizasyon" kapsamında yürüttüğü en önemli alanlardan biridir. Çin reform ve dışa açılma süreci boyunca PLA'yı modernleştirmek için büyük çaba sarf etti. Çin ekonomisinin hızlı büyümesi de buna olanak sağladı. Ekonomik kalkınmaya paralel olarak, Çin 1990'ların başlarından itibaren, savunma bütçesini önemli ölçüde arttırmaya başlamıştı. Bu süreç 2012 yılında Xi Jinping iktidara geldikten sonra daha hız kazanarak, Çin günümüzde dünyanın savunma bütçesi artış oranı en yüksek ülkesine dönüştü. Son yıllarda ABD gibi diğer küresel güçlerin askeri harcamalarında eksi artış oranı görülürken, Çin'in askeri harcaması yıldan yıla artış göstermektedir. Londra merkezli Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'ndeki uzmanlara (IISS) göre, Washington için kendi silahlı kuvvetlerinin yetenek gereksinimlerini belirlemede ölçüt alacak ülke artık Rusya değil, Çin'dir. Dolayısıyla, PLA'nin güçlenmesi giderek küresel dengeleri değiştirmektedir (Marcus, 2018).

Grafik 7.4. büyük güçlerin askeri harcamalarındaki değişimler (2007 – 2016)

Kaynak: BBC

Çin önceki dönemlerde, uluslararası alanda etki yaratmak için genellikle ekonomik gücüne dayanmıştı. Ancak, OBOR projesinin sürdürülmesiyle Çin'in yurt dışındaki varlığı büyük oranda arttı. Bu Çin'in küresel çıkarları konusunda yeni gereksinimler doğurdu. Bu gereksinimleri karşılamak için PLA, yeni dönemde, yeni bir stratejik duruş sergilemenin yanı sıra, savaşma ve kazanma becerilerini güçlendirerek, Çin'in yurt dışındaki çıkarlarını koruma kapasitesini arttırmaya başladı. Bu kapsamda, Çin'in ilk yurtdışındaki askeri üssü 2017 yılında Cibuti'da kuruldu (Behrendt, 2018). Ayrıca, Çin Deniz Kuvvetleri, Pakistan'ın Gwadar limanında kalıcı olarak yerleşti. Son yıllarda Libya ve Yemen'de gerçekleştirilen savaş dışı tahliye operasyonlarıyla, PLA yabancı ülkelerde Çin'in çıkarları ve vatandaşlarını koruma isteği ve kapasitesi olduğunu kanıtladı (Kim, 2018).

Çin'in yeni dönemde birçok yabancı ülkede yer alan altyapı temelli yatırımlarının da kısmen Çin'in yurtdışında askeri varlığını genişletmeye yönelik stratejik kaygıları tarafından yönlendirildiğini söylemek mümkün. Örneğin, Çinli analistler önce sivil amaçlar için, daha sonra PLA deniz kuvvetlerinin stratejik destek noktaları olarak kullanması için, yabancı ülkelerin ticari limanlarına yatırım yapma çağırısında bulundular (Kim, 2018). Bu nedenle, PLA'nın yurtdışına doğru genişlemesi, sadece Çin'in içinde bulunduğu bölgesel politikalar bağlamında değil, aynı zamanda uluslararası güç dengelerini değiştirecek küresel bir rekabet stratejisi kapsamında değerlendirilmelidir.

7.3. Kültürel ve Teknolojik Tabanlı Rekabet Stratejisi

Çin'in yeni küresel rekabet stratejisinde politik, ekonomik, diplomatik ve askeri tabanlı rekabet alanlarının yanı sıra, kültürel ve teknolojik tabanlı rekabet alanları da yer almaktadır. Kültürel açıdan, Çin yeni dönemde, dünyanın çeşitli ülkelerinde Konfüçyüs enstitüleri tesis ederek, Çin dili ve kültürünü yaymaya çalışırken, teknolojik yönden, ulaşım ve iletişim sektörlerinde büyük başarılar elde ederek, dünyanın önüne çıkmaya çalışmaktadır. Özellikle, Çin yeni dönemde, yapay zekâ, uzay ve 5G teknolojisi alanlarında büyük ilerleme kaydederek, ABD başta olmak üzere diğer küresel rakipleriyle ciddi bir rekabet halindedir.

7.3.1. Konfüçyüs Enstitüleri

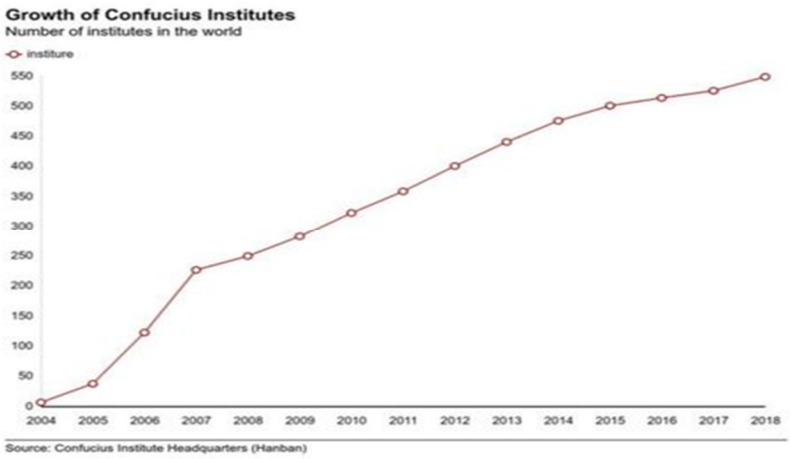
Devletler uluslararası toplumda itibar kazanmak için iyi bir imaj yaratarak çekiciliğini arttırmak zorundadır. Küresel bir aktör olabilmek için buna daha çok ihtiyaç

vardır. Çin reform ve dışa açılma süreci boyunca ekonomik ve askeri yönden hızlı güçlenerek dünya çapında büyük ilgi yarattı. Ancak, tek partili diktatör bir rejim olması nedeniyle, demokrasi ve insan hakları konusunda sürekli eleştirilmekten kaçınamadı. Bu nedenle, Çin hükümeti 1990'lardan başla, yumuşak gücünü arttırarak, küresel imajını iyileştirmeye büyük önem verdi. Yumuşak güç bağlamında Çin fazla avantaja sahip olmadığı için, kültürü bir yumuşak güç unsuru olarak kullandı. Çin bu çerçevede 2004 yılından itibaren, dünyanın çeşitli ülkelerinde Konfüçyüs Enstütüleri (孔子学院) tesis ederek, Çin dili ve kültürünü yaymaya başladı. Yeni dönemde, bu süreç daha hızlandırılarak, Konfüçyüs Enstütülerinin sayısı ve hacmi büyük oranda arttı.

Konfüçyüs Enstitüleri yapısal olarak Çin ile bu konuda anlaşma yapan ülkelerin belirli üniversitelerinde yer almaktadır. Enstitülerde eğitim hizmetlerinin yanı sıra, her türlü akademik ve kültürel faaliyetler düzenleniyor. Enstitüler Sinoloji ve Çin Araştırmaları gibi birçok konularda programlar açmıştır. Bu çerçevede, "Çin'i Anlama" bursları ve "Genç Liderler" bursları gibi birçok Çin bursları tesis edilmiştir. Enstitüler yine her türlü uluslararsı konferanslar ve yayınlar için harcama yapmaktadır (Lahtinen, 2015: 13-14).

İlk Konfüçyüs Enstitüsü 2004 yılında Güney Kore'nin başkenti Seoul'da kurulmuştu. Bunu takiben, dünyanın birçok ülkelerinde bu tür kuruluşlar ardı ardına kurulmaya başladı. Uluslararası Çin Dili Konseyi'nin (Chinese Language Council International) verilerine göre, 2004 yılından 2011 yılına kadar, Çin hükümeti 104 ülke ve bölgede toplam 353 Konfüçyüs Enstitüsü ve 473 Konfüçyüs Sınıfı tesis etmiştir (Joe ve Pan, 2014: 1-2). Xi Jinping iktidara geldikten sonra, Konfüçyüs Enstitüsü projesine büyük önem verdi. Neticede, 2014 yılının sonuna kadar, dünya genelinde 120'den fazla ülke ve bölgede kurulan Konfüçyüs enstitülerinin sayısı 475'e, Konfüçyüs Sınıflarının sayısı ise 851'e yükseldi (Zhou ve Luk, 2016: 4). Bu sayı kısa bir süre içinde daha hızlı artarak, 2018 yılının sonuna kadar, Konfüçyüs Enistitülerinin sayısı 548'e, Konfüçyüs Sınıflarının sayısı ise 1193'e ulaştı. Çin, hükümet desteğini daha arttırarak, Konfüçyüs Enstitülerinin sayısını 2020'ye kadar 1000'e çıkarmayı hedeflemektedir (Jakhar, 2019).

Grafik 7.5. Konfüçyüs Enstitülerinin sayısının artışı (2004-2018).

Kaynak: BBC

Konfüçyüsçülük Çin tarihinde Han Hanedanlığı (MÖ 206 - MS 220) döneminden itibaren yurtdışına dağılmaya başlamıştı. Kore yarım adası M.Ö. 2'nci yüzyılın başlarında Konfüçyüsçülüğün ilk hedefi olmuştu. Aradan 2000 yıl geçtikten sonra, ilk Konfüçyüs Enstitüsünün yerinin Kore olarak seçilmesi bu bakımdan oldukça manidardır. Bu, dünyaya Çin'in bir Orta Krallık (中国) olarak geri döndüğü mesajını vermektedir.

Konfüçyüs Enstitüleri Çin'in küreselleşme yolunda yumuşak gücünü gösterecek bir platform niteliğindedir. Bu enstitüler yabancıların Çin dili ve kültürünü öğrenmesi

için kolay imkân sağlamanın yanı sıra, Çin'in uluslararası toplumdaki etkisini arttırmak için de önemli rol oynayacaktır. Dolaysıyla, bu proje "Çin Rüyası"nın bir parçası olarak Çin hükümetinin tam desteğiyle yürütülmektedir. Konfüçyüs Enstitüleri, Uluslararası Çin Dili Konseyi ve Çin Eğitim Bakanlığı tarafından yönetiliyor. Ayrıca, 12 bakanlık ve çeşitli hükümet kurumlarından oluşan bir grup da bu projeye liderlik etmektedir. Yeni dönemde Çin'in parti liderleri ve hükümet yetkilileri Konfüçyüs enstitülerinin hizmetlerine büyük önem verdi. Devlet Başkanı Xi Jinping geçen birkaç sene içinde birçok defa Konfüçyüs enstitülerini bizzat ziyaret etti. Bunlar Konfüçyüs enstitülerinin Çin'in yumuşak güç arayışının en önemli örneği olduğunu göstermektedir (Zhou ve Luk, 2016: 2-4).

Konfüçyüs enstitülerinin dünya çapında hızlı genişlemesiyle onların amaçları ve uluslararası alandaki siyasi etkilerine yönelik endişeler başkaldırmaya başladı. Çin'in Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla kendine yönelik eleştirileri bastırmaya, akademik özgürlüğe kısıtlık getirmeye çalıştığı ortaya çıktıktan sonra, Söz konusu enstitülere ev sahipliği yapan birçok üniversite Çin'in siyasi propagandasını yapmakla suçlanarak, ağır eleştirilere maruz kaldı. Sonuçta, bazı üniversiteler Çin ile bu konuda yaptığı anlaşmaları iptal etti ya da süresi dolduktan sonra uzatmayı reddetti. Haziran 2014'te, Amerikan Üniversite Profesörleri Birliği, Amerikan üniversitelerini Konfüçyüs Enstitüleri ile işbirliğini durdurmaya çağıran bir bildiri yayınladı. Bunun ardından bazı üniversiteler kendi bünyesinde bulunan Konfüçyüs Enstitülerini kapattı (Lahtinen, 2015: 14).

Konfüçyüs Enstitüleri Çin'in yumuşak güç olarak kullanmakta olduğu Çin kültürü ve Çin dilini dünyaya yaymanın bir aracıdır. Çin hükümeti bu araçla, demokrasi ve insan hakları konusunda aldığı eleştirilerden dolayı zedelenen küresel imajını iyileştirmek ve uluslararası alanda etki yaratmak için, Çin kültürünün temelini oluşturan Konfüçyüsçülüğü Batı felsefesi ve hegemonyasına karşı alternatif bir yaklaşım olarak sunmaya çalışmaktadır (Lahtinen, 2015: 22-23). O yüzden Hindistan gibi bazı ülkeler Konfüçyüs Enstitüsü kurma fikrini, söz konusu enstitülerin "Çin'in kültürü propaganda aracı olarak kullanarak nüfuzunu genişletme projesi" olduğunu gerekçe göstererek reddetmektedir (Zhou ve Luk, 2016: 13).

Son yıllarda, Konfüçyüs Enstitülerinin casusluk faaliyetleriyle alakası olduğu hakkında da ciddi iddialar ortaya çıkmakta ve buna karşı ABD gibi rakip ülkeler tarafından kesin adımlar atılmaktadır.

7.3.2. Yapay Zekâ (AI) Teknolojisi

Yapay zekâ (Artificial Intelligence / AI), makinelere insan zekâsını taklit ettiren tüm teknolojiler için kullanılan geniş bir terimdir. Örneğin bir makinenin görüntüleri veya sesleri fark edebilme becerisi de bir yapay zekâdır. Çin yeni dönemde teknolojik gelişmeye yüksek önem verdi. Xi Jinping iktidara geldikten sonra sürekli olarak "Çin'in güçlü bir temele sahip olduğunu ve teknolojide lider pozisyon alması gerektiğini" vurgulamaktadır. Xi'ye göre, teknolojinin gelişmesi finans, eğitim ve sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere bir dizi endüstriye fayda sağlayacaktır. Dolayısıyla, Çin yüksek teknoloji tarafından sunulan fırsatları yakalamalıdır (Kharpal, 2019). Çin'in yeni dönemde yüksek hassasiyetle geliştirmekte olduğu ve küresel rekabette giderek ön plana çıktığı teknolojik alanlarından biri, belki de en önemlisi yapay zekâ teknolojisidir.

Çin'in yapay zekâ firmaları 2012 yılından buyana hızlı artmaya başladı. Haziran 2018'e kadar Çin'de kurulan yapay zekâ ile ilgili firmaların sayısı 1011'e ulaşmıştır. Çin bu konuda dünyada ABD'den (2028) sonra ikinci sırada yer almaktadır. 2017 yılının sonuna kadar Çin'in yapay zekâ uzmanlarının sayısı 18,232'ye çıkmıştır. Bu dünya toplam sayısının %8,9'una eşit olup, Çin bu bakımdan da ABD'ye (%13,9) yaklaşmaktadır. 2013'ten 2018'in ilk çeyreğine kadar, dünya yapay zekâ alanına yapılan toplam risk sermaye yatırımının %60'ını de Çin almıştır. Yine de ABD bu alanda en aktif ülke olmaya devam etmektedir (China AI Development Report 2018, 2018: 2).

Yapay zekâ günümüzde sağlık, finans, eğitim ve güvenlik alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Çin bu alanda ABD ile keskin bir rekabet halindedir. Örneğin küresel akıllı hoparlör pazarında Google ve Amazon birinci ve ikinci sıradayken,

Alibaba (阿里巴巴) ve Xiaomi (小米) üçüncü ve dördüncü sırada yer alıyor. 2017 yılında, küresel robot pazarı 23,2 milyar dolara ulaşırken, yalnız Çin bu pazarın %27'sini temsil etmiştir. Ayrıca Çin'in İnsansız uçak, akıllı ev, akıllı şebeke, akıllı güvenlik, akıllı sağlık ve akıllı finans gibi yapay Zekâ ile ilgili diğer pazarlardaki payı da hızlı bir şekilde artmaktadır (China AI Development Report 2018, 2018: 3).

Çin 2017 yılında, 2030 yılına kadar yapay zekâ sektöründe dünya lideri olmayı hedefleyen üç aşamalı bir programı ortaya koydu. Programa göre, Çin hükümeti, 2030 yılına kadar yapay zekâ endüstrisinin değerini 150 milyar dolara yükseltmeyi planlamaktadır. Çin'in üç aşamalı bu programı onun yapay zekâyı askeri alanlardan akıllı şehirlere kadar birçok sahalarda kullanma amacını gösteriyor. Çin Devlet Konseyi tarafından yayımlanan söz konusu programda yapay zekânın ekonomik kalkınmanın yeni motoru olduğu belirtilmektedir. Programa göre, Çin ilk aşamada 2020'ye kadar "yeni nesil" yapay zekâ teorisi ve teknolojisinin gelişiminde ilerleme kaydedecektir. Ayrıca bu aşamada Çin'in yapay zekâ sektörü için ilgili standartlar, politikalar ve etik değerler belirlenecektir. İkinci aşama olarak Çin 2025 yılına kadar ülkenin yapay zekâ teknolojisi ve uygulamasında "endüstriyel yenileme ve ekonomik dönüşüme" yol açacak "büyük bir atılım" gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Son olarak ise Çin 2025 ile 2030 arasında 1 trilyon Yuan (yaklaşık 150 milyar dolar) değere sahip yapay zekâ endüstrisiyle yapay zekâ alanında dünya lideri olacaktır (Kharpal, 2017).

Allen Yapay Zekâ Enstitüsü (Allen Institute for Artificial Intelligence) tarafından 2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre, yapay zekâ ile ilgili yayımlanan akademik makale sayısı bakımından, Çin ABD'yi çoktan aşmıştır. Araştırmaya göre, mevcut eğilimler devam ederse, Çin 2018'de, en çok atıf yapılan makalelerin %50'sine, 2019'da % 10'una ve 2025'e kadar % 1'ine sahip olarak ABD'yi geçmeye hazırdır. Yüksek kaliteli makalelere gösterilen bu yoğun ilgi Çin'in yapay zekâ alanındaki net bir yükseliş eğilimini göstermektedir. Makalelerin ilk %10'una bakıldığında, ABD'nin payının 2018'de 1982'deki %47'den %29'un altına düştüğü görülmüştür. Öte yandan Çin, 2018'de %26,5'lik bir artışla zirve yapmıştır. Araştırmaya göre, Çin sadece yayımlanan makale sayısı açısından değil, belki yüksek kaliteli makale üretimi açısından da ABD'yi geçmektedir (Field Cady and Oren Etzioni, 2019).

Çin yeni dönemde yapay zekâ eğitimine büyük önem vermektedir. 2017 yılına kadar Çin Eğitim Bakanlığı 36 üniversitenin yapay zekâ alanında lisans programı açmasını onaylamıştır. Bununla birlikte, Çin'in en iyi üniversitelerinde yapay zekâ laboratuvarları kuruldu. Şu anda, Çin'in yapay zekâ öğretim ve araştırma faaliyetleri ağırlıklı olarak üniversitelerin bilgisayar mühendisliği, elektronik bilgi ve otomasyon fakültelerinde yer almaktadır (China AI Development Report 2018, 2018: 4). Ayrıca, Çin hükümeti 2017 yılında yine yapay zekâ konularının tüm ilk ve ortaokulların ders müfredatlarına dâhil edileceğini duyurdu. Buna cevaben, Çin Eğitim Bakanlığı "Kolejler ve Üniversiteler için Yapay Zekâ İnovasyon Eylem Planı" adlı bir proje hazırlayarak, 2020 yılına kadar 50 tane dünya standartlarında yapay zekâ ders kitabı yayınlama, 50 ulusal düzeyde çevrimiçi yapay zekâ kursu açma ve 50 yapay zekâ araştırma merkezi kurma çağırısında bulundu (Lıu, 2019).

Çin şu anda dünyanın en büyük yapay zekâ patent sahibidir. Çin bu konuda ABD ve Japonya'yı aşmış durumdadır. Bu üç ülke dünya yapay zekâ patent sayısının %74'nü temsil ediyor. Küresel patent başvuruları genel olarak ses tanıma, görüntü tanıma, robotik ve makine öğrenimi gibi kategorilere odaklanırken, Çin'in yapay zekâ patentleri ise veri işleme sistemleri ve dijital bilgi iletimi alanlarına yoğunlaşmıştır. Görüntü bertaraf etme ve analiz ile ilgili yapay zekâ patentleri Çin'deki toplam patent sayısının %16'sını oluşturmaktadır. Elektrik enerji mühendisliği de Çin'in yapay zekâ patentlemesinin önemli bir alanı haline gelmiştir (China AI Development Report 2018, 2018: 1-2).

Çin'in yapay zekâ sektöründe dünyanın önüne geçtiği bir diğer alan ise finansal teknojidir. Çin'de finansal teknoloji hızlı gelişmektedir. 2018 yılında bu alana yapılan küresel yatırım 55,3 milyar dolarken, Çin bunun yaklaşık %46'sını temsil etmektedir. Mobil ödemeler (telefonunuzda taranmış bir kodla ödeme yapmak) Çin'in öncülük ettiği bir alandır. Alipay (支付宝) ve Tencent'in (腾讯) sahip olduğu WeChat Pay (微信支付)

tüm ülke genelinde büyük mağazalardan sokak tezgâhlarına kadar kullanılabilir. Bu nedenle Çin'de nakit para ile kredi kart "ölmüş" durumdadır.

Çin'in akıllı telefon üreticileri işe ilk başladığına, Apple gibi ünlü markaların tasarımlarını kopyalamakla suçlanıyordu. Ancak son yıllarda, Çinli tasarımcılar da telefon yenilikçiliğinin sınırlarını zorlamaya başladılar. Şu anda Çinli firmalar dünyanın en büyük firmaları arasındadır. Dünyadaki en iyi 5 akıllı telefon satıcısından üçü Çinlidir. 2019 yılının başlarında Çin Merkez Bankası Çin'i finans teknolojisi alanında dünya lideri kılmayı amaçlayan 3 yıllık "finans gelişim planı"nı açıkladı (Kharpal, 2019).

Hâlbuki Çin'in yapay zekâ teknolojisi kullanımı gözetim, gizlilik, konuşma özgürlüğü ve sansür gibi konularda geniş çaplı tartışmalara yol açtı. Çin son yıllarda sürekli olarak yüksek teknolojiyle insan haklarını ihlal etmekle suçlanmaktadır. Kasım 2019'da Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu (ICIJ) tarafından açıklanan ÇKP'nin gizli belgelerinde Çin'in Doğu Türkistan'da yeni bir çeşit sosyal kontrol inşa etmek için veri ve yapay zekâdan nasıl yararlandığı ortaya çıkmıştır. Belgeler, yetkililerin aşırılık yanlısı görüşlere ve suç işleme potansiyeline sahip olma ihtimali olanları önceden fark etmek için, Birleştirilmiş Ortak Operasyon Platformu (一体化联合作战平台 / Integrated Joint Operation Platform) adlı bir veri yönetim sistemini nasıl kullandığını gösteriyor (Ryan vd., 2019: 17).

ÇKP'nin kendi politikaları ve resmi açıklamaları da onun Çin teknoloji şirketlerinin genişlemesini, daha çok ideolojik ve jeopolitik genişleme projesinin önemli bir bileşeni olarak algıladığını, dolayısıyla onların sadece ticari aktörler olmadığını açıkça ortaya koyuyor. ÇHC'nın bireyleri ve kuruluşları istihbarat çalışmalarına katılmaya zorlayabilecek istihbarat ve güvenlik yasaları ve teknoloji şirketlerine yerleştirilen ÇKP komiteleri endüstri ile parti-devlet arasındaki ayrılmaz bağlantıları vurgulamaktadır. Bu yakın ilişkiler şirketlerin politik olarak tarafsız aktörler olmalarını zorlaştırıyor (Ryan vd., 2019: 21).

Günümüzde Çin ve ABD arasındaki yarışma diğer ülkelere de sıçramakta, ülkeler bu iki rakip gücün teknoloji firmaları arasında taraf tutmaya zorlanmaktadır. ABD güvenlik gerekçesiyle Çin'in Huawei (华为) gibi firmalarının ekipmanlarını kullanmaması için müttefiklerine baskı yapmaktadır. ABD bu konuda Çinli teknoloji şirketlerinin ÇKP'nın "fiili araçları" olduğunu ve Pekin'in yurt içindeki baskı sistemi ve küresel olarak giderek artmakta olan stratejik hırsları için hizmet edeceğini vurgulamaktadır (Sherman, 2019). Bu nedenle, Pekinin yapay zekâyı askeri ve istihbarat alanlarında kullanmaya istekli olması uluslararsı toplumda endişe uyandırmaktadır.

7.3.3. Uzay Teknolojisi: Uzaya Yürüyüş

Sovyetler Birliği Ekim 1957'de Sputnik 1'i başarıyla fırlatarak yeni bir dönemin kapısını açmıştı. Bu andan itibaren ülkeler arasında kendi uydularını geliştirme ve fırlatma konusunda keskin bir yarışma başladı. Aradan bir sene bile geçmeden Ocak 1958'de ABD Explorer 1'i fırlattı. Sonraki yıllarda Fransa ve Japonya da ardı ardına kendi uydularını uzaya gönderdi. Nisan 1970'de Dong Fang Hong 1'in (东方红一号) fırlatılmasıyla, Çin uzaya kendi uydusunu yerleştiren beşinci ülke oldu (ChinaPower, 2019). Birçok ülkelerin ulusal uzay programları gibi, Çin'in uzay programı da İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan nükleer silah yarışması ve uzaya yürüyüş rekabetinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı (Williams, 2019). Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin ekonomisinin hızlı büyümesiyle, Çin'in uzay programı çok hızlı ilerledi. Bunu takiben Çin'in uzaydaki varlığı da önemli ölçüde arttı. Yeni dönemde Çin uzay programını daha geliştirerek ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük uzay ülkesi haline geldi.

Mart 2019 itibariyle, yörüngede bulunan tüm uyduların sayısı 2062 olarak bilinmektedir. Bunların %14,5'i (299) Çin'e aittir. Bu, Rusya'nın uydu sayısının (153) yaklaşık iki katı demektir. Yörüngede bulunan tüm uyduların %44'ü (901) ABD'ye ait olup, ABD bu alanda mutlak üstünlüğe sahiptir. Ancak, Çin 2010 yılından 2018 yılına kadar 180 defa fırlatma gerçekleştirmiştir. Bu, Çin'in geçen 40 yılda gerçekleştirdiği fırlatma sayılarının yaklaşık bir yarım katına eşittir. Bu fırlatmaların üçten biri yalnız

geçen iki senede gerçekleşmiştir. Çin yalnız 2018 yılında 38 fırlatma gerçekleştirerek yeni asırda tek bir yılda uzaya en çok araç gönderen ülke olmuştur. (ChinaPower, 2019).

Çin 2045 yılına kadar kendisini dünya lideri bir uzay gücüne dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu sürecin kilit bir parçası ise uzay endüstrisinde bağımsız ilerleme kapasitesine sahip olmaktır. O yüzden Çin, araştırma ve geliştirme (AR-GE) sektörüne yoğun bir şekilde yatırım yapmaktadır. Resmi hükümet rakamlarına göre, Çin'in "uzay aracı imalatı" için Ar-Ge harcaması 2016 yılında 2000 yılındaki 22,6 milyon dolardan 386,6 milyon dolara fırlamıştır. Uzay aracı imalat endüstrisinden gelen patent başvuru sayısı da aynı şekilde 2016 yılında 2000 yılındaki 10 başvurudan 632 başvuruya çıkmıştır. Devletin genel uzay faaliyetlerine harcaması bakımından, Çin 2018 yılında 5,8 milyar dolarlık yıllık harcamasıyla dünya genelinde ikinci sırada yer almaktadır. Çin bu konuda Rusya (4,2 milyar dolar) ve Fransa'yı (3,2 milyar dolar) geride bırakarak, ABD'yi (40,1 milyar dolar) izlemektedir (ChinaPower, 2019).

20 Temmuz 1969 tarihinden buyana dünya 50 senedir Apollo Dönemini yaşıyordu. Çin 3 Ocak 2019 tarihinde ayın güney kutbuna Cang'e 4 (嫦娥四号) adlı bir arama aracı göndererek insaniyetin uzay tarihinde yeni bir sayfa açtı. Bununla birlikte, Apollo Dönemi sona ererek, Chang'e Dönemi başladı. Amerika'nın Apollo projesi adını Yunan tanrısından aldığı gibi, Çin'in ayı araştırma programı da kendi adını Çin'in ay tanrıçasından almıştır. Ancak Apollo'nun aksine, Çin'in ay projesi sadece bir "bayrak ve ayak izi" girişimi değildir. Sanki ayı ev yapan efsanevi ay tanrıçası Chang'e gibi, Çin de titanyum ve uranyum gibi ay kaynaklarını kullanma amacıyla 2036 yılına kadar ay yüzünde kalıcı bir varlık oluşturmayı hedeflemektedir. Bu uzay üretim yeteneği, Çin'in 2050 yılına kadar asteroit madenciliğini ve jeo-senkron yörüngede güneş enerjisi istasyonları inşasını içeren derin uzay planlarını gerçekleştirmek için kritik bir adımdır (Goswami, 2019).

2019 yılının sonuna kadar Çin Chang'e 5'i ayın yakın tarafına göndererek daha ileri düzeyde araştırma yapmak için yeryüzüne örnek getirmeyi planlamaktadır. Çin Ulusal Uzay İdaresi (CNSA) başkanı Zhang Kejian, 24 Nisan 2019 tarihinde düzenlenen Çin'in Uzay Uçuş Günü töreninde, Çin'in önümüzdeki 10 yıl içinde ayın güney kutbunda bir araştırma üssü kurmayı planladığını ve oralarda su buzu ve diğer kaynakların varlığını belirlemek için 2030 yılına kadar kutuplara iki robot arama aracı göndereceğini açıkladı (Goswami, 2019).

ABD bundan 50 sene önce ay üzerindeki rekabette Sovyetler Birliği'ni yenerek uzaydaki üstünlüğünü kanıtlamıştı. Bugün ise bir diğer "süper güç" Çin'in uzay hırslarıyla karşı karşıya kalmaktadır. NASA 1972 yılından buyana aya araç göndermedi. Çin bu defa ayın uzak tarafına insansız uzay aracı göndererek ayın uzak tarafına ulaşan ilk ülke oldu. ABD'nin Çin'i ay ve ötesine yönelik insani uçuş ve arama programlarından çıkarma politikası Çin'in bir uzay gücü olarak ortaya çıkmasını engelleyemedi. Aksine Çin'in, ABD'nin bu alandaki geleneksel liderlik pozisyonunu baltalayacak alternatif koalisyon oluşturmasını teşvik etti. Sonuçta, Çin giderek Ay ve Mars üzerinde ABD ile rekabet edebilecek tek ülkeye dönüştü. Artık Amerikan uzmanları da bunun farkındadır. O yüzden Amerikan hükümetini bu konuda ciddi uyarmaktadır (Davenport, 2019).

Çin'in Ay programına karşı ABD ciddi tepki gösterdi. ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence Mart 2019'da Birleşik Devletlerin gelecek 5 sene içinde Amerikan astronotlarını Ay'a tekrar göndereceğini, "Ay üzerindeki ilk kadın ve bir diğer erkeğin Amerikan roketleriyle Amerikan toprağından gönderilen Amerikan astronotları olacağını" açıkladı. Konuşmasında ABD'nın Ay'a dönme ve insani uzay araştırma alanında yeniden lider olma yeteneğine sahip olduğunu belirleten Pence, Çin'in ayın uzak tarafına ulaşan ilk ülke olduğunu, bununla Çin'in ayın stratejik yüksek yerini ele geçirerek dünyanın en büyük uzay ülkesi olmak istediğinin olduğunu dile getirdi. Pence'e göre, ABD şu anda 1960'lardaki gibi, belki o yıllardakinden daha keskin bir uzay yarışması içindedir (Goswami, 2019).

Chang'e 4 ayın uzak tarafına indikten sonra, ülkeler arasında ayın kutuplarına ulaşma yarışması başladı. Fakat, Çin'in istekleriyle diğer ülkelerin istekleri arasında net bir fark vardır. ABD, Hindistan, Japonya ve Güney Kore gibi ülkeler araştırma amaçlı hareket ederken, Çin uzayda yerleşme ve kullanma konusunda uzun vadeli vizyonunu

açıklayan tek ülkedir. Ayrıca uzay merkezli güneş enerjisi gibi gelecek uzay teknolojisine büyük miktarda para (30 milyon dolar) yatıran tek ülke de Çin'dir. Xi Jinping'in Çin Rüyası tarafından teşvik edilen ve onun sivil-asker entegrasyon stratejisi çerçevesinde harekete geçirilen Çin'in 30 yıllık uzay hedefleri (2019-2049), Pekin'i, uzayla ilgili yenilenebilir enerji üretimi, sanayileşme ve kaynak kullanımı konularında açıkça ön plana çıkardı. Chang'e 4'ün ayın uzak tarafına yerleşerek araştırmaya başlaması Çin'in bu hedeflere ulaşma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir (Goswami, 2019).

Görüldüğü gibi, Pekin sadece uzayı keşfetmeyi değil, belki endüstriyel olarak domine etmeyi planlamaktadır. Dolayısıyla, Çin uzay programını yeryüzü jeopolitik hedeflerini ileri sürmek için kullanacaktır. Bu nedenle, Çin ticari fırlatma ve uydu sektörlerinde belirleyici bir konum kazanmak için büyük miktarda harcama yapmaktadır. Çin'in uzun vadede uzayı ABD'nin kritik askeri ve ekonomik zafiyetine dönüştürmeyi amaçlayan bir asker-sivil birleşme stratejisi bulunmaktadır (Smith, 2019). Genel strateji ve politika açısından bakıldığında, Xi Jinping liderliğindeki Çin pazarlık yapmak için kendi gücünü kullanmaktan çekilmiyor. Xi'nin uzay programına Çin'in genel stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak önem vermesi ve "uzay ruhunu" Mao'nun gerçekleştirdiği "tarihi Uzun Sefer ruhuyla" kıyaslaması uzayın Çin'in geleceği için kritik bir öneme sahip olduğunu açıkça göstermektedir (Makıchuk, 2019).

Stratejik açıdan, Çin'in uzay programı uzay milliyetçiliği, teknolojik determinizm ve güvenlik ikilemi gereksinimleri tarafından motive edilmektedir. Çin'e göre, ekonomik büyümeyi sürdürmek, iç istikrarı sağlamak ve ulusal güvenliğe yönelik dış tehditleri ortadan kaldırmak için uzay teknolojisini geliştirmek hayati öneme sahiptir. Zira gelişmiş uzay teknolojisi Çin'in askeri stratejisini bölgesel ve küresel seviyede güçlendirecek anahtar faktördür (Khan ve Khan, 2015: 189). Bu nedenle, günümüzde ABD ve Çin arasında uzay cephesinde keskin bir rekabet söz konusudur. Çin uzay teknolojisinde gerçekleştirdiği gelişmeleriyle kendisinin sadece bölgesel bir uzay gücü değil, aynı zamanda küresel bir uzay gücü olduğunu kanıtlamaktadır. Birçok gelişmekte olan ülkelerin uzay girişimlerine katılmak için Çin'in teknolojisi ve desteğine dayanması bunun en bariz göstergesidir (Khan ve Khan, 2015: 199).

7.3.4. İletişim Teknolojisi: 5G

5G dediğimiz daha yüksek hızda veri aktarmayı sağlayan yeni nesil mobil ağlarını ifade eder. 5G mevcut 4G LTE ağlarına kıyaslandığında, 10 kattan 100 kata kadar daha hızlı indirme imkânı sunacaktır. Ancak 5G'nin potansiyel imkânları bundan daha çoktur. Son birkaç yıldır, 5G büyük potansiyeli nedeniyle dünya genelinde geniş ilgi çekmektedir. Bunun asil sebebi ise 5G'nin cep telefonlara hızlı filim indirebilmenin ötesinde, kendi kendini süren otomobillerin kitlesel olarak benimsenmesi, robotik ameliyatların geniş çaplı kullanılabilirliği ve yapay zekâ ile çalışan trafik ışıkları gibi yüksek teknoloji özelliklerine sahip akıllı şehirlerin büyümesine yol açabilir olmasıdır (McGregor, 2019).

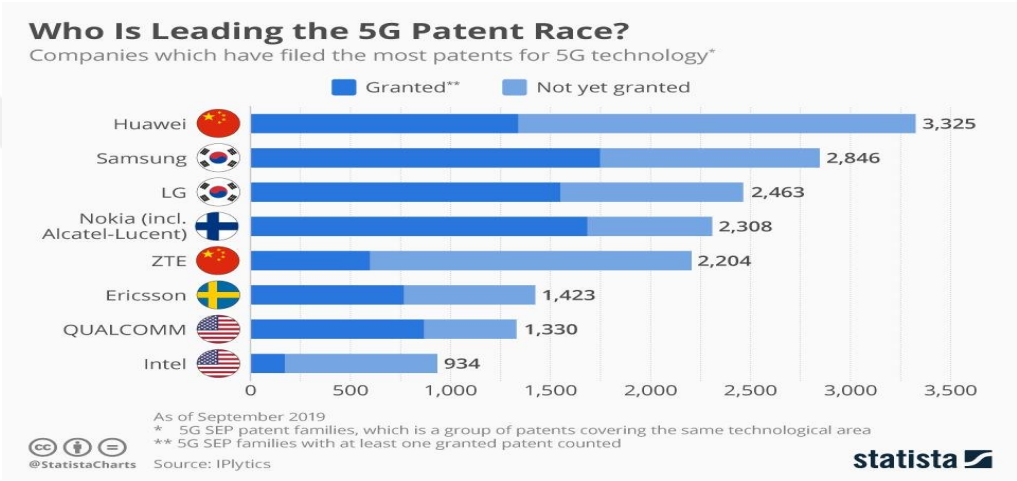
Çin 2019 yılında resmi olarak 5G'ye geçti. Çin'in Xinhua haber ajansı 31 Ekim 2019 tarihinde, China Mobile (中国移动), China Unicom (中国联通) ve China Telecom'dan (中国电信) ibaret Çin'in üç büyük mobil operatörünün ilk adımda eş zamanlı olarak Beijing, Shanghai, Guangzhou ve Shenzhen gibi 50 büyük şehirde uzun zamandır beklenen 5G hizmetini başlattığını açıkladı. Bunu takiben, Huawei ve Xiaomi gibi Çin'in teknoloji devleri ardı ardına 5G sürümündeki yeni nesil cihazları piyasaya sürmeye başladı. Habere göre, Çin'de 5G abone sayısı 2025'e kadar 600 milyona çıkacağı ön görülmektedir. Bu, küresel toplam 5G abone sayısının yaklaşık %40'ini temsil edecektir (Xinhua, 2019).

Çin'den başka Güney Kore, ABD ve İngiltere gibi ülkeler de bu sene ardı ardına yeni nesil 5G ağlarını kullanıma sundular. Ancak kapsam bakımından Çin bu konuda dünya genelinde ilk sırada yer almaktadır. Yaklaşık 850 milyon mobil kullanıcı sayısıyla Çin dünyanın en büyük akıllı telefon kullanıcısına sahiptir. Bu alanda Çin'i sırasıyla Güney Kore ve ABD takip etmektedir (Pham, 2019).

Çin'in 5G ağının gelişmesinde ülkenin teknoloji devi Huawei'nin rolü büyüktür. Huawei dünyanın en büyük iletişim ekipman üreticisi ve öncül akıllı telefon markası olarak Çin'in 5G sunumu için büyük avantaj sağlamaktadır. Şirket şimdiye kadar Çin'in 5G ağı kuruluşu için gerekli bütün ekipmanları üretmiştir (BBC, 2019).

Çin günümüzde 5G patent sayısı bakımından dünya lideridir. Çin'in teknoloji devlerinden Huawei ve ZTE patent başvurusu açısından dünya genelinde birinci ve beşinci sırada yer alıyor. Huawei bugüne kadar toplam 3325 patent başvurusunda bulunmuştur. Dünyanın en büyük akıllı telefon üreticisi olan Samsung bu konuda ikinci sırada yer almaktadır. Samsung'un şimdiye kadar 5G ile ilgili yaptığı patent başvuru sayısı ise 2846 olarak bilinmektedir. Huawei ve Samsung'u sırasıyla LG (2.463), Nokia (2.308), ZTE (2.204), Ericsson (1.423), Qualcomm (1.330) ve Intel (934) takip ediyor (Kalelioğlu, 2019).

Grafik 7.6. büyük firmalar arasında 5G patent yarışması

Kaynak: Eray Kalelioğlu, 2019.

Ayrıca Çin ticari 5G ağı anlaşmaları konusunda da dünyanın başını çekmektedir. Huawei bugüne kadar yurtdışı ile 60'tan fazla sözleşme imzalamış ve bu kapsamda 400 binden fazla 5G destekli baz istasyonu sevkiyatı yapmıştır. Şirketin 2019 yılı içinde toplam 600 bin baz istasyonu göndermesi, 2020 yılında ise bu sayının 1,5 milyonu aşması beklenmektedir. Huawei'nin kurucusu ve CEO'su Ren Zhengfei'ye göre, bu sayı gelecek birkaç sene içinde 2 milyonu geçecektir (Kalelioğlu, 2019).

Şu anda ABD 5G rekabetinde Çin'e kaybetmiş durumda. O yüzden Pentagon, ABD telekom ekipmanı üreticilerini Çin'in Huawei'sine karşı bir yerli alternatif sunmak için 5G teknolojisine odaklanmaya çağırmaktadır. Aynı zamanda, Trump yönetimi de Çin ekipman üreticileri ile rekabeti arttırmanın yollarını aramaktadır (Stacey, 2019). Mayıs 2019'da Başkan Donald Trump Amerikalı şirketlerin ulusal güvenlik riski taşıyan şirketler tarafından üretilen telekomünikasyon ekipmanlarını kullanmalarını yasaklayan bir kararı imzaladı. Beyaz Saray, kararın ardından ulusal güvenlik kaygılarını sebep göstererek Huawei'yi kara listeye aldı. Buna yönelik Başkan Donald Trump, ABD'nin "5G'yi kendi vatandaşlarının kontrolünü genişletmek ve ülkeler arasında anlaşmazlık çıkarmak için bir araç olarak kullanmak isteyenlere karşı olduğunu" açıkladı (McGregor, 2019).

Üstelik ABD güvenlik ve casuslukla ilgili endişelerini dile getirerek müttefiklerini 5G konusunda Çin ile işbirliği yapmamaya, özellikle ülkelerinin gelecek mobil ağı projelerinden Çin'in teknoloji devi Huawei ve onun ürettiği ekipmanları çıkarmaya çağırmaktadır. Bunu takiben, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi bazı ülkeler 5G ağı kuruluşundan Çinli firmaları yasaklamakta, bu durum diğer iletişim şirketlerinin 5G konusunda Huawei ile rekabet etmesi için fırsat sunmaktadır (McGregor, 2019).

Günümüzde Çin, ABD ve diğer rakipler arasında 5G yarışması devam ederken, Çin bir adım daha ileri atarak 6G'nin peşine düşmektedir. Çin Bilim ve Teknoloji Bakanlığı 6 Kasım 2019 tarihinde bir duyuru yayımlayarak, teknolojik gelişmeleri hızlandırma çabaları kapsamında, 6G araştırma ve çalışmalarını denetleyecek iki grup oluşturduğunu açıkladı. Duyuruya göre, ilk grup, 6G teknolojisinin icrasıyla görevli hükümet birimlerinden oluşurken, bir diğeri ise üniversiteler, bilim kuruluşları ve şirketlerden gelen, hükümetin 6G ile ilgili önemli kararları için teknik tavsiye verecek olan 37 uzmandan oluşmaktadır (Li, 2019). Bundan Çin'in 6G'yi geliştirmek için zemin hazırlama konusunda kararlı olduğu anlaşılıyor. Çünkü Pekin Çin'in kalkınmasının bu "kritik aşamasında" teknolojinin öncelikli olarak ele alınması gerektiğini düşünüyor.

8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti yaklaşık 30 senelik devrim dönemini yaşadıktan sonra, 1978 yılında "Çince Sosyalizm" adı altında geniş çaplı bir reform hareketi başlatmıştır. Çin reform süreci boyunca sosyal, ekonomik ve politik alanlarda büyük başarılar elde etmiş, özellikle, Çin'in gerçekleştirdiği ekonomik "mucize" dünya genelinde büyük ilgi çekmiştir. Hızlı büyüyen ekonomisiyle, Çin yeni asrın başlarına doğru küresel bir güç olarak dünya sahnesine çıkmıştır.

Yeni asrın başlarına kadar kendisini "sosyalizmin iptidai aşamasında" olarak değerlendiren Çin 2007'den başla "Çince Sosyalizm'in" yeni bir döneme girdiğini ileri sürmeye başlamış, bu yeni dönem söylemi 2012'de Xİ Jinping'nin iktidara gelmesiyle daha yaygın kullanılmıştır. Bunu takiben, ülkenin iç ve dış davranışları da gittikçe daha agresif ve saldırgan olmaya başladığı ve güvenlik tedbirleri de sertleştiği görülmüştür.

Siyasi istikrar, ideolojik açıklık ve hızlı ekonomik büyüme Çin'in reform döneminin genel özelliği idi. Bu özelliklerin Çin toplumundan kaybolmaya başlamasıyla Çin uzmanları arasında da Çin'de reform döneminin sona erdiği ve yeni bir dönemin başladığı hakkında ciddi tartışmalar ortaya çıkmıştır. Kimileri bu yeni dönemi "üçüncü devrim", kimileri ise "anti-reform dönemi" olarak nitelendirmiştir. Bu yeni dönemde Çin'in yeni ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisinin ne olacağı merak çeken konulardan biridir.

Dolayısıyla, bu çalışmada Çin'in bu yeni dönem ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi detaylı bir şekilde irdelenmiş ve bu bağlamda Çin'in yeni dönemde yaşadığı değişimler ulusal güvenlik ve küresel rekabet bakımından ele alınmıştır. Çalışmada Çin'in tarihi, mevcut güvenlik durumu, güvenlik anlayışı, yeni dönem ve bu yeni dönem ile Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi arasındaki ilişkiler kapsamlı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın hipotezi ise: "Çin'de Deng Xiaoping'in başlattığı reform döneminin sona erdiği; bunu takiben Çin'in reform dönemi buyunca izlediği politik çizgisinde değişiklik yaşandığı; bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik, dış politikasının daha saldırgan olacağı ve küresel rekabette daha keskin bir strateji izleyeceği" olarak belirlenmiştir. Bundan hareketle çalışma birçok araştırma soruları üzerinden yürütülmüştür. Bu çerçevede araştırma boyunca, "Çin'de Reform dönemi gerçekten sona erdi mi? Yeni dönemi ortaya çıkaran etkenler nelerdir? Bu yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik politikaları ve küresel rekabet stratejisi nasıl olacaktır?" gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar göstermiştir ki, Çin'in güçlenmesiyle Çinlilerin özgüveninin artması, değişmekte olan uluslararası rekabet ortamı ve kötüleşmekte olan ekonomik ve ulusal güvenlik vaziyeti ile Xi'nin güçlü ve büyük lider olma isteği birleşerek, Çin'de gerçekten yeni bir dönem kapısını açmıştır. Bu yeni dönemde Çin, 1978 yılından sonra izlediği reform çizgisinden uzaklaşarak, iç politikada daha otoriter, dış politikada ise daha iddialı olmaya başlamıştır.

Hiç bir şey kendiliğinden olmadığı gibi, bu yeni dönemi ortaya çıkartan bir takım iç ve dış etkenler bulunmaktadır. Reform dönemi devrim döneminden kalan sorunların çözümü ve koşulların sonucu olarak ortaya çıktığı gibi, daha adı konulmayan, ama kimileri tarafından "üçüncü devrim"; kimileri tarafından ise "anti-reform dönemi" olarak nitelendirilen bu yeni dönem de uluslararası ortam ve Çin'in iç durumundaki birçok politik, sosyal, ekonomik ve güvenlik problemlerinin dışa yansıması olarak meydana gelmiştir.

Uluslararası alanda yeniden şekillenen ekonomik, politik ve güvenlik koşulları Çin'de bu yeni dönemi ortaya çıkartan önemli dış etkenlerdir. Uluslararası sistem açısından, dünya, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle iki kutuplu sistemi geride bırakarak, çok kutuplu bir sisteme doğru ilerlemiştir. Bu çok kutuplu sistemin en önemli aktörlerinden biri Çin olmuştur.

Ekonomik açıdan, insanlar yeni bin yıla girerken, dünya ekonomisi de tarihsel değişimlere imza atmış, Batı'nın gerilemesi ya da ekonomik durgunluğuna paralel

olarak Doğu'nun yükselişi dünya ekonomisinde genel bir eğilim olarak ortaya çıkmıştır. Çin, 2010 yılında Japonya'yı geçerek ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmuştur.

Politik açıdan, Soğuk Savaş sonrası dönemde, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve askeri yönden büyümesini takiben, ABD önderliğindeki gelişmiş dünyanın uluslararası politikadaki ağırlığı zayıflamaya başlamıştır. Birçok durumda ABD'nin çekilmesinden ortaya çıkan boşluklar Çin gibi yeniden yükselen güçler ve Batı dışı aktörler tarafından doldurulmaya çalışılmıştır. Soğuk Savaş sonrası uluslararası politik alanda yaşanan bir diğer gelişme ise bölgesel örgütlerin öneminin artmasıdır.

Güvenlik açısından, Soğuk Savaş'tan sonra, iki kutuplu sistemin çökmesiyle, uluslararası alanda yeni güvenlik sorunları ortaya çıkmıştır. Uzun yıllardır iki süper gücün hegemonik rekabeti altında saklanan bazı sınır anlaşmazlıkları ve iç savaşlar yeniden su yüzüne çıkmış, terör hareketleri ulusal sınırları aşarak uluslararası boyut kazanmıştır. Bu yeni ortamda ABD tek süper güç olarak dünyanın her köşesinde askeri yönden var olmaya çalışmış, bu amaca ulaşmak açısından, 11 Eylül Saldırısı kritik bir dönüm noktası olmuştur. Bu süreçte Ortadoğu ve Orta Asya'da stratejik yerleşimi tamamladıktan sonra, ABD stratejik ağırlık noktasını hızlıca Doğu'ya doğru kaydırmıştır. Afganistan'da askeri varlığını sürdüren ABD'nin tekrar Doğu Asya'ya dönerek bölgedeki müttefikleriyle askeri bağlarını yeniden güçlendirmesi Çin tarafından kendisine yönelik stratejik kuşatma olarak görülmüştür.

Çin'de bu yeni dönemi ortaya çıkartan önemli iç etkenler ise Çin toplumunda yeniden meydana gelen ekonomik, sosyal ve politik koşullardır. Ekonomik açıdan, diğer ülkelere nispetle yüksek olmasına rağmen, Çin'in ekonomik büyümesi yavaşlamaya başlamıştır. Geçen 30 yıllık reform dönemi boyunca, Çin, her yılı yaklaşık %10 oranında GDP büyümesi elde etmeyi başarmıştır. Ancak, bu oran 2012 yılından itibaren sürekli aşağı inmeye başlamıştır. Bununla birlikte, Çin ekonomisi tıkanma sürecine girmiştir. Ayrıca ekonomik eşitsizlik oranı da artarak Çin dünyada eşitsizlik oranı en yüksek ülkeye dönüşmüştür.

Sosyal açıdan, Çin'in ekonomik büyümesi Çin halkına büyük ekonomik katkı sağlasa da, yaklaşık 30 senelik reform dönemi boyunca, Pekin çevreyi korumak ve sağlık hizmetleri gibi kamusal ihtiyaçlara yeterince önem verememiştir. Çin'in sosyal hizmet sistemi değişmekte olan yeni hizmet şekillerine uygun biçimde iyileştirilmediği için, yeni hizmet ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Öbür yandan, Eşitsiz ekonomik büyüme toplumda huzursuzluk yaratmaya devam ederken, Çin ekonomisinin birden tıkanması bu eşitsizlik oranını daha da arttırarak, toplumsal istikrarın kötüleşmesine yol açmıştır. Yaşlı nüfus oranının artması da Çin ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Bu gelişmelerden sonra, meşruiyetini kaybetmeye başlayan ÇKP rejimi yeni meşruiyet kaynağı arayışına girmiş, bunun için bir taraftan "Çince sosyalizmin yeni versiyonunu" üretmeye çalışırken, diğer taraftan ise Çin milliyetçiliğine sarılarak, yeni bir "Çin rüyası" yaratmaya kalkmıştır. Neticede, bu, Çin milliyetçiliğin yükselmesine yol açmıştır.

Politik açıdan bu yeni dönemin koşullarını oluşturan en önemli iki etken bulunmaktadır. Biri algısal, öbürü olgusal olan bu iki etken son zamanlarda Çin siyasetine yeniden yön vermeye başlamıştır. İlk olarak, Çin, kendi durumunu tekrar gözden geçirerek, Çin'ce Sosyalizmin "yeni aşamaya" girdiğini iddia etmiştir. Bununla birlikte, Çin genelinde "yeni dönem" söylemi popüler hale gelmiştir. Çin'in durumu hakkındaki bu yeni tanımlama Çin toplumunun tüm taraflarına yansıyarak, Çin'de her şeyin "yeni dönemcesi" ortaya çıkmıştır. İkinci olarak, Çin'deki artan yolsuzluk ve eşitsizlik ÇKP rejiminin meşruiyetinin altını kazarak, rejim güvenliğini tehlikeye uğratmıştır. Bu da Çin'in iç ve dış davranışlarını derinden etkilemiştir.

Aslında Çin bu yeni dönemde büyük bir paradoksun içine girmiştir. Bir bakımdan, Çin, Xi döneminde ÇHC kurulduktan sonraki, belki bütün tarihindeki en güçlü pozisyonuna ulaşmıştır. Reform ve dışa açılmanın yarattığı hızlı ekonomik büyümeyle, Deng Xiaoping'in başlattığı Dörtlü Modernleşme planı büyük oranda tamamlanmıştır. Çin artık güçlü modern bir sanayi ülkesine dönüşmüş, Çin'in uluslararası alandaki itibari da artmıştır. Çin bu sayede uluslararası politikada daha çok

söz sahibi olmuştur. Dünya Çin'e hayretle bakmaya başlamış, hatta Çin'in kalkınma şekli bazı gelişmekte olan ülkeler için model olarak görülmüştür.

Fakat, bunların tam tersine bir diğer bakımdan, Çin bu yeni dönemde, 1978 yılında başlatılan reform ve dışa açılma sürecinden buyana, belki ÇHC kurulduktan sonraki en büyük tehditlerle karşılaşmıştır. O yüzden, Xi Jinping liderliğindeki ÇKP rejimi kendisini ülkenin Sovyet saldırısı tehdidiyle karşı karşıya kaldığı 1968 – 69 yıllarındakinden daha güvensiz hissetmiştir. Xi Jinping'in iç ve dış politikada birden agresif ve saldırgan bir tutum sergilemesi işte büyüdükçe güvensiz olmaktan ibaret bu paradokstan kaynaklanmıştır.

Bunun iki ana nedeni bulunmaktadır. Biri, Çin'in büyümesi Çin'in komşuları ve rakiplerinin endişesini güçlendirmiştir. Bu Çin'e dışardan gelecek tehditleri arttırmış ve jeopolitik sorunları çözmeyi zorlaştırmıştır. Öbürü ise, ekonomik büyümenin beraberinde getirdiği eşitsizlik ve yolsuzluklar ÇKP'nin meşruiyetini tehlikeye uğratmıştır. Reform dönemi boyunca Toplumsal istikrarın garantisi ve ÇKP'nin meşruiyet kaynağı olan Ekonomik büyümenin birden yavaşlaması toplumsal olayların sayısının şiddetle artmasına yol açmıştır.

Bu nedenle, Xi Jinping 2013 yılında, Çin'i teslim aldığında, Mao Zedong'un Deng Xiaoping'e bıraktığından tamamen farklı bir toplum ve yönetimle karşılaşmıştır. O yüzden, Xi yönetimin başına geçtikten sonra, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Tiananmen krizi, renkli devrimler ve Arap Baharı deneyimlerini göz önünde bulundurarak, ÇKP rejimini baltalayacağından korktuğu bu gelişmeleri geri çevirmeye karar vermiştir. 2014 – 2015 yıllarında Tayvan ve Hong Kong'da ortaya çıkan sivil hareketler, Tibet ve Doğu Türkistan'daki periyodik huzursuzluklar Xi'nin bu endişelerini daha da arttırmıştır. Gerçekten, Xi iktidara geldikten sonra, Doğu Türkistan, Tibet ve Hong Kong gibi sınır bölgelerinin durumu gittikçe kötüleşmiş, Bu bölgelerdeki direniş hareketleri güçlenerek Çin'in bölünme tehdidini arttırmıştır. Ayrıca, ABD'nin başlattığı ticaret savaşı Çin ekonomisini olumsuz etkileyerek, Xi yönetiminin ekonomik büyümeyi sürdürmesini daha da zorlaştırmıştır.

Ayrıca, Çin'in küresel bir güç olarak ortaya çıkması doğal olarak ulusal güvenlik tehdit ve çıkarlarının da küreselleşmesini beraberinde getirmiş, Çin ekonomisinin küreselleşmesiyle, Çinli firmaların yurtdışına yaptığı yatırımların sayısı büyük oranda artmıştır. Zenginleşen Çinliler farklı ülkeleri gezmeye başlamıştır. Bununla birlikte, Yurtdışındaki varlıkları ve vatandaşları korumak, deniz ve kara yolları, enerji koridorlarını güvenceye almak Çinli liderlerin ulusal güvenlik gündemine girmiştir. Bunları takiben, Çinli liderler Çin'in yurtdışındaki çıkarlarını korumanın önemini vurgulamaya başlamış ve koruma kapasitesi ve seviyesini sürekli geliştirmek gerektiğinin altını çizmiştir. Ardından, Çin'in üst düzey strateji belgeleri, Çin'in yurtdışındaki vatandaşları ve varlıklarını korumayı Çin'in ulusal güvenlik politikasının temel bir görevi olarak tanımlamıştır.

Yeni dönemde, "Bir Kuşak, Bir Yol" projesinin ortaya çıkmasıyla Çin'in yurtdışındaki çıkar alanları daha genişlemiştir. Sonuçta Çin donanması üzerine ülkenin denizaşırı çıkarlarını korumaktan ibaret bir görev daha yüklenmiştir. Bu nedenle, Çin Deniz Kuvvetleri "Büyük Deniz-Okyanus Devleti" stratejisi kapsamında odak noktasını "yakın denizde savunma ile uzak denizde korumayı birleştirmeye" yöneltmiştir. Çinli liderler de rejim istikrarı da dâhil ülkenin temel çıkarlarının giderek Çin'den uzak bölgelerde ortaya çıkan tehditlerle daha fazla karşı karşıya kaldığını dile getirmiştir. Dolayısıyla, yeni dönemde yurtdışındaki çıkarlarını korumak için, Çin Deniz Kuvvetleri daha geniş bölgelerde hareket etmeye başlamıştır.

Çin yeni dönemde Asya'ya yönelik kendi güvenlik vizyonunu ortaya koymuştur. Xi Jinping "yeni bir Asya güvenlik konseptini" öne sürerek, "Asya'nın işlerinin Asya halkı tarafından yönetilmesi, Asya'nın sorunlarının Asya halkı tarafından çözülmesi ve Asya'nın güvenliğinin Asya halkı tarafından sağlanması" gerektiğini açıklamıştır. Bunun ardından Çin hükümeti Asya Pasifik'te güvenlik işbirliğine ilgili ilk politika belgesi yayımlayarak, bölge ülkelerini "ittifaklar" yerine "ortaklıklar" oluşturmaya çağırmıştır. Bu, Pekin'in ABD'nin öncülük ettiği bir ittifaklar sistemine dayanan mevcut bölgesel düzenin temel şartlarını altüst etme konusundaki uzun vadeli hedefini etkin bir şekilde göstermiştir.

Yeni dönemde Çin'in ulusal güvenlik alanında ortaya çıkan bir diğer önemli gelişme ise Çin'in uluslararası terörizmin tehdidine uğramasıdır. İŞİD (ISIS) 2016 ve 2017 yıllarında Çin'i tehdit eden bazı propaganda videoları yayımlamıştır. Bunun küreselleşen bir Çin için ne anlama geleceği aşikârdır. Çinli liderler de artmakta olan güvenlik tehditlerinden bahsederken, uluslararası terörizmi Çin hükümetinin gündemindeki temel önceliklerinden biri olarak tanımlamıştır.

Yeni dönemde Çin'in karşı karşıya kaldığı bu sorunlara cevaben, Pekin'in iç ve dış politikadaki tutumu pasif olmaktan daha proaktif olmaya doğru kaymıştır. Çin'in yeni ulusal güvenlik durumu çatışmalardan kaçınmak yerine onları kökten çözmeyi, "risk önlemek" ve dış koşullara adapte olmaktan "cesurca sorumluluk üstlenmeyi" "yaratıcı" olmayı ve "stratejik inisiyatif" almayı gerektirmiştir. Bu, ekonomik gelişme ve güvenlik için barışçıl bir ortamın korunmasından kalkınma ve istikrar için elverişli yeni bir yurtiçi ve uluslararası ortamın şekillendirilmesine doğru geçiştir. Çin bu duruşuyla, artık "kolektif karar almak", "iç işlerine karışmamak" ve "bağlantısızlık" gibi uzun zamandır sürekli vurguladığı iç ve dış politika ilkelerini tedrici değiştirmeye başlamıştır.

Çin'in yeni dönemde karşı karşıya kaldığı ulusal güvenlik tehditlerini ortadan kaldırmak ve çıkarlarını korumak için, Xi Jinping iktidara geldikten buyana bir takım radikal değişimlere imza atmıştır. İdeolojik açıdan, Xİ, ülkesinin yeni koşullarına uygun yeni bir ulusal güvenlik doktrini geliştirmeye çalışırken, politik açıdan, Çin'in ulusal güvenlik karar alma mekanizmasını yeniden yapılandırmıştır. Bir yandan ekonomik durgunluğu önlemek, öbür yandan Çin'in küresel politikadaki etkisini arttırmak için, Xi yönetimi "Bir Kuşak, Bir Yol Projesi" ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" gibi girişimlere adım atmış, bu girişimlere yönelik potansiyel tehditleri tamamen ortadan kaldırmak için 2014 yılından itibaren Doğu Türkistan'da "sert vurma hareketi" başlatmıştır. "teröre karşı savaş" adı altında yürütülen bu hareket kapsamında milyonlarca yerel halk toplama kamplarına alınmıştır. Askerî yönden, Xi Jinping, yeni dönemde Çin ordusunu güçlendirmeye büyük önem vermiş ve sürekli savaşa hazır olma çağırısında bulunmuştur.

Küresel rekabet bakımından, Çin yeni dönemde, tarihteki en güçlü konumuna ulaşmış, Çin'in ekonomik başarısıyla Çinlilerin özgüveni de büyük ölçüde artmıştır. O yüzden, Xi Jinping 2013 yılında iktidara geldiğinde, "Çin rüyasının gerçekleşmesi" ve "Çin milletinin büyük yeniden dirilişi" için tarihi fırsatın geldiğini ilan etmiştir. Neticede, kendisinin "merkez" olduğu yeni bir dünya düzeni kurmanın tarihi fırsatı geldiğine inanan Çin 2013 yılından sonra yeni bir küresel rekabet stratejisi belirleyerek mevcut küresel güçlere açık meydan okumaya başlamıştır.

Çin'in bu yeni küresel rekabet stratejisi politik, ekonomik, diplomatik, askeri, kültürel ve teknolojik tabanlı birçok alanı kapsamaktadır. Politik ve ekonomik açıdan, Xi Jinping 2013 yılında iktidarı devraldıktan sonra, Çin'in yeni dönem küresel rekabet stratejisini yeniden belirlemiştir. Çin bu kapsamda 2013 yılından buyana, uluslararası alandaki rekabet gücünü arttırmak için, "Bir Kuşak, Bir Yol" ve "Asya Altyapı Yatırım Bankası" gibi büyük projelere imza atmış, aynı zamanda, Çin parasını uluslararasılaştırmak ve E-ticareti küreselleştirmek için büyük çaba harcamıştır.

Çin'in yeni küresel rekabet stratejisi kapsamında başlatılan politik ve ekonomik girişimlerin başarıyla yürütülebilmesi için barışçıl bir uluslararası ortamın yanı sıra, güçlü bir güvenlik garantisine ihtiyaç duyulmuştur. O yüzden, Çin yeni dönemde, bir yandan yeni bir çeşit uluslararası ilişki tarzı geliştirerek Çin'in büyümesiyle paralel olarak büyüyen "Çin Tehdidi" algısını kırmaya çalışmış, öbür yandan ise Çin ordusunu küreselleştirmeye önem vermiştir.

Kültürel açıdan, Çin yeni dönemde, dünyanın çeşitli ülkelerinde Konfüçyüs enstitüleri tesis ederek, Çin dili ve kültürünü yaymaya çalışırken, teknolojik yönden, ulaşım ve iletişim sektörlerinde büyük başarılar elde ederek, dünyanın önüne çıkmaya çalışmıştır. Özellikle, Çin yeni dönemde, yapay zekâ, uzay ve 5G teknolojisi alanlarında büyük ilerleme kaydederek, ABD başta olmak üzere diğer küresel rakipleriyle ciddi bir rekabet içine girmiştir, hatta bazı alanlarda rakiplerini aşmıştır.

Bunlar çalışma sonucunda elde ettiğimiz bulgulardır. Görüldüğü gibi, Çin şu anda çok kritik bir dönemden geçmektedir. ABD-Çin arasındaki ticaret savaşı giderek

ideolojik savaşa, yani yeni Soğuk Savaş'a evirilmektedir. Hong Kong ve Doğu Türkistan'ın durumu kötüleşmekte ve uluslararası boyut kazanmaktadır. Böyle bir ortamda Çin'in geleceğinin nasıl olacağı günümüzde dünya genelinde merak çeken bir konudur. Bu nedenle, çeşitli ülkelerin strateji belirleyicileri ve akademisyenleri tarafından Çin'in geleceği hakkında çeşitli senaryolar çizilmektedir. Bu senaryolarda, bir yandan Çin'in dışa yayılma tehlikesi tartışılırken; öbür yandan yakın gelecekte, Çin'de rejim değişikliği olacağı konuşulmaktadır.

Ancak, Çin hakkında kesin konuşmak zordur. Çünkü, 1980'lerin sonları ve 90'ların başlarında da Çin'de ÇKP rejiminin yıkılacağı hususunda çok şeyler söylenmişti. ÇKP o zor günleri de atlatıp günümüze ulaşabildi. Bir de 1990'lardan sonra, Çin'in ekonomik büyümesiyle tedrici demokrasiye geçeceği yönündeki iyimser görüşler vardı. Günümüzde bu çeşit demokratikleştirme teorilerinin Çin'e gelince bir işe yaramadığı her kesçe kabul edilmektedir. Dolayısıyla, Çin'in geleceği pek çok belirsizliklerle doludur. Çin ile ilgili araştırılacak birçok konu vardır.

KAYNAKLAR

ADG (Devrimci Araştırmalar Grubu), 2013, Çin Kültür Devrimi, Çev.: S. Jabban, 1. Basım, Patika Kitap, İstanbul, 192s.

ADIBELLİ, B., 2016, Çin'in Dünya Düzeni, 2. Baskı, İQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 327s.

AIIB Web Sitesi, 2019. https://www.aiib.org/en/about-aiib/index.html (23.11.2019).

AOYAMA, R., 2016. "One Belt, One Road": China's New Global Strategy, Journal of Contemporary East Asia Studies, 5:2, ss. 3-22.

Asialink Business, 2019. "e-Commerce in China", https://asialinkbusiness.com.au/about-us (01.12.2019).

BABONES, S., 2019, "The Birth of Chinese Nationalism", Foreign Policy, https://foreignpolicy.com/2019/05/03/the-birth-of-chinese-nationalism/ (28. 08. 2019).

BARRAS, G. and INKSTER, N., 2018. "Xi Jinping: The Strategist Behind the Dream", Survival, 60:1, ss. 41- 68.

BBC, 2019. "China rolls out 'one of the world's largest' 5G networks", https://www.bbc.com/news/business-50258287 (24.12.2019).

BEHRENDT, P., 2018. "The Growıng Dragon: The Radıcal Reorganızatıon Of The Pla", Center for International Maritime Security, cimsec.org/growing-dragon-radical-reorganization-pla/36165 (10.12.2019)

BERKOFSKY, A., 2016. "The Chinese Dream" and Chinese Foreign and Security Policies — Rosy Rhetoric versus Harsh Realities", Asia-Pacific Review, 23:2, ss. 109-128.

BEST. A vd., 2012, 20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi, 1. Baskı, Çev.: T. U. Belge, Siyasal Kitbevi, Ankara, 615s.

BETTS, R. K., 2000. "Is Strategy an Illusion?", International Security, 25 (2), ss. 5 –50.

———, 2004. "U.S. National Security Strategy: Lenses and Landmarks", Princeton University, The Princeton Project on National Security, 32, Princeton: Princeton University, ss. 1-32.

BİRDİŞLİ, F., 2017. Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik: Kavram, Teori, Uygulama, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 408s.

BLANCHARD, B., 2017. "Syria says up to 5,000 Chinese Uighurs fighting in militant Groups", Reuters, https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-china/syria-says-up-to-5000-chinese-uighurs-fighting-in-militant-groups-idUSKBN1840UP (15.10.2019).

BLUMENTHAL, D. ve Scissors, D. M., 2016. "China's Great Stagnation", The National İnterest, https://nationalinterest.org/feature/chinas-great-stagnation-18073 (18. 08. 2019).

BROWN, K., 2016. CEO, CHINA: The Rise of Xi Jinping. London • New York, I.B.Tauris & Co. Ltd.

———, 2017. Chına's World: What Does China Want? London • New York: I.B.Tauris & Co. Ltd.

BRUGEN, I. V., 2018. "Uyghur Children Kidnapped by the State, Put in Xinjiang's State-Run 'Orphanages'", The Epochtimes, https://www.theepochtimes.com/uyghur-children-kidnapped-by-the-state-put-in-xinjiangs-state-run-orphanages_2705600.html (02.11.2019).

BUCKLEY, C. ve Ramzy, A., 2018. "China's Detention Camps for Muslims Turn to Forced Labor", The New York Times, https://www.nytimes.com/2018/12/16/world/asia/xinjiang-china-forced-labor-camps-uighurs.html (02.11.2019).

BUZAN, B., 1983. People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era, 2. Baskı, Wheatsheaf Books, Sussex, 262s.

CABESTAN, J. P., 2017. "China's Institutional Changes in the Foreign and Security Policy Realm Under Xi Jinping: Power Concentration vs. Fragmentation Without Institutionalization, East Asia, 19s.

CADY, F. ve Etzioni, O., 2019. "China May Overtake US in AI Research", Allen Institute for Artificial Intelligence, https://medium.com/ai2-blog/china-to-overtake-us-in-ai-research-8b6b1fe30595 (20.12.2019).

CALLAGHAN, M. ve HUBBARD, P., 2016. "The Asian Infrastructure Investment Bank: Multilateralism on the Silk Road", China Economic Journal, DOI: 10.1080/17538963.2016.1162970.

CENG, R., 2011. "美日同盟关系的调整变化对中国对外战略的影响" (Mei Ri Tongming Guanxi De Tiaozheng Bianhua Dui Zhongguo Dui Wai Zhanlue De Yingxiang, ABD-Japonya İttifakındaki Değişimin Çin'in Dış Stratejisi Üzerindeki Etkisi), 吉首大学学报 (Jishou Daxue Xuebao), 32/01, ss. 124 – 128.

CHAN, C., ve Teo, W. C., 2018. "RMB Internationalization: Prospects and Challenges", Brink – The Edge of Risk, https://www.brinknews.com/rmb-internationalization-prospects-and-challenges/ (25.11.2019).

CHEN, Y. ve Yao, Y., 2012. "中国经济增速放缓的原因、挑战与对策" (Zhongguo Jingji Zengsu Fanghunde Yuanyin, Tiaozhan Yu Duise / Çin'in Ekonomik Büyüme Hızının Yavaşlamasının Nedenleri, Zorluklar ve Tedbirler). 中国人民大学学报 (Zhongguo Renmin Daxue Xuebao / Çin Halk Üniversitesi Dergisi), 26(5), 76-87.

CHEN, Z., 2005. "Nationalism, Internationalism and Chinese Foreign Policy", Journal of Contemporary China, 14:42, 35-53, DOI: 10.1080/1067056042000300772.

Chinadaily, 2017. "习近平的国家安全观" (Xíjìnpíng De Guójiā Ānquán Guān / Xi Jinping'in Ulusal Güvenlik Konspti), china.chinadaily.com.cn/2017-02/22/content_28299966.htm (15.10.2019).

"China AI Development Report 2018", 2018. China Institute for Science and Technology Policy at Tsinghua University, http://www.sppm.tsinghua.edu.cn/eWebEditor/UploadFile/Executive_susmmary_China_AI_Report_2018.pdf (22.12.2019).

ChinaPower, 2019. "How is China advancing its space launch capabilities?", https://chinapower.csis.org/china-space-launch/ (16.12.2019).

CHİWANZA, T.H., 2018. "The Top Ten African Countries With the Largest Chinese Debt", The African Exponent, https://www.africanexponent.com/post/9183-here-are-the-top-ten-countries-in-africa-bearing-the-largest-chinese-debt (07.12.2019).

CLAUSEWITZ, C. vd., 2007. On War, 1. Baskı, Oxford University Press, Oxford, 284s.

ÇHC Devlet Konseyi Basın Ofisi, 2015. "中国的军事战略" (Zhōngguó De Jūnshì Zhànlüè / Çin'in Askeri Stratejisi), Mayıs 2015, Beijing, http://www.china.org.cn/china/2015-05/26/content_35661433.htm (16.10.2019).

———, 2018. "新闻办就共建"一带一路"5年进展情况及展望举行新闻发布会" (Xīnwén Bàn Jiù Gòng Jiàn "Yīdài Yīlù"5 Nián Jìnzhǎn Qíngkuàng Jí Zhǎnwàng Jǔxíng Xīnwén Fābù Huì / Basın Ofisi "Kuşak Ve Yol" Un Beş Yıllık İlerleme Durumu Ve Geleceği Hakkında Basın Toplantısı Düzenledi), www.gov.cn/xinwen/2018-08/27/content_5316921.htm#1(18.11.2019).

Çin Ticaret Bakanlığı, 2019. "电子商务的兴起与迅速发展" (Diànzǐ Shāngwù De Xīngqǐ Yǔ Xùnsù Fāzhǎn / E-Ticaretin Yükselişi Ve Hızlı Gelişimi), http://history.mofcom.gov.cn/?newchina=%E7%94%B5%E5%AD%90%E5%95%86%E5%8A%A1%E7%9A%84%E5%85%B4%E8%B5%B7%E4%B8%8E%E8%BF%85%E9%80%9F%E5%8F%91%E5%B1%95 (01.12.2019).

DAVENPORT, C., 2019. "Another front in the tensions between the U.S. and China: Space", The Washingtonpost, https://www.washingtonpost.com/technology/2019/07/26/another-front-tensions-between-us-china-space/ (16.12.2019).

LAMPTON, D. M., 2016. "China: Challenger or Challenged?", The Washington Quarterly, 39:3, 107-119, DOI: 10.1080/0163660X.2016.1232638.
DENT, H. S., 2018. "Social Unrest in China", FXStreet, Analiz, https://www.fxstreet.com/analysis/social-unrest-in-china-201806042320(25.08. 2019).
DENYER, S., 2018. "Former inmates of China's Muslim 'reeducation' camps tell of brainwashing, torture", The Washingtonpost, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/former-inmates-of-chinas-muslim-re-education-camps-tell-of-brainwashing-torture/2018/05/16/32b330e8-5850-11e8-8b92-45fdd7aaef3c_story.html, (01.11.2019).
DİTTLİ, M., 2019. "The Real Economic Growth Rate in China is Already Below 3 Percent", The Market, https://themarket.ch/interview/the-real-economic-growth-rate-in-china-is-already-below-3-percent-ld.416 (07. 08. 2019).
DOHERTY, B., 2019. "Experts Dispel Claims Of China Debt-Trap Diplomacy İn Pacific But Risks Remain", The Guardian, https://www.theguardian.com/world/2019/oct/21/chinese-loans-expose-pacific-islands-to-risk-of-unsustainable-debt-report-finds (07.12.2019).
eMarketer, 2019. "2019: China to Surpass US in Total Retail Sales", https://www.emarketer.com/newsroom/index.php/2019-china-to-surpass-us-in-total-retail-sales/ (01.12.2019).
"E-Commerce Agency In Chına", Marketing to China, https://www.marketingtochina.com/why-choose-us-to-develop-your-e-commerce-strategy-in-china/ (01.12.2019).
ERİCKSON, A. S. ve LİFF, A. P., 2016. "Installing a Safety on the 'Loaded Gun'? China's institutional reforms, National Security Commission and Sino–Japanese crisis (in)stability", Journal of Contemporary China, 25:98, 197-215, DOI: 10.1080/10670564.2015.1075713
Export, 2019. "China – eCommerce", https://www.export.gov/article?id=China-ecommerce (29.11.2019).
FENG, W., 2018. "新时代中国特色大国外交" (Xīn Shídài Zhōngguó Tèsè Dàguó Wàijiāo / Yeni Dönem Çince Büyük Güç Diplomaisi), 国际展望 (Guoji Zhanwang), sayı 3, ss. 13-28.
GB Times, 2014. "China eyes closer Asia's economic integration through Asian infrastructure bank" https://gbtimes.com/china-eyes-closer-asias-economic-integration-through-asian-infrastructure-bank (22.11.2019).
GHİSELLİ, A., 2018. "Diplomatic Opportunities and Rising Threats: The Expanding Role of Non-Traditional Security in Chinese Foreign and Security Policy", Journal of Contemporary China, 27:112, ss. 611-625.
GİLL, B., 2017. "China's future under Xi Jinping: challenges ahead", Political Science, 67:1, ss. 1 – 15.
GİOVANNETTİ, G & SANFİLİPPO, M. 2016. "China's competition and the export price strategies of developed countries", International Review of Applied Economics, 30:2, ss. 238-254.
Global Times, 2017. "PLA Navy Expands Mission, Protects İnterest İn Open Seas", eng.chinamil.com.cn/view/2017-04/24/content_7573412.htm (15.10.2019).
GOLDFARB, K., 2018. "China Has Been Forcing Muslims To Drink Alcohol And Eat Pork In "Reeducation Camps", Ati, https://allthatsinteresting.com/reeducation-camps-muslims-china (01.11.2019).
GOLDSTEİN, J. S. ve PEVEHOUSE, J. C., 2014, Uluslararası İlişkiler, 2. Baskı, Çev.: H. Özdemir, BB101 Yayınları, Ankara, s. 585.
GOSWAMİ, N., 2019. "China Has a Head Start in the New Space Race", The Diplomat, https://thediplomat.com/2019/05/china-has-a-head-start-in-the-new-space-race/ (16.12.2019).
GREER, T., 2018. "48 Ways to Get Sent to a Chinese Concentration Camp", Foreign Policy, https://foreignpolicy.com/2018/09/13/48-ways-to-get-sent-to-a-chinese-concentration-camp/ (01.11.2019).

GUANCHA, 2015. "《亚投行协定》签署仪式" ("Yà tóuxíng xiédìng" qiānshǔ yíshì / Asya Altyapı Yatırım Bankası Anlaşması İmza Töreni), https://www.guancha.cn/strategy/2015_06_29_324958_s.shtml (22.11.2019).
GUNIA, A., 2019. "Pompeo Calls China's Treatment of Uighurs the 'Stain of the Century'", Time, https://time.com/5630180/china-uighurs-mike-pompeo-stain-of-century/ (01.11.2019).
HADY, H., 2019. "Çin'de istikrarsızlık ve kriz", Çev., Arife Köse, Altüst Dergisi, www.altust.org/2015/07/cinde-istikrarsizlik-ve-kriz-jane-hardy/(23.08.2019) .
HARRİS, R., 2019. "Bulldozing mosques: the latest tactic in China's war against Uighur culture", The Guardian, https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/apr/07/bulldozing-mosques-china-war-uighur-culture-xinjiang (02.11.2019).
HARTMAN, L., 2019. "China coerces Uighur women into unwanted marriages", Share America, https://share.america.gov/china-coerces-uighur-women-into-unwanted-marriages/ (02.11.2019).
HEİNL, C. H., 2017. "New Trends in Chinese Foreign Policy: The Evolving Role of Cyber", Asian Security, 13:2, ss. 132-147.
HONG, Y., 2016. "Motivation behind China's 'One Belt, One Road Initiative and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank", Journal of Contemporary China, 26:105, ss. 353-368.
HOWELL, J., 2011. "Social Unrest in China", (Short Term Policy Brief 22), Europe China Research and Advice Network (ECRAN).
HU, W., 2015. "Xi Jinping's 'Big Power Diplomacy' and China's Central National Security Commission (CNSC)", Journal of Contemporary China, DOI: 10.1080/10670564.2015.1075716.
HUANG, J. vd., 2003. "The Inequality of Regional Economic Development in China between 1991 and 2001", Journal of Chinese Economic and Business Studies, 1(3), 273-285.
HUNG, H. f., 2011. Protest with Chinese Characteristics: Demonstrations, Riots, and Petitions in the Mid- Qing Dynasty. New York: Columbia University Press.
HUOTARİ, M., vs., 2017. "CHINA'S EMERGENCE AS A GLOBAL SECURITY ACTOR: Strategies for Europe (Rapor), Sayı. 4, Mercator Institute for China Studies, Berlin.
Independent, 2018. "China is putting Uighur children in 'orphanages' even if their parents are alive", https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-uighurs-human-rights-muslims-orphanages-xinjiang-province-reeducation-a8548341.html (02.11.2019).
JACQUES, M., 2009. When China Rules the World. London: Penguin.
JAKHAR, P., 2019. "Confucius Institutes: The growth of China's controversial cultural branch, BBC, https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49511231, (14.12.2019).
JASON, 2019. "7 New Chınese E-Commerce Trends To Watch In 2019", QPsoftware, https://qpsoftware.net/blog/ecommerce-china-trends (29.11.2019).
JİAN, Z., 2015. "China's new foreign policy under Xi Jinping: towards 'Peaceful Rise 2.0 ?", Global Change, Peace & Security, 27:1, 5-19.
JOE, T. ve PAN, S., 2014. "Confucius Institutes and China's soft power: practices and paradoxes", Compare: A Journal of Comparative and International Education, DOI: 10.1080/03057925.2014.916185.
JOFFE, J., 2013. "China's Coming Economic Slowdown", Wall Street Journal (WSJ), http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304402104579l (07. 08. 2019).
JOHNSTON, A. I., 2016. "Is Chinese Nationalism Rising? Evidence from Beijing", International Security, Vol. 41, No. 3 (Winter 2016/17), pp. 7–43, doi:10.1162/ISEC_a_00265.

Jubilee Debt Campaign, 2018. "Africa's growing debt crisis: Who is the debt owed to?", October 2018, https://jubileedebt.org.uk/wp/wp-content/uploads/2018/09/Briefing_09.18.pdf (07.12.2019).

KALELİOĞLU, E., 2019. "Huawei'nin 5G Konusunda Dünya Lideri Olduğunu Gösteren Araştırma", https://www.webtekno.com/huawei-5g-dunya-lideri-arastirma-h80742.html (24.12.2019).

KHAN, Z. ve KHAN, A., 2015. "Chinese Capabilities as a Global Space Power", Astropolitics, 13:2-3, 185-204, DOI: 10.1080/14777622.2015.1084168.

KHARPAL, A., 2017. "China wants to be a $150 billion world leader in AI in less than 15 years", CNBC, https://www.cnbc.com/2017/07/21/china-ai-world-leader-by-2030.html (20.12.2019).

———, 2019. "China throws its weight behind A.I. and blockchain as it aims to be the world's tech leader", CNBC, https://www.cnbc.com/2019/11/15/china-technology-trends-from-blockchain-to-ai-and-fintech.html (16.12.2019).

KİM, P. M., 2018. "Understanding China's Military Expansion and Implications for U.S. Policy", Council on Foreign Relatıons, https://www.cfr.org/report/understanding-chinas-military-expansion-and-implications-us-policy (11.12.2019).

KOÇAK, S. ve ALKAN, K., 1999, Türkçe Sözlük, 1. Baskı, Dil Derneği, Ankara, s. 1221.

KOECH, J., ve WANG, J., 2012. "China's Slowdown May Be WorseThan Official Data Suggest", Economic Letter, 7(8).

KOİGİ, B., 2019. "Belt And Road Inıtıatıve: Advancıng Chına's Debttrap Dıplomacy?", Fair Planet, https://www.fairplanet.org/story/belt-and-road-initiative-advancing-china's-debt-trap-diplomacy/ (07.12.2019).

KUMAR, A., 2012. New Security Concept of China: An Analysis (IPCS Special Report), Institute of Peace and Conflict Studies, New Delhi, 12s.

KUO, L., 2019. "Revealed: new evidence of China's mission to raze the mosques of Xinjiang", The Guardian, https://www.theguardian.com/world/2019/may/07/revealed-new-evidence-of-chinas-mission-to-raze-the-mosques-of-xinjiang (02.11.2019).

LAHTİNEN, A., 2015. "China's Soft Power: Challenges of Confucianism and Confucius Institutes", Journal of Comparative Asian Development, PP.431-447, DOI: 10.1080/15339114.2015.1059055.

LAİ, E., 2015. "Renminbi Internationalization:The Prospects of China's Yuan as the Next Global Currency" (Thought Leadershıp Brıef), IEMS, June 2015, No. 9.

LAMPTON, D. M., 2015. "Xi Jinping and the National Security Commission: policy coordination and political power", Journal of Contemporary China, DOI: 10.1080/10670564.2015.1013366.

LANDSBERG, M. H. ve BURKETT, P., 2006, Çin ve Sosyalizm, Çev.: E. Balıkçı, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 194s.

LI, Z., 2018. "Camps for Uyghurs, "Schools" or Jails? Exclusive Report, Photos, and Footage from Bitter Winter", Bitter Winter, https://bitterwinter.org/camps-for-uyghurs-schools-or-jails/ (31.10.2019).

LIU, Y.L., 2019. "China's AI Dreams Aren't for Everyone", Foreign Policy, https://foreignpolicy.com/2019/08/13/china-artificial-intelligence-dreams-arent-for-everyone-data-privacy-economic-inequality/ (16.12.2019).

Lİ, H,. 2015. "论总体国家安全观的变革性特征" (Lun Zongti Guojia Anquan Guan De Biangexing Tezheng, Genel Ulusal Güvenlik Kavramının Değişen Özellikleri Üzerine), 重庆大学学 (Chongqing Daxue Xuebao), 21/3, ss. 153 – 157.

Lİ, J., 2019. "Forget about 5G, China has kicked of its development of 6G", https://qz.com/1743790/forget-5g-china-begins-development-of-6g/ (24.12.2019).

Lİ, X., 2019, "Mapping China's'One Belt One Road' Initiative", Palgrave Macmillan, 303s.

LİAO, F. H., 2016. "Sixty Years of Regional Inequality in China: Trends, Scales and Mechanisms", RİMİSP, Working Paper Series No: 202, Santiago, Chile.
LİU, J., 2018. "新时代中国外交战略中的中美关系" (Xin Shidai Zhongguo Waijiao Zhanlüe Zong De Zhong Mei Guanxi, Yeni Dönem Çin Diplomatik Stratejisinde Çin-ABD İlişkileri), 美国研究 (Meiguo Yanjiu, ABD Araştırmaları), sayı 2, ss 09 – 18.
LİU, Y. H., 2008. "90 年代以来国际格局变化与中国外交战", (Jiushi Nianday Yilay Guoji Geju Bianhua Yu Zhongguo Wayjiao Zhanlue / 90'lı Yıllardan Sonra Uluslararsı Ortamda Yaşanan Değişimler ve Çin'in Diplomatik Stratejisi, 中国民营科技与经济 (Zhongguo Minying Keji Yu Jingji / Çin Ticaret Teknolojisi ve Ekonomisi), Cilt. 233, Sayı.7, s. 71.
LİU, Y., 2017. "以总体国家安全观构建国家安全总体布局" (Yǐ Zǒngtǐ Guójiā Ānquán Guān Gòujiàn Guójiā Ānquán Zǒngtǐ Bùjú / Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşü Çerçevesinde Genel Ulusal Güvenlik Stratejisi Oluşturmak), "人民论坛" (Renmin Luntan / Halk Forumu), Aralık İlk Sayısı.
MAKICHUK, D., 2019. "China's bold space program flourishing", https://www.asiatimes.com/2019/11/article/chinas-bold-space-program-flourishing/ (16.12.2019).
MARCUS, J., 2018. "The 'globalisation' of China's military power", BBC, https://www.bbc.com/news/world-asia-china-43036302 (11.12.2019).
MARTİN, W., 2019. "China is harvesting thousands of human organs from its Uighur Muslim minority, UN human-rights body hears", Businessinsider, https://www.businessinsider.com/china-harvesting-organs-of-uighur-muslims-china-tribunal-tells-un-2019-9 (02.11.2019).
MCDOWELL, D. ve STEİNBERG, D. A., 2017. "Systemic Strengths, Domestic Deficiencies: The Renminbi's Future as a Reserve Currency", Journal of Contemporary China, DOI:10.1080/10670564.2017.1337292.
MCGREGOR, G., 2019. "China Is Launching Its 5G Network Ahead of Schedule and on a Spectrum the U.S. Can't Yet Match", Fortune, https://fortune.com/2019/10/31/china-5g-rollout-spectrum/ (24.12.2019).
McMASTER, H. R., 2015. "The Uncertainties of Strategy", Survival, 57 (1), ss. 197 – 208.
MEN, H., 2016. China in the Xi Jinping Era, Nottingham, Palgrave Macmillan.
Milli Eğitim Bakanlığı, 2004. Örnekleriyle Türkçe Sözlük, 4. Baskı, Doğan Ofset A.Ş., İstanbul, s. 1081.
MİNZNER, K., 2018. End of An Era, New York, Oxford University Press.
MİTTER, R,. 2008, Modern Çin, Çev.: İ. Öztürk, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 182s.
MOKRY, S., 2016. Is the Belt and Road Initiative Globalizing China's National Security Policy? The Diplomat, https://thediplomat.com/2016/10/is-the-belt-and-road-initiative-globalizing-chinas-national-security-policy/ (15.10.2019).
NEBEHAY, S., 2018. "U.N. says it has credible reports that China holds million Uighurs in secret camps", Reuters, https://www.reuters.com/article/us-china-rights-un/u-n-says-it-has-credible-reports-that-china-holds-million-uighurs-in-secret-camps-idUSKBN1KV1SU (31.10.2019).
NİEN-CHUNG, C. L., 2016. "China's New Foreign Policy under Xi Jinping", Asian Security, 12:2, 82-91.
NORTON, S., 2015. China's grand strategy, China Studies Centre, University of Sydney, Sydney, p. 14.
ORLİK, T., 2011. "Unrest Grows as Economy Booms", Wall Street Journa, http:// www.wsj.com/ articles/ SB10001424053111903703604576587070600504108 (25. 08. 2019).
ÖZSOYLU, A. F., 2006, Çin: Bir Devin Uyanışı, Nobel Kitabevi, Adana, 120s.
PHAM, S., 2019. "China just launched the world's largest 5G network", CCN, https://edition.cnn.com/2019/11/01/tech/5g-china/index.html (24.12.2019).

PLOBERGER, C., 2017. "One Belt, One Road – China's new grand strategy", Journal of Chinese Economic and Business Studies, 15:3, ss. 289-305.

PU, G., 2015, Deng Xiaoping Çağdaş Çin'in Mimarı: Biyografisi ve Görüşleri, Çev.: D. Kızılçeç, Canut Yayınevi, İstanbul, 607s.

Qianzhan Meslek Araştırma Enstitüsü, 2019. "2019年中国电子商务行业市场现状及发展趋势分析 数字技术驱动行业不断创新发展" (2019 Nián Zhōngguó Diànzǐ Shāngwù Hángyè Shìchǎng Xiànzhuàng Jí Fāzhǎn Qūshì Fēnxī Shùzì Jìshù Qūdòng Hángyè Bùduàn Chuàngxīn Fāzhǎn / Çin'in 2019'daki E-Ticaret Endüstrisi Pazar Durumu Ve Gelişme Trendinin Analizi: Dijital Teknoloji Sürekli Gelişmektedir), https://bg.qianzhan.com/trends/detail/506/190220-84cae2bb.html (29.11.2019)

Radio Free Asıa (RFA), 2018. "Xinjiang Authorities Secretly Transferring Uyghur Detainees to Jails Throughout China", https://www.rfa.org/english/news/uyghur/transfer-10022018171100.html (02.11.2019).

———, 2019. "At Least 150 Detainees Have Died in One Xinjiang Internment Camp: Police Officer", https://www.rfa.org/english/news/uyghur/deaths-10292019181322.html (02.11.2019).

———, 2019. "Female Detainees at Xinjiang Internment Camps Face Sterilization, Sexual Abuse: Camp Survivor", https://www.rfa.org/english/news/uyghur/abuse-10302019142433.html (02.11.2019).

RAMDANİ, N., 2019. "While China harvests human organs from its persecuted minorities, Britain is staying silent to protect free trade", The Independent, https://www.independent.co.uk/voices/china-religious-ethnic-minorities-organ-harvesting-uighur-muslims-falun-gong-brexit-a9120146.html (02.11.2019).

Renminwang, 2013. "中国印尼关系提升为全面战略伙伴关系" (Zhōngguó yìnní guānxì tíshēng wèi quánmiàn zhànlüè huǒbàn guānxì / Çin-Endonezya ilişkileri kapsamlı bir stratejik ortaklığa yükseldi), https://web.archive.org/web/20150510235247if_/http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2013-10/03/nw.D110000renmrb_20131003_2-01.htm (22.11.2019).

———, 2019. "新疆启动严打暴恐专项行动" (Xīnjiāng Qǐdòng Yándǎ Bào kǒng Zhuānxiàng Xíngdòng / Xinjinag Teröre Karşı Sert Vurma Özel Hareketi Başlattı), http://politics.people.com.cn/n/2014/0524/c1001-25058771.html (30.10.2019).

———, 2019. "解析习近平新国家安全观 与亚洲新安全观" (Jiěxī Xíjìnpíng Xīn Guójiā Ānquán Guān Yǔ Yàzhōu Xīn Ānquán Guān / Xi Jinping'in Yeni Ulusal Güvenlik Konsepti ve Asya Yeni Güvenlik Konseptinin Analizi", http://world.people.com.cn/GB/8212/191606/385673/ (24.10.2019).

Reuters, 2018. "Tracking China's Muslim Gulag: Turning the desert into detention camps", https://www.reuters.com/investigates/special-report/muslims-camps-china/ (31.10.2019).

REYNOLDS, I., ve Curran, E., 2015. "In Development Bank Battle, Surge to China Rattles Japan", Bloomberg, https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-03-18/in-development-bank-battle-surge-to-china-rattles-japan (23.11.2019).

RİVERS, M. vd., 2019. "Disturbing video shows hundreds of blindfolded prisoners in Xinjiang", CNN, https://edition.cnn.com/2019/10/06/asia/china-xinjiang-video-intl-hnk/index.html(02.11.2019).

RYAN, F. vd., 2019. "Mapping *more* of China's technology giants: AI and surveillance" (Issues paper), The Australian Strategic Policy Institute (ASPI) International Cyber Policy Centre, https://www.aspi.org.au/report/mapping-more-chinas-tech-giants (22.12.2019).

———, 2018. "Mapping Xinjiang's 're-education' camps", the Australian Strategic Policy Institute (ASPI), https://www.aspi.org.au/report/mapping-xinjiangs-re-education-camps (31.10.2019).

SAVAŞ, V. F., 2016, Bilmediğimiz Çin, 1. Baskı, Efil Yayınevi, Ankara.

SCOBELL. A vd., 2018, At the Dawn of Belt and Road: China in the Developing World, RAND, Santa Monica.
SHAMBAUGH, D., 2006. Çin Küreselleşme Yolunda, Çev: L. Boyaci, İstanbul: Yarın Yayınları.
SHERMAN, N., 2019. "Is China gaining an edge in artificial intelligence?", BBC, https://www.bbc.com/news/business-50255191 (16.12.2019).
SHİH, G. ve KAN, D., 2018. "Muslims forced to drink alcohol and eat pork in China's 're-education' camps, former inmate claims", Independent, https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-re-education-muslims-ramadan-xinjiang-eat-pork-alcohol-communist-xi-jinping-a8357966.html (01.11.2019).
Sina, 2017. "建好"一带一路"需要很多钱，怎么融通？财政部这两天连连出手" (Jiàn Hǎo "Yīdài Yīlù" Xūyào Hěnduō Qián, Zěnme Róngtōng? Cáizhèng Bù Zhè Liǎng Tiān Liánlián Chūshǒu / "Bir Kuşak Bir Yol"U İnşa Etmek Çok Para Gerektirir, Nasıl Yürütülür? Maliye Bakanlığı Son İki Gün İçinde Ardı Ardına Ateş Açtı), http://finance.sina.com.cn/wm/2017-05-15/doc-ifyfekhi7709007.shtml (18.11.2019).
SMİTH, R., 2019. "U.S. vs. China Is the Next Great Space Race", https://www.fool.com/investing/2019/12/08/us-vs-china-is-the-next-great-space-race.aspx (16.12.2019).
STACEY, K., 2019. "Pentagon wants open-source 5G plan in campaign against Huawei", Financial Times, https://www.ft.com/content/6863a21a-234a-11ea-92da-f0c92e957a96 (24.12.2019).
STEWART, P., 2019. "China putting minority Muslims in 'concentration camps,' U.S. says", Reuters, https://www.reuters.com/article/us-usa-china-concentrationcamps/china-putting-minority-muslims-in-concentration-camps-us-says-idUSKCN1S925K (31.10.2019).
STRACHAN, H., 2005. "The Lost Meaning of Strategy", Survival, 47 (3), ss. 3354.
TANG, W. ve DARR, B., 2012. "Chinese Nationalism and its Political and Social Origins", Journal of Contemporary China, 21(77), September, 811–826).
The Beijing News, 2015. "亚投行正式成立下月16日开业" (Yà tóuxíng zhèngshì chénglì xià yuè 16 rì kāiyè / AIIB resmen kuruldu, gelecek ayın 16'sında işe başlayacak),http://epaper.bjnews.com.cn/html/2015-12/26/content_615696.htm?div=1 (22.11.2019).
The Economist, 2014. "Why China is creating a new "World Bank" for Asia", https://www.economist.com/the-economist-explains/2014/11/11/why-china-is-creating-a-new-world-bank-for-asia (23.11.2019).
The Guardian, 2014. "The Guardian view on the Asian Infrastructure Bank: the US should work with it, not oppose it" https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/oct/26/guardian-view-asian-infrastructure-bank-united-states-work-not-oppose (23.11.2019).
The World Bank, 2018. "Belt and Road Initiative", https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative (18.11.2019).
TOSUN, T. T., 2015, Dragon'un Dönüşü: Çin, 1. Baskı, Gece Kitaplığı, Ankara, 252.
UÇ, T., 1998. Türkçe Sözlük, 1. Baskı, Dil Derneği, Ankara, s. 547.
UNDP (United Nations Development Programme), 1994. "Human Development Report 1994", UN, 226s.
WANG, H., 2014. "Ten Chinese going global models: emerging patterns and analysis", The European Journal of Finance, 20:7-9,ss. 625-636.
WANG, Q. ve LİU, L., 2011. "我国目前面临的非传统安全问题及对策" (Woguo Muqian Mianlin de Feichuantong Anquan Wenti Ji Duice, Ülkemizin şu anda karşı karşıya olduğu Geleneksel olmayan güvenlik sorunları ve Karşı Tedbirler), 山东行政学院学报 (Shandong Xinzheng Xueyuan Xuebao), 111/02, ss. 30 – 32.

WANG, Z., 2017. "The Resumption of China's Exchange Rate Reform and the Internationalization of RMB between 2010 and 2013", Journal of Contemporary China, DOI:10.1080/10670564.2017.1337308.

WASSERSTROM, J. N., 2015, 21. Yüzyılda Çin, Çev.: H. Güldü, İletişim Yayıncılık A. Ş., İstanbul, 198s.

WİLLİAMS, D., 2019. "E-commerce in China: A market overview", Retail Insight, https://www.retail-insight-network.com/features/e-commerce-in-china/ (01.12.2019).

WİLLİAMS, M. S., 2019. "All You Need to Know About The Chinese Space Program", https://interestingengineering.com/all-you-need-to-know-about-the-chinese-space-program (16.12.2019).

WOLFERS, A., 1952. "'National Security' as an Ambiguous Symbol", Political Science Quarterly, 67 (4), ss. 481–502.

World Economic Forum, 2018. "中国电子商务未来发展的五大趋势" (Zhōngguó Dianzi Shāngwù Wèilái Fazhan De Wu dà Qūshì / Çin'de E-Ticaretin Gelecekteki Gelişimi İçin Beş Önemli Trend), https://cn.weforum.org/agenda/2018/10/6c938c89-b87a-421b-9abd-af8256a6e90d/ (29.11.2019).

WU, B., 2001. "The Chinese Security Concept and its Historical Evolution", Journal of Contemporary China, 10/20, ss. 275-283.

WUTHNOW, J., 2013. "Decoding China's New "National Security Commission", CNA, November 2013, Washington.

Xİ, C., 2011. Social Protest and Contentious Authoritarianism in China, New York, Cambridge University Press.

Xİ, J., 2014. "New Asian Security Concept For New Progress in Security Cooperation" (Remarks at the Fourth Summit of the Conference on Interaction andConfidence Building Measures in Asia), Shanghai Expo Center, 21 May 2014, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1159951.shtml (15.10.2019).

———, 2014. The Governance of China. Beijing, Forreign Language Press.

XİAO, E., 2019. "China pushes inter-ethnic marriage in Xinjiang assimilation drive", Hong Kong Free Press, https://www.hongkongfp.com/2019/05/18/china-pushes-inter-ethnic-marriage-xinjiang-assimilation-drive/ (02.11.2019).

XİE, Y., 2016. "Understanding inequality in China", Chinese Journal of Sociology, 2(3), ss. 327-347.

Xinhua Ajansı, 2017, 习近平指出，中国特色社会主义进入新时代是我国发展新的历史方位 (Xi Jinping Zhichu, Zhongguo Tese Shehuizhuyi Jinru Xin Shedai Shi Woguo Fazhan Xinde Lishi Fangwei / Xi Jinping Çince Sosyalizmin Yeni Döneme Girmesinin Ülkemizin Gelişimi İçin Yeni Bir Tarihi Yönelme Olduğunu Belirtti), http://www.xinhuanet.com/politics/2017-10/18/c_1121819978.htm (01. 09. 2019).

———, 2014. "中共中央设立国家安全委员会 习近平任主席" (Zhōnggòng Zhōngyāng Shèlì Guójiā Ānquán Wěiyuánhuì Xíjìnpíng Rèn Zhǔxí / ÇKP Merkez Komitesi Ulusal Güvenlik Komisyonu kurdu, Xi Jinping Başkan Oldu), https://news.qq.com/a/20140125/000708.htm (25.10.2019).

———, 2014. "习近平出席中央外事工作会议并发表重要讲话" (Xíjìnpíng Chūxí Zhōngyāng Wàishì Gōngzuò Huìyì Bìng Fābiǎo Zhòngyào Jiǎnghuà / Xi Jinping, Merkez Dış İlişkiler Çalışma Toplantısı'na Katıldı ve Önemli Bir Konuşma Yaptı), http://www.xinhuanet.com//politics/2014-11/29/c_1113457723.htm (16.10.2019).

———, 2015. "关于实现中国梦的时间节点" (Guānyú Shíxiàn Zhōngguó Mèng De Shíjiān Jiédiǎn / Çin Rüyasını Gerçekleştirmenin Zamanı), http://www.xinhuanet.com/politics/2015-07/07/c_127994345.htm (11.12.2019).

———, 2017. ""一带一路"安全合作对话会在北京举行" ("Yīdài yīlù" ānquán hézuò duìhuà huì zài běijīng jǔxíng / Pekin'de "Bir Kuşak, Bir Yol" Güvenlik İşbirliği Diyalogu düzenlendi), www.xinhuanet.com/politics/2017-05/04/c_1120919833.htm (15.10.2019).

———, 2017. “习近平主持召开国家安全工作座谈会” (Xíjìnpíng Zhǔchí Zhàokāi Guójiā Ānquán Gōngzuò Zuòtán Huì / Xi Jinping, Ulusal Güvenlik Çalışmaları Sempozyumu'na Başkanlık Etti), www.xinhuanet.com//politics/2017-02/17/c_1120486809.htm (15.10.2019).

———, 2018. “习近平：全面贯彻落实总体国家安全观 开创新时代国家安全工作新局面” (Xíjìnpíng: Quánmiàn guànchè luòshí zǒngtǐ guójiā ānquán guān kāi chuàngxīn shídài guójiā ānquán gōngzuò xīn júmiàn / Xi Jinping: Kapsamlı Ulusal Güvenlik Görüşünü Geniş Bir Şekilde Uygulayarak Yeni Dönem Ulusal Güvenlik Hizmetinde Yeni Manzara Yaratalım), www.cac.gov.cn/2018-04/17/c_1122697770.htm (24.10.2019).

———, 2019. “我国已与125个国家、29个国际组织签署173份“一带一路”合作文件”(Wǒguó Yǐ Yǔ 125 Gè Guójiā,29 Gè Guójì Zǔzhī Qiānshǔ 173 Fèn “Yīdài Yīlù” Hézuò Wénjiàn / Çin, “Bir Kuşak Bir Yol” İle İlgili 125 Ülke Ve 29 Uluslararası Kuruluş İle 173 Adet İşbirliği Belgesi İmzaladı), http://www.xinhuanet.com/2019-04/18/c_1124385792.htm (18.11.2019).

———, 2019. “新疆的反恐、去极端化斗争与人权保障” (Xīnjiāng de fǎnkǒng, qù jíduān huà dòuzhēng yǔ rénquán bǎozhàng / Xinjiang’ın terör, aşırılık ile mücadelesi ve insan haklarının korunması), http://www.xinhuanet.com/politics/2019-03/18/c_1124247196.htm (31.10.2019).

YASMİN, S., 2019. “The internationalization of RMB”, Chinadaily, https://global.chinadaily.com.cn/a/201901/02/WS5c2c2a45a310d912140520d8.html (25.11.2019).

YILMAZ, S., 2017. Uluslararası Güvenlik: Teori, Pratik ve Gelecek, 1. Basım, Kaynak Yatınları, Ankara, 982s.

YİNG, Z. ve Luk, S., 2016. “Establishing Confucius Institutes: a tool for promoting China’s soft power?”, Journal of Contemporary China, DOI 10.1080/10670564.2015.1132961

YONG, D. ve MOORE, T. G., 2004. “China views globalization: Toward a new great - power politics?”, The Washington Quarterly, 27:3, 115-136.

YONG, W., 2016. “Offensive for defensive: the belt and road initiative and China's new grand strategy”, The Pacific Review, 29:3, ss. 455-463.

YOU, J., 2016. “China’s National Security Commission: theory, evolution and operations”, Journal of Contemporary China, 25:98, 178-196.

YU, H., 2018. “The Reality Of China's Economic Slowdown” Forbes, https://www.forbes.com/sites/yuwahedrickwong/2018/08/23/the-reality-of-chinas-economic-slowdown/#3ecad56b4d86 (07. 08. 2019)

ZANARDİ, C., 2016. “China’s soft power with Chinese characteristics the cases of Confucius Institutes and Chinese naval diplomacy”, Journal of Political Power, 9:3, 431-447, DOI: 10.1080/2158379X.2016.1232289.

ZENZ, A., 2018. “New Evidence for China’s Political Re-Education Campaign in Xinjiang”, China Brief, Volume: 18, Issue: 10, https://jamestown.org/program/evidence-for-chinas-political-re-education-campaign-in-xinjiang/ (31.10.2019).

ZHANG, C., 2004, 中国的极端民族主义思潮分析 (Zhongguo De Zhiduan Minzu Sichao Fenshe / Çin’deki Radikal Milliyetçilik Akımı Üzerine Bir Değerlendirme), Modern China Studies, https://www.modernchinastudies.org/us/issues/past-issues/85-mcs-2004-issue-3/867-2012-01-05-15-34-38.html (28. 08. 2019).

ZHANG, J., 2010. “论毛泽东的国家安全利益观及其实践途径” (Mao Zedong de Guojia Anquan liyi Guan Ji Qi Shijian Tujing / Mao Zedong’un Ulusal Güvenlik Çıkarları Görüşü ve Uygulama Yöntemi), 湖南科技大学学报 (Journal of Hunan University of Science & Technology), Cilit. 13, Sayı. 3, Ss. 17-24.

ZHANG, Q., 2014. “理解十八大以来的中国外交” (Lijie Shibada Yilai De Zhongguo Waijiao, On Sekizinci Kurultaydan Sonraki Çin Diplomasisini Anlamak), 外交评论 (Waijiao Pinglun), Sayı 2, ss. 01 – 20.

ZHANG, Q., 2015. “习近平谈总体国家安全观” (Xíjìnpíng Tán Zǒngtǐ Guójiā Ānquán Guān / Xi Jinping,’in Genel Ulusal Güvenlik Konsepti Üzerine), “中国军网” (Zhongguo Junwang), www.81.cn/jmywyl/2015-08/04/content_6614793.htm (24.10.2019).

ZHANG, W., 2012. “2012年中国社会动荡将真正开始” (2012 Nian Zhongguo Shehui Dongdang Jiang Zhenzheng Kaishi / 2012 Yılında Çin Toplumunda Huzursuzluk Resmen Başlayacaktır), cn.rfi.fr, http://cn.rfi.fr/%E4%B8%AD%E5%9B%BD/20120112-2012%E5%B9%B4%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E7%A4%BE%E4%BC%9A%E5%8A%A8%E8%8D%A1%E5%B0%86%E7%9C%9F%E6%AD%A3%E5%BC%80%E5%A7%8B (23. 08. 2019).

ZHANG, Z., 2010. “人民币国际化还有多远” (Rénmínbì Guójì Huà Huán Yǒu Duō Yuǎn / RMB’nın Uluslararasılaşması Ne Kadar Uzak), Sina, finance.sina.com.cn/roll/20100225/07117453851.shtml (25.11.2019).

ZHONG, G., 2017. “以习近平总书记总体国家安全观为指引 谱写国家安全新篇章” (Yǐ xíjìnpíng zǒng shūjì zǒngtǐ guójiā ānquán guān wèi zhǐyǐn pǔxiě guójiā ānquán xīn piānzhāng / Genel Sekreter Xi Jinping’in Genel Ulusal Güvenlik Konseptinin Rehberliğinde Ulusal Güvenlik Alanında Yeni Bir Sayfa Açmak), “求是” (Qiuxi), http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2017-04/15/c_1120788993.htm (26.10.2019).

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı	: Maitituoheti Atawula (Memet Tohti Atawulla)
Doğum Yeri ve Tarihi	: Doğu Türkistan (Xinjiang, Çin) / 12.11.1984

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi	: Pekin Beşeri Bilimler Üniversitesi / Hukuk; Xinjiang Üniversitesi / Uygur Dili ve Edebiyatı (AÖ)
Yüksek Lisans Öğrenimi	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler
Doktora Öğrenimi	:
Bildiği Yabancı Diller	: Çince, İngilizce, Arapça
Bilimsel Faaliyetleri	: 1) BİRDİŞLİ, Fikret ve ATAWULA, Maitituoheti (2019), "İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Bölgesel Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Önemi ve İşlevselliği", Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies, Yıl: 6, Sayı: 20, Mart 2019, s. 77-101. 2) ATAWULA, Maitituoheti (2019), "Türkiye - Çin İlişkileri: Geçmiş, Bugün Ve Gelecek", 8. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi (TLÇK), Malatya, İnönü Üniversitesi, (24-27 Nisan, 2019). 3) ATAWULA, Maitituoheti (2019), "End of an Era: How China's Authoritarian Revival is Undermining Its Rise" (Book Revıew), International Journal of Politics and Security, 1(1):114-119.

İş Deneyimi

Stajlar	:
Projeler	:
Çalıştığı Kurumlar	:

İletişim

E-Posta Adresi	: muhammad.atawulla@gmail.com
Tel.	: 0 551 384 4530
Tarih	: 02.01.2020